

**Hallituksen esitys Eduskunnalle velan vanhentumista
ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistami-
sesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki velan vanhentumisesta sekä uusi laki julkisesta haasteesta, joilla korvataan vuodelta 1868 peräisin oleva vanhentumisasetus. Lait olisivat yleislakeja, joita sovellettaisiin, jollei muualla lainsäädännössä säädetä toisin. Sopimuksella ei voitaisi rajoittaa velallisen oikeutta vedota velan vanhentumiseen.

Ehdotuksen mukaan velka vanhentuu, jollei velkoja kolmen vuoden kuluessa ryhdy perimään eikä muutoinkaan muistuta velallista tämän velasta. Yleinen vanhentumisaika olisi nykyistä kymmentä vuotta olennaisesti lyhyempi, mutta toisaalta se alkaisi kulua myöhemmästä ajankohdasta.

Vanhentumisaika alkaisi kulua, kun velka sopimuksen mukaan erääntyy tai kun velkojalla on muutoin mahdollisuudet vaatia kauppahinnan tai muun velan maksua. Vahingonkorvausten osalta tämä edellyttää, että vahingonkärsijä on saanut tiedon vahingosta ja siitä, kuka vastaa vahingosta. Korvausvaatimus olisi kuitenkin yleensä esitettävä viimeistään kymmenen vuoden kuluessa vahinkotapahtumasta. Henkilö- ja ympäristövahinkojen osalta tätä määräaika ei kuitenkaan noudatettaisi.

Velan vanhentuminen voitaisiin katkaista joko vapaamuotoisesti velkojan muistutuksella tai velallisen tunnustamisella taikka esittämällä vaatimus tuomioistuimessa tai muussa riidanratkaisuelimessä. Katkaisun tarkoituksena on varmistaa, että velallinen tietää velasta ja siitä, että velkoja aikoo edelleen vaatia velan maksua. Katkaisusta alkaisi kulua uusi samanpitoinen vanhentumisaika. Sen jälkeen, kun velkoja on hankkinut tuomion tai muun ulosottoperusteen, vanhentuminen tulisi katkaista viiden vuoden välein. Velkoja voisi katkaisutoimillaan aina estää velan vanhentumisen.

Velallisen maksuvelvollisuus ja velkojan oikeus vaatia suoritusta lakkaavat, kun velka vanhentuu. Tästä huolimatta velkojalla säilyisi oikeus saada suoritus sellaisesta omaisuudesta, joka on annettu velan vakuudeksi. Vanhentunutta velkaa voitaisiin myös käyttää kuittaukseen, jos kuittauksen edellytykset ovat täyttyneet ennen velan vanhentumista tai jos vastakkaiset suoritusvelvollisuudet liittyvät samaan oikeussuhteeseen.

Vanhentuminen otettaisiin huomioon tuomioistuimessa vain velallisen tekemän väitteen perusteella. Ulosottoviranomainen ei kuitenkaan saa panna täytäntöön tuomiota, jos velka on vanhentunut tuomion antamisen jälkeen. Jos velallinen vapaaehtoisesti maksaa vanhentuneen velan, velkojalla ei yleensä olisi velvollisuutta palauttaa maksua, ellei kysymyksessä ole kuluttajan tai yksityista-kaajan suoritus.

Julkista haastetta koskeva laki sisältäisi säännökset menettelystä, jossa julkisella haasteella velallisen tuntemattomia velkoja kutsutaan ilmoittamaan velkansa. Muualla lainsäädännössä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa julkinen haaste voidaan antaa. Julkista haastetta käytetään muun muassa kuolinpesän ja purkautuvan yhteisön vastuiden selvittämiseksi.

Ehdotuksen mukaan julkista haastetta haetaan edelleen tuomioistuimelta. Haastemenetelyä tehostettaisiin lyhentämällä kuulutusai-kaa ja perustamalla erilaisia kuulutusilanteita varten yhteinen atk-käyttöinen rekisteri. Jos velkoja laiminlyö ilmoittamisvelvollisuuden eikä velka ole velallisen tai tämän edustajien tiedossa ennen tuomioistuimen asettamaa määräpäivää, velka lakkaisi.

Eri laeissa olevia vanhentumissäännöksiä ehdotetaan yhdenmukaistettaviksi. Yleisimpiä velkatyyppejä koskevat vanhentumis-

säännökset koottaisiin ehdotettuun yleislakiin. Esitykseen sisältyy ehdotukset muualle lainsäädäntöön tehtävistä muutoksista. Näiden joukossa ehdotetaan muutettaviksi muun muassa vahingonkorvauslakia, kuluttajansuojalakia, työsopimuslakia, asuinhuoneiston vuokrasta annettua lakia sekä takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annettua lakia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan

voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu. Ehdotettuja säännöksiä velan vanhentumisesta sovellettaisiin myös niihin velkoihin, jotka ovat syntyneet ennen lain voimaantuloa. Siirtymäsäännösten mukaan velka voisi kuitenkin vanhentua ehdotettujen, aikaisempaa lyhyempien vanhentumisaikojen mukaisesti vasta kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	6
1. Nykytila ja käytäntö	6
1.1 Yleistä	6
1.2 Vanhentumisasetus	6
1.3 Erityinen vanhentumislainsäädäntö	8
2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	10
2.1 Ruotsi	10
2.2 Norja	11
2.3 Tanska	12
2.4 Ranska	12
2.5 Saksa	13
2.6 Sveitsi	13
2.7 Englanti	14
3. Nykytilan arviointi	15
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	16
4.1 Yleistä vanhentumislainsäädännön tavoitteista	16
4.2 Yleisen vanhentumisajan pituus	17
4.3 Vanhentumisajan alkamisajankohta	18
4.4 Vahingonkorvausvaatimuksia koskeva enimmäisaika	19
4.5 Vanhentumisen katkaiseminen	21
4.6 Soveltamisala ja pakottavuus	24
Vanhentuvista velvoitteista	24
Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät velat	25
Erityissäännökset ja niiden suhde yleislakiin	26
Pakottavuus	27
4.7 Vanhentumisaikaa koskevat poikkeukset	28
Kymmenen vuoden vanhentumisaika	28
Talletukset	28
Vaatimus rikosasian yhteydessä	29
4.8 Vanhentumisen oikeusvaikutukset	29
4.9 Julkinen haaste	31
5. Taloudelliset vaikutukset	33
Vanhentumissäännösten vaikutukset	33
Julkisen haasteen kustannukset	34
6. Asian valmistelu	34
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	34
7.1 Riippuvuus muista esityksistä	34
7.2 Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista	35

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	36
1. Lakiehdotusten perustelut	36
1.1. Laki velan vanhentumisesta.....	36
<i>Yleiset säännökset</i>	36
<i>Vanhentumisaika ja sen alkamisajankohta</i>	43
<i>Vanhentumisen katkaiseminen</i>	54
<i>Vanhentumisen vaikutukset</i>	64
<i>Vanhentuminen, kun vastuuvollisia on useita</i>	71
<i>Voimaantulosäännökset</i>	74
1.2. Laki julkisesta haasteesta.....	75
<i>Menettely julkisessa haasteessa</i>	77
<i>Ilmoituksen laiminlyönnin vaikutukset</i>	81
<i>Erinäiset säännökset</i>	82
1.3. Laki holhustoimesta.....	83
1.4. Avioliittolaki	84
1.5. Perintökaari.....	85
21 luku. Kuolleen henkilön ja pesän velasta	85
1.6. Vahingonkorvauslaki	86
1.7. Kauppakaari	86
1.8. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta.....	86
1.9. Laki asiakirjain kuolettamisesta	87
1.10. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta.....	88
1.11. Laki liikehuoneiston vuokrauksesta.....	88
1.12. Maanvuokralaki.....	88
1.13. Osakeyhtiölaki.....	89
12 luku. Voitonjako ja yhtiön varojen muu käyttö	89
13 luku. Selvitystila, purkaminen, rekisteristä poistaminen ja saneeraus	89
1.14. Kuluttajansuojalaki	89
1.15. Laki kuluttajavalituslautakunnasta.....	90
1.16. Työsopimuslaki	90
13 luku. Erinäisiä säännöksiä.....	90
1.17. Opintotukilaki	92
1.18. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki	92
1.19. Yrityksen saneerauksesta annettu laki	93
2. Voimaantulo	93
3. Sääntämisenjärjestys	93
LAKIEHDOTUKSET	96
velan vanhentumisesta	96
julkisesta haasteesta	101
holhustoimesta annetun lain 37 ja 61 §:n muuttamisesta	103
avioliittolain muuttamisesta.....	104
perintökaaren 21 luvun muuttamisesta	104
vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n kumoamisesta.....	105
kauppakaaren 18 luvun 9 §:n kumoamisesta.....	105

takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 19 ja 33 §:n muuttamisesta	106
asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta.....	106
asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 10 §:n kumoamisesta	107
liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta	107
maanvuokralain muuttamisesta	108
osakeyhtiölain muuttamisesta	109
kuluttajansuojalain 12 luvun 1 e §:n kumoamisesta	110
kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 9 c §:n kumoamisesta.....	110
työsopimuslain 13 luvun 9 §:n muuttamisesta	111
opintotukilain 36 §:n muuttamisesta	112
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 ja 79 a §:n muuttamisesta .	112
yrityksen saneerauksesta annetun lain 99 ja 99 a §:n muuttamisesta	113
LIITE	115
RINNAKKAISTEKSTIT	115
holhoustoimesta annetun lain 37 ja 61 §:n muuttamisesta	115
avioliittolain muuttamisesta.....	117
perintökaaren 21 luvun muuttamisesta	118
vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n kumoamisesta.....	119
kauppakaaren 18 luvun 9 §:n kumoamisesta.....	120
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 19 ja 33 §:n muuttamisesta	121
asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta.....	123
asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 10 §:n kumoamisesta	125
liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta	126
maanvuokralain muuttamisesta	127
osakeyhtiölain muuttamisesta	128
kuluttajansuojalain 12 luvun 1 e §:n kumoamisesta	129
kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 9 c §:n kumoamisesta.....	131
työsopimuslain 13 luvun 9 §:n muuttamisesta	132
opintotukilain 36 §:n muuttamisesta	133
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 ja 79 a §:n muuttamisesta .	134
yrityksen saneerauksesta annetun lain 99 ja 99 a §:n muuttamisesta	136

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja käytäntö

1.1 Yleistä

Saatavien vanhentumista ja julkista haastetta koskevat yleissäännökset sisältyvät vuodelta 1868 olevaan laintasoiseen asetukseen määräajoista velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille (32/1868), jäljempänä vanhentumisasetus. Asetusta on muutettu julkista haastetta koskevien säännösten osalta vuonna 1965 (49/1965), jolloin myös säädöksen nimike muutettiin nykyiseksi. Kiinteistöpanntioikeuden pysyvyyttä koskevat säännökset saatettiin nykyiseen muotoonsa uuden maakaaren (540/1995) yhteydessä. Muutoin asetus on voimassa alkuperäisenä.

Yhteispohjoismaisen lainvalmistelun tuloksena valmistuivat 1950-luvulla ehdotukset sekä vanhentumista että julkista haastetta koskeviksi laeiksi (komiteanmietintö 1957:15 ja 1957:3). Ne eivät kuitenkaan johdaneet lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Vanhentumisasetus on yleissäädos, jota sovelletaan, jos muualla laissa ei ole siitä poikkeavia säännöksiä. Erityislainsäädäntöä vanhentumisesta ja julkisesta haasteesta on runsaasti. Erityissäännöksiin on otettu yleistä vanhentumisaikaa selvästi lyhyempiä aikoja. Samalla vanhentumisajan alkuhetkeä on siirretty vanhentumisasetuksen mukaisesta velvoitteen syntymisestä myöhemmäksi, kuten velan erääntymiseen.

Vanhentumisasetuksen säännökset ovat monin paikoin sekä kielellisesti että sisällöllisesti vanhentuneita. Muualla lainsäädännössä olevat erityiset vanhentumissäännökset ovat eri ikäisiä, mutta pääosin selvästi uudempia kuin vanhentumisasetus.

Oikeuskäytännön merkitys vanhentumissäännösten kehityksessä on ollut merkittävää. Tämä koskee esimerkiksi vanhentumisajan alkuhetkeä erilaisissa velvoitteissa. Vanhentumisväitteet ovat olleet melko tavallisia. Viimeisen vuosikymmenen aikana kor-

kein oikeus on antanut noin 60 velan vanhentumista koskevaa ratkaisua.

1.2 Vanhentumisasetus

Vanhentuvat velvoitteet. Vanhentumisasetus koskee kaiken laatuaisia velvoitteita. Velvoitteen kohteena voi olla rahamaksu tai tavarasuoritus, työn tekeminen tai tietynlaisesta toiminnasta pidäytyminen. Vanhentumisasetuksessa tai muuallakaan lainsäädännössä ei ole pyritty täsmälliseen vanhentuvan velvoitteen määrittelmään, vaan vanhentumissäännösten soveltamisalan rajaaminen on jäänyt oikeuskäytännön tehtäväksi. Kysymys vanhentumissäännösten soveltamisalasta ei kuitenkaan ole noussut esille oikeuskäytännössä kovin usein eikä sellaisissa asiayhteyksissä, että soveltamisalasta olisi muodostunut kattava kuva.

Vanhentumissäännösten soveltamisalan määrittelyssä on pidetty lähtökohtana eräitä vakiintuneita periaatteita, joista osa ilmenee myös kirjoitetusta lainsäädännöstä. Vakiintuneena on pidettävä esimerkiksi esineoikeuksien vanhentumattomuutta. Esineoikeudet, kuten omistus-, pantti- ja pidätysoikeus, eivät vanhene. Omistusoikeuden vanhentumattomuus perustuu varallisuus oikeuden yleisiin periaatteisiin, mutta panttioikeuden vanhentumattomuudesta säädetään nimenomaisesti vanhentumisasetuksen 6 §:ssä. Toinen vakiintunut periaate on, että eräät oikeussuhteet varsinkin perhe- ja yhtiöoikeuden alueella pysyvät voimassa ilman, että oikeudenhaltijan olisi määräajoin toimittava aktiivisesti etunsa säilyttämiseksi tai toteuttamiseksi. Esimerkkinä tällaisesta oikeussuhteesta on perheoikeudellinen elatusvelvollisuus, joka ei lakkaa vanhentumisen vuoksi, vaikka elatukseen oikeutettu jättää vaatimatta oikeutensa toteuttamista. Myös esimerkiksi osakkuus yhtiössä pysyy voimassa riippumatta ajan kulumisesta ja siitä, että osakas tai yhtiömies ei ehkä lainkaan vaadi osakkuuteen perustuvien

oikeuksiensa toteuttamista. Tällaisesta pysyvistä oikeussuhteesta johtuvat yksittäiset velvoitteet saattavat sen sijaan vanhentua, joten yksittäiset elatusapuerät, samoin kuin osakeyhtiöltä saatava osinko voivat vanhentua.

Vanhentumisaika ja sen alkaminen. Vanhentumisasetuksen 1 §:n mukaan yleinen vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Muita määräaikoja ei yleissäädökseen sisälly.

Kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa velvoitteen syntymisestä. Luotto- ja muissa sopimuksissa tämä tarkoittaa hetkeä, jolloin velallinen sitoutuu sopimuksen mukaiseen suoritukseen, esimerkiksi allekirjoittaa velkakirjan tai tekee kauppasopimuksen. Vahingonkorvausvelkoihin vanhentumisasetusta sovelletaan ainoastaan, mikäli kysymys on sopimusrikkomuksesta aiheutuneesta vahingosta. Tällöinkin vanhentuminen alkaa sopimuksen tekemisestä. Sen sijaan sopimussuhteen ulkopuolella syntyneeseen vahingonkorvausvelkaan sovelletaan yleislakina vahingonkorvauslakia (412/1974), jonka 7 luvun 2 §:n mukaan vanhentuminen alkaa vahingon tapahtumisesta. Säännöstä on tulkittu siten, että vahingon tapahtumisella tarkoitetaan vahinkoseurauksen ilmenemistä, ei vahinkoon johtaneen teon tai laiminlyönnin ajankohtaa.

Vanhentumisen katkaiseminen. Yleinen vanhentumisaika voidaan katkaista. Vanhentumisasetuksen 1 ja 2 §:n mukaan katkaiseminen voi tapahtua joko velkojan tai velallisen toimesta ja se voidaan suorittaa joko vapaamuotoisesti tai erilaisin virallistoimin. Vanhentuminen katkeaa, kun velkoja vapaamuotoisesti muistuttaa velallista saatavasta taikka esimerkiksi nostaa kanteen saatavan perimiseksi tai valvoo sen velallisen konkurssissa. Velallisen toimin vanhentuminen katkeaa esimerkiksi velan pääoman tai koron maksamisella, myös silloin, kun maksun on suorittanut muu kuin velallinen, jos velallinen tietää maksusta. Velan vapaamuotoinen tunnustaminen katkaisee vanhentumisen. Vapaamuotoiseltakin katkaisutoimelta edellytetään todistettavuutta ja sellaista yksilöintiä, että siitä käy selville, mistä velkasuhteesta on kysymys. Katkaisutoimen on myös tultava toisen osapuolen tietoon.

Katkaisemisesta alkaa uusi kymmenen

vuoden vanhentumisaika. Velkavastuu voidaan pysyttää voimassa miten pitkään tahansa katkaisemalla vanhentuminen ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut edellisestä katkaisuhetkestä.

Vanhentumisen vaikutukset. Vanhentumisasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan vanhentuminen johtaa siihen, että velkoja menettää ”puhevaltansa velallista vastaan”. Vanhentumisen katsotaan, vanhentumisasetuksen jonkin verran toisensuuntaisesta sanamuodosta huolimatta, johtavan saamisoikeuden lakkaamiseen. Lakkaaminen tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta vastoin velallisen tahtoa. Vanhentuneen velan maksaminen on kuitenkin mahdollista vapaaehtoisesti, eikä velallisella ole oikeutta saada tällaista suoritusta takaisin. Vanhentumisasetuksen 6 §:n mukaan velkoja voi vanhentumisen jälkeenkin periä saatavansa pantin tai muun esinevakuuden arvosta. Vanhentunutta saatavaa voidaan vanhentumisasetuksen 5 §:ssä säädetyn edellytyksin käyttää myös kuittaukseen.

Siitä, otetaanko vanhentuminen huomioon viranomaisen omasta aloitteesta, ei ole kirjoitettuja säännöksiä. Tuomioistuimessa yleisen vanhentumisajan umpeutumista ei oteta huomioon viran puolesta, vaan velallisen on esitettävä vanhentumisväite. Sen sijaan erityiset vanhentumisajat on usein otettu huomioon tuomioistuimen omasta aloitteesta. Ulosotossa on katsottu, että saatavan vanhentuminen tuomion antamisen jälkeen on otettava viran puolesta huomioon. Vanhentunutta saatavaa koskevaa ulosottooperustetta ei panna täytäntöön.

Vanhentuminen on pakottavaa siten, ettei sopimus vanhentumissäännösten syrjäyttämisestä, vanhentumisajan pidentämisestä tai vanhentumisen muunlaisesta vaikeuttamisesta ole oikeudellisesti tehokas.

Julkinen haaste. Julkisella haasteella tarkoitetaan menettelyä, jossa velkojat kutsutaan julkisella kuulutuksella ilmoittamaan (valvomaan) saatavansa haasteessa mainitulta velalliselta uhalla, että ilmoittamatta jätetty saatava lakkaa. Lakkaamisseuraamusta kutsutaan oikeuskirjallisuudessa vakiintuneesti termillä preklusio.

Yleissäännökset haastemenettelystä ja sen oikeusvaikutuksista sisältyvät vanhentu-

misasetukseen, minkä lisäksi erityissäännöksiä löytyy eri puolilta lainsäädäntöä. Useimmat erityissäännökset liittyvät yhtiön tai muun oikeushenkilön selvitystilaan. Vanhentumisasetuksen säännöksistä 7—16 § koskevat julkista haastetta.

Vanhentumisasetuksen 7—8 §:n mukaan julkista haastetta voidaan hakea vainajan velkojille sekä avioeron ja täysivaltaisen henkilön toimintakelpoisuuden rajoittamisen yhteydessä. Vanhentumisasetuksessa oleva säännös yhdyskunnan purkautumiseen liittyvästä julkisesta haasteesta on menettänyt itsenäistä merkitystään sitä mukaa kun yhtiöitä ja muita oikeushenkilöitä koskevaan lainsäädäntöön on otettu omia julkista haastetta koskevia säännöksiä.

Julkista haastetta haetaan kirjallisesti käräjäoikeudelta, jollei muuta ole säädetty. Vanhentumisasetuksen 7 §:n mukaan oikea tuomioistuin on se, jossa velallista koskeva konkurssihakemus olisi käsiteltävä. Hakemuksen yhteydessä on ilmoitettava tunnetut velkojat sekä heidän saatavansa riippumatta siitä, pitääkö hakija velkasuhdetta selvänä vai riitaisena.

Jos hakemus hyväksytään, käräjäoikeus antaa julkisen haasteen, jossa velkojia kehoitetaan viimeistään haasteesta ilmenevänä määräpäivänä ilmoittamaan velalliselta olevat saatavansa tuomioistuimelle. Alun perin määräaika oli vuoden pituinen, mistä johtui myös menettelyn aiempi nimitys ”vuosihaaste”. Vuoden 1965 uudistuksella aikaa lyhennettiin siten, että määräpäivä saa olla aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua haasteen antamispäivästä. Haasteesta kuulutetaan virallisessa lehdessä kolmesti, ensimmäisen kerran viimeistään viisi kuukautta, kolmannen kerran viimeistään kaksi kuukautta ennen määräpäivää. Lisäksi tuomioistuimen on lähetettävä erityinen ilmoitus haasteesta lääninhallitukselle sekä tunnetuille kotimaisille velkojille. Jos haaste annetaan kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille, ilmoitus on lähetettävä myös kaupparekisteriviranomaiselle.

Saatavan lakkaamisuhasta säädetään vanhentumisasetuksen 11 §:ssä. Säännöksen sanamuoto on sama kuin vanhentumisen yhteydessä, eli velkoja menettää puhevaltansa velallista vastaan. Myös preklusion vaikutukset

vastaavat vanhentumista. Se ei siten estä saatavan perimistä pantista tai kuittaamalla. Myös preklusion huomioon ottaminen oikeudenkäynnissä ja ulosotossa tapahtuu yhdenmukaisesti vanhentumisen kanssa. Julkinen haaste ja siihen liittyvä lakkaamisuhka koskevat kuitenkin vain tuntemattomia velkoja. Jos velkoja osoittaa saatavansa tunnetuksi, ei saatavan ilmoittamisen laiminlyönnillä ole merkitystä.

Julkisen haasteen käyttöedellytykset ja –tilanteet eivät selviä vain vanhentumisasetuksesta. Kuten yllä on todettu, varsinkin oikeushenkilöiden purkautumista koskevissa säännöksissä usein edellytetään tai sallitaan julkisen haasteen hakeminen purkautuvan oikeushenkilön velkojille. Itsenäisiä menettely- ja seuraamussäännöksiä ei erityislainsäädäntöön yleensä ole otettu, vaan haastemenettely ja saatavien lakkaaminen tapahtuvat vanhentumisasetuksen mukaisesti. Poikkeuksena tästä ovat uudet säännökset julkisesta haasteesta osakeyhtiön ja osuuskunnan selvitystilan yhteydessä. Näissä selvitystilaan liittyvää julkista haastetta ei enää haeta käräjäoikeudelta, vaan rekisteriviranomaiselta.

Julkista kehotusta tietynlaiseen reagointiin käytetään muussakin kuin velkojen selvittämistarkoituksessa. Näin on esimerkiksi asiakirjan kuolettamisen ja henkilön kuolleeksi julistamisen yhteydessä. Myös osakeyhtiön sulautumisessa ja jakautumisessa, samoin kuin osakepääoman alentamisessa ja monissa muissakin yritysjärjestelyissä velkojia kehoitetaan julkisella kuulutuksella tiettyyn määräpäivään mennessä vastustamaan hanketta tai muutoin esittämään kantansa siihen. Tällaisiin järjestelyihin liittyvä kuulutusmenettely on yleensä kaupparekisteriviranomaisen tehtävänä. Toisin kuin vanhentumisasetuksen mukaisessa julkisessa haasteessa, niiden tarkoituksena ei ole velkojien ja heidän saataviensa selville saaminen. Niihin ei liity myöskään saamisoikeuden lakkaamisuhkaa. Julkinen haaste ja muut kuulutusmenettelyt onkin pidettävä selvästi erossa toisistaan.

1.3 Erityinen vanhentumislainsäädäntö

Vanhentumisasetuksen voimassaolon aikana on säädetty huomattava määrä siitä poikkeavia erityisiä vanhentumissäännöksiä. Nii-

den mukainen määräaika on yleensä selvästi kymmentä vuotta lyhyempi ja myös ajan laskeminen poikkeaa yleisestä vanhentumisesta. Poikkeusta yleiseen vanhentumiseen merkitsee myös, että erityinen vanhentumisaika on monesti katkaistavissa vain oikeudenkäynnin vireillepanolla tai muulla määrämuotoisella menettelyllä sekä se, että vanhentuminen tutkitaan yleensä viran puolesta.

Varsin merkittävä erityissääntely koskee veroja ja julkisia maksuja. Verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetun lain (367/1961, jäljempänä veroulosottolaki) 11 §:n mukaan vero ja julkinen maksu on perittävä maksuvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu, uhalla, että oikeus maksun saamiseen on menetetty. Määräaika ei voi pidentää katkaisutoimilla. Pykälän 2 momentin mukaan saatava voidaan vanhentuneenakin periä pantin arvosta. Mikäli ennen vanhentumista on saatavasta toimitettu ulosmittaus tai jos se on valvottu konkurssissa, julkisessa haasteessa taikka kiinteistön pakkohuutokaupassa, ei määräajan umpeutuminen estä saatavan maksamista ulosmitatuista tai konkurssiin luovutetuista varoista taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saamiset on suoritettava. Veroulosottolakia sovelletaan erityissäännösten nojalla myös muissa veloissa, kuten työ- ja yrittäjäeläkemaksuissa ja eräissä vakuutusmaksuissa.

Lapsen elatusavut vanhentuvat nykyään niin ikään lopullisesti viiden vuoden määräajassa lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 16 c §:n mukaisesti. Sama määräaika koskee myös kunnan suorittaman elatustuen takaisinperintää.

Kuluttajansuojalaissa (38/1978) on nykyään yleinen kuluttajasaatavia koskeva erityinen vanhentumissäännös, kuluttajansuojalain 12 luvun 1e § (viimeksi muutettu lailla 416/1998). Sen mukaan elinkeinonharjoittajan saatava, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle, vanhentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun elinkeinonharjoittaja on täyttänyt suoritusvelvollisuutensa tai, jos kuluttajalle on myönnetty maksuaikaa tai luottoa, maksun tai luoton erääntymisestä. Saatava vanhentuu kuitenkin viimeistään vanhen-

tumisasetuksen 1 §:n mukaisessa kymmenen vuoden määräajassa. Vanhentuminen voidaan katkaista vapaamuotoisesti.

Tärkeän erityislainsäädännön alueen muodostaa myös takaajan vastuun vanhentuminen. Ennen vuonna 1999 voimaan tullutta uutta takauslainsäädäntöä omavelkaisen takauksen vanhentumisesta säädettiin takausmiehen edesvastausvelvollisuuden tarkemmasta määrittämisestä annetun asetuksen (7/1873) 4 §:ssä. Sen mukaan omavelkainen takaus vanhentui vuoden kuluessa päävelan erääntymisestä. Vanhentuminen voitiin katkaista ainoastaan kanteen vireillepanolla takaajaa vastaan. Takauslainsäädännön uudistamisen yhteydessä vanhentumisaikaa pidentettiin. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999, jäljempänä takauslaki) 19 §:n 1 momentin mukaan takaus vanhentuu kolmessa vuodessa päävelan erääntymisestä. Vanhentumisen katkaisemistapoja laajennettiin siten, että myös takauksesta muistuttaminen katkaisee vanhentumisen. Sama vaikutus on sillä, että takaaja maksaa päävelkaa. Takauslain 19 §:n 3 momentin mukaan takaus vanhentuu lisäksi yleisessä kymmenen vuoden määräajassa siten kuin vanhentumisasetuksessa säädetään.

Sopimuksen ulkopuolella syntyneiden vahingonkorvausten vanhentumisesta säädetään vahingonkorvauslain 7 luvun 2 momentissa. Vanhentumisaajan pituus on yleisen vanhentumisaajan mukaiset kymmenen vuotta. Säännöksessä määritellään vanhentumisaajan alkamisajankohdaksi vahingon tapahtuminen. Lisäksi säädetään siitä, että rikokseen perustuva vahingonkorvausvelka ei vanhennu niin kauan kuin rikoksesta voidaan asettaa syytöseen.

Kaikkiaan erityiset vanhentumissäännökset muodostavat varsin hajanaisen ja epäyhtenäisen joukon. Osa säännöksistä perustuu kansainvälisiin sopimuksiin tai EY-oikeuteen. Tällaisia ovat muun muassa vekselilain (242/1932) ja shekkilain (244/1932) sekä tuotevastuulain (694/1990) vanhentumissäännökset samoin kuin useat kuljetusoikeudelliset reklamaatio- ja kanneaikäsäännökset. Oman ryhmänsä muodostavat yhteisöoikeudellisia vahingonkorvauksia koskevat kanneajat, joita koskevat säännökset ovat asianomaisissa yhteisölaeissa. Sopimuksen ulkoi-

sista vahingonkorvauksista on vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n ohella säännöksiä myös erityisiä vahinkoja koskeissa laeissa.

Erityislainsäädäntöön sisältyy runsaasti muitakin säännöksiä, joissa oikeudellinen vaatimus on esitettävä määräajassa. Näissä kysymys ei välttämättä lainkaan ole velasta tai sen vanhentumisesta. Esimerkkinä voidaan mainita takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 24 §:n 1 momentti, jonka mukaan kanne oikeustoimen peräyttämiseksi konkurssipesään on pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa konkurssin valvontapäivästä taikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssipesä havaitsi takaisinsaannin perusteen tai sen olisi pitänyt se havaita.

2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.1 Ruotsi

Ruotsissa yleinen velvoitteiden vanhentumista koskeva laki on vuonna 1981 säädetty preskriptionslagen. Siihen asti Ruotsissa oli voimassa kunglig förklaring om tioårig preskription och om kallelse å okändä borgenärer vuodelta 1862. Tämä säädös on ollut pohjana Suomen vanhentumisasetusta säädettyessä, ja nämä säädökset ovatkin sisällöltään lähes yhtenevät. Yleisen vanhentumista koskevan lain lisäksi Ruotsin lainsäädäntöön sisältyy myös useita vanhentumista koskevia erityissäännöksiä.

Yleinen vanhentumista koskeva laki soveltuu kaikkiin velvoitteisiin. Velvoitteen täsmällistä merkitystä ei ole lainsäädännössä määriteltä, vaan se on jätetty oikeuskäytännön ja -tieteen tehtäväksi. Esineoikeuksia on perinteisesti pidetty vanhentumattomina. Vanhentumissäännösten ulkopuolelle jäävät omistus-, pantti- ja pidätysoikeudet.

Yleinen vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Vanhentumisaika alkaa velvoitteen syntymisestä.

Tästä on kuitenkin säädetty merkittävä kulluttajasaatavia koskeva poikkeus, sillä kuluttajakauppaan tai -palveluun perustuvat saatavat vanhentuvat kolmessa vuodessa. Sama vanhentumisaika koskee takausta, joka on annettu kuluttajasaatavan vakuudeksi. Van-

hentumisaika alkaa myös näissä tapauksissa sopimuksen tekemisestä. Mikäli saatavasta on annettu juokseva velkakirja, ei kolmen vuoden vanhentumisaikaa kuitenkaan sovelleta.

Rikokseen perustuvat vahingonkorvaussaatavat eivät vanhene ennen kuin syyteoikeus on vanhentunut, ellei rikoksesta ole tätä ennen annettu lainvoimaista tuomiota. Jos tuomio on annettu, saatava vanhentuu aikaisintaan vuoden kuluttua tuomion lainvoimaisuudesta. Yhteisvastuullisten velallisten kesken regressisaatavat vanhentuvat aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun päävelkaa on maksettu.

Vanhentumisaika on katkaistavissa sekä velkojan että velallisen toimesta. Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi alkuperäisen pituinen vanhentumisaika.

Vanhentuminen katkeaa ensinnäkin, kun velallinen lupaa maksun, suorittaa korkoja tai lyhennyksen taikka muuten tunnustaa velan velkojalle. Vanhentuminen katkeaa myös velkojan esittäessä velalliselle kirjallisen vaatimuksen tai muistutuksen velasta. Tämän lisäksi velkoja voi katkaista vanhentumisen virallistoimin. Vanhentuminen katkeaa esimerkiksi silloin, kun velkoja nostaa kanteen velallista vastaan tai valvoo saatavan velallisen konkurssissa. Mikäli virallismenettely keskeytyy ilman, että velallinen on saanut tiedon menettelystä, ei katkaisemisesta katsota tapahtuneen.

(siirto Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi alkuperäisen pituinen vanhentumisaika.)

Vanhentumisen seurauksena velkoja menettää oikeutensa vaatia velalliselta suoritusta, mutta velallinen ei kuitenkaan voi vaatia vanhentuneen velan suoritustaan palauttavaksi. Velallisella on oikeus saada suorituksensa takaisin vain, jos suoritusta ei voida pitää velan tunnustamisena. Mikäli yhteisvastuullisista velallisista velka on vanhentunut vain yhden osalta, vastaavat muut velalliset vain pääluvun mukaisesta osuudesta. Vanhentuminen ei estä velkojaa käyttämästä saatavaa kuittaukseen eikä käyttämästä hänellä olevaa pantti- tai pidätysoikeutta saatavan suoritukseen.

Vanhentumislainsäädäntö on osittain pakkotavaa sääntelyä. Sopimus saatavan van-

hentumattomuudesta tai muista kuin laissa mainituista vanhentumisen katkaisutavoista on pätemätön. Myös sopimus kuluttajasaatavien kolmea vuotta pidemmästä vanhentumisajasta on pätemätön.

Yleisen vanhentumisajan umpeutumista ei oteta tuomioistuimessa viran puolesta huomioon, vaan velallisen on esitettävä tätä koskeva väite.

2.2 Norja

Norjassa yleinen velvoitteiden vanhentumista koskeva säädös on lov om foreldelse av fordringer vuodelta 1979. Lakia sovelletaan yleisesti kaikkiin velvoitteisiin. Yleisen periaatteen mukaisesti esineoikeudet eivät kuitenkaan vanhene. Kansainvälisessä kaupassa sovelletaan New York -yleissopimusta, jonka Norja on ratifioinut vuonna 1980. Konventiota ei kuitenkaan sovelleta kauppasuhteessa, jonka molemmat osapuolet ovat pohjoismaalaisia.

Yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta. Vanhentumisaika alkaa kulua velan eräänymisestä. Tästä on kuitenkin säädetty merkittäviä poikkeuksia.

Jos saatavasta on annettu velkakirja tai saatava on rekisteröity arvopaperikeskuksessa, vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Eri-laiset toistuvasti maksettavat tuet vanhentuvat kymmenessä vuodessa siitä, kun tukea on viimeisen kerran maksettu tai jos tukea ei ole lainkaan maksettu kymmenessä vuodessa siitä, kun ensimmäistä erää olisi voitu vaatia maksettavaksi.

Pankilta olevat saatavat (talletukset) vanhentuvat 20 vuodessa talletuksen tekemisestä. Korkosaatavat vanhentuvat kuitenkin pääsäännön mukaisesti. Vanhentumisaika alkaa aina uudestaan, kun tiliä käytetään tai sille maksetaan korkoa.

Takaajaa kohtaan saatavat vanhentuvat päävelan mukaisesti. Yhteisvastuullisten velallisten kesken regressisaatavat vanhentuvat aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun päävelkaa on maksettu.

Vahingonkorvaussaatavat vanhentuvat kolmessa vuodessa siitä, kun velkoja on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Saatava vanhentuu kuitenkin viimeistään kymmenes-

sä vuodessa vahingon syntymisestä tai 20 vuodessa vahinkoa aiheuttaneen menettelyn päättymisestä. Tästä 20 vuoden määräajasta on säädetty henkilövahinkoja koskevia poikkeuksia. Vahingonkorvaussaatavia koskevaa säännöstä sovelletaan sopimukseen perustuviin vahingonkorvaussaataviin vain henkilövahinkojen osalta. Rikosperusteisia vahingonkorvaussaatavia voidaan vanhentumisajan umpeutumisesta huolimatta vaatia rikosasian käsittelyn yhteydessä.

Mikäli velkojalla ei ole ollut saatavan perimiseksi tarpeellisia tietoja velasta tai velallisesta, vanhentuu saatava aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun velkoja on saanut tai hänen olisi pitänyt saada kyseiset tiedot. Mikäli vanhentumista ei ole voitu katkaista laista tai muusta ylivoimaisesta esteestä johtuen, saatava vanhentuu aikaisintaan vuoden kuluttua tällaisen esteen poistumisesta. Näillä perusteilla vanhentumisaika voi pidentyä enintään kymmenen vuotta. Velkojalla on käytettävänä vähintään vuoden pituinen vanhentumisaika myös viranomaismenettelyn päättyttyä, jos menettely ei ole päättynyt tuomioon tai muuhun täytäntöönpanokelpoiseen päätökseen.

Velallinen voi katkaista vanhentumisajan maksamalla velkaa tai muuten tunnustamalla velan. Velkoja voi katkaista vanhentumisen vain vaatimalla saatavaansa viranomaisesteitse. Vanhentumisaika ei kulu viranomaismenettelyn ollessa vireillä.

Mikäli vanhentuminen on katkaistu velallisen tunnustuksen perusteella, alkaa tunnustamisesta kulua uusi alkuperäisen pituinen vanhentumisaika. Tuomiosta tai muusta viranomaispäätöksestä alkaa sitä vastoin kulua katkaistavissa oleva kymmenen vuoden vanhentumisaika.

Vanhentumisen seurauksena velkoja menettää oikeutensa vaatia velalliselta suoritusta, mutta velallinen ei kuitenkaan voi vaatia vanhentuneesta saatavasta tekemänsä suoritusta palautettavaksi. Velan vanhentuminen yhden velallisen osalta ei vaikuta muiden yhteisvastuullisten velallisten vastuuseen. Kuitenkin päävelan vanhentuuessa vanhentuu myös saatava takaajalta. Velkoja voi yleensä käyttää hänellä olevan vakuuden vanhentuneen saatavan suoritukseen. Rekisteröimätön omistuksenpidätysoikeus kuitenkin vanhen-

tuu saatavan vanhentuessa. Tietyin edellytyksin vanhentunutta saatavaa voidaan käyttää myös kuittaukseen.

2.3 Tanska

Tanskassa velvoitteiden vanhentumista koskeva yleinen säädös on Danske Lov 5—14—4 vuodelta 1683. Kattavan lainsäädäntöuudistuksen epäonnistuttua 1800-luvulla säädettiin vuonna 1908 vain tiettyjä velvoitteita koskeva lov om forældelse af visse fordringær. Näiden lakien lisäksi Tanskassa on muiden Pohjoismaiden tavoin huomattava määrä vanhentumista koskevaa erityislainsäädäntöä. Tanskassa on vuonna 2001 aloitettu hanke vanhentumislainsäädännön uudistamiseksi.

Erityislainsäädännön kattavuuden vuoksi vuoden 1683 lain vanhentumissäännökset tulevat käytännössä sovellettaviksi vain harvoin. Yleislaki soveltuu sanamuotonsa mukaan vain velkakirjoihin, mutta sen on katsottu soveltuvan kaikkiin velvoitteisiin.

Yleinen vanhentumisaika on 20 vuotta. Aika alkaa pääsääntöisesti velvoitteen syntymisestä. Tästä on oikeuskäytännössä tehty poikkeuksia silloin, kun velvoitteen syntymisen ja erääntymisen välillä saattaa kulua yli 20 vuotta. Tällöin vanhentumisaikajaksoksi on katsottu alkavan vasta velvoitteen erääntymisestä.

Velallinen voi katkaista vanhentumisen tunnustamalla, joka voi tapahtua vapaamuotoisesti. Myös velkoja voi katkaista vanhentumisen vapaamuotoisesti muistuttamalla velallista velvoitteesta, mutta hänellä on lisäksi käytettävissään erilaiset virallismenettelyt. Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi 20 vuoden vanhentumisaika.

Vanhentumisen seurauksena velvoite lakkaa. Vanhentunutta saatavaa ei voi myöskään käyttää kuittaukseen. Vakuuksista vain kiinteistö- ja käteispannistakin voidaan saada suoritusta myös vanhentuneelle saatavalle. Muut vakuusoikeudet vanhentuvat.

Etukäteen ei ole mahdollista sopia, että osapuolten välillä sovelletaan pidempää vanhentumisaikaa kuin 20 vuotta eikä siitä, että osapuolten välillä ei ole lainkaan vanhentumisaikaa. Yleisen vanhentumisaikajaksan umpeutumista ei oteta tuomioistuimissa huomioon

viran puolesta.

Lov om forældelse af visse fordringær on käytännössä varsin merkittävä vanhentumista koskeva erityislaki, sillä sen soveltamisala on laaja. Lakia sovelletaan muun muassa irtaimen kauppaan, vuokraan, palkkaan, veroihin ja vahingonkorvauksiin, jos näistä saatavista ei ole tehty velkakirjaa. Tämän lain mukainen vanhentumisaika ei ole pakottavaa sääntelyä, joten lain soveltuminen voidaan sopimuksin sulkea pois.

Tämän erityislain mukainen vanhentumisaika on viisi vuotta, joka lasketaan saatavan erääntymisestä. Vanhentumisaika voi kuitenkin pidentyä, jos velkojalla on niin puutteelliset tiedot saatavasta tai velallisesta, ettei hän tämän vuoksi ole vaatinut saatavaa suoritettavaksi. Tällöin aika lasketaan siitä hetkestä, kun velkojalla on ollut tai olisi pitänyt olla riittävät tiedot saatavansa perimiseksi.

Velallinen voi katkaista tämän erityisvanhentumisaikajaksan vapaamuotoisella tunnustamisella. Velkoja voi sitä vastoin katkaista vanhentumisen vain virallistoimin. Vanhentumisen katkaisemisen seurauksena alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika.

Koska molemmat edellä mainitut lait soveltuvat velvoitteisiin yhtäaikaaisesti, osa saatavista on sekä viiden että 20 vuoden vanhentumisaikajaksan piirissä.

2.4 Ranska

Ranskassa saatavien vanhentumisesta säädetään vuodelta 1804 olevassa siviililaissa (Code Civil artiklat 2219—2283). Säännöksiä sovelletaan yleisesti saatavien vanhentumiseen. Säännökset koskevat sekä varsinaista vanhentumista (préscriptio extinctive) että nautintasuojaa (préscriptio acquisitive). Vanhentumisen seurauksena joko vapaudutaan velvoitteista tai hankitaan oikeuksia. Omistusoikeutta ja tekijänoikeutta lukuun ottamatta kaikki oikeudet vanhentuvat. Tässä tarkastellaan velan vanhentumista koskevaa sääntelyä.

Yleinen vanhentumisaika on 30 vuotta, joka alkaa saatavan erääntymisestä. Lainsäädäntöön sisältyy kuitenkin huomattava määrä poikkeuksia yleisestä vanhentumisaikajaksasta. Esimerkiksi kauppiaiden saatavat kuluttajilta

sekä lääkintäalan ammatinharjoittajien ja asi-
anajajien palkkiosaavat vanhentuvat kah-
dessa vuodessa. Toistuvaissuoritukset van-
hentuvat viidessä vuodessa.

Tietyissä tapauksissa vanhentumisaika ei
ala kulua. Vanhentumisaika ei kulu esimer-
kiksi alaikäisten tai holhottavien vahingoksi
eikä aviopuolisoiden välillä.

Vanhentuminen voidaan katkaista ensinnä-
kin velallisen tekemällä tunnustamisella.
Velkoja voi yksipuolisesti katkaista vanhen-
tumisen vain oikeusteitse. Mikäli oikeudelli-
nen menettely keskeytyy, ei vanhentumisen
katkeamista katsota tapahtuneen. Oikeudelli-
nen menettely tulee toisin sanoen saattaa
loppuun asti, jotta katkaiseminen katsottai-
siin tehokkaasti suoritetuksi.

Vanhentumisen katkaisemisen seurauksena
alkaa kulua uusi alkuperäisen pituinen uusi
vanhentumisaika. Tuomiosta alkaa kulua ai-
na 30 vuoden vanhentumisaika.

Ranskassa vanhentunut saatava kuittaantuu
lain mukaan automaattisesti, kunhan kuitta-
uksen edellytykset ovat täyttyneet vanhentu-
mishetkellä. Vanhentuneen saatavan maksa-
nut ei voi vaatia maksunsa palauttamista,
vaan se katsotaan tehokkaaksi saatavan suo-
ritukseksi.

2.5 Saksa

Saksassa velan vanhentumissääntely on
kokonaisuudessaan uudistettu vuoden 2002
alusta osana laajaa velvoiteoikeudellisen
lainsäädännön uudistamista (Gesetz zur Mo-
dernisierung des Schuldrechts).

Yleinen vanhentumisaika lyhennettiin
30 vuodesta 3 vuoteen. Samalla poistettiin
merkittävä osa lainsäädäntöön aikaisemmin
sisältyneistä lukuisista eripituisista vanhen-
tumisajoista. Käytännössä tavallisimmat vel-
katyypit olivat jo aikaisemmin lyhyen, yleensä
kahden vuoden pituisen erityisvanhentumi-
sajan piirissä.

Pääsääntönä on, että vanhentumisaika alkaa
kulua velan syntymistä seuraavan kalenterii-
vuoden alusta. Lisäksi edellytetään, että vel-
koja tietää tai hänen pitäisi ilman suurempaa
huolimattomuutta tietää velan peruste ja vel-
lallisen henkilöllisyys. On kuitenkin huomatta-
va, että velan syntymisellä ei Saksassa vält-

tämättä tarkoiteta esimerkiksi velan perusta-
na olevan sopimuksen tekohetkeä vaan sitä
ajankohtaa, jona velkoja voisi vaatia suori-
tusta.

Kolmen vuoden vanhentumisajan ohella
noudatetaan eripituisia enimmäisaikoja nii-
den tilanteiden varalta, joissa velka ei tule
kohtuullisessa ajassa havaittavaksi. Henkilö-
vahinkojen osalta vanhentuminen tapahtuu
viimeistään 30 vuoden kuluessa vahinkota-
pahtumasta. Muissa vahingoissa korvaus
vanhentuu kymmenessä vuodessa velan syn-
tymisestä taikka vaihtoehtoisesti 30 vuodessa
vahinkotapahtumasta. Muut velat vanhentu-
vat viimeistään kymmenessä vuodessa velan
syntymisestä.

Pitkä 30 vuoden vanhentumisaika koskee
esineoikeudellisia sekä perhe- ja perintöoi-
keudellisia vaatimuksia samoin kuin lain-
voimaisia tuomioita ja muita ulosottoperus-
teita.

Velan vanhentumista ei voida etukäteen
tehdyillä sopimuksilla lieventää eikä toisaalta
myöskään pidentää yli 30 vuoden.

Vanhentuminen voidaan katkaista velalli-
sen tunnustamisella taikka velkojan toimin
vain panemalla vireille oikeusprosessi. Van-
hentumisen katkaisemisen seurauksena alkaa
kulua uusi alkuperäisen pituinen vanhentumi-
saika.

Vanhentumisen seurauksena velallisella on
oikeus kieltäytyä maksamisesta. Jos velka
kuitenkin maksetaan, velallisella ei ole oikeu-
tta vaatia suoritustaan takaisin. Velkoja voi
lisäksi periä saatavan sen maksamisesta an-
netusta vakuudesta, vaikka saatava on van-
hentunut.

2.6 Sveitsi

Sveitsissä saatavien vanhentumisesta sää-
detään siviililakikirjassa (Code des Obliga-
tions artiklat 127—142). Säännöksiä sovelle-
taan toissijaisesti kaikkiin saataviin. Vanhen-
tumisen seurauksena saatava ei lakkaa, mutta
velkoja menettää oikeutensa saada suorituk-
sen vastoin velallisen tahtoa.

Yleinen vanhentumisaika on 10 vuotta (CO
art 127). Lyhyempää viiden vuoden vanhen-
tumisaikaa noudatetaan kuitenkin toistuvais-
suoritusten, kuten vuokra- ja korkosaatavien

ja työ- tai toimeksiantosuhteesta johtuvien saatavien kohdalla (CO art 128). Vanhentumissäännöksistä ei voida sopimuksin poiketa.

Vanhentumisaika alkaa kulua saatavan erääntymisestä. Jos saatava erääntyy velkojan esittämällä vaatimuksella, alkaa vanhentumisaika kulua siitä hetkestä, kun velkoja olisi voinut vaatimuksensa esittää. Kestovelvoite alkaa vanhentua siitä hetkestä, kun ensimmäinen maksamatta jäänyt erä on erääntynyt. Osasuoritukset vanhentuvat itsenäisesti. Jos kestovelvoite kuitenkin vanhentuu, vanhentuvat myös kaikki osasuoritukset. Vanhentuminen koskee päävelvoitteen ohella myös sivuvelvoitteita.

Tietyissä tapauksissa vanhentumisaika ei ala kulua tai se keskeytyy. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi alaikäisten lasten ja heidän vanhempiansa, holhottavien ja holhoojien ja aviopuolisoiden väliset saatavat. Tällöin vanhentumisaika alkaa kulua, kun lapsi tulee täysi-ikäiseksi, holhous loppuu tai avioliitto päättyy. Vanhentumisaika ei ala kulua ennen kuin kanne voidaan nostaa Sveitsin tuomioistuimessa.

Vanhentuminen voidaan katkaista ensinnäkin tunnustamalla, joka voi tapahtua myös konkludenttisesti esimerkiksi koron maksulla tai vakuuden antamisella. Tämän lisäksi vanhentuminen voidaan katkaista kanteen nostamisella, välimiesmenettelyn vireillepanolla, konkurssivalvonnalla tai julkisella haasteella.

Mikäli kanne jätetään tutkimatta menettelyvirheen vuoksi ja vanhentumisaika on kulunut prosessin kestäessä loppuun, alkaa päätöksestä kulua 60 päivän lisäaika uuden kanteen nostamiselle.

Useiden velallisten tilanteessa yhtä velallista vastaan suoritettu vanhentumisen katkaiseminen ulottaa vaikutuksensa myös muihin velallisiin. Päävelalliseen kohdistettu katkaiseminen ulottaa vaikutuksensa myös takaaajaan, mutta takaaajan osalta suoritettu katkaiseminen ei ulota vaikutustaan päävelalliseen.

Vanhentumisen katkaisemisen seurauksena alkaa kulua uusi alkuperäisen pituinen vanhentumisaika. Mikäli velallinen kuitenkin tunnustaa velan kirjallisesti tai vanhentuminen on katkaistu tuomiolla, vanhentumisaika on 10 vuotta.

Vanhentumisajasta ei voi luopua etukäteen. Vanhentumista ei tutkita viran puolesta.

2.7 Englanti

Englannissa keskeiset vanhentumissäännökset sisältyvät vuodelta 1980 olevaan lakiin (Limitation Act 1980). Sen mukaan vanhentumisaika on yleensä kuusi vuotta vaatimuksen perusteen syntymisestä.

Luottosuhteissa vaatimuksen perusteen katsotaan syntyvän velalle määrättyinä eräpäivinä. Jos velka sopimusehtojen mukaan erääntyy vaadittaessa, vanhentuminen alkaa vaatimuksen esittämisestä.

Laissa on erityissäännöksiä, joiden nojalla pääsääntöisestä kuuden vuoden vanhentumisesta poiketaan. Henkilövahinkoon perustuva korvausvelka vanhentuu kolmessa vuodessa. Aika lasketaan joko vahingon tapahtumisesta tai, jos vahingon kärsinyt saa tiedon vahingosta myöhemmin, tiedon saannista. Myös korvaus muusta vahingosta, josta vahingon kärsijä saa tiedon vasta vahingon syntymisen jälkeen, vanhentuu kolmessa vuodessa tiedon saannista, kuitenkin viimeistään 15 vuodessa vahinkoon johtaneesta teosta tai laiminlyönnistä.

Tuomioistuimella on henkilövahinkojen osalta mahdollisuus jättää vanhentumisaajan umpeutuminen huomiotta. Tällainen ratkaisu voidaan tehdä laissa lueteltujen, mutta sisällöltään väljien kohtuusperusteiden nojalla.

Englannin vanhentumislainsäädäntö rakentuu erilaisten kannetyyppien luokittelulle. Lain säännökset on kauttaaltaan kirjoitettu kanneaikojen muotoon. Eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta velkojan oikeus ei lakkaa laissa säädetyn ajan umpeuduttua, vaan vanhentumisen katsotaan poistavan kantajalta oikeudelliset keinot, ennen muuta oikeuden kanteen nostamiseen. Vanhentumisen katkaiseminen ei kuitenkaan ole sidottu pelkästään kanteen vireillepanoon, vaan myös velan maksu ja tunnustaminen katkaisevat vanhentumisen. Sen sijaan vapaamuotoinen muistuttaminen velkojan taholta ei katkaise vanhentumista ja velallisen tunnustamisenkin on oltava kirjallinen ja allekirjoitettu. Kanneajan alkaminen voi lisäksi lykkääntyä tai jo alkanut vanhentuminen keskeytyä, jos kantaja on oikeustoimikelvoton tai jos määräajan laiminlyömiseen on vaikuttanut vastaajan epärehellisyys, kanneperusteen salailu taikka kantajan erehdys.

Englannissa on suhtauduttu sallivasti vanhentumisaikoja koskeviin sopimuksiin, myös ajan pidentämiseen. Tuomioistuin ei myöskään viran puolesta tutki kanneaikojen noudattamista.

Englannin vanhentumissääntelyä on pidetty monimutkaisena ja tulkinnanvaraisena sekä paikoin vanhentuneena. Vuodelta 1998 olevassa mietinnössä (The Law Commission for England and Wales: Limitation of Actions. Law Commission Consultation Paper 151. Making The Law on Civil Limitation Periods simpler and fairer. Published 6.1.1998) ehdotetaan, että vanhentumislainsäädäntöä uudistetaan laajalti. Mietinnön mukaan yleinen vanhentumisaika olisi kanteen perusteesta riippumatta kolme vuotta. Vahingonkorvausveloissa vanhentumisaika laskettaisiin siitä, kun kantaja sai tietää tai hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää kanteen perusteen syntymisestä. Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös 10 vuoden lopullinen määräaika, joka yleensä laskettaisiin kanteen perusteena olevasta teosta tai laiminlyönnistä

Law Commissionin lopullinen raportti valmistui heinäkuussa 2001, ja hallitus ilmoitti kesällä 2002 hyväksyvänsä ehdotuksen periaatteet ja aikovansa antaa sen mukaisen lakiesityksen.

3. Nykytilan arviointi

Vuoden 1734 lain kauppakaaren mukaan yleinen vanhentumisaika oli alunperin 20 vuotta. Se lyhennettiin 1800-luvulla kymmeneksi vuodeksi, joka on vieläkin yleinen velan vanhentumisaika. Vanhentumisasetus on muutoinkin voimassa lähes muuttamattomassa muodossaan. Kielellisesti ja lakiteknisesti se on vanhanaikainen ja puutteellinen. Vanhentumisasetuksen merkitys yleislakina on vähentynyt, koska huomattava osa veloista kuuluu jonkin erityisen vanhentumissäännöksen piiriin.

Yhteiskunta ja luotonantosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet niistä ajoista, jona voimassa oleva vanhentumissäännöstö on luotu. Päähuomio 1800-luvun lopun lainsäädännössä on kiinnittynyt yksityisten ihmisten välisiin velkasuhteisiin, jotka nekin olivat harvalukuisia. Tältä pohjalta on ymmärrettävää, ettei velkojille ole asetettu kovinkaan

suuria velvoitteita. Nykyään elämme luottoyhteiskunnassa, jossa niin yrityksillä kuin yksityishenkilöilläkin on pitkäaikaisten luottojen ohella jatkuvasti useita lyhytaikaisiksi tarkoitettuja velkoja. Luottokortti- ja tiliostojen lisäksi tällaisia velkoja syntyy, kun tavaroita ja palveluja ostetaan laskua vastaan. Erilaisten jokapäiväisten velkojen määrän voidaan olettaa edelleen kasvavan. Velkasuhteet ovat pääosin yritysten taikka yrityksen ja kuluttajan välisiä. Valtaosassa velkojana on elinkeinonharjoittaja. Velkasuhteiden voidaan sanoa yleistyneen, arkipäiväistyneen ja ammattimaistuneen.

Luotonannossa tapahtuneet muutokset vaikuttavat siihen, minkälainen toimivan vanhentumissääntelyn tulisi olla. Ammattimaisilta luotonantajilta ja elinkeinonharjoittajilta voidaan edellyttää huolellista ja verraten nopeaa toimintaa velkasuhteiden selvittämisessä ja velan perinnässä. Tämä on yleensä sekä velallisten että velkojien edun mukaista. Talouden toimivuus edellyttää, että maksuvaatimukset esitetään ja riitaisuudet ratkaistaan kohtuullisessa ajassa. Velkasuhteiden valttavan määrän vuoksi ei voida myöskään vaatia, että velalliset säilyttäisivät pitkiä aikoja esimerkiksi maksutositteita kaikista velkasuhteistaan. Muunkaltaisten, esimerkiksi vahingonkorvausvastuun syntymiseen tai lakkaamiseen liittyvien todisteiden pitkäaikainen säilyttäminen on vielä hankalampaa. Nykyisen kirjanpitolain (1336/1997) mukaan kirjanpidon liitteiden säilytysaika on vain viisi vuotta.

Kymmenen vuoden vanhentumisaika on nykyoloissa tarpeettoman pitkä. Se ei velvoita eikä ohjaa siihen, että velkasuhteet selvitetäisiin kohtuullisessa ajassa. Tilannetta on pyritty korjaamaan lukuisilla eri puolille lainsäädäntöä sijoitetuilla säännöksillä, joissa vanhentumisaikoja on huomattavasti lyhennetty. Yhdeksi ongelmaksi onkin muodostunut se, että käsitys yleisestä kymmenen vuoden vanhentumisajasta ei useassa tapauksessa pidä paikkaansa.

Erytysääntelystä merkittävin on vuonna 1994 toteutettu uudistus, jonka mukaan kulusluottoihin ja muihin kuluttajasaataviin sovelletaan kolmen vuoden vanhentumisaikaa. Vuonna 1999 säädetyin takauslain 19 §:n mukaan takaajan takausvastuu vanhentuu niin

ikään kolmessa vuodessa. Sama vanhentumisaika koskee takaajan oikeutta vaatia suoritusta toiselta takaajalta.

Erityissäännökset poikkeavat toisistaan niin määräajan pituuden kuin myös sen suhteen, millä tavoin vanhentuminen voidaan estää. Runsaan ja sisällöltään epäyhtenäisen erityissääntelyn vuoksi vanhentumislainsäädäntö on muodostunut hajanaiseksi ja vaikeaselkoiseksi.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1 Yleistä vanhentumislainsäädännön tavoitteista

Velan lakkaaminen ajan kulumisen ja velkojan passiivisuuden perusteella on meillä vanhastaan omaksuttu oikeusperiaate. Vanhentuminen on myös kansainvälisesti laajalti tunnettu ilmiö. Kansallisissa laeissa on kuitenkin suuria eroavaisuuksia. Yleinen kehityssuunta on, että alkuaan pitkät vanhentumisajat ovat lyhentyneet joko tavallisimpia velkatyyppejä koskevien erityissäännösten taikka yleisen vanhentumissääntelyn uudistamisen kautta.

Saatavien vanhentumista koskevalla lainsäädännöllä on perinteisesti tavoiteltu ennen muuta velkasuhteiden selkeyttä. Ajan kulumisen aiheuttaa todisteluvaikeuksia niin velan syntymiseen kuin sen lakkaamiseen vaikuttavista seikoista. Mitä enemmän aikaa kuluu, sitä hankalampaa osapuolten on näyttää, mitä velasta on alunperin sovittu tai mitkä tapahtumat ovat johtaneet vahingonkorvaus- tai muun velkavastuun syntymiseen. Velallisen kannalta on ongelmallista, että hänen tulisi voida pitkänkin ajan kuluttua näyttää, että velka on maksettu. Vanhoista veloista voi aiheutua oikeudenmenetyksiä tai ainakin kustannuksia vieviä oikeudenkäyntejä. Tosiasioiden jäädessä epäselviksi tuomioistuimien joutuu ratkaisemaan riidan todistustaakan jakoa koskevien periaatteiden nojalla, jolloin ratkaisu ei välttämättä vastaa materiaalisesti oikeaa lopputulosta.

Oikeusjärjestyksessä pyritään yleensäkin suojaamaan luottamusta vallitseviin olosuhteisiin. Pitkään jatkuneen olotilan rikkomisella on useita kielteisiä vaikutuksia. Jos velkoja

on pysytellyt passiivisena, velalliselle voi perustellusti syntyä käsitys siitä, ettei häneltä vaadita suoritusta. Tilanteesta riippuen velallinen voi olettaa, ettei mitään velkavastuuta ole ylipäänsä syntynyt tai että velkoja on tyytynyt jo tehtyyn suoritukseen taikka että velkoja on luopunut perinnästä esimerkiksi velkamäärän pienuuden tai velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi. Yllättävä maksuvelvollisuus voi olennaisesti heikentää velallisen taloudellista asemaa ja elinolosuhteita. Kun velallinen ei ole varautunut suorittamaan kyseistä, ehkä epäselvääkin velkaa, hän on mitoitannut muut sitoumuksensa tämän olettan mukaisesti. Vanhan velan perintä voi johtaa maksuvaikeuksiin, jotka vaarantavat velallisen mahdollisuuksia hoitaa muitakaan velvoitteitaan.

Oikea-aikainen perintä on erityisen tärkeä silloin, kun velan viivästyskorko on alkanut juosta. Tällöin velkojan passiivisuudesta voi aiheutua velalliselle konkreettista vahinkoa. Ongelmia ovat aiheuttaneet erityisesti sellaiset velat, joista puoliso tai muut henkilöt vastaavat yhdessä. Jos velan hoidosta vastaava on laiminlyönyt maksun, voivat muut yhteisvastuulliset velalliset olla hyvinkin pitkään tietämättömiä velasta.

Eduskunnan talousvaliokunta totesi viivästyskorkolainsäädännön muuttamista koskevasta esityksestä antamassaan mietinnössä (TaVM 3/2002 vp), että myös velkojen tulee osoittaa aktiivisuutta muistuttamalla velasta ja peräi saataviaan ajallaan, jotta velallinen on tietoinen siitä, että velka on edelleen olemassa.

Lainsäädännössä on yhä voimakkaammin pyritty siihen, että vastuusuhteet selvitetään kohtuullisessa ajassa. Viime vuosikymmeninä toteutetuissa laajoissa kauppaa koskevissa uudistuksissa tämä pyrkimys näkyy muun muassa virheen selvittämistä koskevissa säännöksissä. Ostajan edellytetään ilmoittavan virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän on havainnut virheen tai kun se olisi voitu havaita. Jollei ostaja ole aktiivinen, hän menettää oikeutensa vaatia hyvitystä virheen perusteella. Asuntokauppaan liittyen on säädetty myös kiinteitä aikarajoja sille, milloin virheilmoitus on viimeistään tehtävä. Yksityishenkilöiden välisessä kiinteistön kaupassa virheilmoituksen takaraja on

pääsääntöisesti viisi vuotta ja asunto-osakeiden kaupassa kaksi vuotta asunnon hallinnan luovuttamisesta. Näiden säännösten tarkoituksena on suojata myyjää yllättäviltä, usean vuoden kuluttua esitettäviltä vaatimuksilta. Kohtuulliseksi on katsottu, että taloudellinen vastuu selkeästi siirtyy ostajalle jonaakin tiettyä ajankohtana.

Eräissä velan vanhentumista koskevissa erityissäännöksissä on nähtävissä myös tavoite estää liian pitkäaikainen perintä ja näin vaikuttaa maksuvaikeuksissa olevien velallisten asemaan. Verojen ja muiden julkisoikeudellisten maksujen perintäaika on jo kauan ollut rajoitettu. Verovelat vanhentuvat lopullisesti, jollei niitä ole saatu perityksi viiden vuoden pituisessa määräajassa. Samankaltainen vanhentumissäännöstö koskee nykyään lapsen elatusapusaatavia. Hallituksen esityksessä ulosottolain muuttamiseksi (HE 216/2001 vp) ehdotetaan yleiseksi säännöksi, että velan pakkotäytäntöönpano voi kestää enintään 15 tai eräissä tapauksissa 20 vuotta maksutuomion jälkeen.

Tämän esityksen mukaisella yleisen vanhentumisajan lyhentämisellä pyritään toteuttamaan vanhentumissäännösten alkuperäisiä tavoitteita. Esityksellä ei pyritä siihen, että velat vastaisuudessa vanhentuisivat nykyistä useammin. Velan lakkaaminen vanhentumisen seurauksena olisi edelleenkin poikkeuksellista. Maksuvelvollisuuden raukeamisen uhkaa käytetään keinona, jolla edistetään hyviä perintäkäytänteitä. Vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää, että velkojan tulee kohtuullisin määräajoin muistuttaa velasta. Halutessaan velkoja voi ylläpitää velkasuhdetta rajoittamattoman ajan.

4.2 Yleisen vanhentumisajan pituus

Nykyistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa voidaan pitää varsin pitkänä. Se ei täyty tehtävänsä oikeussuhteiden selkeyden ja oikeusvarmuuden turvaamisessa. Haittavaikutukset kohdistuvat velallisiin, jotka voivat olla niin yksityishenkilöitä kuin yrityksiäkin. Taloudellisen ja oikeudellisen turvallisuuden kannalta on perusteltua, että velkavaatimusten esittämiselle asetetaan aikarajoja. Asianmukaiset vanhentumisajat lisäävät yleisesti talouden toimivuutta, vaihdannan varmuutta

ja tervettä luotonantoa.

Yleisen vanhentumisajan pituus on johtanut siihen, että lukuisiin erityislakeihin on katsottu tarpeelliseksi ottaa omia vanhentumissäännöksiä, joilla vanhentumisaikaa on huomattavasti lyhennetty. Näissä erityissäännöksissä vanhentumisajan alkamisajankohta on yleensä kytketty velan erääntymiseen. Yleinen vanhentumisaika alkaa puolestaan kulua jo velkasuhteen syntymisestä lähtien eli useassa tapauksessa selvästi ennen velan erääntymistä.

Vanhentumisajan pituus, sen alkamisajankohta ja vanhentumisen katkaisukeinot muodostavatkin kokonaisuuden. Nykyisen sääntelyn mukainen erittäin pitkä vanhentumisaika on perusteltavissa siksi, että se alkaa kulua aikaisimmasta mahdollisesta ajankohdasta, kun velan oikeusperuste syntyy. Velka alkaa siten vanhentua jo luottosopimuksen tekemisestä, vaikka velka olisi sovittu maksettavaksi vasta vuosien, mahdollisesti yli kymmenenkin vuoden kuluttua. Myös sopimusrikkomukseen perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisaika alkaa kulua jo sopimuksen tekohetkestä siitä riippumatta, milloin vaatimuksen tekeminen aktualisoituu. Jos taas vanhentumisajan alkamisajankohtaa siirretään, voidaan vanhentumisaikaa lyhentää huomattavasti ilman, että se heikentäisi velkojan asemaa tai vaikeuttaisi esimerkiksi pitkien luottosopimusten tekemistä.

Yleinen vanhentumisaika ei saa vaarantaa normaalia huolellisuutta noudattavan velkojan maksunsaantia. Toisaalta vanhentumisaika tulee mitoittaa niin, ettei velalliselle aiheudu epävarmuutta ja näyttövaikeuksia. Kun virhesääntelyssä nykyään edellytetään, että myös kuluttajan asemassa olevan ostajan on vedottava virheeseen kohtuullisessa, pikemmin kuukausissa kuin vuosissa laskettavassa ajassa, voisi ajatella, etteivät velkojat yleensäkin tarvitsisi tätä pitempää aikaa. Näin on etenkin elinkeinonharjoittajien kauppahinta- ja muissa vastikesaatavissa taikka eräpäiviin sidotuissa luotoissa. Kaikkiin velkoihin ja erilaisiin osapuoliasetelmiin kovin lyhyt vanhentumisaika ei kuitenkaan sovellu. Lyhyt vanhentumisaika ei sovi tilanteisiin, joissa velan syntymiseen, erääntymiseen tai vastuusuhteisiin liittyy hankalasti selvitettäviä seikkoja. Myös velallisen ja vel-

kojan keskinäiset suhteet samoin kuin se, ovatko osapuolet yksityishenkilöitä vai elinkeinonharjoittajia, vaikuttaa siihen, minkälaisia toimia ja minkälaista nopeutta velan selvittämisessä on kohtuullista edellyttää.

Vanhentumislaki on kaikkia velkasuhteita koskeva yleislaki, jonka tulee olla selkeä ja helposti sovellettava. Myös vanhentumisaikojen tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia. Eri sopimuslajeja ja osapuolia erottava vanhentumisjärjestelmä olisi mutkikas ja käytännössä epätarkoituksenmukainen. Kasuistinen sääntely voi oikeudenmukaisuuden ja oikeusvarmuuden sijasta johtaa päinvastaiseen lopputulokseen.

Esityksen mukaan yleinen vanhentumisaika lyhennetään kymmenestä vuodesta kolmeen vuoteen. Muutos on huomattava, mutta edelleenkin vanhentumisaika olisi riittävä, koska se alkaisi kulua vasta, kun velkasuhteen selvittely muutoinkin ajankohtaistuu. Vanhentumisaajan alkamisajankohdan tarkemmalla sääntelyllä voidaan vaikuttaa myös siihen, että samanpituinen vanhentumisaika soveltuu erityyppisiin velkoihin.

Ehdotettu kolme vuotta on velkojankin kannalta riittävän pitkä reagointiaika. Se mahdollistaa velan perusteiden ja konkreettisen määrän selvittämisen samoin kuin harkinnan siitä, mihin toimenpiteisiin velkojan kannattaa ryhtyä. Tänä aikana osapuolet voivat käydä vapaamuotoisia neuvotteluja niin mahdollisista erimielisyyksistä kuin maksujärjestelystäkin. Ehdotettua selvästi lyhyemmän vanhentumisaajan vaarana olisi, että velka vanhentuu, jos velkoja jää odottamaan velallisen toimia tai ei esitä vaatimuksiaan todistettavalla tavalla. Se voisi toimia tosiasiasa myös velallisten haitaksi, jos velkojat vanhentumisen uhan vuoksi ryhtyisivät nopeasti perimään velkaa viranomaisteitse.

Useassa, käytännössä merkityksellisessä erityissäännöksessä vanhentumisajaksi on säädetty kolme vuotta eikä tämän ajan noudattaminen ole käytännössä osoittautunut ongelmalliseksi. Kolmen vuoden ajan valinta yleiseksi vanhentumisajaksi mahdollistaa myös sen, että huomattava osa erityisistä vanhentumissäännöksistä voidaan kumota. Kansainvälisestä vertailusta voi todeta, että uusimmissa vanhentumislainsäädännön kokonaisuudistuksissa yleiseksi vanhentumis-

ajaksi on valittu kolme vuotta.

4.3 Vanhentumisaajan alkamisajankohta

Nykyään vanhentumisaika alkaa kulua jo velan oikeusperusteen syntymisestä. Tämä perustuu vanhaan pohjoismaiseen perinteeseen, mutta kansainvälisessä vertailussa se on verraten harvinaista. Tavallisempaa onkin, että vanhentumisaika alkaa kulua vasta, kun velka erääntyy.

Vanhentumisaajan laskeminen jo velan syntymisestä johtaa siihen, että velallinen saa muistutuksen velasta määräajoin silloinkin, kun velan on sovittu erääntyvän vasta varsin pitkän ajan kuluttua. Pitkät luottoajat ovat sinänsä yleisiä. Harvinaisia ovat sitä vastoin sellaiset pitkäaikaiset luotot, joissa velallisen ei edellytettäisi määräajoin suorittavan korkoja tai lyhennyksiä ja joissa myöskään velkoja ei toimittaisi velalliselle tietoja velasta ja sen hoidosta. Tällaisia voivat olla lähinnä vain yksityishenkilöiden omassa perhe- tai lähipiirissä annetut luotot taikka luotot, joissa osapuolet kuuluvat samaan yrityskokonaisuuteen. Sääntelyn perusteeksi on kuitenkin otettava tavanomaiset velkasuhteet, joissa velanhoitoon säännönmukaisesti liittyy luottoaikana tehtäviä muistutustoimia. Vanhentumislainsäädäntö ja siihen liittyvät ankarat uhkat eivät myöskään ole oikea keino säännellä sitä, miten velkojan ja velallisen välinen tiedonkulku sovittuna luottoaikana järjestetään. Nykyinen kymmenen vuoden aika on lisäksi niin pitkä, ettei sillä velallisen tiedontarpeen kannalta ole käytännön merkitystä.

Periaatteessa nykyisessä vanhentumisjärjestelmässä on mahdollista, että velka voi vanhentua jo ennen sen erääntymistä. Tämä riski on kuitenkin lähinnä teoreettinen. Ei voida myöskään väittää, että velkojille aiheutuisi erityistä vaivaa nykyisestä kymmenen vuoden välein vaaditusta vanhentumisen katkaisemisesta. Tilanne kuitenkin muuttuisi olennaisesti, jos vanhentumisaikaa lyhennettäisiin samalla, kun vanhentumisen alkamisajankohta säilyisi nykyisenä.

Luonnollinen vaihe velan selvittämiseen alkaa, kun velka voidaan vaatia maksettavaksi. Vasta tässä vaiheessa velkojan voidaan edellyttää aktiivisesti ryhtyvän valvomaan

oikeuksiaan. Myöskään velallinen ei tätä ennen odota velkojan vaatimuksia.

Velan erääntymisestä laskettava vanhentumisaika voidaan helposti määrittää silloin, kun velan erääntymisajankohdasta on ennalta sovittu. Tällöin vanhentumisajan alkamisajankohta on tarkasti ja yksiselitteisesti kummankin osapuolen tiedossa. Ammattimaisessa luotonannossa ja suuremmissa yksittäisissä hankinnoissa maksuaikataulusta sovitaan säännönmukaisesti. Ongelmallisempaa onkin vanhentumisajankohdan määrittäminen vaadittaessa erääntyvien velkojen osalta. Näitä ovat paitsi monet laskusaatavat myös erilaiset sopimusrikkomukseen tai sopimuksen ulkopuoliseen vahinkoon perustuvat velat.

Yksi mahdollisuus olisi, että todellinen erääntymisajankohta olisi ratkaiseva myös vaadittaessa erääntyvissä veloissa. Tästä aiheutuisi kuitenkin useita epäkohtia. Vanhentuminen jäisi riippumaan yksinomaan velkojan toimista. Jollei velkoja esittäisi maksuvaatimusta, vanhentumisaikakaan ei alkaisi kulua. Sama vaikutus olisi sillä, jos vanhentumisen alkaminen kytkettäisiin viivästyskoron alkamisajankohtaan. Nämä olisivat velkojen selvyyttä ja velallisen oikeussuojaa koskevien tavoitteiden kannalta huonoja vaihtoehtoja. Velan vanhentumisen alkamisajankohta tulisi liittää mahdollisimman objektiivisiin ja osapuolien myöhemmistä oikeustoimista riippumattomiin tekijöihin.

Ehdotuksen mukaan vaadittaessa erääntyvät velat alkavat pääsäännön mukaan vanhentua silloin, kun velkojalla olisi mahdollisuus vaatia velan suoritusta. Näin esimerkiksi myyjän kauppahintasaatava alkaisi vanhentua, kun myyjällä on tavaran luovutuksen perusteella oikeus saada maksu. Sama sääntö koskisi myös palveluista perittäviä vastikkeita.

Velkakirjalain 5 §:stä ilmenevän yleisen periaatteen mukaan velkoja voi muissakin tapauksissa koska tahansa eräännyttää velan, jonka eräpäivää ei ole sovittu. Käytännössä eräännyttäminen ei tietenkään ole mahdollista ennen kuin velkojalla on riittävät tiedot velan olemassaolosta ja siitä, kehen vaatimus voidaan kohdistaa. Koska velan vanhentumisen yhtenä perusteena on velkojan passiivisuus, ei vanhentumisajan tule alkaa kulua

ennen kuin velkojalla on ollut mahdollisuus vaatimusten esittämiseen. Tämän johdosta ehdotetaan, että vahingonkorvaustyyppisissä veloissa ratkaisevaa olisi se, milloin suoritusvirhe tai vahinko on tullut havaittavaksi ja myös velasta vastuussa oleva taho on saatu selville. Perusteettoman edun palautuksessa aika laskettaisiin vastaavasti siitä, kun vaatimuksen esittäjä on havainnut tehneensä aiheettoman maksun taikka saanut tietää muusta palautettavasta etuudesta ja palautusvelvollisesta.

Velallisen oikeussuoja ja myös näyttökäsymyksiin liittyvät syyt edellyttävät, että lähikohdaksi asetetaan se, mitä velkojan olisi objektiivisesti arvioiden pitänyt tietää. Vanhentumisaika alkaa kulua, kun velkojan asemassa olevan henkilön olisi normaalia huolellisuutta noudattaen pitänyt havaita esimerkiksi kaupan kohteessa oleva virhe taikka vahinko.

Ajankohta olisi sama, josta nykyään alkaa ostajan virheilmoitukselle varattu aika. Tarjoituksenmukaista onkin, että vanhentumisessa voidaan nojautua jo olemassa olevaan ja tunnettuun oikeudellisesti merkitykselliseen ajankohtaan. Myös eräissä uudemmissa erityisvanhentumissäännöksissä käytetään samaa ajankohtaa. Tällaisia ovat muun muassa tuotevastuulain (694/1990) 9 §, vakuutus-sopimuslain (543/1994) 73 § ja potilasvahinkolain (585/1985) 10 §. Ehdotuksen mukaan vanhentumisaika laskettaisiin samalla tavalla sekä sopimusrikkomukseen että sopimuksen ulkopuoliseen vahinkoon perustuvissa hyvityksissä. Rajanveto sen suhteen, perustuuko korvaus sopimukseen vai sopimuksen ulkoiseen vahinkoon, voikin olla epäselvä.

4.4 Vahingonkorvausvaatimuksia koskeva enimmäisaika

Yksinomaan suoritusvirheen tai vahingon havaittavuuteen perustuvaan vanhentumiseen liittyy se ongelma, että kaikissa tapauksissa velkavastuulle ei muodostu selkeää ja kohtuullisen pituista takarajaa. Myöhäisvahinko- ja voi ilmaantua erittäin pitkän ajan kulu- tuu vahinkotapahtumasta. Tämä aiheuttaa epävarmuutta ja vaikeuttaa riskeiltä varautumista. Oikeusvarmuus edellyttää, että vastajia suojataan vaatimuksilta, joihin ajan kulu-

misen vuoksi on vaikea vastata ja joissa todisteet ovat käyneet epäluotettaviksi ja puutteelliseksi. Esityksessä ehdotetaan, että vahingonkorvaustyyppisissä veloissa yleensä noudatettaisiin lisäksi kymmenen vuoden aikarajaa. Jollei vaatimusta ole esitetty kymmenen vuoden kuluessa vahinkotapahtumasta, korvausvaatimus vanhentuisi, vaikka vahinko ei olisi ilmennyt tätä ennen tai sen ilmenemisestä olisi kulunut vähemmän kuin yleensä noudatettavat kolme vuotta. Jos velkoja vaatii korvausta ajoissa, siirrytään noudattamaan yleistä katkaistavissa olevaa vanhentumisaikaa.

Ehdotettu takarajasäännös vastaa osittain voimassa olevaa yleistä vanhentumissäännöstä. Ehdotuksen mukaan kymmenen vuoden määräaika laskettaisiin kuitenkin niin sopimusperusteisissa kuin sopimuksen ulkopuolisissakin vahingoissa vahinkoon johtaneesta tapahtumasta. Sopimusrikkomusten osalta määräaika periaatteessa myöhentyisi, koska sopimuksen tekemishetkellä ei enää olisi merkitystä. Sopimuksen ulkopuolisissa vahingoissa taas vanhentumisajan on katsottu alkavan vasta vahingon ilmenemisestä, ei vahinkotapahtumasta. Nykyinen määrittelytapa ei aseta minkäänlaista kiinteää takarajaa sopimuksen ulkoisille vahingonkorvausvaatimuksille.

Ehdotettu säännös, jossa vanhentuminen kytkeytyy yhtäältä vahingon havaittavuuteen ja toisaalta ehdottomaan määräaikaan, vastaa kansainvälisissä sopimuksissa omaksuttua käytäntöä. Tämän tyyppisiä vanhentumissäännöksiä sisältyy myös omaan lainsäädäntöömme, kuten edellä mainittuihin tuotevastuulain 9 §:ään sekä potilasvahinkolain 10 §:ään.

Vanhentumisen takarajaa koskevan ehdotuksen tavoitteena on suojata vahingosta vastuussa olevaa useita vuosia sitten sattuneisiin tapahtumiin liittyviltä, yllättäviltäkin korvausvaatimuksilta. Eräiden vahinkotilanteiden osalta on kuitenkin perusteltua, ettei oikeutta vahingonkorvaukseen sidota kiinteään aikarajaan. Vahingonaiheuttajan ja vahingonkärsijän etujen välinen punninta ei kuitenkaan saa johtaa sääntelyyn, jossa vanhentumisajat vaihtelisivat kovin yksityiskohtaisten tai harkinnanvaraisten perusteiden taikka tapauskohtaisen kohtuusarvioinnin mukaan.

Vahingonkärsijöiden oikeussuojan ja vahinkojen hyvittämisen tarve on erityisen suuri henkilö- ja ympäristövahingoissa. Näissä on mahdollista, että vahingon koko merkitys ilmenee vasta vaiheittain pitkänkin ajan kuluessa. Myös yleinen oikeustaju edellyttää tehokasta korvausoikeutta silloin, kun kysymys on vahingoista, jotka liittyvät ruumiinvammaan tai sairauteen taikka ympäristön turmelemiseen ja siitä aiheutuviin terveysriskeihin. Elämä, henkilökohtainen koskematomuus ja ympäristön terveellisyys ovat perustuslaissa tarkoitettuja perusoikeuksia, joita julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan.

Silloin, kun vahinko on aiheutettu tahallisesti, ei vahingon aiheutuminen ja korvausvastuu sinänsä voi vahingonaiheuttajallekaan olla yllättävää, vaikka vahingon määrä sitä olisikin. Tällaiset teot ovat yleensä myös rangaistavia. Kuten jaksossa 4.7. selostetaan, rikoksen uhri voisi aikarajojen estämättä aina esittää korvausvaatimuksensa rikosoikeudenkäynnissä. Tämä säännös ei kaikissa tapauksissa riitä turvaamaan rikosvahinkojen korvausvaatimuksia, koska rikosasian käsittely voi eri syistä estyä tai vahinko ilmetä vasta rikosoikeudenkäynnin jälkeen. Olisi yleisen oikeustajun vastaista, jos esimerkiksi väkivaltarikoksen uhri menettäisi oikeutensa ilman, että hänellä on ollut todellista mahdollisuutta vaatimusten esittämiseen. Huomiota on kiinnitettävä muun muassa lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten aiheuttamiin psyykkisiin vaurioihin, jotka voivat ilmetä paljonkin aikuistumisen jälkeen.

On myös muita tilanteita, joissa kiinteän määräajan noudattaminen voisi vinouttaa oikeudenmukaista riskinjakoa. Vanhentumistoimikunnan ehdotuksen mukaan kymmenen vuoden takarajasäännöstä ei olisi noudatettu silloin, kun henkilö- tai ympäristövahinko on aiheutettu rikollisella teolla taikka se on aiheutunut sellaisesta elinkeinotoiminnasta tai julkisen tehtävän hoitamisesta, johon liittyy erityinen vaara toisen hengen tai terveyden taikka ympäristön vahingoittamisesta. Nämä rajaukset olisivat kuitenkin ongelmallisia. On hankala määrittää, mitä kaikkia elinkeinotoimia tulisi pitää erityisen vaarallisina. Tyyppillisesti vaarallisina voidaan pitää toimintoja, joissa käytetään suuria energiamääriä taikka vaarallisia materiaaleja, kuten myrkyt-

täviä, räjähtäviä tai säteilyä aiheuttavia aineita. Toisaalta työntekijöille, asiakkaille tai täysin ulkopuolisille tahoille voi aiheutua henkilövahinkoja esimerkiksi rakentamiseen, liikenteeseen tai vaikkapa terveydenhoitoon liittyvillä aloilla, joita ei edellä tarkoitettu tavoin voi selvästi mieltää erityisen vaaralliseksi. Toimialan tai toiminnassa käytettyjen materiaalien vaarallisuus voidaan joskus todeta vasta jälkikäteen.

Sellainen rajaus, joka kattaisi kaikki rangaistaviin tekoihin sekä yritystoimintaan perustuvat vahingot, olisi niin laaja-alainen, että käytännössä sen ulkopuolelle ei juurikaan kuuluisi vahingonkorvauksena korvattavia henkilö- ja ympäristövahinkoja. Esityksessä onkin päädytty siihen, että kymmenen vuoden takarajasäännöksen soveltuvuus ratkaistaan yksinomaan vahingon laadun, ei vahinkoperusteen mukaan. Tarkoituksenmukaisena ei ole pidetty myöskään sitä, että näille vahingoille asetettaisiin erityinen, selvästi pitempi määräaika. Näin henkilö- ja ympäristövahinkoon perustuvien vahingonkorvausten vaatimiselle ei ehdotuksen mukaan lainkaan aseteta kiinteää aikarajaa, vaan ne voisivat vanhentua ainoastaan silloin, kun vahingonkärtsijä on itse laiminlyönyt reagoida havaittavaksi tulleeseen vahinkoon. Oikeus henkilö- ja ympäristövahingosta aiheutuvaan korvaukseen voisi siten vanhentua vain, jos vahingonkärtsijä ei ole esittänyt vaatimustaan tai tehnyt muuta muistutusta kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hänen katsotaan saaneen korvausvaatimuksen esittämiseen tarvittavat tiedot.

4.5 Vanhentumisen katkaiseminen

Vanhentumisen katkaisemista koskeva sääntely on sekä käytännössä että periaatteellisesti merkittävä osa vanhentumissääntöä. Vanhentumisen katkaiseminen tarkoittaa, että velka ei vanhennu, jos katkaisuun johtava toimi tehdään ennen vanhentumisaikojen umpeutumista. Katkaisun seurauksena vanhentumisaika alkaa uudelleen.

Suomessa vanhentumisen katkaisumahdollisuudella ei ole ollut merkittävää yhteyttä riitakysymysten ratkaisemiseen eikä todistusmateriaalin säilymiseen. Vanhentumisen katkaiseminen ei näet vanhentumisasetuksen

1 ja 2 §:n mukaan edellytä saamisoikeuden sisällön selvittämistä. Vanhentumisaika on voitu katkaista täysin vapaamuotoisella muistutuksella tai velkavastuun tunnustamisella, joihin ei liity mahdollisten riitaisuuksien todentamista tai ratkaisemista.

Monissa ulkomaisissa oikeusjärjestyksissä vanhentumisen katkaiseminen edellyttää säädettyjen muotomääräysten noudattamista. Yleensä pelkkä velkojan vapaamuotoinen muistutus ei riitä katkaisemaan vanhentumisaikaa, vaan vaaditaan joko velallisen tunnustaminen tai asian saattaminen viranomaiskäsitelyyn. Useissa anglo-amerikkalaisissa järjestelmissä koko vanhentumissääntely rakentuu eri pituisille kanneajoille. Yleisen vanhentumisajan rinnalle on meilläkin säädetty tietynlaisia saatavia koskevia määräaikoja, joita ei voida katkaista vapaamuotoisesti. Näissä saamisoikeuden sisältö tulee kanteen vireillepanon yhteydessä selvitettyksi haastehakemukseen sisällytettävien tietojen perusteella.

Katkaisukeinojen valinta on kiinteässä yhteydessä itse vanhentumisen taustalla vaikuttaviin oikeuspoliittisiin perusteisiin. Jos katkaisemista koskevien säännösten tavoitteeksi asetetaan vain velkojan passiivisuuden estäminen ja se, ettei velalliselle synny käsitystä velasta vapautumisesta tai siitä, ettei velkavastuuta ole koskaan syntynytkään, on riittävä, että katkaisu voidaan suorittaa vapaamuotoisesti. Jos taas päämääränä on velkasuhteen sisällön selvittäminen jo vanhentumisen katkaisemisen yhteydessä, on katkaisutoimille asetettava huomattavasti ankarampia vaatimuksia. Pelkkä velkasuhteen yksilöinti ei tällöin riitä.

Velan perusteen ja määrän selvittämisen jo katkaisutoimen yhteydessä voitaisiin ajatella olevan etenkin velallisen etujen mukaista. Velallinen saisi tällöin nykyistä varhemmin tietoonsa odotettavissa olevan suoritusvaatimuksen tarkan sisällön. Myös velkoja joutuisi selvittämään vaatimuksensa hyvissä ajoin, mikä saattaisi edistää todistusmateriaalin säilymistä ja helpottaa riidan selvittämistä ja velan perintää. Toisaalta lisävaatimusten asettaminen katkaisutoimien sisällölle tai muodolle voi aiheuttaa myös epäkohtia. Vanhentumisen uhka tai siihen liittyvä epävarmuus voisi haitata velkojen vapaaehtoista selvittä-

mistä ja maksuohjelmasta sopimista. Tiukat vaatimukset voivat johtaa tarpeettoman nopeaan perintään ja turhiin oikeudenkäynteihin. Tämä koskisi erityisesti sitä vaihtoehtoa, jossa velkoja voisi katkaista vanhentumisen ainoastaan viranomaistoimin. Kanteen nostamisen vaatimus voisi käytännössä johtaa huomattavan usein vähäisempien velkojen vanhentumiseen etenkin silloin, kun velkojana on yksityishenkilö tai kun velallisen senhetkinen maksukyky on epävarma. Kannevaatimus voisi johtaa myös tietämättömydestä johtuviin oikeudenmenetyksiin.

Katkaisutoimille asetettavat tiukat sisältövaatimuksetkin voisivat johtaa oikeudenmenetyksiin, jos vanhentumisen ei katsottaisi katkenneen puutteellisen vaatimuksen johdosta. Vanhentumisen katkaisua koskevat kysymykset voisivat nousta riitaisuuksien ja oikeudenkäyntien pääasialliseksi kohteeksi. Jos muistutuksen sisällölle asetettaisiin samankaltaisia vaatimuksia kuin haastehakemukselle tai konkurssivalvonnalle, se heikentäisi yksityishenkilöiden ja myös useiden yrittäjien mahdollisuuksia itse hoitaa asioitaan, ja muutoin sovinnolla hoidettavat velkasuhteet voisivat muuttua perintätapauksiksi.

Näistä syistä järjestelmän, jossa katkaisutoimen tarkoituksena on vain velkavastuun olemassaolon tunnustaminen tai tästä muistuttaminen, on kokonaisuutena arvioitu olevan selkeämpi ja vastaavan kummankin osapuolen etuja paremmin kuin velkasuhteen sisällön tarkkaa selvittämistä edellyttävän vaihtoehdon. Käytännössä jo vanhentumisaajan lyhentämisestä seuraa, että velkasuhde on nykyistä useammin nostettava esille, jolloin osapuolten voidaan joka tapauksessa olettaa ryhtyvän selvittämään vaatimusten tarkempaa sisältöä ja niiden oikeutusta. Jos kysymys on riitaisesta velasta, osapuolet pyrkivät myös varmistamaan todistusmateriaalin säilymisen. Ehdotuksen lähtökohtana onkin, että vanhentuminen voidaan edelleen katkaista vapaamuotoisesti ja mahdollisimman joustavasti.

Tästä huolimatta lakiehdotuksen valmistelussa on katsottu, että velkojan katkaisutoimenpiteeltä voidaan edellyttää jonkin verran nykyistä tarkempaa sisältöä silloin, kun velan määrä ja peruste eivät ole velallisen tiedossa

tämän antaman sitoumuksen perusteella. Tyypillisesti tällaisia velkoja ovat vahingonkorvaukset ja muut korvaustyyppiset velat. Ehdotuksen mukaan velkojan on tällaisissa veloissa ilmoitettava velalliselle tiedot velan perusteesta ja määrästä kohtuudella vaadittavalla tarkkuudella. Kaikkia katkaisukeinoja koskisi vaatimus todisteellisuudesta ja siitä, että kyseinen velkasuhde yksilöidään katkaisutoimessa. Katkaisutoimien yleisiin edellytyksiin kuuluu myös se, että toimi suoritetaan velkasuhteen osapuolten välillä ja toimi saatetaan vastapuolen tietoon.

Myös vanhentumisaajan pituudella on merkitystä katkaisutoimille asetettavien muoto- ja sisältövaatimusten kannalta. Mitä pidempi vanhentumisaika on, sitä yksityiskohtaisempia katkaisutoimia voidaan edellyttää, koska katkaisutoimia on suoritettava harvoin. Jos taas vanhentumisaikaa lyhennetään ja katkaisutoimia siten edellytetään tehtävän aiempaa useammin, voisi olla velkojen kannalta kohtuutonta, että katkaisutoimille asetettavia vaatimuksia samalla merkittävästi tiukennettaisiin.

Mahdollisuus katkaista vanhentuminen pelkällä velkojan tekemällä muistutuksella merkitsee sitä, että ehdotettu vanhentumissäännöstö olisi velkojan kannalta edelleen huomattavasti lievempi kuin esimerkiksi Saksan uuden lainsäädännön mukaan, jossa velkojan edellytetään samanpituisessa kolmen vuoden vanhentumisaikassa nostavan kanteen velallista vastaan.

Katkaisukeinot jakautuvat vapaamuotoisiin ja virallisiin. Jälkimmäisistä tyypillisin on kanteen vireillepano eli niin sanottu kannekatkaisu. Muita viralliskatkaisukeinoja ovat esimerkiksi konkurssivalvonta ja saatavan ilmoittaminen ulosotossa, yksityishenkilön velkajärjestelyssä tai yrityksen saneerausessa.

Nykyään yleisen vanhentumisaajan katkaiseminen edellyttää, että velallinen saa tiedon haastehakemuksesta tai muusta vaatimuksesta ennen määräajan umpeutumista. Jos vanhentumisaika on päättymässä, voi määräajan noudattaminen jäädä viime kädessä riippumaan siitä, kuinka nopeasti viranomaiset toimivat. Tiedoksianto edellyttävä järjestelmä on ongelmallinen etenkin silloin, kun velallinen piileskelee tai on muutoin vaikeas-

ti tavoitettavissa esimerkiksi ulkomailla oleskelun vuoksi. Tällaisten tilanteiden estämiseksi ehdotetaan, että vanhentumisen katkaiseminen tapahtuisi jo asian vireilletulon yhteydessä eli silloin, kun velkoja itse on toimittanut hakemuksen tuomioistuimeen tai muulle viranomaiselle. Erityistä menettelytapaa ei tarvitse säännellä vanhentumisen katkaisemista varten, koska niin haastehakemus kuin ulosottihakemuskkin voidaan käsitellä, vaikkei velallista voida henkilökohtaisesti tavoittaa tai vaikkei hänellä ole tunnettua olinpaikkaa Suomessa.

Näiden tuomioistuinmenettelyjen ohella lainsäädäntömme tuntee vaihtoehtoisia menettelyjä sekä erikseen säänneltyjä elimiä, joissa voidaan antaa tiettyä asiaa koskeva ratkaisu tai ratkaisuositus. Tällaisia ovat välimiesmenettely ja kuluttajavalituslautakunta. Vaikka näiden elinten ja menettelyjen tosiasiallinen merkitys on käytännössä huomattava ja niiden merkitys tulee jatkossa kasvamaan, niillä ei voimassa olevan oikeuden mukaan ole merkitystä viralliskatkaisua edellyttävien vanhentumissäännösten kannalta, ellei muuta ole erikseen säädetty. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että asianosaisten on oikeutensa säilyttääkseen nostettava kanne asiasta, joka voitaisiin käsitellä tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä tai on mahdollisesti tällaisessa jo vireilläkin. Koska on sekä asianosaisten että tuomioistuinlaitoksen kannalta tarkoituksenmukaista käsitellä ainoastaan riitaiset asiat oikeudenkäynnissä, esityksessä ehdotetaan, että myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisessa elimessä tai menettelyssä esitetty vaatimus katkaisee kyseistä vaatimusta koskevan vanhentumisaajan, mukaan lukien kanteen nostamiselle säädetyn määräajan. Edellytyksenä olisi, että elimen tai menettelyn toimivalta perustuu lakiin. Asian saattaminen vapaamuotoiseen, esimerkiksi tietyn alan sisäisellä päätöksellä perustettuun sovitteluelimeen ei saisi aikaan viralliskatkaisuvaikutusta.

Vanhentumisen katkaisemisesta on erotettava vanhentumisaajan keskeytyminen. Keskeytyksellä tarkoitetaan sitä, että vanhentumisaajan kuluminen pysähtyy, mutta ei ala alusta uudelleen. Tällainen säännös on muun muassa yksityishenkilön velkajärjestelylain 79 §:ssä. Lakiehdotukseen ei ole katsottu tar-

peelliseksi ottaa yleisiä säännöksiä vanhentumisaajan keskeytyksestä sen enempää asian viralliskäsittelyn tai muunkaan syyn vuoksi. Viralliskatkaisumenettelyihin kuitenkin sisältyy vastaavankaltainen vaikutus, jolla estetään se, että velka vanhentuisi menettelyn aikana tai pian sen jälkeen. Vanhentuminen katkeaisi aina kanteen tai muun asian tullessa vireille, ja uusi vanhentumisaika alkaisi kulua vasta, kun viranomaiskäsitely on lopullisesti päättynyt. Sama koskisi ulosoton vireilletuloa, julkisen haasteen antamista sekä konkurssin tai muun maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista.

Vanhentumisaajan katkaisemisen tärkein oikeusvaikutus on, että velka ei vanhennu. Katkaisuhetkestä alkaa kulua uusi, entisen pituinen vanhentumisaika. Perinteisesti kuitenkin saatavaa koskevan suoritustuomion antamisen jälkeen saatava on siirtynyt yleisen kymmenen vuoden vanhentumisaajan piiriin, vaikka alkuperäinen kanne- tai muu määräaika olisi ollut erityissäännöksen perusteella lyhyempi. Tuomion antamisen jälkeen ei enää olekaan niitä velan laatuun ja todisteluksymyksiin liittyviä syitä, jotka ovat olleet erityissääntelyn perusteena. Järjestelmä, jossa eri tuomiolla olisi eripituiset vanhentumisaajat, olisi myös käytännössä hankala. Ulosoton tehtävänä on panna täytäntöön annetut tuomiot eikä selvittää velan alkuperään liittyviä kysymyksiä.

Esityksessä ehdotetaan säilytettäväksi periaate, jonka mukaan täytäntöönpanoperusteen hankkiminen siirtää kaikki lain soveltamisalaan kuuluvat velat yhtenäisesti säännellyn vanhentumisaajan piiriin riippumatta siitä, onko velka alun perin vanhentunut yleisen vanhentumisaajan vai jonkin erityissäännöksen mukaan. Vanhentumissääntelyn tavoitteiden mukaisesti velkojan on myös perintävaiheessa toimittava niin aktiivisesti, että velallinen voi tietää, aiotaanko perintää jatkaa. Tästä syystä määräaika lyhennettäisiin kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen. Näin velkojan on ulosottooperusteen saamisen jälkeen katkaistava velan vanhentuminen vähintään kahdesti ennen kuin ulosottolakiesityksen mukainen ulosottooperusteen täytäntöönpanoaika päättyy. Tuomion antamisen jälkeenkin katkaisu voidaan tehdä vapaamuotoisesti. Velkasuhdetta voidaan siten pitää yllä senkin

jälkeen, kun ulosottoperuste ei enää ole täytäntöönpanokelpoinen.

4.6 Soveltamisala ja pakottavuus

Yleisen vanhentumislainsäädännön soveltamisalan määrittelyssä kysymys on ensisijaisesti siitä, millaiset vaatimukset ja sidonnaisuudet yleensä voivat vanhentua tietyn määräajan kulumisen perusteella. Toiseksi on ratkaistava, mihin vanhentuviin velvoitteisiin sovelletaan yleislakia, mitkä taas jäävät kokonaan tai osittain erityissääntelyn varaan. Näiden seikkojen lisäksi soveltamisalan määrittäminen edellyttää, että yleislain ja erityissäännösten välisten suhteiden peruskysymykset on ratkaistu riittävän täsmällisesti.

Vanhentuvista velvoitteista

Vanhentumissäännöstö koskee velvoiteoikeudellisia suoritusvaatimuksia. Vanhentuva velka on esimerkiksi ostajan velka myyjälle tai luotonantajan velka pankille. Sinänsä selkeästä lähtökohdasta huolimatta vanhentumislainsäädännön soveltamisala on vaikea määrittellä yksinkertaisesti ja tarkasti.

Vanhentumisasetuksen 1 §:n mukaan asetus koskee oikeussuhteita, joissa velkojalla on saatavana rahaa tai ”jotakin muuta”. Rahavelat ovat vanhentumissäännösten selvästi tärkein kohde. Luotonoton ohella maksuvelvollisuus voi perustua muunkinlaisen sopimuksen täyttämiseen tai sen rikkomisen seuraamuksiin taikka sopimussuhteen ulkopuolisiin vahinkoihin. Velvoitteen sisältö ei kuitenkaan ratkaise sen vanhentumiskelpoisuutta. Vanhentuminen koskee esimerkiksi tavara- ja palveluvelkoja sekä palvelun tai työsuorituksen tekemistä. Yleensä kaikki varallisuusarvoiset suoritusvelvoitteet, jotka tarvittaessa voidaan muuntaa rahaksi, kuuluvat vanhentumisen piiriin. Tähän ei vaikuta se, kuinka vaivatonta rahaksi muuntaminen on tai onko velvoite yleisen vaihdannan kohteena.

Myös negatiiviset suoritusvelvoitteet, joista seuraa velvollisuus pidätyä jostakin toiminnasta, voivat vanhentua. Esimerkkinä pidätyksentyyppisestä velvoitteesta mainitaan usein elinkeinonharjoittajan velvollisuus pidätyä kilpailusta tietyllä alalla. Sivu- ja lojaliteettivelvoitteillakin voi olla taloudellista

arvoa. Tällaisia ovat esimerkiksi sopimukseen tai sopimuksen kaltaisiin olosuhteisiin perustuvat salassapitovelvoitteet, varsinkin liikesalaisuuksien ilmaisukiellot. Salassapitovelvoite perustuu usein jo suoraan lakiin, joissa osassa on nimenomaiset säännökset velvoitteen kestosta.

Vanhentuvien velvoitteiden määrittelyssä hyödynnetään varallisuus oikeuksien jakoa velvoite- ja esineoikeuksiin. Pelkistettynä jako tarkoittaa, että esineisiin tai muihin yksilöityihin varallisuuseriin kohdistuvat oikeudet ovat esineoikeuksia, tiettyyn henkilöön kohdistuvat oikeudet taas velvoiteoikeuksia. Esineoikeuksille on tyypillistä oikeusvaikutusten ulottuminen sivullisiin, kun velvoiteoikeudet sitovat ainoastaan velallista ja velkojaa. Esineoikeus on esimerkiksi omistus oikeus kiinteistöön tai osakkeisiin, velvoiteoikeus taas kiinteistön tai osakkeiden myyjän kauppahintasaatava ostajalta. Velvoiteoikeudet vanhentuvat, kun taas esineoikeudet voivat vanhentua vain harvinaisissa erityistilanteissa. Kauppahintavelka siis vanhentuu, mutta omistusoikeus kaupan kohteeseen on vanhentumaton. Myöskään esineoikeudelliset vakuusoikeudet eivät yleensä vanhennu, kuten jaksossa 4.8. selostetaan.

Vanhentuvan velvoitteen sisältönä on usein kertasuoritus, kuten velaksi jääneen kauppahinnan täysi maksu. Myös kestovelvoitteet kuuluvat vanhentumissäännösten piiriin. Tällainen on esimerkiksi vuokralleantajan velvollisuus pitää vuokrattu huoneisto tai tavara sopimuksen mukaisessa kunnossa. Tavarantai palveluntoimittajalla voi samoin olla velvollisuus jatkuvasti tai määräajoin toimittaa tietynlaisia tuotteita tai palveluja tilaajalle. Kestovelvoitteiden vanhentumiseen liittyy erityistyyppisiä kysymyksiä. Usein kestovelvoitteiden edellyttämät suoritukset voidaan jakaa useaan erään, jolloin erät vanhentuvat itsenäisesti. Esimerkiksi kuukausittain maksettavat vuokrat ovat sillä tavoin itsenäisiä, että niillä on omat eräntymisaikansa ja niissä oikean suorituksen täyttymistä voidaan muutoinkin tarkastella erikseen. Sen sijaan on vaikeampaa ratkaista, milloin vanhentuvat pitkäkestoisen sopimuksen perusvelvoitteet, kuten juuri velvollisuus huolehtia vuokratilanteen sopimuksen mukaisuudesta, tai sallimista pidätyksivelvoitteet, kuten edellä mainit-

tu salassapitovelvollisuus. Vanhentumisen kannalta olennaista on, että sopimusvelvoitteiden täyttäminen katkaisee vanhentumisen. Näin velvoitteen vaatiman tilanteen kestäessä ei velvoite voi lainkaan vanhentua. Ratkaisussa KKO 1997:209 katsottiin, että rakennuttamissopimukseen perustuvien velvoitteiden täyttäminen tarkoitti noiden velvoitteiden jatkuvaa tunnustamista, joka puolestaan katkaisi niiden vanhentumisen.

Perhe- ja yhtiöoikeudelliset suhteet, kuten elatussuhde ja osakkuus yhtiössä, eivät ole velvoiteoikeudellisia. Nämä perussuhteet eivät vanhennu, mutta niistä seuraavat yksittäiset velvoitteet vanhentuvat. Esimerkiksi elatusvelvollisuuden pysyvyys on riippumaton vanhentumissääntelystä ja elatukseen oikeutetun passiivisuudesta, mutta yksittäiset elatusapuerät vanhentuvat. Samoin osakkuus osakeyhtiössä on vanhentumaton, mutta yksittäinen osinkosaatava vanhentuu. Vanhentumattomuus koskee myös asunto-osakeyhtiön osakkuutta, mutta niin yhtiön vastikesaatava kuin myös korjaus- ja kunnossapitovastuuseen perustuva velka osakkaalle voivat vanhentua.

Vanhentumislainsäädännön kohteena olevien velvoitteiden alaa ei pyritä lakiehdotuksessa määrittelemään. Lain soveltamisalaan kuuluisivat rahavelat ja muut velvoitteet. Vaikka velvoitteen käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä, tarjoavat edelle selostetut oikeuskäytännössä ja –kirjallisuudessa kehittyneet periaatteet vakiintuneet lähtökohdat eri tilanteiden arvioinnille.

Periaatteiden kokoaminen mielekkääksi kirjoitetun lain säännökseksi, joka olisi samanaikaisesti sekä täsmällinen että riittävän yleinen, voisi pikemminkin vaikeuttaa kuin helpottaa tulkintaa. Kirjoitetun lain säännös saattaisi edellyttää myös keinotekoisten tulkintaperusteiden käyttöä, jotta kaikki asiallisesti vanhentumislainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat oikeussuhteet saataisiin sisällytettyä säännöksen alaisuuteen. Velvoitteen määrittelemistä kirjoitetun lain säännöksellä eivät puolla myöskään käytännön ongelmat. Selvästi merkittävin vanhentuva velvoite on rahavelka. Niissäkin tapauksissa, joissa alkuperäinen velvoite on ollut jokin muu, kysymys vanhentumisesta nousee useimmiten esiin vasta silloin, kun velkoja

vaatii alkuperäisen suorituksen sijasta korvaustyypistä rahasuoritusta.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät velat

Vanhentumislainsäädännön uudistamistarve kohdistuu painavimmin velvoiteoikeudellisiin oikeussuhteisiin. Nykytilan merkittävimpänä ongelmana on pidettävä juuri sitä, että kaupallisissa ja muissa yksityisoikeudellisissa veloissa noudatettaviksi tulevat yhtäältä erittäin pitkään vanhentumisaikaan perustuva yleinen sääntely ja toisaalta lukuisat toisistaan poikkeavat vanhentumissäännökset. Uutta yleislakia valmisteltaessa onkin pidetty tavoitteena, että nimenomaan sopimus- ja vahingonkorvausperusteisten velkojen vanhentumista koskisi yhtenäinen ja keskitetty sääntely.

Erityislainsäädäntöön sisältyy sellaisiakin velkatyyppejä, joita ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä yleisten velvoiteoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Esimerkiksi veronmaksua tai sosiaalilainsäädännön perusteella maksettavia etuuksia ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä yhdenmukaisesti siviilioikeudellisten velvoitteiden kanssa. Sama koskee muitakin suorituksia, joiden oikeusperusteesta puuttuu sitoumustahdonilmaisu, oikeussuhteen molemminpuolinen velvoittavuus tai siviilioikeudellisen korvausvastuun perustava menettely. Tällaiset velat edellyttävät monesti itsenäistä sääntelyä siitä, missä ajassa ja millä keinoilla velkojan on vaadittava suoritusta. Erityissääntelyn tarve ei tällöin perustu ainoastaan tarpeeseen säätää lyhyemmästä vanhentumisajasta tai yleisestä poikkeavasta katkaisemistavasta.

Ehdotuksen mukaan yleinen vanhentumislaki ei koskisi veroa ja julkista maksua eikä muuta saatavaa, joka saadaan periä ulosottoimin ilman tuomiota tai päätöstä, sakkoa, menettämisseuraamusta tai muuta rikosoikeudellista seuraamusta, uhkasakkoa taikka teettämistä tai keskeyttämishakua. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös eläke- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvat suoritukset ja julkisista varoista suoritettavat muut etuudet sekä lapsen elatuksesta annetun lain mukainen elatusapu ja elatusturvalain mukainen, kunnan maksamaan elatustukeen perustuva takautumissaatava.

Lain ulkopuolelle jääviä rahasuorituksia koskee jo ennestään kattava lainsäädäntö. Näitä saatavia koskevan oman, juuri niitä varten laaditun vanhentumis- tai muun määräaika sääntelyn sovittaminen yleiseen vanhentumissääntelyyn olisi ongelmallista ja monin paikoin tarpeetonakin. Tyypillinen ero on se, että nämä julkisoikeudelliset saatavat voidaan pakkotoimin periä viranomaisen yksipuolisen päätöksen perusteella ja että perintäaika on ennalta rajoitettu määräaikaan, yleensä viiteen vuoteen. Avustuksiin ja muihin sosiaalilainsäädäntöön liittyvien etuuksien osalta taas on usein säädetty se aika, jonka kuluessa etuutta on viimeistään haettava. Osa määräajoista on myös harkinnanvaraisia.

Soveltamisalan rajaaminen edellä kuvatuin tavoin tarkoittaa sitä, että lukumääräisesti merkittävin osa julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvista veloista jää ehdotuksen mukaan uuden yleislain ulkopuolelle. Käytännössä rajaus olisi siten pitkälti yhdenmukainen korkolain (633/1982) kanssa, joka koskee yksinomaan yksityisoikeudellisia saatavia. Julkisoikeudellisista sopimuksista samoin kuin esimerkiksi virkasuhteista johtuvat velat kuuluisivat kuitenkin yleissääntelyn piiriin. Lakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti myös takaisinperittäviin etuuksiin. Julkisoikeudellisia saatavia koskevia yleisiä kysymyksiä on tarkoitus ryhtyä selvittämään osana hallintolainsäädännön uudistamista.

Erityissäännökset ja niiden suhde yleislakiin

Kuten edellä on todettu, vanhentumisasetuksen voimassaoloaikana on säädetty huomattava määrä vanhentumista koskevaa erityislainsäädäntöä. Tarpeet erityissäännösten laatimiseen ovat olleet varsin vaihtelevia. Yhtäältä on ollut tarve säätää kymmentä vuotta selvästi lyhyempiä määräaikoja, toisaalta on haluttu poiketa myös vanhentumisasetuksen mukaisesta määräajan alkamisajankohdasta ja katkaisemisesta. Näin vanhentumista koskevasta sääntelystä on muodostunut hyvin sekava ja epäyhtenäinen kokonaisuus, joka on aiheuttanut runsaasti tulkintaongelmia.

Ehdotuksessa pyritään siihen, että varallisuusosoikeuden ydinalueilla vanhentumissäännöstö olisi johdonmukaista ja selkeää. Ylei-

simpiä velkasuhteita koskevien vanhentumissäännösten tulisi sijaita yleislaissa. Tämä koskee muun muassa vahingonkorvauslaissa, kuluttajansuojalaissa, kauppakaassa sekä vuokralainsäädännössä nykyään olevia vanhentumissäännöksiä, jotka ehdotetaan poistettaviksi tai sisällytettäväksi vanhentumislakiin. Säännösten keskittäminen vanhentumislakiin on edellytyksenä sille, että uusi laki voisi toimia voimassa olevan tilanteen selkeyttäjänä ja myös käytännössä vanhentumista koskevana yleislakina.

Kaikkien erityissäännösten muuttaminen tai niiden sisällyttäminen yleislakiin ei kuitenkaan ole tarpeellista eikä edes mahdollista. Osa vanhentumissäännöksistä kytkeytyy voimakkaasti kyseisen alan lainsäädäntöön ja sen tavoitteisiin. Tällaisia ovat muun muassa vakuutuslainsäädännön (543/1994) vanhentumissäännökset, joilla pyritään ohjaamaan vahinkoilmoitusten nopeaan tekemiseen. Yhteisölaainsäädännössä on niin ikään erityistyyppisiä vanhentumisaikäsäännöksiä, jotka koskevat muun muassa yhteisön oikeutta vaatia korvausta hallituksen jäseniltä tai muilta sen edustajilta. Näitä ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi. Osakeyhtiölakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi säännös, jonka mukaan osingot ja muu jaettava voitto vanhentuisi yhdenmukaisesti viidessä vuodessa siitä riippumatta, käytetäänkö yhtiössä osinko- tai maksulippuja vai ei.

Myös työoikeudellisia saatavia on syytä tarkastella omana kokonaisuutenaan. Näissä velkojana on työntekijä, jonka mahdollisuudet esittää todistettavia maksuvaatimuksia työnantajalle voivat olla rajoitetut. Yleisen vanhentumisajan lyhentyminen voisi johtaa siihen, että työntekijät menettävät saataviaan. Toisaalta palkkasaatavien nykyinen kymmenen vuoden vanhentumisaika on työnantajien kannalta kohtuuttoman pitkä eivätkä työntekijöidenkään edut käytännössä edellytä oikeutta näin vanhojen ja usein jo epäselviksi muodotuneiden palkkasaatavien perintää. Tästä syystä ehdotetaan, että työoikeudellisten velkojen vanhentumisaika yleensä olisi viisi vuotta. Edelleen säilyisi nykyisen työoikeudellisen säännöksen mukainen, että työsuhteen päätyttyä keskinäiset velkasuhteet on selvi-

tettava nopeasti. Työsuhteen päättymisen jälkeen kanne on nostettava kahden vuoden kuluessa uhalla, että saatava muutoin raukeaa.

Työntekijöiden turvallisuuden suojaamiseksi ehdotetaan otettavaksi erityinen säännös työssä aiheutuneiden henkilövahinkojen korvauksista. Henkilövahingoissa vanhentumisaika olisi nykyinen kymmenen vuotta laskettuna siitä, kun vahinko on tullut havitavaksi. Henkilövahinkoihin ei sovelletaisi lainkaan edellä tarkoitettua lyhyttä kanneaikaa, joten työsuhteen päättymisellä ei olisi vaikutusta työntekijän oikeuteen saada vahingonkorvausta.

Tietyt vanhentumissäännökset puolestaan perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin tai EY-oikeuteen, eikä niitä siksi voida muuttaa. Tällaisia ovat vekseli- ja shekkilain säännökset ja eräät kuljetusoikeutta koskevat säännökset. Joissain tapauksissa vanhentumissäännökset liittyvät niin erityistyyppisiin tai käytännössä harvinaisiin tilanteisiin, ettei niiden muuttamiseen ole käytännön tarvetta.

Voimassa olevaa oikeutta voi pitää puutteellisena ja tulkinnanvaraisena myös sen vuoksi, ettei ole yleistä sääntöä siitä, miltä osin yleistä ja erityistä vanhentumislainsäädäntöä sovelletaan rinnakkain. Useimmissa erityissäännöksissä säädetään ainoastaan kyseisen vaatimuksen vanhentumisajasta, joskin yksittäisiin säännöksiin sisältyy maininta vanhentumisasetuksen mukaisen kymmenen vuoden vanhentumisajan soveltamisesta erityisen ajan ohella. Pääosin yleis- ja erityislainsäädännön välinen suhde on nykyään selvitettävä kulloinkin erikseen yleisten laintulkintaperiaatteiden nojalla. Lähtökohtana on tällöin yleissäännöksen syrjäytyminen. Merkitystä on annettu myös erityissäännöksen tavoitteille.

Oikeustilan selventämiseksi lakiin ehdotetaan otettaviksi nimenomaiset säännökset erityissäännösten ja yleislain soveltamisesta. Järjestelmä rakentuisi vanhentumisaikojen erillisyydelle siten, että yleislain mukainen vanhentumisaika ei kuluisi erityisen ajan rinnalla. Kutakin velkaa koskisi vain yksi katkaistavissa oleva vanhentumisaika. Yleislaki tulisi kuitenkin muilta osin täydentävästi sovellettavaksi. Esimerkiksi kanneajan umpeutumisen jälkeen velka katsottaisiin vanhentuneeksi yleislain mukaisesti.

Pakottavuus

Vanhentumislainsäädännön keskeisenä tavoitteena on suojata velallista liian pitkään jatkuvalla selvittämättömältä velkavastuulta. Tämä edellyttää, että vanhentumisesta ei voida sopia velalliselle epäedullisella tavalla. Vanhentumissäännösten on nykyäänkin katsottu olevan pakottavaa. Tämän on katsottu seuraavan asian luonnosta, vaikkei siitä ole säännöksiä vanhentumisasetuksessa tai erityislainsäädännössä.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös, jonka mukaan laki olisi velallisen eduksi pakottavaa. Pakottavuus toimisi kuluttajien mutta myös muiden velallisten eduksi niin, ettei vanhentumisaikaa voida sopimuksin pidentää eikä vanhentumista muutoinkaan vaikeuttaa. Sitä vastoin ei olisi kiellettyä sopimuksin lyhentää sitä aikaa, jona velkojan on vaadittava suoritusta, tai muutoin tarkemmin sopia siitä tavasta, jolla vaatimus on esitettävä. Sopimuksissa oikeudellisena keinona vastuuajan lyhentämiselle ei yleensä käytetä vanhentumisaikaa vaan reklamaatiota koskevia ehtoja tai sitä, että sitoumus on voimassa vain määräajan. Esimerkiksi pankkitakausten ja -takuiden sovitaan olevan voimassa vain määräajan, jonka kuluessa vaatimus on kirjallisesti esitettävä.

Yleensä pakottavuus suojaisi velkasuhteen heikompaa osapuolta. Eräissä tilanteissa voimasuhteet voivat kuitenkin olla toisenlaiset niin, että velallista voidaan pitää taloudelliselta asemaltaan ja asiantuntemukseltaan velkojaa heikompana. Laissa ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi säätää näitä tilanteita varten yleisiä poikkeuksia. On kuitenkin huomattava, että vanhentumissäännöksen pakottavuus voi seurata muualta lainsäädännöstä. Vakuutusopimuslain yleisestä vakuutetun suojaa koskevasta pakottavuudesta seuraa, ettei vakuussopimuslain omista vanhentumissäännöksistä voida sopimuksin poiketa. Myöskään työ- tai työehtosopimuksilla ei voida lyhentää työopimuslaissa säädettyä vanhentumisaikaa.

Kuluttajasuhteissa ja huoneenvuokrasuhteissa sellainen osapuoliasetus, jossa kuluttaja tai vuokralainen olisivat velkojina, liittyvät lähinnä sopimusrikkomustilanteisiin. Näissä kuluttajan on muutoinkin ilmoitettava

virheestä elinkeinonharjoittajalle ja tämä rek-lamaatio riittää katkaisemaan velan vanhentumisen. Käytännössä ei olekaan esiintynyt sellaisia sopimusehtoja, joissa kuluttajan oikeuksia olisi yritetty kaventaa vanhentumisaikaa lyhentämällä. Tällaisia sopimusehtoja voitaisiinkin pitää yleisten oikeustoimilain ja kuluttajansuojalain säännösten nojalla kohtuuttomina. Vakiosopimusehtoihin voidaan puuttua myös viranomaisvalvonnan avulla.

4.7 Vanhentumisaikaa koskevat poikkeukset

Kymmenen vuoden vanhentumisaika

Vanhentumislainsäädännön uudistamisen keskeisenä lähtökohtana on sääntelyn selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Laajasta soveltamisalasta seuraa kuitenkin se, ettei ehdotettu yleinen kolmen vuoden vanhentumisaika sovellu kaikkiin velvoitteisiin. Toistaiseksi voimassaolevissa tai muissa pitkäkestoisissa sopimuksissa ei välttämättä voida osoittaa sellaista ajankohtaa, johon velvoitteiden selvittäminen erityisesti liittyisi ja josta yleinen kolmen vuoden vanhentumisaika voisi alkaa kulu.

Osa rahaveloista on sellaisia, joissa velan erääntyminen on täysin riippuvainen myöhemmistä tapahtumista tai velkojan toimista. Vaikka yleensä on poikkeuksellista, ettei luoton takaisinmaksulle sovita eräpäiviä, voi tällaisia esiintyä läheisten välisissä velkasuhteissa ja limiittiluotoissa. Näiden luottojen kohdalla saattaa olla tarkoituksena, että velkasuhde pysyy voimassa hyvinkin pitkän aikaa ja takaisinmaksu riippuu velallisen maksukyvyistä ja muista olosuhteista. Myöskään vakuus- ja vastuusitoumuksissa ei tyypillisesti ole kiinteää eräpäivää.

Kestovelvoitteissa kysymys on usein muista kuin rahaluotoista. Usein niihinkin liittyy erilaisia sopimuksen aikana tehtäviä maksutai muita suoritteita, joilla yhtäältä on oma erääntymiseen perustuva vanhentumisaikansa ja joiden täyttäminen toisaalta katkaisee myös perusvelvoitteen vanhentumisajan kulumisen. Tällaisia perusvelvoitteita ovat erilaiset työtai muuta toimintaa tarkoittavat positiiviset velvoitteet sekä tekemättä jättä-

mistä ja sallimista koskevat negatiiviset velvoitteet. Ne muodostavat epäyhtenäisen joukon eivätkä vanhentumiskysymykset useimmissa tapauksissa lainkaan aktualisoidu niin kauan kuin sopimussuhdetta jatkuvasti noudatetaan. Kohtuullista ei kuitenkaan olisi, että ne jäisivät kokonaan vanhentumisen ulkopuolelle.

Esityksessä ehdotetaan, että edellä mainitut velvoitteet vanhentuvat voimassa olevan oikeuden mukaisesti kymmenen vuoden kuluttua oikeusperusteen syntymisestä. Kymmenen vuoden vanhentumisaika säilyisi siten toissijaisena vanhentumisaikana niitä tapauksia varten, joissa velvoitteella ei ole eräpäivää tai siihen verrattavaa, laissa tarkemmin säädettyä ajankohtaa. Kymmenen vuoden vanhentumisaika voidaan katkaista samalla tavalla kuin yleinen vanhentumisaikakin. Velvoitteet voivat siis säilyä pysyvästi vanhentumattomina, kunhan niiden katkaisemisesta huolehditaan kymmenen vuoden välein.

Kun velka eräännytetään maksettavaksi, siirrytään kuitenkin noudattamaan yleistä kolmen vuoden vanhentumisaikaa. Näin velallinen ei joudu huonompaan asemaan kuin sellaisten velkojen velallinen, joissa eräpäivästä on ennalta sovittu. Molemmissa tilanteissa vanhentumisen alkamisajankohta on kytketty velallisen maksuvelvollisuuden alkamiseen.

Talletukset

Pankkitalletukset on yleensä tehty toistaiseksi voimassa oleviksi, jolloin ne erääntyvät tallettajan sitä vaatiessa tai irtisanomisajan kuluttua. Osa talletuksista voi olla käyttämättöminä pitkiäkin aikoja. Pankin asiakkaiden ei voida edellyttää tekevän erityisiä muistutuksia pankille vain sen vuoksi, että muutoin heidän oikeutensa vanhentuisivat. Pankkitalletus myös mielletään nimensä mukaisesti samankaltaiseksi kuin esimerkiksi arvopapereiden talletus, kun ne jätetään pankin säilytettäväksi. Oikeudellisesti kysymys on kuitenkin velkasuhteesta, joka ilman erityissäännöstä kuuluisi vanhentumissäännösten piiriin.

Voimassa olevan oikeuden mukaan pankkien vastaanottamat talletukset eivät vanhennu. Asiakkaiden suojan kannalta on edelleen

perusteltua, ettei talletuksille aseteta lainkaan vanhentumisaikaa. Pitkään käyttämättöminä olleisiin talletuksiin ei myöskään liity sellaisia käytännön epäselvyyksiä tai todistelukykyä, joiden vuoksi vanhentumista olisi pankkien kannalta pidettävä välttämättömänä. Ehdotuksen mukaan pankkien vastaanottamat talletukset olisivat edelleen vanhentumattomia. Myös luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 53 §:n mukainen säännös säilytettäisiin. Sen mukaan koronmaksu lakkaa, jollei tiliä ole käytetty kymmenen vuoteen ja jollei muusta ole sovittu.

Lainsäädännössä sana talletus on varattu tarkoittamaan vain pankkitalletuksia. Samoja sääntöjä noudatettaisiin myös silloin, kun kysymys on muu yrityksen kuin pankin yleisöltä vastaanottamista ja vaadittaessa takaisinmaksettavista varoista. Näitä koskevat sääntelyehdotukset sisältyvät eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen (HE 33/2002 vp).

Vaatus rikosasian yhteydessä

Vahingonkorvauslain nykyisen 7 luvun 2 §:n 2 virkkeen mukaan rikoksesta johtuvaa velkaa ei katsota vanhentuneeksi niin kauan kuin rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai rikosasian käsittely on vireillä. Säännöksellä on sekä rikosasioiden käsittelyyn että rikoksen uhrin suojaan liittyviä tavoitteita.

Oikeudenkäynnin tehokkuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, että rikokseen perustuva rangaistusvaatimus ja vahingonkorvausvaatimus voidaan käsitellä samassa yhteydessä. Vahingonkärsijällä on myös perusteltu syy odottaa, että tapahtumat selvitetään esitutkinnan aikana ja että rikosprosessi käynnistetään mahdollisimman pikaisesti. Rikosasian käsittelyssä toimitaan virallisperiaatteen mukaan, eikä olisi mielekää, että asianomistajan olisi samaan aikaan nimenomaisesti muistutettava vahingonkorvausvastuusta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) mukaan syyttäjän on asianomistajan pyynnöstä ajettava tämän vahingonkorvausvaatimusta rikosasian käsittelyn yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen sääntö pysytetään edelleen voimassa. Sen merkitys jopa kasvaa. Edellä selostettujen proses-

suaalisten seikkojen ohella rikosvahinkoja voidaan myös muutoin arvioida vanhentumisen osalta toisin kuin muita velvoitteita. Oikeudenkäynnin siirtyminen johtuu yleensä siitä, että itse rikos on selvittämätön, jolloin kysymys ei ole velkojan passiivisuudesta. Rikoksesta aiheutuva korvausvastuu ei liioin ole rikoksenteikijälle yllättävä eikä hän voi perustellusti olettaa vapautuneensa siitä ennen rikosasian käsittelyä. Tämä pätee erityisesti vakavampien rikosten yhteydessä, joissa rikosoikeudelliset vastuuajat ovat pitempiä. Ehdotettu säännös on yleinen niin, että se koskee kaikenlaisia rikosvahinkoja. Vaatus voidaan esittää rajoituksetta myös silloin, kun vahinkotapahtumasta on kulunut yli kymmenen vuotta.

4.8 Vanhentumisen oikeusvaikutukset

Vanhentumisen seurauksena velallisella ei enää ole velvollisuutta suorittaa velkaa eikä velkojalla ole vastaavasti oikeutta vaatia sen suorittamista. Vanhentuminen on siten eräs saamisen lakkaamistapa. Tämä on yhteinen oikeusvaikutus kaikissa eri valtioiden vanhentumissäännöstöissä niiden rakenteiden ja yksityiskohtien eroista huolimatta.

Velkojalla ei ole oikeutta vaatia vanhentuneen velan maksua tuomioistuimessa. Vanhentunutta velkaa ei voida periä ulosottoteitse eikä konkurssin, yksityishenkilön velkajärjestelyn eikä yrityksen saneeraus- ja yhteydessä. Vanhentunutta velkaa ei oteta huomioon myöskään perunkirjoituksessa tai osituksessa. Vanhentunut velka ei siten voi uudelleen palata huomioon otettavaksi velaksi myöhempien olosuhteiden kuten maksukyvyttömyysmenettelyn tai velallisen kuoleman johdosta.

Lisäksi vanhentuneen velan perimiseen ja maksamiseen vaikuttavat saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) hyvää perintätapaa koskevat säännökset. Vanhentunutta velkaa ei voida pitää saatavana, jonka perintä olisi hyvän perintätavan mukaista. Kun velallisella ei ole maksuvelvollisuutta, häneltä ei voida vaatia esimerkiksi perintäkulujen suorittamista. Hyvän perintätavan vastainen menettely voi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuden ja siihen, että vanhentuneen velan maksu on palautettava velalliselle.

Velvoitteen lakattua velallisen ei tarvitse suorittaa velkaa vastoin tahtoaan. Vanhentuminen ei kuitenkaan estä velallista vapaaehtoisesti maksamasta velkaansa, eikä vanhentuneen velan maksuun nykyään liity tavanomaisesta poikkeavia varallisuus oikeudellisia vaikutuksia. Maksua ei pidetä esimerkiksi lahjana, josta olisi maksettava lahjaveroa, eikä palautusvelvollisuuden aiheuttavana perusteettomana etuna. Maksu sitoo velallista, eikä hänellä ole oikeutta saada suoritustaan takaisin pelkästään sillä perusteella, että velka oli vanhentunut. Maksun tehokkuus on riippumaton siitä, tiesikö velallinen vanhentumisesta. Luonnollisesti maksun on tällöinkin oltava oikeustoimena pätevä. Vanhentuneen velan maksun sitovuutta voidaan arvioida toisin myös esimerkiksi tilanteissa, jossa maksu loukkaa muiden velkojien maksusaantioikeutta.

Nämä vanhentuneen velan maksamista koskevat periaatteet eivät kaikilta osin vastaa nykyaikaista siviilioikeutta. Vallitseva oikeustila perustuukin pitkälti käsitteelle niin sanotusta vajanaisvelvoitteesta, jonka mukaan vanhentumisen seurauksena velasta jää jäljelle vapaaehtoisesti täytettävissä oleva velvoite. Nykyään korostetaan kuitenkin oikeusseuraamuksen tosiasiallista merkitystä. Harkittaessa sitä, tulisiko vanhentuneen velan maksu yleensä palauttaa, huomioon on jälleen otettava velkasuhteiden ja osapuolten kirjo ja se, ettei näin aiheuteta uusia epävarmuustekijöitä. Hyväksyttävänä pääsääntönä voidaan edelleen pitää sitä, että velallinen itse harkitsee tekemänsä maksun oikeellisuuden ja aiheellisuuden eikä voi jälkikäteen esittää palautusvaatimuksia.

Erityisesti heikomman sopijapuolen kannalta voi kuitenkin olla kohtuutonta, ettei vanhentuneen velan maksua ole oikeutta saada takaisin silloinkaan, kun suoritus on tehty tietämättä velan olevan vanhentunut. Vanhentuneen velan vapaaehtoista maksamista on pidettävä poikkeuksellisenä toimenpiteenä. Erehdystilanteissa ei ole mahdollista edes arvioida maksun vapaaehtoisuutta, koska velallinen on tehnyt suorituksensa siinä käsityksessä, että hän on edelleen sidottu velvoitteeseen. Lakiesityksessä ehdotetaan, että kuluttajalla on oikeus saada elinkeinonharjoittajalta takaisin vanhentuneesta velasta te-

kemänsä suoritus, jos kuluttaja on tehnyt suorituksensa tietämättä velan olevan vanhentunut. Sama koskisi yksityistakaajan ja yksityisen pantinantajan erehdyksessä tekemää suoritusta.

Vanhentuminen ei poista kaikkia velkojan maksunsaantia turvaavia oikeuskeinoja. Vanhentumisasetuksen 5 ja 6 §:ssä olevien säännösten mukaan velkojalla on tietyin edellytyksin oikeus käyttää vanhentunutta vastasaatavaa kuittaukseen, eikä vanhentuminen vaikuta myöskään velkojan oikeuteen saada suoritus esinevakuuden arvosta. Vaikka molempien sääntöjen taustalla vaikuttaa osaltaan edellä mainittu vajanaisvelvoiteajattelu, sekä kuittausoikeudelle että esinevakuuksien hyödyntämiselle voidaan osoittaa nykyäänkin hyväksyttäviä perusteita.

Kuittausoikeuden voidaan katsoa vastaavan yleisen oikeustajun vaatimuksia ja olevan sopusoinnussa myös siviilioikeudellisen kohtuusperiaatteen kanssa. Ei olisi hyväksyttävää, että velkoja, jonka oma saatava on vanhentunut, joutuisi suorittamaan velalliselle täysimääräisinä omat velkansa. Panttivakuuksien vanhentumattomuus on myös perusteltu ja kansainvälisessä vertailussa poikkeuksetta suojattu oikeus. Panttioikeus perustuu sopimukseen ja kyseisen panttiesineen luovuttamiseen velkojan hallintaan. Panttauksen kohde on ennalta tarkoin määrätty eikä kata yleisesti velallisen varallisuutta. Kun panttaus edellyttää, että panttiesine on jatkuvasti velkojan hallinnassa, pantinantaja ei käytännössä voi useinkaan olla tietämätön panttivelasta.

Näistä perusteistaan huolimatta sekä kuittaus että esinevakuuden hyödyntäminen heikentävät vanhentumisen keskeisimmän oikeusvaikutuksen, velan lakkaamisen, toteutumista käytännössä. Koska niillä molemmilla on kuitenkin huomattavan vakiintunut asema vanhentumissäännöstössä, lakiesityksessä ehdotetaan kuittauksen ja esinevakuuksien osalta ainoastaan vähäisiä oikeustilan tarkistuksia. Kuittausoikeuden säilyminen vastasaatavan vanhentumisen jälkeenkin edellyttäisi nykyisestä poiketen, että kuittauksen kaikki edellytykset ovat täyttyneet jo ennen vastasaatavan vanhentumista. Säännös estää vanhentuneen saatavan siirtämisen kuittamistilanteen aikaansaamiseksi ja myös sen,

että velkoja voisi käyttää jo aiemmin vanhentunutta saatavaa kokonaan uusien velkojen kuittaamiseen. Jos vastakkaisilla saatavilla on keskinäinen asiallinen yhteys, voitaisiin saatava kuitenkin kuitata vanhentumisesta riippumatta. Esinevakuuksien osalta puolestaan ehdotetaan, että omistuksenpidätys- ja takaisinottoehto raukeaisivat niiden turvaaman kauppahintavelan vanhentuuessa. Sääntö ei kuitenkaan koskisi ehtoja, joiden voimassaolo ilmenee asianomaisesta rekisteristä, esimerkiksi lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä.

Vanhentumisen oikeusvaikutusten merkityksestä oikeudenkäynnissä ja pakkotäytäntöönpanossa ei ole ollut laissa yleisiä säännöksiä, mutta erityisissä vanhentumis- ja kanneaikasäännöksissä on paikoin ollut myös vanhentuneen vaatimuksen prosessuaalista käsittelyä koskevia mainintoja. Vaikka vanhentumisasetus ja eräät erityiset vanhentumissäännökset ovat sanamuodoltaan epätasällisiä, on vakiintuneesti kuitenkin katsottu, että vanhentuminen vaikuttaa velkasuhteen sisältöön, ei ainoastaan saamisioikeuden toteutuskeinoihin. Oikeudenkäynnissä vanhentumisen oikeusvaikutuksia käsitelläänkin nykyään osana itse asiaa. Kysymys vaatimuksen vanhentumisesta ei siten vaikuta oikeudenkäynnin edellytyksiin, vaan vaatimuksen hyväksymiseen. Vanhentunutta saatavaa koskeva kanne on näin ollen tutkittava ja hylättävä. Tämä koskee myös kanneaikoja. Sekä yleinen vanhentumisaika että erityiset vanhentumis- ja kanneajat ovat niin sanottuja materiaalisia määräaikoja, joita ei voida palauttaa ylimääräisellä muutoksenhaulla. Pakkotäytäntöönpanon osalta on oikeuskirjallisuudessa puollettu kantaa, jonka mukaan täytäntöönpanontavan oleva saatava ei voi täytäntöönpanomenettelyn kestäessä vanhentua. Lakiehdotuksessa on pyritty siihen, että nämä vakiintuneet periaatteet ilmenisivät kirjoitetusta laista.

Sääntelemättä on ollut myös kysymys vanhentumisen tutkimisesta oikeudenkäynnissä tai muussa viranomaismenettelyssä. Yleisen ja erityisen vanhentumisen osalta onkin oikeuskäytännössä päädytty erilaisiin tulkitoihin. Esityksessä ehdotetaan tältäkin osin säännösten ottamista lakiin. Ehdotuksen mukaan vanhentumisen huomioon ottaminen oi-

keudenkäynnissä edellyttäisi vanhentumiseen vetoavan osapuolen väitettä. Vanhentunutta saatavaa koskevaa kannetta ei siten hylättäisi tuomioistuimen omasta aloitteesta. Näin siksi, ettei tuomioistuimella muutoin kuin asianosaisilta saamansa selvityksen perusteella ole mahdollisuutta selvittää, onko velka vanhentunut vai onko vanhentuminen katkaistu. Eri asia on se, että vanhentumisen katkeaminen kuuluu lähtökohtaisesti seikkoihin, jotka on tarvittaessa otettava oikeudenkäynnissä materiaallisen prosessin johdon keinoin käsiteltäväksi. Velkojan on tarvittaessa kyettävä näyttämään, milloin ja miten katkaisutoimi on tehty.

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty eri kantoja myös siitä, otetaanko saatavan vanhentuminen ulosotossa huomioon viran puolesta vai ainoastaan velallisen väitteestä. Ulosotossa viranomaistoimintoisuudella on selvästi korostuneempi asema kuin tuomioistuimen menettelyssä. Ulosottolain uudistamisehdotukseen sisältyvän ulosottolain 2 luvun 1 §:n mukaan velan vanhentuminen samoin kuin ulosottooperusteen täytäntöönpanoajan päättyminen otetaan huomioon ulosottoviranomaisen omasta aloitteesta.

4.9 Julkinen haaste

Julkisen haasteen tarkoituksena on velallisen tuntemattomien velkojen tietoon saaminen ja tuntemattomiksi jääneiden velvoitteiden lakkaaminen. Tuntemattomien velkojen selvittäminen on tarpeen erilaisissa muutossa ja siirtymätilanteissa, kuten kuoleman jälkeen tai sen johdosta, että henkilön omaisuutta määrätään hoitamaan edunvalvoja. Samanlainen tarve on käsillä myös yhtiön tai muun oikeushenkilön purkautuessa. Kaikissa näissä tilanteissa on tarpeellista saada kokonaiskuva velallisen varallisuusasemasta. Kun velkojia on julkisesti kehoitettu ilmoittamaan vaatimuksensa, julkisen haasteen hakija ja muut oikeudenhaltijat voivat luottaa näin saatuun kokonaiskuvaan ja toimia sen edellyttämällä tavalla.

Nykyiseen vanhentumisasetukseen sisältyy sekä menettelysääntöjä että julkisen haasteen käyttötilanteita koskevia säännöksiä. Vanhentumisasetuksessa on säännöksiä esimerkiksi vainajan velkojille ja vajaavaltaisen

henkilön velkojille haettavasta haasteesta, samoin kuin avioeron yhteydessä haettavasta julkisesta haasteesta. Sitä vastoin yhteisöjen purkamiseen liittyvästä julkisesta haasteesta säädetään kussakin erityislaissa. Julkisen haasteen käyttötilanteet ja niiden edellytykset arvioidaan aineellisen lainsäädännön perusteella. Asiayhteyden vuoksi onkin perusteltua, että edellytyksiä koskevat säännökset ilmenisivät kutakin erityisaluetta koskevasta lainsäädännöstä eikä menettelyä koskevasta laista. Tällöin ne ovat helpommin soveltajan löydettävissä. Lakiehdotuksessa sääntelytappaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että julkisen haasteen edellytyksiä koskevat säännökset osin siirrettäisiin kuhunkin erityislaikiin, kuten perintökaareen ja holhoustoimesta annettuun lakiin. Samalla säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi ja nykyaikaistettaviksi.

Julkinen haasteen tarkoitus on taustamenettelystä riippumatta yhteinen ja siinä on velkojen oikeusturvan vuoksi noudatettava yhtenäistä menettelyä. Tämän vuoksi on edelleen perusteltua, että haastemenettelyä ja sen oikeusseuraamuksia koskisi yhtenäinen laki, jota sovellettaisiin julkisen haasteen perusteesta riippumatta. Ehdotettu laki julkisesta haasteesta olisi siten yleislaki, jossa säädettäisiin menettelystä julkisen haasteen hakemisesta, haasteen antamisesta ja saatavien ilmoittamisesta. Lisäksi laissa olisi säännöksiä saamisoikeuden lakkaamisesta julkisen haasteen laiminlyönnin seurauksena. Näitä säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin erityislakien nojalla haettaviin julkisiin haasteisiin, jollei toisin ole erikseen säädetty.

Julkisessa haasteessa pyritään ainoastaan tuntemattomien velkojen tiedoksi saamiseen ja luettelointiin, ei sen sijaan velkasuhteita koskevien epäselvyyksien tai riitaisuuksien käsittelyyn. Saatavan huomioon ottaminen julkisessa haasteessa ei tarkoita saamisoikeuden vahvistamista osapuolia sitovasti, eikä näin ollen myöskään velallisen velvoittamista suoritukseen. Tästä syystä on perusteltua harkita, kuuluuko julkisen haasteen antaminen yleisille tuomioistuimille, vai sopisiko se paremmin jollekin muulle viranomaiselle, esimerkiksi maistraatille.

Rajallisesta tavoitteestaan huolimatta julkinen haaste koskee yleisten tuomioistuinten toimivallan ydinaluetta, velkasuhteita. Toi-

mivallan säilyttämistä yleisillä tuomioistuimilla puoltaa myös se, että pesänselvittäjän ja edunvalvojan määräämiseen sekä eräiden yhteisöjen selvitystilaan liittyvät päätökset kuuluvat niille. Tuomioistuinasioita ovat myös konkurssi ja yrityksen saneeraus, joihin sisältyy tai voi sisältyä erityissääntelyn alainen, mutta asiallisesti julkiseen haasteeseen rinnastettava kuulutusmenettely. Kun lisäksi julkisen haasteen merkittävin oikeusseuraamus, velan lakkaaminen, on riittävyyden sattuessa ratkaistava tuomioistuimessa — monesti jopa julkisen haasteen antaneessa tuomioistuimessa — on katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää julkinen haaste yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvana asiana. Tässä yhteydessä ei ole pidetty tarpeellisena ehdottaa myöskään asiakirjan kuulettamista koskevien asioiden siirtoa. Näiden asioiden määrä on muutoinkin verraten pieni ja edelleen vähenevä, koska fyysisistä arvo- ja paperista on suurelta osin siirretty arvo-osuusjärjestelmään.

Julkista haastetta koskevan lakiehdotuksen yhtenä tavoitteena on tehostaa haastemenettelyä ja sen oikeusvaikutuksia. Tavoite on tältä osin yhdenmukainen velan vanhentumista koskevan lakiesityksen kanssa. Tehostamiseen pyritään osin myös samankaltaisin keinoin, joista keskeisin on haasteessa asetettavan määräajan lyhentäminen. Kuulutus julkisesta haasteesta olisi julkaistava virallisessa lehdessä nykyisen kuuden kuukauden sijasta viimeistään kolme kuukautta ennen saatavien ilmoittamiselle asetettua määräpäivää. Aika lyhenisi siten puoleen nykyisestä. Kuuden kuukauden pituista määräaika ei voida pitää nykyaikaisten tiedonsaanti- ja siirtomenettelyiden käytettävissä ollessa tarpeellisena eikä tehokkaana. Virallisessa lehdessä kuulutus julkaistaisiin nykyisen kolmen sijasta vain yhden kerran.

Kuulutuksen monenkertainen julkaiseminen virallisessa lehdessä ei juurikaan edistä tiedon saatavuutta. Julkistaminen tapahtuisi paljon tehokkaammin ja nopeammin internet-yhteyksin toimivan rekisterin avulla. Lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset julkisen kuulutusrekisterin perustamisesta. Rekisterissä olisi tiedot avoimena olevista julkisista haasteista sekä myöhemmin myös muista tuomioistuimen tai viranomaisen päättämistä

kuulutuksista tuntemattomille velkojille tai muille oikeudenomistajille. Rekisteriin voitaisiin liittää esimerkiksi konkurssimenettelyyn, yrityksen saneeraukseen ja asiakirjan kuolettamiseen liittyviä kuulutuksia sekä muun muassa kaupparekisteriviranomaisen kuulutukset yhteisöjen fuusioista ja diffuusioista.

Julkisen haasteen tehostamiseen pyritään myös sillä, että hakemuksen yhteydessä olisi tunnettujen velkojien lisäksi ilmoitettava muitakin tahoja, joiden oikeutta asia koskee. Tällaisia ovat esimerkiksi samasta velasta vastuussa olevat, kuten takaajat. Nämä tahot saisivat samanlaisen ilmoituksen asiaa koskevasta kuulutuksesta kuin hakijan ilmoittamat velkojatkin. Menettelyä voitaisiin yksitistästapauksessa keventää siten, että julkiseen haasteeseen liittyviä kuulutus- ja ilmoitustehtäviä olisi mahdollista siirtää tuomioistuimen päätöksellä hakijana toimivalle kuolinpesän pesänhoitajalle tai muulle henkilölle, joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta.

5. Taloudelliset vaikutukset

Vanhentumissäännösten vaikutukset

Esityksen tavoitteena on lisätä velkasuhteiden selkeyttä ja varmistaa se, että velkasuhteet voidaan selvittää kohtuullisessa ajassa. Tämä edistää taloudellista toimintaa ja vähentää kustannuksia, jotka aiheutuvat varautumisesta epävarmoihin velkavastuuihin ja näytön säilyttämiseen. Oikea-aikaisella perinnällä ja yllättävien maksuvaatimusten esittämisellä voidaan osaltaan ehkäistä myös maksuvaikeuksien syntymistä.

Raha- ja muiden velvoitteiden kokonaismäärä on valtava. Vanhentumiskysymykset ajankohtaistuvat kuitenkin vain silloin, kun velvoitteita ei täytetä sopimuksen mukaisesti. Vanhentumisaajan alkamisajankohdan siirtymisestä seuraa, ettei velkojalta yleensä edellytetä minkäänlaisia toimia sovitun luottoajan kuluessa. Velkojan aktiviteettivelvoitteet alkavat vasta silloin, kun velka erääntyy tai kun velkojan voidaan muutoin edellyttää esittävän vaatimuksia velalliselle. Tällöin velkoja pyrkii omankin etunsa vuoksi tilanteen selvittämiseen ja velan perintään.

Katkaistavissa olevan velan vanhentumisaajan lyhentäminen kymmenestä kolmeen vuoteen edellyttää velkojalta nykyistä tiheämpiä katkaisutoimia. Tästä aiheutuva lisätyö on kuitenkin verraten vähäinen, koska katkaisu voidaan edelleenkin tehdä myös vapaamuotoisena. Tuomion hankkimisen jälkeen riittää, että katkaisu tehdään viiden vuoden välein. Jos velkaa pyritään perimään, eivät yhteydenottojen ja perintätoimien välit yleensä jää tätä pitemmäksi. Velkojalle ei siten aseteta vaatimuksia, jotka ylittäisivät normaalin huolellisuuden ja hyvän perintätavan mukaisen tason.

Vanhentuminen liittyy käytännössä yksityisoikeudellisiin rahavelkoihin. Valtaosassa velkojana ammattimainen luotonantaja tai muu elinkeinonharjoittaja. Velallisina voivat olla niin kuluttajat kuin myös toiset yritykset. Erilaisten maksukyvyttömyystilastojen mukaan velkojien valtaosa on yksityisiä yhtiöitä. Vuonna 2000 tehdyn selvityksen mukaan ulosoton hakijoista noin 90 % oli yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä ja suurimman ryhmän, 60 % hakijoista, muodostivat perintätoimistot. Luonnollisten henkilöiden osuus velkojista oli 3 %. Koska velan vanhentuminen ei suinkaan liity vain maksukyvyttömyystilanteisiin, voidaan näitä tilastoja käyttää vain hyvin karkean yleiskuvan saamiseksi velkasuhteista.

Velkojatahojen erittelyllä on merkitystä taloudellisten vaikutusten arvioinnin kannalta. Katkaisutoimista aiheutuvien kustannusten ohella ei voida jättää huomiotta sitä riskiä, että velat voivat vanhentua yksityisvelkojien tietämättömyyden vuoksi. Esityksessä on kuitenkin pyritty siihen, että muutos nykytilaan ei tyypillisten yksityishenkilöiden saatavien osalta ole kovin suuri. Läheisten välisissä luotoissa ei yleensä sovita kiinteitä eräpäiviä, jolloin ne kuuluvat edelleen kymmenen vuoden vanhentumisaajan piiriin. Rikos- ja henkilövahinkojen osalta esitetään vanhentumisaikaa lieventäviä erityissäännöksiä. Työsuhdesaataviin noudatettavasta pidemmästä vanhentumisajasta säädettäisiin erikseen työsopimuslaisia. Takauksiin liittyy jo ennestään kolmen vuoden vanhentumisaika, joten esitys ei tältä osin kiristä regressisaatavien vanhentumisaikoja. Ottaen huomioon, että edellä mainitut velat muodostavat valta-

osan yksityishenkilöiden saatavista, ei vanhentumislainsäädännön uudistamisesta voine katsoa aiheutuvan merkittäviä taloudellisia riskejä yksityisvelkojille.

Julkisen haasteen kustannukset

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia julkisen haasteen käyttöalaa. Sen sijaan julkisen haasteen kuulutusmenettelyä ehdotetaan tehostettavaksi.

Menettelyä nopeuttaisi se, että haasteaikaa olisi vähintään kolme kuukautta nykyisen puolen vuoden sijasta. Samalla virallisessa lehdessä julkaistavien kuulutusten määrä vähennettäisiin kolmesta kerrasta yhteen kertaan. Tämä pienentää hakijan kustannuksia, koska hakija joutuu suorittamaan virallisen lehden perimät ilmoitusmaksut. Hakijalle menettelystä välttämättä aiheutuvat kustannukset laskisivat yli puolella nykyisestä. Kuulutuksen pituudesta riippuen yksi kuulutuskerta maksaa 65—160 euroa.

Esityksen mukaan julkisista haasteista kuulutusrekisteri, johon voitaisiin liittää myös muita yleisiä tuomioistuimen tai muun viranomaisen antamia kuulutuksia. Rekisteri kootaisiin tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmästä ja sitä pidettäisiin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla oikeusrekisterikeskuksessa. Alustavan arvion mukaan rekisterin perustaminen vaatisi kokonaisuudessaan noin puolen vuoden henkilötyömäärän. Perustamis- ja käyttökustannukset katetaan oikeusrekisterikeskuksen toimintamenoista.

Muiden viranomaisten, lähinnä kaupparekisteriviranomaisten kuulutusten mukaantulosta ja kustannusten kattamisesta päätettäisiin vasta myöhemmin.

Tarkoituksena on, että rekisterin selaaminen olisi käyttäjille maksutonta. Rekisterin ylläpidosta aiheutuvat kustannukset katettaisiin hakemusmaksuista. Rekisteröinnistä aiheutuisi yhtä tuomioistuimen antamaa kuulutusta kohden kustannuksia vain noin 2 euroa.

6. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti joulukuussa 1999 toimikunnan, jonka tehtävä oli laatia ehdotus uudeksi saatavien vanhentumista ja julkista haastetta koskevaksi lainsäädännöksi sekä

laatia tarvittavat muutosehdotukset, joilla vanhentumista koskevia erityissäännöksiä saadaan yhtenäistettyä. Lisäksi toimikunnan oli arvioitava, onko esimerkiksi maksujen tallettamista ja asiakirjojen kuolettamista koskevaa lainsäädäntöä syytä uudistaa.

Toimikunta ehdotti kesäkuussa 2001 antamassaan mietinnössä (komiteamietintö 2001:4) yleisen vanhentumisasetuksen korvaamista uudella velan vanhentumisesta annettavalla lailla sekä julkisesta haasteesta annettavalla lailla. Mietintöön liittyi myös ehdotukset 19 muun lain muuttamisesta.

Toimikunnan mietinnöstä saatiin 49 lausuntoa. Lausunnoista on oikeusministeriössä laadittu tiivistelmä.

Kaikki lausunnonantajat pitivät vanhentumislainsäädännön kokonaisuudistusta tarpeellisena. Ehdotuksia vanhentumisajan lyhentämisestä ja sen alkamisajankohdasta pidettiin yleisesti ottaen kannatettavina. Eräissä lausunnoissa kuitenkin katsottiin, että vanhentumisajan lyhentäminen saattaa heikentää erityisesti yksityisvelkojien, kuten työntekijöiden asemaa.

Toimikunnan ehdottama velan lopullinen vanhentuminen jakoi sitä vastoin lausunnonantajien mielipiteet kahtia. Toimikunnan ehdotuksen mukaan velka olisi vanhentunut 15 vuoden kuluessa lainvoimaisesta tuomiosta taikka 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä.

Esitys perustuu toimikunnan ehdotukseen. Esitykseen ei kuitenkaan sisälly säännöksiä velan lopullisesta vanhentumisesta. Esitykseen on tehty myös useita vähäisempiä tarkistuksia lausuntopalautteen perusteella. Työsopimuslakiin esitetystä erityisestä vanhentumissäännöksestä on neuvoteltu työministeriön ja keskeisten palkansaaja- ja työnantajakeskusjärjestöjen kanssa.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

7.1 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys ulosottolain muuttamisesta sisältää säännösehdotukset ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta. Luonnollista henkilöä koskevan tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika

olisi 15 vuotta. Jos velkojana on toinen luonnollinen henkilö tai jos kysymys on korvauksesta asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua, määräaika olisi kuitenkin 20 vuotta. Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus siitä, että ulosotossa on viran puolesta otettava huomioon niin täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika kuin saatavan vanhentumisenkin. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2003 alkupuolella.

Asiallisesti ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuus ja toimikunnan ehdottama velan lopullinen vanhentuminen koskevat samaa kysymystä. On kuitenkin pidetty tarkoituksenmukaisempana, että pitkien perintäaikojen tuottamiin ongelmiin puututaan maksukyvyttömyyslainsäädännössä pikemmin kuin yleisessä siviilioikeudellisessa lainsäädännössä.

Esityksessä on otettu huomioon ulosottolakiin ehdotetut muutokset. Samanaikaisesta käsittelystä johtuen vanhentumislain lakitekstiin ei tässä vaiheessa ole voitu ottaa suoria viittauksia kyseisiin ulosottolakiin ehdotettuihin säännöksiin. Ulosottolakiesityksen aikataulusta riippuu, voidaanko vanhentumislain viittauksia tarkentaa eduskuntakäsittelyn aikana.

Julkista haastetta koskevaan hakemukseen ja sen käsittelyyn noudatetaan, mitä hakemusasioiden käsittelystä alioikeudessa säädetään. Laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa (307/1986) kumotaan vuoden 2003 alusta ja korvataan oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun otettavilla säännöksillä (768/2002). Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa (HE 17/2002 vp). Tämä laki korvaisi sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetun lain (594/1993). Julkisesta haasteesta annettavaan lakiin ei ehdoteta tehtäväksi suoria viittauksia edellä tarkoitettuihin lakeihin, joten lakiesitysten käsittely ja voimaantulo eivät vaikuta tähän esitykseen.

7.2 Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Kansainvälistä tavarakauppaa koskee vanhentumisajasta kansainvälisessä irtaimen esineen kaupassa tehty sopimus, joka alun perin

hyväksyttiin New Yorkissa vuonna 1974 ja jota muutettiin Wienissä vuonna 1980. Kyseinen sopimus on kansainvälisesti voimassa, mutta sen osallistujapiiri on jäänyt huomattavasti pienemmäksi kuin esimerkiksi kansainvälistä tavarakauppaa koskevassa yleissopimuksessa. Suomi ei ole ratifioinut vanhentumisaikaa koskevaa sopimusta. Esimerkiksi ETA-maista vain Norja on liittynyt siihen.

Sopimus koskee kansainvälistä tavarakauppaa, jossa myyjällä ja ostajalla on liikepaikat eri maissa. Sopimus koskee vain elinkeinonharjoittajien välisiä sopimuksia, joten esimerkiksi kuluttajakaupat jäävät sen soveltamisalan ulkopuolelle. Valtiot voivat tehdä varauman, jonka mukaan ne eivät sovelleta sopimusta silloin, kun kahden tai useamman valtion alueella on samankaltainen oikeusjärjestelmä, jolle varaamalla halutaan antaa etusija. Norja on tehnyt tällaisen varauman muiden pohjoismaiden suhteen.

Vanhentumisaika on sopimuksen mukaan neljä vuotta ja se alkaa yleensä maksun erääntymisestä tai sopimusrikkomuksen tekohetkestä. Jos vaatimus perustuu vilppiin, vanhentumisaika alkaa kulua siitä kun se havaittiin tai olisi pitänyt havaita. Velkoja voi katkaista vanhentumisen vain kanteen vireilepanolla tai vastaavalla toimella, ei esimerkiksi kirjallisella vaatimuksella. Velallisen maksu tai muu nimenomainen tunnustaminen katkaisee vanhentumisen, ja siitä alkaa kulua uusi vanhentumisaika.

Tämän yleissopimuksen piiriin kuuluvia valtioita on verraten vähän ja sen soveltamisala on rajattu. Toiseksi kansainvälisissä sopimuksissa osapuolet yleensäkin reagoivat vastapuolen virheellisiin suorituksiin huomattavasti nopeammin kuin neljässä vuodessa. Neljän vuoden kuluttua todisteluvaikeudet estävät käytännössä sen, ettei oikeudenkäyntiä ainakaan vieraassa valtiossa ryhdytä. Sopimuksella ei liene kovin suurta käytännön merkitystä.

Kun lisäksi ehdotetaan, että yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa lyhennetään kymmenestä vuodesta melko lähelle sopimuksen mukaista neljää vuotta, ei tässä esityksessä ole katsottu tarpeelliseksi tehdä ehdotusta kyseisen sopimuksen hyväksymiseksi tarvittavasta lainsäädännöstä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki velan vanhentumisesta

Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin soveltamisalasäännöksen mukaan laki koskee rahavelkojen ja muiden velvoitteiden vanhentumista. Vanhentuminen voi seurata velkojan passiivisuudesta, kun velkoja ei ryhdy perimään velkaa eikä muutoinkaan kohtuullisessa ajassa muistuta velallista tämän suoritusvelvollisuudesta.

Velan vanhentuminen perustuu ajan kulumiseen. Vanhentuminen tapahtuu suoraan lain perusteella ilman, että se edellyttää osapuolten toimia taikka viranomaisen päätöstä. Vanhentumisen yhteydessä ei myöskään arvioida velkasuhteen osapuolten taloudellista asemaa taikka menettelyä velkaantumisessa tai velan suorittamisessa. Velan vanhentuminen poikkeaa siten olennaisesti esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä, jossa järjestelyyn pääsyn edellytykset ja esteet ovat laissa tarkoin määrätty ja jossa velan määrän ja maksuaikataulun muutokset perustuvat tuomioistuimen päätökseen.

Vanhentumisen oikeusvaikutuksena on, että velallinen vapautuu suoritusvelvollisuudestaan. Tässä mielessä vanhentumisessa on kysymys ennen muuta velallisen suojasta. Tämän vuoksi ehdotetun lain nimessä ja lakitekstissä keskeisenä käsitteenä käytetään velkaa ja sen vanhentumista. Aikaisemmassa lainsäädännössä vanhentumista on tarkasteltu velkojan näkökulmasta, jolloin vanhentumista on pidetty yhtenä velkojan saamisoikeuden lakkaamisperusteena. Tällä termistön erolla ei ole asiallista vaikutusta, koska velallisen suoritusvelvollisuuden lakkaaminen samalla merkitsee velkojan saamisoikeuden lakkaa-

mista. Ehdotettua käsitteistöä voi pitää perusteltuna myös siksi, että velka on lyhyt ja ymmärrettävä yleiskielen sana, kun taas vaihtoehtoina olevat saamisoikeus, saaminen ja saatava ovat juridista erityissanastoa.

Ehdotetussa laissa velalla tarkoitetaan rahavelkojen lisäksi myös muita velvoitteita. Lain soveltamisala olisi yleinen ja se vastaisi voimassaolevan vanhentumisasetuksen 1 §:n soveltamisalaa. Lakia sovellettaisiin siten kaikenlaisiin velvoitteisiin siitä riippumatta, koskeeko se rahaa, tavaraa, palveluja tai muita suorituksia. Myös velvollisuus pidättäytyä jostakin toimesta voi olla laissa tarkoitettu velvoite.

Käytännössä rahavelat muodostavat ylivertaisesti merkittävimmän velkojen ryhmän. Muiden velvoitteiden osalta vanhentumiseen liittyvät kysymykset sellaisinaan ajankohtais-tuvat vain harvoin. Tämä johtuu siitä, että käytännössä luontoissuoritusvelvollisuuden sijasta vaaditaan rahasuoritusta. Ellei esimerkiksi sovittua tavarasuoritusta tehdä, velkoja ei yleensä vaadi tavaroiden luovuttamista, vaan sopimusrikkomukseen perustuvaa rahamääräistä korvausta.

Kuten yleisperustelujen jaksossa 4.6. on selostettu, vanhentuminen koskee vain velvoitteita, ei esineoikeuksia kuten omistus- tai käyttöoikeutta. Vanhentuminen ei siten koske omistusoikeuden palauttamista koskevaa vaatimusta esimerkiksi tilanteessa, jossa kiinteistön myyjä vetoaa kaupan pätemättömyyteen. Jos kuitenkin kiinteistö on luovutettu edelleen sellaiselle taholle, joka vilpittömän mielen suojan perusteella on oikeutettu pitämään kiinteistön itsellään, kiinteistön menettänyt henkilö voi esittää omaan sopimus-kumppaniinsa kohdistuvan vahingonkorvausvaatimuksen. Tämä on tavallinen velka, johon vanhentumissäännökset tulevat sovellettaviksi. Vaikka esineoikeudet eivät van-

hennu, ajan kulumisella voi olla vaikutusta myös niiden osalta. Oikeustoimen pätemättömyyteen on vedottava kohtuullisessa ajassa, ja oikean omistajan pitkäaikainen passiivisuus voi johtaa omistusoikeuden menettämiseen.

Myös panttioikeus on esineoikeus, jolla on oikeusvaikutuksia sopimussuhteen ulkopuolisiin tahoihin kuten omistajan muihin velkoihin. Panttioikeus ei kuitenkaan ole itsenäinen oikeus vaan se liittyy johonkin veloitteeseen. Velvoitteen lakatessa myös panttioikeus yleensä menettää merkityksensä. Vaikka panttivakuudella suojattu velka kuuluu sinänsä ehdotetun lain soveltamisalaan, velkojan oikeus saada suoritus vakuusomaisuudesta säilyy ehdotetun 16 §:n nojalla velan vanhentumisesta huolimatta. Siltä osin kuin vakuuden arvo ei riitä kattamaan vanhentunutta velkaa, se on perintäkelvoton.

Velvoiteoikeuksista erotetaan myös perhe- ja yhteisöoikeudelliset perussuhteet. Tällainen perussuhde on esimerkiksi avioliittolakiin perustuva elatusvelvollisuus ja osakkeenomistajan oikeudet yhtiöön nähden. Vaikka itse perussuhde ei vanhennu, voivat itsenäisiksi muodostuneet oikeudet, kuten eräänntyneet osingot, vanhentua. Perussuhteen laadusta riippumatta tällainen konkreettinen rahavelka kuuluu yleisten vanhentumissäännösten piiriin. Jos toistuvaisvelvoitteen oikeusperusta on velvoiteoikeudellinen, kuten velvollisuus suorittaa määräajoin vahingonkorvausta, myös perussuhde voi vanhentua yleisten säännösten mukaan.

Lain soveltamisalan kannalta ei ole vaikutusta, onko velka syntynyt sopimuksen perusteella vai suoraan lain nojalla. Sopimukseen perustuva velkasuhde voi syntyä luotonoton yhteydessä tai esimerkiksi sen johdosta, ettei kauppa tehdä käteiskauppana, jolloin kauppahinta jää velaksi. Useissa jokapäiväisissä palvelusopimuksissa, kuten puhelin- ja sähköopimuksissa, laskutus tapahtuu jälkikäteen kulutuksen perusteella. Velka voi syntyä myös niin, että kaupan kohteessa on jokin virhe, jonka johdosta ostajalle syntyy oikeus saada hinnanalennusta taikka vahingonkorvausta. Myös vahingonkorvauslakiin perustuvat korvaukset ovat velkoja.

Lain soveltamista ei ole 1 momentissa rajoitettu koskemaan vain varallisuusoikeudelli-

sesta oikeussuhteesta johtuvia velvoitteita. Soveltamisala on yleinen myös niin, että se koskee kaikkia velvoitteita siitä riippumatta, onko velallisena ja velkojana yksityishenkilö vai yksityisoikeudellinen tai julkisoikeudellinen yhteisö. Osapuoliasetus ei vaikuta lain soveltamisalaan eikä myöskään vanhentumisajan pituuteen tai velkojan oikeuteen keskeyttää velan vanhentuminen. On kuitenkin huomattava, että useat julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvat velat jäävät 2 momentin nojalla lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentissa on lain soveltamisalaa rajoittavia säännöksiä. Tässä momentissa tarkoitettuihin velkasuhteisiin ei sovelleta yleisiä vanhentumista koskevia säännöksiä, vaan yksinomaan niitä koskevien erityislakien omia vanhentumissäännöksiä. Näiden lakien säännökset määräaikaisten laskemisesta, velkojan oikeudesta katkaista vanhentuminen ja vanhentumisen oikeusvaiikutuksista poikkeavat siinä määrin yleisistä vanhentumista koskevista säännöksistä, ettei niiden yhtäaikainen soveltaminen ole perusteltua. Vanhentumislain säännöksillä voi korkeintaan olla tulkinnallista vaikutusta.

Momentin 1 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle jäävät verot, julkiset maksut tai muut rahasaamiset, jotka saadaan periä ulosottoin ilman tuomiota tai päätöstä. Säännös viittaa veroulosottolakiin, jonka mukaan kyseisessä laissa tarkoitettujen saamisten vanhentuvat lopullisesti viiden vuoden kuluessa laskettuna veron määräämistä tai maksuunpanoa seuraavan kalenterivuoden alusta. Veroulosottolain mukaista vanhentumisaikaa ei voida lainkaan katkaista. Vanhentumisajan umpeen kuluminen ei kuitenkaan estä perimästä velkaa panttivakuudesta taikka ulosmitatuista tai konkurssipesään kuuluvista varoista.

Veroulosottolakia sovelletaan sen 1 §:n mukaan paitsi veroihin ja julkisiin maksuihin myös muihin julkisoikeudellisiin tai siihen rinnastuviin rahasaamisiin, jos siitä on muussa laissa tai asetuksessa erityinen säännös. Veroja ovat valtiolle, kunnille sekä evankelisluterilaisen kirkolle ja ortodoksisen kirkon seurakunnille perittävät verot, ja julkisia maksuja ovat muun muassa valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut, verotuksen yhteydessä maksuunpantavat maksut

samoin kuin kunnille perittävät lain tai valtion viranomaisen vahvistaman taksan mukaan määräytyvät julkisoikeudelliset maksut, kuten sosiaali- ja terveydenhoidon maksut. Muita julkisoikeudellisia saamia ovat veroulosottolain nojalla annetun asetuksen mukaan esimerkiksi valtion myöntämien lainojen vuotuismaksut sekä yleensäkin kaikki julkisoikeudelliset tai julkisoikeudellisissa järjestyksessä maksuun pannut rahasaamiset, jotka muussa laissa tai asetuksessa olevan säännöksen mukaan saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä. Kaikissa veroulosottolain mukaan perittävissä saatavissa velkojana ei ole julkisyhteisö, ja käytännössä merkittävän ryhmän muodostavat lakisääteisiin vakuutuksiin perustuvat maksut. Viittauksia veroulosottolakiin taikka säännöksiä, joiden mukaan saaminen on heti täytäntöönpanokelpoinen, on yli sadassa säädöksessä.

Selvyiden vuoksi momentin 2 kohtaan on otettu säännös, jonka mukaan ehdotettua lakia ei sovelleta sakkoon, menettämisraamukseen tai muuhun rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Rikosoikeudellisten seuraamusten vanhentumisesta säädetään rikoslain 8 luvussa. Sakkorangaistus raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamisesta, jollei sakotetulle sitä ennen ole määrätty muuntorangaistusta. Sama vanhentumisaika koskee yhteisösakkoa sekä rikesakkoa, joita ei voida muuntaa vankeudeksi. Näitäkään vanhentumisaikoja ei voida katkaista.

Rikosoikeudellinen menettämisraamus vanhentuu rikoslain 8 luvun 12 §:n mukaan, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion antamisesta. Menettämisraamuksen pitkää vanhentumisaikaa on perusteltu sillä, että se on vastannut yleistä vanhentumisasetuksen säännöstä sekä sillä, ettei menettämisraamukseen liity sakon muuntorangaistuksen tapaista uhkaa. Vaikka tuomion antamisen jälkeinen vanhentumisaika ehdotuksen mukaan lyhenee merkittävästi, menettämisraamuksen vanhentumisaikaa ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi. Menettämisraamuksen yhteydessä ei tunneta lainkaan mahdollisuutta vanhentumisen katkaisemiseen, jonka avulla velkoja voisi pidentää perintäaika. Menettämisraamusta koskeva määräaika on siten samalla

lopullinen vanhentumisaika.

Myös uhkasakko samoin kuin teettämis- tai keskeyttämisuhat jäisivät 2 kohdan nojalla ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Määräajasta, jonka kuluessa viranomaisen asettama uhkasakko tai muu uhka voidaan tuomita täytäntöönpantavaksi, säädetään uhkasakkolain (113/1990) 13 ja 15 §:ssä. Tuomitun uhkasakon vanhentumisesta puolestaan säädetään rikoslain 8 luvun 11 §:ssä. Sen mukaan uhkasakon vanhentumisesta on voimassa, mitä säädetään sakon vanhentumisesta. Uhkasakon vanhentumisaika on näin ollen viisi vuotta, jollei uhkasakkoa ole muunnettu vankeudeksi. Teettämis- ja keskeyttämisuhan täytäntöönpanosta aiheutuneet korvaukset vanhentuvat puolestaan viittaus-säännöksen mukaan veroulosottolaissa säädetyllä tavalla lopullisesti viiden vuoden määräajassa.

Momentin 3 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi silloin, kun kysymys on eläke- tai sosiaalilainsäädäntöön tai lakisääteiseen vakuutukseen perustuvista taikka julkisista varoista suoritettavista etuuksista. Etuuksilla tarkoitetaan eläkkeitä, ansionmenetyksestä tai esinevahingoista maksettavia korvauksia sekä erilaisia tiettyä hanketta tai toimintaa varten myönnettyjä taikka edunsaajan taloutta tukevia suorituksia.

Tässä kohdassa tarkoitettu lainsäädäntö on varsin laaja ja epäyhtenäinen. Vaikka sosiaalilainsäädännön käsitettä voi pitää tulkinnanvaraisena, tämä ei käytännössä tuottane ongelmia, koska yleensä asianomaisissa laeissa on kattavat määräaikoja koskevat säännökset, jotka tulevat erityissäännöksinä joka tapauksessa sovellettaviksi. Laeissa on esimerkiksi säädetty hyvinkin yksityiskohtaisesti siitä, missä ajassa ja millä tavoin tiettyä etuutta on haettava tai milloin varat on nostettava. Jollei jonkin etuuden osalta ole säädetty määräaika, johtaa vanhentumislain soveltamisalan rajaus siihen, ettei oikeus kyseiseen etuuteen lainkaan vanhennu.

Eläke- ja sosiaalilainsäädännöllä tarkoitetaan tässä sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa koskevia lakeja. Sääntelyn piiriin kuuluu sekä julkisyhteisöjen että yksityisoikeudellisten yhteisöjen velvoitteita, joissa edunsaajana on yksityishenkilö. Sosiaalioikeuteen kuuluvat erilaiset lakisääteiset sosiaalivakuutukset, ku-

ten kansaneläkelaki (347/1956), työntekijäin eläkelaki (395/1961) ja muut ansaintaeläkelait, tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja työttömyysturvalaki (602/1984) sekä rikosvahinkolaki (935/1973). Sosiaalisia avustuksia koskevia lakeja ovat esimerkiksi äitiysavustuslaki (477/1993), lapsilisälaki (796/1992), laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996), asumistukilaki (408/1975) ja opintotukilaki (65/1994). Sosiaalihuollon yleislakina on sosiaalihuoltolaki (710/1982) ja sitä täydentää muun muassa toimeentulotuesta annettu laki (1412/1997).

Lakisääteisiä vakuutuksia koskevia lakeja ovat liikennevakuutuslaki (279/59) ja potilasvakuuslaki (585/1986). Vapaaehtoiseen vakuutukseen perustuvat korvaukset ovat sitä vastoin yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuvia velkoja. Vakuutuskorvaukset kuuluvat siten lähtökohtaisesti vanhentumislain soveltamisalaan, joskin on huomattava, että vakuutus sopimuslaissa on vanhentumista koskevia erityissäännöksiä.

Julkisista varoista suoritettavien etuuksien saajina voi olla yksityishenkilöiden lisäksi myös elinkeinonharjoittajia taikka julkisyhteisöjä. Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2001) nojalla valtionavustuksina voidaan myöntää investointitukea, pienten ja keskisuurten yritysten kehittämistukea sekä tukea yrityksen toimintaympäristöön. Maataloutta ja maaseudun kehittämistä varten myönnettävistä etuuksista säädetään muun muassa maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa (329/1999). Myös kunnille myönnettävät valtionosuudet ja rahoitusavustukset ovat tässä tarkoitettuja etuuksia, joita vanhentumislain säännökset eivät koske.

Sitä vastoin etuuksien takaisinperinnästä johtuvia velkoja ei ehdoteta rajattaviksi soveltamisalan ulkopuolelle. Erytyislainsäädännössä on runsaasti säännöksiä niin takaisinperinnän edellytyksistä, takaisinperintää koskevasta päätöksenteosta kuin myös siitä, missä ajassa takaisinperintään on ryhdyttävä. Vanhentumis- tai määräaikoja koskeva sääntely ei kuitenkaan ole kattava. Vaikka kovin erityyppisten määräaikasäännösten ja yleisen vanhentumislain samanaikainen soveltaminen voi olla hankalaa, aiheuttaisi etuuksien takaisinperinnän sulkeminen kokonaan van-

hentumislainsäädännön ulkopuolelle vielä suuremman epäkohdan. Olisi vanhentumislainsäädännön tavoitteiden vastaista, jos erityissäännöksen puuttuminen johtaisi siihen, että takaisinperintään voitaisiin ryhtyä kuinka pitkän ajan kuluttua tahansa. Takaisinperintätilanteissa velallinen on erityisen suojan tarpeessa, koska hänen ei voida useinkaan edellyttää tietävän takaisinperinnän edellytyksistä eikä siten mahdollisesta maksuvelvoitteestaan.

Momentin 4 kohta koskee lapselle suoritettavaan elatusapuun liittyviä velkoja. Määräajoin suoritettava elatusapu viivästyskorkoineen vanhentuu lapsen elatuksesta annetun lain 16 c §:n mukaan viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona kyseinen elatusapu on erääntynyt. Sama koskee kertamaksuna suoritettavaa elatusapua. Tätä vanhentumisaikaa ei voida keskeyttää, mutta elatusapu saadaan periä panttina olevasta omaisuudesta taikka ulosmitatuista tai konkurssiinsa kuuluvista varoista.

Elatusturvalain (671/1998) 16 §:n mukaan kunnan takautumissaatava vanhentuu samojen periaatteiden mukaisesti viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatustuki on maksettu. Kunnan lapselle suorittamaa elatustukea ei saa tämän määräajan jälkeen periä elatusvelvolliselta.

2 §. *Suhde erityissäännöksiin.* Pykälä koskee muualla lainsäädännössä olevien vanhentumissäännösten suhdetta vanhentumislakiin. Vaikka esityksessä ehdotetaan kumottaviksi tai muutettaviksi keskeisiä vanhentumisesta koskevia yksityisoikeudellisia erityissäännöksiä, jää lainsäädäntöön edelleen lukuisia säännöksiä vanhentumisesta tai kanneajoista. Kuten yleisperustelujen jaksoista 1.3. ja 4.6. käy ilmi, nämä erityissäännökset muodostavat sisällöltään ja kattavuudeltaan hajanaisen joukon. Säännöksistä ei yleensä käy ilmi, miten erityissäännös vaikuttaa yleisten vanhentumissäännösten soveltamiseen.

Yleisten periaatteiden mukaisesti erityissäännös syrjäyttää yleissäännöksen. Pykälän 1 momentin mukaan vanhentumislakia sovelletaan kuitenkin täydentävänä säännöksenä. Vanhentumislain säännökset tulevat sovellettaviksi siltä osin, kuin erityislaissa ei ole nimenomaisesti säädetty toisin. Useassa erityissäännöksessä onkin vain todettu, missä

ajassa velka vanhentuu. Tällöin vanhentumislain säännökset määräävät muun muassa sen, millä tavoin vanhentuminen voidaan katkaista ja mitkä ovat katkaisemisen ja vanhentumisen oikeusvaikutukset.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan on epäselvää, sovelletaanko nykyisen vanhentumisasetuksen kymmenen vuoden vanhentumisaikaa rinnan erityissäännökseen perustuvan vanhentumisajan kanssa. Kysymys ajankohtaistuu nykyään erityisesti silloin, kun erityissäännöksen mukainen vanhentumisaika alkaa kulua velan erääntymisajankohdasta. Tällöin on mahdollista, että yleinen, velan oikeusperusteen syntymisestä laskettava vanhentumisaika ehtii kulua umpeen ennen myöhemmästä ajankohdasta laskettavaa erityisvanhentumisaikaa. Jos säännöksiä sovelletaan rinnakkain, velallinen voi vedota vanhentumisasetuksen mukaiseen vanhentumiseen, vaikka erityisvanhentumisaika ei vielä olisi umpeutunut tai vaikei se ei olisi vielä alkanut edes kulua. Mikäli taas erityissäännös katsotaan yksinomaaisesti sovellettavaksi, velka ei voi vanhentua vanhentumisasetuksen säännöksen nojalla.

Eräissä erityissäännöksissä tähän soveltamiskysymykseen on otettu nimenomaisesti kantaa. Kuluttajansuojalain 11 luvun 1 e §:n ja takauslain 19 §:n mukaan kyseisissä lainkohdissa tarkoitettuja vanhentumisaikoja sovelletaan rinnakkain vanhentumisasetuksen säännösten kanssa. Jollei erityissäännöksessä ole vastaavankaltaisia viittauksia, asia on ratkaistava tulkinnan avulla. Selviä tulkintäsääntöjä ei kuitenkaan ole, vaan oikeuskirjallisuuden mukaan mahdollinen rinnakkainen soveltaminen on harkittava tapausittain ottaen huomioon erityisvanhentumissäännöksen tavoitteet.

Ehdotetun 2 §:n 1 momentin 1 virkkeen mukaan muussa laissa olevaa säännöstä velan vanhentumisajasta noudatetaan vanhentumislaisissa säädetyn vanhentumisajan sijasta. Eri lakeihin perustuvia vanhentumisaikoja ei siten sovelleta samanaikaisesti, vaan sovellettavaksi tulee ainoastaan erityissäännöksen mukainen määräaika. Tämä vastaa ehdotetussa vanhentumislaisissa muutoinkin omaksuttua ratkaisua, jonka mukaan velkaa koskee samanaikaisesti vain yksi keskeytettävissä oleva vanhentumisaika.

Toinen rinnakkaiseen soveltamiseen liittyvä kysymys on se, voiko vanhentumista koskeva erityissäännös rajoittaa vaatimuksen esittämistä muulla oikeusperusteella kuin sillä, mitä säännös varsinaisesti koskee. Velkoja voi eräissä tilanteissa perustaa vaatimuksensa sekä sopimukseen että sopimuksen ulkoiseen perusteeseen taikka ankaraan vastuuseen ja tuottamusvastuuseen. Eräissä säännöksissä vastuuperusteiden erot on otettu huomioon. Tällainen säännös on esimerkiksi avoimesta ja kommandiitti-yhtiöstä annetun lain (389/1988) 2 luvun 14 §:n 3 momentissa, jonka mukaan yhtiömiehen vastuuseen muutoin sovellettavat erityisvanhentumisajat eivät rajoita rikosperusteisen vahingonkorvausvaatimuksen esittämistä.

Vahingonkorvauslain 1 §:n mukaan vahingonkorvauslakia ei sovelleta sopimussuhteissa. Tämän johdosta on selvää, ettei velkoja ole voinut sopimusosapuoltaan vastaan vedota vahingonkorvauslain mukaiseen vanhentumisaikaan. Sitä vastoin sopimuksenulkoisessa vastuussa vahingonkorvauslain säännöksiä tuottamusvastuusta on katsottu voitavan soveltaa ankaraan vastuuseen perustuvan erityissäännöksen ohella.

Ehdotetun 2 §:n 1 momentin 2 virkkeessä todetaan, ettei erityissäännökseen perustuvan vanhentumisajan kulumisen estä velkojaa esittämästä vaatimusta jollakin muulla kuin kyseisessä laissa tarkoitetulla oikeusperusteella. Velkoja voi siten esittää vaatimuksensa suoraan vahingonkorvauslakiin nojaten, vaikka erityislakiin perustuva saatava olisi vanhentunut. Esimerkiksi korvausvaatimus viallisesta tuotteesta aiheutuneesta henkilövahingosta voidaan esittää, vaikka tuotevastuulain 9 §:n mukainen määräaika olisi kulunut umpeen, jos vahingonkorvauslain tuottamusvastuun edellytykset täytyvät. Tämänkaltaiset soveltamistilanteet tulevat kuitenkin jatkossa entistä harvinaisemmiksi, koska ehdotettu vanhentumisajan alkamisajankohta vastaa uudempia erityissäännöksiä. On vain vähän sellaisia erityissäännöksiä, joissa vahingonaiheuttajalle on säädetty ankara vastuu ja joissa saatava vanhentuisi ehdotettua vanhentumisaikaa selvästi nopeammin.

Tuomion tai muun ulosottooperusteen antamisen jälkeen siirrytään 2 momentin mukaan

aina soveltamaan vain vanhentumislain säännöksiä. Oikeuskäsittelyn jälkeen ei enää ole sellaisia velan perusteen selvittämiseen liittyviä syitä, joiden vuoksi erityissäännösten mukaisia vanhentumisaikoja olisi syytä edelleen noudattaa. Lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen vanhentumisaika pidentyisi 13 §:n 2 momentin mukaan viideksi vuodeksi. Aikaisemminkin on vakiintuneesti katsottu, että tuomion tai muun ulosottoperusteen antamisen jälkeen siirrytään soveltamaan yksinomaan vanhentumisasetuksen säännöksiä.

Kuten yleisperusteluissa todetaan, erityissäännökset voidaan jakaa vanhentumissäännöksiin ja kanneaikaa koskeviin säännöksiin. Useassa tapauksessa ei voida esittää selkeitä perusteita valitulle sääntelytavalle. Tarkoituksenmukaista onkin se, ettei tästä erottelusta tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä esimerkiksi määräajan ylittämisen oikeusvaikutuksista. Pykälän 3 momentin mukaan edellä selostettuja säännöksiä erityissäännöksen ja vanhentumislain välisestä suhteesta sovelletaan myös silloin, kun erityissäännöksessä on kysymys kanteen nostamiselle varatusta ajasta. Kanneajan ohella ei siten sovelleta vanhentumislain keskeytettävissä olevia vanhentumisaikoja. Niiltä osin, joissa kanneaikaa koskevassa erityissäännöksessä ei ole nimenomaista poikkeavaa sääntöä, vanhentumislakia sovelletaan täydentävänä. Kanneajan umpeutumisen jälkeen velka katsotaan vanhentuneeksi ja siihen sovelletaan 14—20 §:ää.

Jos säännöksessä edellytetään, että kanne on nostettava tai velkaa on ”laillisesti” haettava määräajassa, on kuitenkin selvää, ettei määräaikaa voi pidentää vapaamuotoisilla katkaisutoimilla. Nykyään on jossain määrin epäselvää, voidaanko määräaika katkaista jollakin muulla toimella kuin ainoastaan kanteen vireillepanolla. Ehdotuksen mukaan kanteen vireillepanoon rinnastetaan kaikki muutkin 11 §:ssä säädetyt oikeudelliset katkaisutoimet. Lainvoimaisen tuomion jälkeen velka voidaan katkaista myös vapaamuotoisesti.

Eräissä laeissa, kuten vekseli- ja shekki-laissa on kuitenkin poikkeavia säännöksiä, joiden mukaan vanhentumisen katkaisemiseen ei riitä kanteen vireilletulo vaan haasteen tiedoksianto. Nämä perustuvat kansain-

välisiin sopimuksiin, joissa edellytetään yhtenäistä menettelyä eri maissa. Kyseisiä poikkeussäännöksiä olisi edelleen noudatettava.

3 §. *Pakottavuus.* Pykälän 1 momentin mukaan laki olisi pakottava niin, ettei siitä saa sopimuksin poiketa velallisen vahingoksi. Tämä vastaa voimassaolevaa oikeutta, vaikkei siitä olekaan kirjoitettua sääntöä. Myöskin erityissäännöksiin perustuvat vanhentumisaajat olisivat samalla tavalla pakottavia.

Pakottavuus merkitsee sitä, että vanhentumista lykkäävät sopimusehdot ovat pätemättömiä. Sopimuksella ei voida pidentää vanhentumisaikaa esimerkiksi kolmesta viiteen vuoteen taikka sopia, että kyseinen velka ei vanhennu lainkaan. Myöskään vanhentumisaajan alkamisajankohtaa ei voida siirtää myöhemmäksi esimerkiksi niin, että sopimusrikkomuksen seurauksena syntyvä vahingonkorvaus alkaisi vanhentua vasta siitä, kun toinen osapuoli on esittänyt konkreettisen vaatimuksen. Vaikutuksettomia ovat myös ehdot, joiden mukaan vanhentuminen voitaisiin katkaista jollakin muulla kuin lain sallimalla tavalla.

Velkojan ja velallisen välisellä osapuoliasetelmalla ei olisi merkitystä lain pakottavuuden kannalta. Vanhentumissäännöstö ei siten suojaa vain sopimussuhteen heikompa osapuolta. Oikeuspoliittisesti on toki tärkeintä varmistaa se, että säännökset suojaavat kuluttajia, yksityistakaajia ja muita heihin verrattavassa asemassa olevia velallisia. Vanhentumislainsäädännöllä tavoitteet eivät kuitenkaan rajoitu vain näihin tilanteisiin ja yksityishenkilöiden erityiseen suojan tarpeeseen, vaan niillä pyritään yleisemmin ja myös yhteiskunnan kannalta turvaamaan velkasuhteiden selkeyttä.

Myöskään käytännölliset syyt eivät puolla pakottavuuden rajausta. Valmistelun yhteydessä ei ole esitetty esimerkkejä sellaisista tilanteista, joissa pidempää reagointiaikaa olisi elinkeinonharjoittajien kesken pidettävä tavamukaisena tai jonkin sopimustyyppin tai liiketoiminnan kannalta tarpeellisenä. Ehtoja, jotka sallisivat velkojan pysyvän pitkään passiivisena velan erääntymisen jälkeenkin, voidaan myös pitää velkojaa yksipuolisesti suosivina ja yllättävinä. Jos vastuuajaa halutaan pidentää esimerkiksi rakennusurakan tai

muun erittäin arvokkaan kohteen virhevas-
tuun osalta, tämä voidaan tarvittaessa toteut-
taa takuu- tai muun vastuusitoumuksen kaut-
ta.

Lain säännökset eivät estäisi sopimasta sel-
laisia ehtoja, joilla velan vanhentumisaikaa
lyhennetään. Velkoja voi yleensä muutoinkin
etukäteen tehdyin sopimuksin rajoittaa oike-
uksiaan. Käytännössä tällaiset sopimusehdot
ovat olleet hyvin harvinaisia. Mikäli velkojan
oikeuksia halutaan rajoittaa, se toteutetaan
yleensä sopimalla siitä, missä ajassa velkojan
on viimeistään tehtävä virheilmoitus.

Vaikka vanhentumisaajan lyhentämisestä
sopiminen ei olisi laissa kielletty, ei vanhen-
tumisaajasta voida mielivaltaisesti sopia. Erit-
täin lyhyttä vanhentumisaikaa koskevaa eh-
toa voitaisiin pitää ankarana ja yllättävänä,
jolloin sen sitovuudelle asetetaan huomatta-
via vaatimuksia. Vakiosopimuksen laatijalla
on yleisten sopimusoikeudellisten periaattei-
den nojalla niin sanottu korostamisvelvollis-
uus, jonka mukaan vastapuolelle on nimen-
omaisesti selostettava tällaisen sopimuseh-
don merkitys. Lyhyt vanhentumisaika voisi
johtaa toisen sopijapuolen kannalta myös
kohtuuttomaan lopputulokseen, jollei velko-
jalla ole riittävää aikaa velan perintään tai
edes vaatimuksen esittämiseen. Kohtuutonta
sopimusehtoa voidaan oikeustoimilain 36 §:n
joko sovitella tai se voidaan jättää huomioon
ottamatta. Kuluttajasopimuksissa sovelletta-
viksi tulevat myös kuluttajansuojalain 4 lu-
vun säännökset. Näiden säännösten tulkin-
nassa on otettava huomioon kuluttajasopi-
musten kohtuuttomista ehdoista annettu di-
rektiivi (93/13/ETY), jonka liitteen q kohdan
mukaan kohtuuttomana sopimusehtona voi-
daan pitää ehtoa, joka rajoittaa kuluttajan oi-
keutta nostaa kante tai käyttää muita oikeus-
keinoja.

Muualla lainsäädännössä olevat erityisvan-
hentumissäännökset voivat olla pakottavia
myös niin, ettei niissä tarkoitettuja vanhen-
tumisaikoja voida sopimuksin lyhentää. Työ-
oikeudelliset säädökset ovat työntekijän
eduksi pakottavaa lainsäädäntöä. Näin ollen
myöskään työsopimuslaissa säädettyjä van-
hentumis- ja kanneaikoja ei voida työ-
taikka työehtosopimuksin lyhentää. Sama koskee
vakuutuslainsäädännön 73 ja 74 §:ää, jotka
koskevat vakuutusyhtiön korvausvelvollis-

suutta. Vakuutuskorvausten maksun osalta
velallinen on vakuutusyhtiö ja velkojana on
vakuutuskorvaukseen oikeutettu. Vakuutus-
sopimuslaki on sen 3 §:n nojalla pakottava
vakuutuksenottajan, vakuutetun ja muun
korvauksen saajan eduksi, eikä siten ole
mahdollista, että heidän korvausoikeuttaan
heikennettäisiin vakuutussopimukseen otetul-
la vanhentumisehdolla.

Pykälän 2 momentti koskee lainvalintaa
koskevia sopimuksia. Vanhentumislain sään-
nöksiä olisi pidettävä kansainvälisesti pakot-
tavina kuluttajien sekä yksityistakaajien ja
yksityisten pantinantajien eduksi. Vanhentu-
mislain säännöksiä ei näiden osalta voitaisi
syrjäyttää sopimusehdolla, jonka mukaan
velkaan ja myös sen vanhentumiseen olisi
sovellettava jonkin toisen valtion lakia. Rajat
ylittävä kauppa samoin kuin luottojen ja pal-
veluiden tarjoaminen on lisääntymässä, jol-
loin kysymykset sovellettavasta laista ajan-
kohtaistuvat yhä useammin.

Sopimukseen sovellettavaa lakia koskee
Roomassa 19 päivänä kesäkuuta 1980 tehty
yleissopimus, jäljempänä Rooman yleisso-
pimus, joka on saatettu Suomessa voimaan
lailla (398/1998). Pääperiaatteena Rooman
yleissopimuksessa on, että osapuolet saavat
vapaasti sopia sovellettavasta laista. Jos laki-
viittausta ei ole tehty, sopimukseen sovelle-
taan sen valtion lakia, johon se läheisimmin
liittyy. Sopimuksen oletetaan 4 artiklan mu-
kaan läheisimmin liittyvän siihen valtioon,
jossa sopimuksen luonteenomaisen suoritus-
sen tekemisestä vastaavan osapuolen asuin-
tai päätoimipaikka oli sopimuksen tekohet-
kellä. Kuluttajasuhteissa tulevat 5 artiklan
mukaan kuitenkin yleensä sovellettaviksi sen
valtion lain pakottavat säännökset, jossa ku-
luttajalla on asuinpaikka. Rooman sopimus-
sen mukaisen kuluttajasopimuksen käsitteen
piiriin eivät kuitenkaan kuulu yksityistakauk-
set eivätkä kaikki muutkaan yksityishenkilön
ja elinkeinonharjoittajan väliset sopimukset,
joita Suomen aineellisessa oikeudessa nyky-
ään pidetään kuluttajasopimuksina.

Rooman yleissopimuksen 7 artikla rajoittaa
osapuolten oikeutta määrätä sovellettavasta
laista. Artikla ilmaisee kansainvälisessä yksi-
tyisoikeudessa yleisesti hyväksytyt periaat-
teen, jonka mukaan eräät lainsäädännökset ovat
välittömästi sovellettavia. Ehdotetun pykälän

mukaan kuluttajia ja yksityistakaajia ja yksityistä pantinantajaa suojaavat pakottavat säännökset ovat Rooman yleissopimuksen 7 artiklassa tarkoitettuja kansainvälisesti pakottavia säännöksiä. Niitä ei voida syrjäyttää lakiviittauksella vieraan valtion lakiin silloin, kun sopimuksella on läheinen liittymä Suomeen tai kun asiaa käsitellään Suomen tuomioistuimessa.

Toisaalta 2 momentista käy ilmi, että vanhentumislain säännöksiä ei muiden velkojen osalta pidetä kansainvälisesti pakottavina. Kansainvälistä liiketoimintaa koskevissa sopimuksissa on tavallista, että lakiviittauksin sovitaan sovellettavasta laista. Usean valtion lainsäädännön yhtäaikainen soveltaminen, johon kansainvälisesti pakottavat säännökset voisivat johtaa, aiheuttaisi kansainväliseen rahoitukseen oikeudellista epävarmuutta ja ennakoimattomuutta. Tästä syystä ehdotuksessa lähdetäänkin siitä, elinkeinotoimintaan liittyvissä sopimuksissa kysymys velan vanhentumisesta ratkaistaisiin kyseiseen sopimukseen muutoin sovellettavan taikka osapuolten valitseman valtion lainsäädännön mukaisesti.

Vanhentumisaika ja sen alkamisajankohta

4 §. *Yleinen vanhentumisaika.* Pykälässä säädetään velkojen yleisestä vanhentumisajasta. Ehdotuksen mukaan vanhentumisaika on pituudeltaan yleensä kolme vuotta.

Yleinen vanhentumisaika lyhenisi siten olennaisesti nykyisestä kymmenestä vuodesta. Tätä muutosehdotusta ja sen syytä on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 4.2. On kuitenkin syytä korostaa, että jo nykyään suuri osa veloista kuuluu lyhyen vanhentumisajan piiriin. Esimerkiksi kuluttajasaatavien vanhentumisaika on vuodesta 1994 lähtien ollut kolme vuotta.

Samalla kun vanhentumisaikaa on lyhennetty, on vanhentumisajan alkamisajankohtaa siirretty myöhemmäksi. Ehdotuksen mukaan vanhentumisaika alkaa kulua siitä, kun velka erääntyy tai kun velkoja voi esittää velalliselle maksuvaatimuksen. Vanhentumisajan pituuden ja sen alkamisajankohdan välistä yhteyttä on käsitelty yleisperustelujen jaksoissa 4.2 ja 4.3.

Pykälässä viitataan 5—7 §:ään, joissa

tarkemmin säädetään siitä, mistä ajankohdasta kolmen vuoden vanhentumisaika eri tilanteissa alkaa kulua. Viittaus näihin lainkohtiin rajaa myös ne tilanteet, joissa kolmen vuoden määräaika ylipäänsä sovelletaan. Jollei velan vanhentumisaika ala kulua näiden säännösten mukaan, noudatetaan 8 §:n mukaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Käytännössä kymmenen vuoden vanhentumisajan piiriin kuuluvia velkoja on vähän. Raha-velat, joita vanhentuminen ennen muuta koskee, kuuluvat lähes poikkeuksetta lyhyen vanhentumisajan piiriin. Näin juuri kolme vuotta voidaan pitää uuden lain mukaan yleisenä vanhentumisaikana ja kymmentä vuotta toissijaisena vanhentumisaikana. Erityisesti on huomattava, ettei vanhentumislain kolmen ja kymmenen vuoden vanhentumisaikoja sovelleta rinnakkain, vaan velka voi samanaikaisesti kuulua vain yhden vanhentumisajan piiriin.

Ehdotettu kolmen vuoden vanhentumisaika voidaan katkaista. Määräaika ei siten suinkaan kuvaa velan koko perintäaika. Velkojan on kuitenkin vanhentumisajan kuluessa vaadittava maksua tai muistutettava velasta taikka hänen on saatava velalliselta sellainen maksu tai muu tunnustus, joka osoittaa velallisen tietävän velasta. Katkaisukeinoja koskevat säännökset ovat 10 ja 11 §:ssä. Vanhentumisen katkaisusta alkaa kulua uusi vanhentumisaika. Jos taas katkaisutointa ei tehdä ajoissa, velka lakkaa vanhentumisen seurauksena.

5 §. *Vanhentumisajan alkaminen, kun eräpäivästä on sovittu.* Pykälässä säädetään vanhentumisajan alkamisesta niissä tapauksissa, joissa velan eräpäivä on velallista sitovasti ennalta määrätty. Tällöin eräpäivä on samalla vanhentumisajan alkamisajankohta.

Pykälän soveltaminen edellyttää, että velan eräpäivä on etukäteen velallista sitovalla tavalla sovittu tai määrätty. Tällöin eräpäivä on sekä velallisen että velkojan tiedossa. Säännöksessä käytetään samaa sanontaa kuin korkolain 5 §:n 1 momentissa. Tulkittaessa sitä, milloin eräpäivää voidaan pitää ennalta määrättyinä, voidaankin nojautua korkolain säännöksen tulkintaan.

Useimmissa luottosopimuksissa on nimenomaisesti sovittu siitä, missä aikataulussa luottoa on lyhennettävä tai milloin se erään-

tyy kokonaan maksettavaksi. Sama koskee myös muita taloudellisesti merkittäviä kauppa- tai vuokrasopimuksia. Tällöin jokainen määräpäivä, jona velallisen on tehtävä korko- tai osasuoritus, on laissa tarkoitettu velallista sitova eräpäivä. Eräpäivää koskeva määräys voi sisältyä joko osapuolten väliseen alkupe- räiseen sopimukseen tai myöhemmin sopi- mussuhteen aikana tehtyyn täydennykseen tai muutokseen.

Nimenomaisen sopimusehdon lisäksi sopimus eräpäivästä saattaa syntyä osapuolten vakiintuneen käytännön pohjalta. Eräpäivä voi perustua myös yksipuoliseen sitoumukseen, kuten joukkovelkakirjalainan ehtoihin.

Eräpäivää voidaan pitää velallista ennalta sitovana silloinkin, kun maksuajankohta määräytyy lain nojalla. Näin esimerkiksi asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 34 §:n mukaan vuokra on maksettava kunkin kuukauden toisena päivänä, jollei vuokraso- pimuksessa ole muuta sovittu. Työpalkka on vastaavasti työsopimuslain mukaan makset- tava palkanmaksukauden viimeisenä päivänä, jollei toisin ole sovittu. Velkakirjalain 5 §:n 1 momentissa on niin ikään säännös koron erääntymispäivästä.

Kalenteripäivään sidottuun eräpäivään on rinnastettava tilanteet, joissa velka on suori- tettava tietyn ajan kuluessa, esimerkiksi mar- raskuussa tai vuoden 2003 aikana. Näissä ta- pauksissa vanhentuminen alkaa määräajan päättymispäivästä lukien.

Jollei eräpäivästä ole sovittu, velka erään- tyy velkakirjalain 5 §:n 1 momentin mukaan vaadittaessa. Tällöin vanhentumisajan alka- miseen sovelletaan yleensä ehdotetun lain 6 ja 7 §:n säännöksiä, joiden mukaan vanhen- tuminen alkaa kulua silloin, kun velkojalla on oikeus vaatia maksua eli jo ennen kuin velka on velkojan toimenpiteiden perusteella erääntynyt. Velkojan esittämällä maksuvaai- muksella on kuitenkin merkitystä silloin, kun luottoa on myönnetty toistaiseksi ilman, että eräpäivästä olisi sovittu. Velan eräänny- täminen johtaa 8 §:n 2 momentin mukaan ai- na siihen, että kolmen vuoden vanhentumis- aika alkaa kulua erääntymishetkestä lukien.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa velan eräpäivä on ennalta sovittu mutta joissa velka sitä ennen eräännytetään velalli- sen sopimusrikkomuksen tai muun syyn joh-

dosta. Pelkästään sillä ei ole merkitystä, että velkojalla on sopimusehtojen tai yleisten velvoiteoikeudellisten sääntöjen perusteella oikeus velan ennenaikaiseen eräännyttämi- seen. Vanhentuminen ei ala kulua ennen kuin velka on eräännyttämistoimen johdosta todel- la erääntynyt maksettavaksi.

Momentin soveltamisalaan kuuluvissa ti- lanteissa vanhentumisen alkaminen jää riip- pumaan erääntymis- tai irtisanomisehdon si- sällöstä. Yleensä velka erääntyy, kun velkoja vetoaa sopimuksessa tarkoitettuun maksuvii- västykseen tai muuhun erääntymisperustee- seen ja sovittu irtisanomisaika on kulunut umpeen. Jos velka ehtojen mukaisesti erään- tyy esimerkiksi kuukauden kuluttua sen irti- sanomisesta, myös vanhentumisaika alkaa kulua irtisanomisajan kuluttua. Velan enneaikainen eräännyttäminen edellyttää yleensä velkojan eräännyttämistoimia, jolloin sekä velkoja että velallinen tietävät, milloin velka erääntyy ja siis myös, mistä ajankohdasta vanhentumisaika alkaa kulua. Muissa kuin kuluttajasaatavissa erääntymisehto voidaan laatia myös niin, että velka erääntyy auto- maattisesti ehtojen täytyessä. Käytännössä tällaiset ehdot, joiden vuoksi erääntyminen voi tapahtua osapuolten tietämättä, ovat har- vinaisia.

6 §. *Kauppahinnan vanhentumisajan alka- minen, kun eräpäivästä ei ole sovittu.* Pykä- lässä säädetään vanhentumisen alkamisesta silloin, kun kauppahinnan tai muun vastik- keen eräpäivää ei ole edellä esitetyllä tavalla ennalta velallista sitovasti määrätty. Näissä tapauksissa vanhentumisen alkaminen on kytketty velkojana olevan osapuolen suori- tukseen. Ehdotuksen mukaan vanhentumisai- ka alkaa, kun velkojana oleva osapuoli on täyttänyt oman suoritusvelvollisuutensa.

Tämän pykälän soveltamisalaan kuuluvat useimmat molemminpuolisesti velvoittaviin sopimussuhteisiin perustuvat saatavat, joissa osapuolet eivät ole ennalta sopineet eräpäi- västä. Ehdotus vastaa velvoiteoikeuden ylei- siä periaatteita. Lähtökohtana on, että suori- tukset tehdään samanaikaisesti ja että maksua voidaan vaatia heti, kun suoritus on tehty.

Irtaimen esineen kauppa on tyypillinen py- kälän soveltamisalaan kuuluva tilanne. Kauppala- lain 49 §:n 1 momentin mukaan osta- jan on maksettava kauppahinta myyjän sitä

vaatiessa. Ostaja ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan ennen kuin tavara on sopimuksen mukaisesti asetettu hänen saatavilleen tai hänen määrättäväkseen. Vastaavankaltainen säännös on kuluttajansuojalain 5 luvun 24 §:ssä. Ehdotuksen mukaan kauppahinnan vanhentuminen alkaa, kun myyjä on täyttänyt nämä velvollisuutensa. Vanhentuminen ei siten riipu siitä, milloin myyjä lähettää laskun tai muutoin eräännyttää velan.

Pykälä soveltuu myös palveluiden hankkimiseen. Tällöinkin vanhentumisaika alkaa kulua, kun palveluiden tarjoaja on täyttänyt sopimuksen mukaiset velvollisuutensa. Laajoissa palvelussopimuksissa kuten urakoissa voidaan sopia erityisen vastaanottokatselmuksen toimittamisesta. Tällöin suoritusvelvollisuus katsotaan täytetyksi, kun vastaanottokatselmus on toimitettu.

Ostajan tai palvelun tilaajan maksuvelvollisuus edellyttää, että myyjä tai palvelun tuottaja on itse tehnyt oikean suorituksen. Jos ostajalla on myyjän viivästykseen tai virheeseen perustuvia vaatimuksia, hänellä on oikeus pidättyä maksusta vastaavalta osalta. Pidätetyn kauppahinnan vanhentuminen alkaa vasta silloin, kun myyjä on täyttänyt suoritusvelvollisuutensa ja hänellä on sen johdosta oikeus vaatia kauppahintaa.

Pykälän soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kauppaan tai muuhun suoritusvelvollisuuteen välittömästi liittymättömät luotot. Pykälä koskee vain kauppahintaa tai muita vastikkeita, eikä puhtaissa luottosuhteissa ole kyse vastikkeen suorittamisesta vaan velan takaisinmaksusta.

7 §. *Korvausvelan vanhentumisaajan alkaminen ja enimmäisaika.* Pykälässä säädetään vahingonkorvauksen ja muun hyvityksen vanhentumisesta. Nämä ovat luonteeltaan sellaisia velkoja, joissa eräpäivää ei tyypillisesti edes voida sopia ennalta.

Kolmen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua, kun velkoja voi esittää maksuvaatimuksen velalliselle. Vaatimuksen esittäminen edellyttää luonnollisesti sitä, että velkoja on saanut tiedon vahingon syntymisestä ja siitä tahosta, joka on velasta vastuussa.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskee vanhentumisaikaa suorituksen virheellisyyteen tai muihin sopimusrikkomuksiin perustuvissa hyvityksissä. Vanhentuminen alkaisi, kun os-

taja tai muu suorituksen saaja on havainnut virheen tai puutteen kaupan kohteessa tai muun virheellisyyden toisen sopijapuolen suorituksessa taikka hänen olisi pitänyt se havaita.

Voimassa olevan oikeuden mukaan suorituksen virheellisyyteenkin perustuvan hyvityksen vanhentumisaika alkaa jo itse sopimuksen tekohetkestä. Ehdotus poikkeaa merkittävästi nykyisestä, koska vanhentumisaika alkaisi vasta siitä, kun virheellinen suoritus on tehty ja ostaja tai muu suorituksen saaja on havainnut virheen tai puutteen.

Ehdotettu säännös vastaa pitkälti virheilmoitusta (reklamaatiota) koskevia säännöksiä. Vanhentumis- ja reklamaatioajat alkaisivat yleensä kulua samanaikaisesti. Kauppaa koskevia reklamaatiosäännöksiä on muun muassa kauppalaain 32 §:ssä, maakaaren 2 luvun 25 §:ssä, asuntokauppalaain 4 luvun 19 §:ssä ja 6 luvun 14 §:ssä sekä kuluttajansuojalain 5 luvun 16 §:ssä. Vastaavanlaisia reklamaatiosäännöksiä on palvelusopimusten osalta kuluttajansuojalain 8 luvun 16 §:ssä ja 9 luvun 16 §:ssä. Jollei virheilmoitusta tehdä kohtuullisessa ajassa virheen havaitsemisesta, ostaja tai muu velkoja menettää oikeutensa esittää vaatimuksia virheen perusteella. Reklamaatiota ei kuitenkaan edellytetä, jos myyjä tai palvelun suorittaja on menetellyt kunnianvastaisesti ja arvottomasti tai törkeän huolimattomasti.

Reklamaatiovelvoitetta voidaan pitää yleisenä sopimusoikeudellisena sääntönä, kun kysymys on kaupan kohteessa tai muussa myyjän suorituksessa olevasta virheestä. Reklamaatiota ei sitä vastoin edellytetä viivästystilanteissa. Vanhentumisaikaa koskevassa säännöksessä ei erotella eri sopimusrikkomustilanteita. Hyvitysvaatimuksen vanhentumisaika alkaa siten sopimusrikkomuksen havaittavuudesta myös silloin, kun kysymys on esimerkiksi myyjän viivästystä tai kestopimuksen oikeudettomasta purkamisesta.

Reklamaatio on pääsäännön mukaan tehtävä olennaisesti nopeammin kuin vanhentumiselle ehdotetussa kolmessa vuodessa. Näin ollen passiivinen ostaja ei yleensä menetä oikeuksiaan vanhentumisen vaan reklamaation laiminlyönnin perusteella. Ostajan reklamaatio katkaisee puolestaan yleensä vanhentu-

misajan. Vanhentumisaika ei kuitenkaan katkea, jos ostaja vain ilmoittaa tavarahan olevan virheellinen ilman, että hän samalla ilmoittaisi vaatimuksiaan

Kysymys siitä, millä edellytyksillä ostaja voi vaatia korvausta virheen perusteella, ratkaistaan sopimuksen ja kyseistä sopimustyyppiä koskevan aineellisen lain perusteella. Yleisesti suoritusta pidetään virheellisenä, jos se poikkeaa sovitusta tai siitä tasosta, jota pidetään tavanomaisena laatutasona.

Vanhentumisajan kannalta olennainen kysymys on se, milloin ostaja tai muu hyvityksen saaja on havainnut toisen sopijapuolen suoritusta rasittavan virheen tai puutteen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Ratkaisevaa merkitystä ei aina ole sillä, milloin ostaja tosiasianssa havaitsee virheen. Samoin kuin reklamaatioissakin aika alkaa kulua, kun virhe olisi pitänyt havaita. Tämä liittyy siihen, että ostajan edellytetään viivytyksettä tarkastavan tavarahan tai muun suorituksen.

Virhe saattaa olla havaittavissa jo tehtäessä tavanomaista tavarahan vastaanottotarkastusta. Tällöin vanhentumisaika alkaa kulua varsin pian ostajan saatua tavarahan hallintaansa. Virhe saattaa kuitenkin olla sellainen, ettei sitä voida välittömästi havaita, vaan se ilmenee vasta, kun tavara on otettu käyttöön tai on mahdollisesti jopa myyty edelleen. Näissä piilevän virheen tapauksissa vanhentuminen alkaa kulua siitä hetkestä, kun virhe on ilmennyt tai on tullut esimerkiksi tavarahan ostaneen vähittäiskauppiahan tietoon asiakkaan tekemän reklamaation perusteella.

Vakiintuneen käsityksen mukaan pelkkä puutteen havaitseminen ei yksin ole ratkaiseva reklamaatioajan alkamisajankohtaa määrittäessä, vaan lisäksi edellytetään, että havaittajan olisi tullut ymmärtää kyseessä olevan sellainen virhe, joka aiheuttaa sopijapuolelle korvausvelvollisuuden. Sama pätee myös vanhentumisajan laskemisessa.

Vanhentuminen ei siten aina ala sinä hetkenä, jolloin esimerkiksi virheen aiheuttamat toimintahäiriöt tavarassa voitiin ensimmäisen kerran havaita. Ostajan olisi tämän lisäksi tullut ymmärtää, että häiriöt johtuvat tavarahan olevasta virheestä eikä esimerkiksi sen virheellisestä käytöstä. Ostaja on saattanut korjauttaa tavarahan olleen toimintahäiriön ilman, että hänen olisi kohtuudella pitänyt

ymmärtää, että kyseessä on oikeudellisesti vaikuttava tavarahan virhe. Tällöin vanhentuminen alkaa vasta silloin, kun ostajan olisi korjaustyön yhteydessä saanut tietää, että tavarahan on virhe.

Kiinteistönkaupassakin ostajalla on mahdollisuus tarkastaa kiinteistö perusteellisesti vasta saatuaan sen hallintaansa. Esimerkiksi rakennuksessa olevat viat tulevat usein ilmi, kun siihen tehdään korjauksia tai muutostöitä taikka muutoin pidemmän asuminen jälkeen. Kiinteistökaupan virheille onkin ominaista, että ne ilmenevät pitkän ajan kuluttua kaupanteon jälkeen. Näin ollen myös suorituksen virheellisyyteen perustuvien saatavien vanhentumisaika saattaa alkaa vasta vuosien kuluttua kiinteistön luovutuksesta.

Maakaaren 2 luvun 25 §:n 2 momentin mukaan laaturvirheeseen on yleensä vedottava viimeistään viiden vuoden kuluttua kiinteistön hallinnan luovuttamisesta. Asuntokauppalaisissa on vastaavankaltainen kiinteämääräaika reklamaation tekemiselle. Käytetyn asunnon kaupassa ostajan on ilmoitettava virheestä myyjälle viimeistään kahden vuoden kuluessa asunnon hallinnan siirtymisestä. Nämä reklamaatioajat saattavat kulua umpeen ennen kuin korvausvaatimus olisi vanhentumissäännösten perusteella vanhentunut tai piilevien virheiden osalta ennen kuin vanhentumisaika olisi edes alkanut kulua.

Palvelusten osalta asiakkaan asemaan vaikuttaa huomattavasti palvelun tyyppi. Tavanomaisissa arkipäivän palveluissa virhe on yleensä havaittavissa välittömästi palvelukseen tarjoajan tehtyä suorituksensa, jolloin myös vanhentumisaika alkaa tästä hetkestä. Urakan tyyppisissä sopimuksissa virheet saattavat kuitenkin olla havaittavissa vasta pidemmän ajan kuluttua suorituksen jälkeen. Laajoissa palvelussopimuksissa tilaajalla saattaa toisaalta olla mahdollisuus havaita virhe jo palveluksen suorituksen ollessa kesken, ennen luovutusta. Tällöin tilaajalla on kuitenkin usein perusteltu syy olettaa, että palveluksen suorittaja korjaa puutteet tai virheet ennen työn päättämistä. Yleensä vanhentumisajan voi katsoa alkavan vasta palveluksen luovutuksen ja siihen mahdollisesti liittyvän vastaanottotarkastuksen jälkeen.

Arvioitaessa sitä, mitä ostajan tai muun hyvityksen saajan olisi pitänyt tietää, nouda-

tetaan objektiivista arviointia. Mittapuuna pidetään tavanomaista huolellisuutta ja aktiivisuutta. Ostaja ei voi vedota siihen, että hän hyvän tavan vastaisesti on laiminlyönyt tarkastuksen tai on tehnyt sen puutteellisesti. Kaupan kohde ja käyttötarkoitus samoin kuin ostajan asema ja asiantuntemus vaikuttavat kuitenkin siihen, milloin virhe olisi tullut havaita. Kuluttajalle ei voida asettaa samanasteista selonottovelvollisuutta kuin elinkeinonharjoittajille.

Momentin 2 kohdassa säädetään asiamiehen, edustajan tai muun toimeksisaajan tekemään virheeseen tai laiminlyöntiin perustuvan vahingonkorvaussaatavan vanhentumisen alkamisajankohdasta. Kohdan mukaan vanhentuminen alkaisi toimeksisaajan tilityksestä tai, jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista, siitä kun päämies on havainnut virheen tai laiminlyönnin taikka hänen olisi se pitänyt havaita.

Ehdotettu säännös korvaa kauppakaaren 18 luvun 9 §:n säännöksen, jonka mukaan kanne asiamiestä vastaan on nostettava yön ja vuoden kuluessa tilin tekemisestä. Kyseistä säännöstä on ilman kirjoitetun lain tukea vakiintuneesti tulkittu niin, että vuoden kanteaika koskee vain tilanteita, joissa vahingonkorvausvastuun peruste ilmenee asiamiehen antamista tilityksen tiedoista. Muussa tapauksessa vahingonkorvaussaatava vanhentuu yleisen kymmenen vuoden vanhentumisaikana mukaisesti.

Ehdotus tulisi pidentämään vahingonkorvausvaatimuksen esittämiselle asetettua aikaa silloin, kun vahingonkorvausvastuun peruste ilmenee toimeksisaajan tekemästä tilityksestä. Nykyään vanhentumisen uhka koskee niitä tilanteita, joissa tilityksen jälkikäteen arvioiden katsotaan sisältäneen riittävät tiedot kanteen nostamiseen. Kaikissa tapauksissa tämän arviointi ei suinkaan ole yksiselitteisen selvää. Päämiehen kannalta erittäin lyhyt määräaika on ollut omiaan ankaroittamaan tulkintaa niin, että korvausperusteen on vaadittu selvästi käyvän ilmi tilityksen tiedoista.

Nykyisen määräajan ankaruutta lisää se, että velkojan olisi kyettävä määräaikana myös valmistautumaan kanteen nostamiseen. Ehdotuksen mukaan toimeksiantoon liittyvät vahingonkorvaukset tulisivat tavanomaisen vanhentumisen piiriin, jolloin velkojan kan-

nalta olisi riittävää, että vanhentuminen katkaistaan vapaamuotoisesti.

Kohdassa tarkoitettuja toimeksisaajia ovat muun muassa asianajajat, kiinteistönvälittäjät, kauppaedustajat, komissionsaajat ja muut asiamiehet, joiden toimeksianto perustuu asiamiehen ja päämiehen väliseen sopimukseen. Säännös koskisi myös konkurssipesän pesänhoitajia ja muita edustajia samoin kuin esimerkiksi kuolinpesän pesänselvittäjiä ja –jakajia, jotka toimivat tuomioistuimen antaman määräyksen perusteella. Holhoustoimesta annetun lain 61 §:ään ehdotetaan tehtäväksi vastaavankaltainen muutos. Vajaavaltainen ei kuitenkaan voisi vanhentumisen perusteella menettää oikeuttaan vaatia korvausta edunvalvojalta ennen kuin hän on tullut täysivaltaiseksi.

Yhteisöainsäädännössä on kattavat ja varsin yksityiskohtaiset säännökset siitä, missä ajassa ja millä edellytyksillä yhtiön lukuun voidaan vaatia vahingonkorvausta hallituksen jäseniltä tai muilta yhteisön edustajilta. Esimerkiksi osakeyhtiön on osakeyhtiölain 15 luvun 7 §:n nojalla nostettava kanne hallituksen jäsentä tai toimitusjohtajaa vastaan yleensä kolmen vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen perusteena oleva päätös tai toimenpide tehtiin. Näitä säännöksiä ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi. Sen sijaan on huomattava, että esimerkiksi edellä mainittu osakeyhtiölain kanteaika ei koske yhtiön osakkaan tai velkojan vahingonkorvauskanteita, vaan niissä noudatetaan yleisiä vanhentumista koskevia sääntöjä. Koska näissä ei ole kysymys päämiehen ja edustajan välisestä toimeksiantosuhteesta vaan muusta vahingonkorvauksesta, vanhentumisaika alkaisi kulua 3 kohdan mukaisesti, kun vahingonkäräjän katsotaan saaneen tiedon vahingosta.

Vanhentuminen alkaisi pääsääntöisesti toimeksisaajan tilityksestä. Vanhentuminen on kytketty tosiasialliseen tilitykseen, joten sillä, milloin tilitys lain tai sopimuksen mukaan olisi pitänyt tehdä, ei ole merkitystä. Tämän vuoksi vanhentuminen voi lykkääntyä toimeksisaajan viivytellessä tilityksen tekemisessä. Tarkoitus ei olekaan se, että tilitysvelvollinen voisi näin hyötyä oman laiminlyöntinsä johdosta. Ennen tilitystä päämiehellä ei yleensä ole mahdollisuutta arvioida

sitä, onko toimeksisaaja aiheuttanut korvattavaa vahinkoa.

Kaikissa tapauksissa päämies ei voi pelkää tilityksen tietojen perusteella havaita toimeksisaajan toimien virheellisyyttä ja puutteellisuutta tai niistä aiheutunutta vahinkoa. Virheellisyys saattaa olla niin peitelty tai vaikeasti havaittavissa, että se käy ilmi tilityksen tiedoista vain asiantuntijan avustuksella. Ehdotuksessa lähtökohdaksi on valittu se, että vanhentuminen alkaa tilityksen tekemisestä vain, jos vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista. Näin ei ole, jos tilityksen yhteydessä ei ole annettu olennaisesti oikeita ja riittäviä tietoja vahingonkorvauksen perusteesta. Sillä ei ole merkitystä, onko tilitysvelvollinen jättänyt tiedot antamatta tahallaan vai mahdollisesti täysin ilman tuottamusta.

Mikäli vahingonkorvauksen peruste ei käy ilmi tilityksen tiedoista, alkaa vanhentumisaika kulua siitä, kun päämies on havainnut virheen tai laiminlyönnin taikka hänen olisi pitänyt se havaita. Päämieheltä edellytetään tavanomaista aktiivisuutta korvauserusteen havaitsemiseksi, mutta laajaa selonottovelvollisuutta hänellä ei yleensä ole. Päämieheltä saattaa kuitenkin olla velvollisuus vaatia täydentäviä tietoja, mikäli hänellä on perusteltu syy epäillä, että toimeksisaaja on toiminnut vahingonkorvausvastuun synnyttävällä tavalla. Vanhentumisaika alkaa kulua, kun päämies on saanut tietää vastuun perusteesta eikä vasta siitä, kun asiakirja-aineiston selvitys tai sen oikeudellinen arviointi on päättynyt.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään vahingonkorvausvelan vanhentumisen alkamisajankohdasta silloin, kun korvausvastuu ei perustu sopimusrikkomukseen. Kohdan mukaan vanhentuminen alkaisi siitä, kun vahingonkäräjät on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta ja siitä vastuussa olevasta.

Nykyisin muusta kuin sopimussuhteesta johtuvan vahingonkorvauksen osalta vanhentumisaikaa koskeva säännös on vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:ssä. Sen mukaan vanhentuminen alkaa vahingon tapahtumisesta. Vanhentumisaika on kymmenen vuotta eli voimassa olevan lainsäädännön mukainen yleinen vanhentumisaika.

Vahingonkorvauslain esitöiden perusteella on epäselvää, onko vanhentumisen tarkoitettu alkavan jo vahinkotapahtumasta vai vahingon ilmenemisestä. Myös sanamuoto ”vahingon tapahtumisesta” on tulkinnanvarainen. Tällä kysymyksellä on merkitystä niiden vahinkojen osalta, joissa vahingon ilmene-misaika on huomattavan pitkä. Perusteiltaan samankaltaisesta vanhentumissääntelystä huolimatta Suomessa ja Ruotsissa on päädytty erilaiseen lopputulokseen. Ruotsissa kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua siitä, kun vahingon aiheuttanut teko tai laiminlyönti on tehty. Suomessa taas vanhentumisen katsotaan alkavan vasta vahingon ilmenemisestä. Myös vahingonkäräjien tietoisuuden merkitys on epäselvä. Vahingonkorvauslain säännöstä on katsottu voitavan tulkita niin, että vanhentumisen kannalta ratkaisevaa on juuri vahingonkäräjien edellytetty tai todellinen tieto vahingosta.

Sopimuksenulkoista vahingonkorvausvastuuta koskevassa erityislainsäädännössä, kuten ydinvastuulaissa, potilasvahinkolaissa ja tuotevastuulaissa, vanhentuminen alkaa yleensä siitä, kun vahingonkäräjät on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta. Myös lakisääteisessä tapaturma- ja ammattitautilainsäädännössä määräjät lasketaan lähtökohtaisesti saman periaatteen mukaan.

Yleisenä lähtökohtana esityksessä on, että kolmen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua siitä, kun velkoja voisi esittää vaatimuksensa. Vahingonkorvausvaatimusten osalta tämä edellyttää, että vahingonkäräjällä on ollut mahdollisuus saada riittävät tiedot korvausedellytyksistä eli aiheutuneesta vahingosta ja sen aiheuttajasta. Laissa tarkoitettu tietämys voi edellyttää tietoa vahingon perustana olevista tapahtumista, aiheutuneesta vammasta, vauriosta tai muusta vahingosta ja sen merkityksestä, tapahtuman ja vahinkojen välisestä syy-yhteydestä ja siitä tahosta, joka on oikeudellisessa vastuussa vahingosta. Nämä ovat vahingonkorvausoikeuden kannalta yleensäkin merkityksellisiä seikkoja ja ne perustuvat suurelta osin oikeuskäytännössä ja -tieteessä vakiintuneisiin periaatteisiin. Niiden tarkka kuvaaminen ei vanhentumislaisissa ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan. Vahinkotilanteiden kirjavuuden vuoksi on välttämätöntä, että yksittäistapausten erityis-

piirteet voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

Vahingon ilmenemisajankohta vaihtelee suuresti eri vahinkotyyppien välillä. Useissa tavanomaisissa esinevahingoissa vahinko on havaittavissa välittömästi vahinkotapahtuman jälkeen. Osassa vahinkoja saattaa kuitenkin kulua vuosia vahinkotapahtuman ja vahingon ilmenemisen välillä. Tällaisia ovat etenkin erilaiset terveydelle aiheutuneet vahingot, kuten asbestin käsittelystä johtuvat sairaudet, jotka voivat kehittyä vuosikymmenten kuluttua altistuksesta. Korvausvaatimustahan ei voida esittää pelkästään kohonneen riskin perusteella, vaan vasta kun vahinko on konkretisoitunut. Pelkkien oireiden havaitseminen ei vielä merkitse, että sairaus tai vamma olisi tunnistettu. Erityisesti asteittain pahenevissa sairauksissa tai muissa fyysisissä tai psyykkisissä terveydentilan häiriöissä voi nousta kysymys siitä, missä vaiheessa vahingon katsotaan ilmenneen. Tällöin ratkaiseva on se ajankohta, jolloin vahinko on tullut niin merkitseväksi, että korvausvaatimusten esittämistä voidaan yleisesti arvioiden pitää perusteltuna.

Samasta vahinkotapahtumasta voi aiheutua yhdellekin henkilölle useanlaisia vahinkoja. Esimerkiksi niskan alueelle osunut isku voi aiheuttaa ohimeneviksi luultujen vaivojen ohella vakavampia vammoja, jotka myöhemmin johtavat uusiin hoitotoimenpiteisiin, pysyvään haittaan, kipuun ja särkyyn ja siitä seuraavaan työkyvyn alentumiseen. Vahinkojen vanhentumisaika arvioidaan itsenäisesti, jolloin niiden vanhentumisajat voivat alkaa eri ajankohdista. Vaikka esimerkiksi välittömästi havaittavien vahinkojen osalta korvausvaatimus olisi vanhentunut, vaatimuksia voidaan edelleen esittää myöhemmin syntyneistä vahingoista. Uusien vahinkojen korvaamista ei estä myöskään se, että muista vahingoista on jo aikaisemmin annettu lainvoimainen tuomio. Tuomion oikeusvoima-vaikutus koskee vain niitä vaatimuksia, jotka ovat olleet kyseisen oikeudenkäynnin kohteina.

Sen selvittäminen, kuka vastaa vahingosta, saattaa myös vaihdella merkittävästi vahinkotyyppien välillä. Vahingontekijän selvälle saaminen on esimerkiksi omaisuuden kohdistuneessa vahingonteossa usein vaikeaa. Toisenlaisia ongelmia voi syntyä esimer-

kiksi ympäristövahinkojen yhteydessä. Tällöin voi olla hyvinkin epäselvää, mikä yritys ja ketkä sen puolesta toimineista henkilöistä ovat vastuussa vahingosta. Edellytys siitä, että vahingonkärsijä tietää vahingosta vastuussa olevan tahon, merkitsee samalla sitä, että vahingonkärsijällä on muutoinkin riittävät tiedot tapahtumainkulusta. Tähän liittyy myös tapahtuman ja vahingon välisen syy-yhteyden tiedostaminen. Esimerkiksi psyykkisissä vaurioissa voi niin vahinkojen ilmeneminen kuin sen aiheuttaneiden tapahtumien ja syy-yhteyksien selvittäminen olla hidasta.

Vanhentumisajan alkamishetkeä ei voida ratkaista yksinomaan sen perusteella, milloin vahingonkärsijä on tosiasiaa saanut tarvittavat tiedot vahingosta. Tietoisuuden osoittaminen on käytännössä erittäin hankalaa. Ei myöskään olisi hyväksyttävää, että korvausvaatimuksen esittämistä voitaisiin pitkittää sillä perusteella, että vaatimuksen esittäjä vetoaisi omaan huolimattomuuteensa tai välipitämättömään suhtautumiseensa. Vahingonkärsijälle on siksi perusteltua asettaa selonotovelvollisuus. Esityksen mukaan vahingonkärsijältä edellytetään tavanomaista aktiivisuutta vahingon ja siitä vastuussa olevan selvittämiseksi. Vaikka arviointiperusteet ovat objektiivisia, huomioon otetaan se, mitä juuri kysymyksessä olevassa asemassa oleva henkilön tulisi ymmärtää ja miten hänen tulisi toimia. Asiantuntijoiden kyky havaita ja arvioida vahinkoja poikkeaa olennaisesti tavalliselta vahingonkärsijältä edellyttävästä tasosta.

Omistajan voidaan edellyttää saavan melko pian vahinkotapahtuman jälkeen tiedon sellaisesta esinevahingosta, joka on ulkoisella tarkastelulla havaittavissa. Vaikkei esine ole jatkuvassa käytössä tai hallinnassa, tulee omaisuuden huolenpito ja valvonta muutoin järjestää. Vahinkotapahtuman havaitsemisen jälkeen tulee asianmukaisesti pyrkiä selvittämään vaurioiden laatu. Henkilövahingoissa vahingonkärsijän edellytetään muun muassa ottavan yhteyttä terveydenhoitoalan ammattilaisiin, kun oireet antavat siihen aiheita. Toisaalta vahingonkärsijän oma epäily ja oireiden havaitseminen ei välttämättä merkitse sitä, että hänen voitaisiin katsoa ”pitäneen tietää” vahingosta ja oikeudestaan korvaukseen.

Henkilövahingon laadun ja syy-yhteyden varmistaminen edellyttävät usein tutkimuksia ja lääkärin lausuntoa.

Vanhentumisajan alkamisajankohta määräytyy sen perusteella, milloin vahingonkärnsijä on saanut riittävät tiedot tosiasioista. On kuitenkin huomattava, että vahingonkärnsijä ei voi vedota siihen, ettei hän ole tiennyt millä perusteilla vastuuvollisuus lain mukaan määräytyy. Yleisten sääntöjen mukaan ei ole mahdollista vedota omaksi edukseen siihen, ettei tiedä lain sisältöä. Esimerkiksi tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta vahinkoa kärnsinyt ei voi vedota siihen, ettei ole tuntenut tuotevastuulakia, joka määrittää korvausvollisten piirin. Merkitystä ei voida antaa myöskään sille, milloin mahdollista oikeudenkäyntiä varten tarvittavat todisteet on saatu tai milloin vaadittava korvausmäärä on täsmentynyt. Velkojahan voi katkaista vanhentumisen vapaamuotoisella muistutuksella.

Momentin 4 kohdassa säädetään vanhentumisajan alkamisesta perusteettoman edun tai vastikkeen palautuksessa. Ehdotuksen mukaan vanhentuminen alkaa siitä, kun vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto erehdyksessä tehdystä maksusta, sopimuksen pätemättömyydestä tai muusta vastikkeen tai etuuden palautuksen perusteena olevasta tapahtumasta ja perusteettoman edun saajasta.

Voimassa olevan oikeuden mukaan perusteettoman edun palautus vanhenee yleisen vanhentumisajan mukaisesti 10 vuodessa siitä, kun perusteeton etu on saatu tai kun oikeutetusti saatu etu osoittautuu myöhemmin perusteettomaksi. Samalla kun vanhentumis-aikaa ehdotetaan lyhennettäväksi, vanhentumisen alkamisen lisäedellytykseksi asetetaan se, että vaatimuksen esittäjällä on tieto edun perusteettomuudesta sekä palautusvollisuudesta.

Tavallinen perusteettoman edun palautustilanne on erheellinen rahasuoritus. Maksu on voitu tehdä väärälle henkilölle esimerkiksi käyttämällä virheellistä pankin tilinumeroa. Sama maksu on voitu tehdä kahteen kertaan, tai maksu ylittää velan määrän. On myös mahdollista, että maksun aiheena ollut velka ei ole ollut lainkaan olemassa. Toinen soveltamistilanne liittyy sopimuksen perusteella tehtyjen suoritusten palauttamiseen.

Tämä koskee sekä sopimuksen pätemättömyys- että purkautumistilanteita. Kolmas tyyppinen soveltamistilanne on luvattomasta käytöstä saadun hyödyn palauttaminen. Soveltamisalaan kuuluvia tilanteita ei niiden moninaisuudesta johtuen voida tyhjentävästi luetella. Kohtaa sovelletaan kaikkiin tilanteisiin, joissa vastikkeen tai etuuden palautuksen edellytykset täyttyvät. Perusteettoman edun palautus perustuu pitkälti kirjoittamattomiin yleisiin siviilioikeudellisiin periaatteisiin.

Keskeinen kysymys säännöksen soveltamisessa on se, milloin palautusvaatimuksen esittäjän olisi tullut saada tieto etuuden palautuksen perusteena olevasta tapahtumasta ja perusteettoman edun saajasta. Tieto palautuksen perusteena olevasta tapahtumasta edellyttää kahta seikkaa, tietoisuutta tapahtumasta ja sen perusteettomuudesta.

Virheellisen maksun tapauksessa palautusvaatimuksen esittäjä on tavallisesti välittömästi tietoinen itse maksutapahtumasta, sillä hän suorittaa yleensä sen itse. Sen sijaan maksun virheellisyydestä hän saattaa saada tiedon vasta huomattavasti myöhemmin. Väärälle vastaanottajalle tapahtuneen maksun osalta maksaja saa yleensä tiedon taholta, jolle maksun olisi tullut tapahtua. Näissä tapauksissa maksajan tehtäväksi jää selvittää perusteettoman edun saaja. Valtaosassa tapauksia, joissa maksu tapahtuu pankin välityksellä, perusteettoman edun saajan selvittämisen voidaan edellyttää tapahtuvan kohtuullisen lyhyessä ajassa sen jälkeen, kun maksaja on saanut tiedon siitä, että maksu on mennyt väärälle vastaanottajalle. Pankkien tietojärjestelmien avulla maksuliikenteestä saadaan tarkka selvitys. Mikäli kysymys on kahdenkertaisesta maksusta tai jos maksu on tehty olemattomasta velasta, on maksaja yleensä välittömästi tietoinen sekä maksutapahtumasta että maksunsaajasta, jolloin vanhentumisajan alkaminen jää riippumaan hetkestä, jolloin maksaja on saanut tai hänen olisi tullut saada tieto maksun perusteettomuudesta.

Sopimuksen purkautuessa on molemmin puolin tehdyt suoritukset palautettava. Palautusvollisuus alkaa heti, kun purkautuminen on todettu sopijapuolten kesken. Riitaisissa pätemättömyys- ja purkautumistilanteissa osapuolet saavat selvyuden sopimuk-

sen tehostommuudesta vasta tuomioistuimessa. Tällöin osapuolten ei katsota saaneen tietoa suoritusten perusteettomuudesta ennen tuomion antamista.

Myös julkisoikeudellisten etuuskien takaisinperinnässä on kysymys perusteettoman edun palautuksesta. Takaisinperinnän edellytykset määräytyvät asianomaista etuutta koskevan lainsäädännön tai yleisten periaatteiden mukaan. Useissa erityislaeissa on myös säännöksiä siitä, missä ajassa takaisinperintään on ryhdyttävä. Nämä määrääjat voivat olla lyhyempiä tai pitempiä kuin yleinen vanhentumisaika. Vanhentumislain säännökset tulevat sovellettaviksi vain, jollei erityislainsäädännöstä muuta johdu. Tällöin etuuden palauttamista on vaadittava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tuen myöntäjä on saanut tietää tai olisi pitänyt saada tietää siitä, että etuus on myönnetty väärin perustein tai että etuuden pysymisen edellytykset ovat myöhemmin lakanneet.

Vanhentumisajan alkamishetki on kaikissa 1 momentin tilanteissa sidoksissa siihen, milloin velkojan katsotaan saaneen vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot. Jos vahingon ilmeneminen viivästyy tai vastuussa olevasta tahosta ei ole selvyyttä, myöskään määräaika ei ala kulua. Ei kuitenkaan ole perusteltua, että tällä tavoin epäselvien korvausten, edun palautusten tai muiden hyvitysten vanhentumisajan alkaminen siirtyisi epämääräiseksi ajaksi pitkälle tulevaisuuteen. Tämän vuoksi 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä ajasta, jonka kuluessa 1 momentissa tarkoitettuun korvaukseen on viimeistään vedottava.

Vanhentumisen takarajana olisi kymmenen vuotta korvauksen tai edunpalautuksen perusteen syntymisestä. Ehdotus vastaa osin voimassaolevan oikeuden mukaista kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Sen alkamisajankohta kuitenkin muuttuisi. Määräaika laskettaisiin siitä tapahtumasta tai laiminlyönnistä, josta vahinko ja siten myös korvausvaatimus on aiheutunut. Sopimussuhteissa tämä aika alkaa virheellisen suorituksen tekemisestä tai muusta sopimusrikkomuksesta, muussa vahingonkorvauksessa vahinkoon johtaneesta tapahtumasta ja perusteettoman edun palautuksessa siitä, kun erhemaksu tai muu palautettava suoritus on tehty.

Korvausvaatimuksen esittäminen tai muu katkaisutoimi katkaisee vanhentumisen normaaliin tapaan ja siitä alkaa kulua uusi kolmen vuoden vanhentumisaika. Koska kymmenen vuoden määräaika on vain vaatimusten tekemiselle asetettu enimmäisaika, sillä ei enää ole merkitystä, jos vanhentuminen on katkaistu ajoissa.

Kymmenen vuoden säännön ulkopuolelle rajattaisiin kuitenkin tietyt korvaussaatavat. Näissä korvausvaatimuksen voi esittää siitä huolimatta, että vahingonkärsijä saisi tiedon vahingosta vasta kymmenen vuoden jälkeen. On kuitenkin huomattava, että näissäkin sovelletaan 1 momentin mukaisia aikarajoja niin, että vaatimus on esitettävä kolmen vuoden kuluessa vahingon havaitsemisesta.

Rajaus koskee henkilö- ja ympäristövahinkoihin perustuvia saatavia. Näissä on verraten tavallista, että koko vahingon suuruus ilmenee vasta pitkänkin ajan myötä. Myöhäisvahinkoina voi ilmetä esimerkiksi kemikaalien aiheuttamat terveysvauriot samoin kuin psyykkiset vauriot. Henkilö- ja ympäristövahingoissa on kyse vakavista vahingoista, joita ei yleensä voida edes täysin rahalla korvata. Vahingonkärsijöitä tulee suojata sellaisilta oikeudenmenetyksiltä, jotka eivät johdu heidän omasta laiminlyönnistään tai passiivisuudestaan.

Henkilövahingolla tarkoitetaan vakiintuneesti fyysisen tai henkisen terveydentilan häiriötä. Ruumiinvamman aiheuttamisen ohella myös sairauden aiheuttaminen tai pahentaminen ovat henkilövahinkoja. Psykkisen terveydentilan häiriönä voidaan korvata varsinaisten mielenterveys sairauksien ohella erilaisia pelkotiloja, masennusta ja ahdistusta. Henkilövahingon kärsineellä on lähtökohteisesti oikeus saada täysi korvaus tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista kuluista, ansion tai elatuksen menetyksestä, kivusta ja särystä sekä viasta tai muusta pysyvistä haitasta. Henkilövahinkojen korvattavuus määräytyy vahingonkorvauslain 5 luvun 2—4 §:n ja sen perusteella syntyneen oikeuskäytännön perusteella.

Myös useat ympäristövahingot aiheuttavat terveydentilaan välittömästi tai välillisesti vaikuttavia vahinkoja. Ympäristövahinkoja ovat ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (737/1994) tarkoitettut, tietyllä

alueella harjoitetusta toiminnasta johtuvat vahingot, joka on ympäristössä aiheutunut veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta tai melusta, säteilystä tai hajusta taikka muusta vastaavasta häiriöstä. Ympäristövahinkoina voidaan kuitenkin pitää myös sellaisia vahinkoja, jotka eivät liity tietyllä alueella harjoitettuun toimintaan.

Erityisissä vanhentumissäännöksissä on henkilövahinkojenkin korvauksille asetettu ehdottomia määräaikoja. Tuotevastuulain 9 §:n mukaan vaatimus on esitettävä kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun korvausvelvollinen laski liikkeelle vahingon aiheuttaneen tuotteen ja potilasvahinkolain 10 §:n mukaan vaatimus on esitettävä kymmenen vuoden kuluessa vahinkoon johtaneesta tapahtumasta. Nämä rajoitukset koskevat kuitenkin vain kyseisiin lakeihin perustuvaa, tuottamuksesta riippumatonta vastuuta.

Pykälän 3 momentissa säädetään rikoksesta johtuvien velkojen vanhentumisesta. Ehdotuksen mukaan tällaista velkaa ei katsota ehdotetun vanhentumislain tai muun lain nojalla vanhentuneeksi niin kauan kuin rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa. Säännös koskee niin henkilö-, esine- kuin varallisuusvahinkoihin perustuvia korvausvaatimuksia. Vahingonkorvausvaatimus voidaan rikosasiassa esittää siitä riippumatta, onko vaatimus muutoin vanhentunut 1 vai 2 momentin perusteella.

Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta. Nykyisin tätä koskeva säännös sisältyy vahingonkorvauslain 7 §:n 2 momenttiin. Säännökset eivät ole sanamuodoiltaan täysin yhtenevät, mutta tarkoituksena ei ole muuttaa vallitsevaa tilannetta. Ehdotukseen on myös lisätty nimenomainen viittaus erityissäännöksiin perustuviin vanhentumisaikoihin.

Säännöksellä halutaan säilyttää rikoksella aiheutetun vahingon kärsijälle mahdollisuus vaatia korvausta rikosasian käsittelyn yhteydessä. Oikeudenkäynnin tehokkuuden kannalta onkin perusteltua, että sekä rikokseen perustuva rangaistusvaatimus että vahingonkorvausvaatimus käsitellään yhdessä. Vahingonkärsijällä on oikeus odottaa, että tapahtumat selvitetään esitutkinnan ja rikosprosessin yhteydessä. Lisäksi vahingonaiheuttajan menettelyn moitittavuuden johdosta on pe-

rusteltua, että vanhentumisaika vakavampiin rikoksiin liittyvässä vahingonkorvausvastuussa on tavanomaista vanhentumisaikaa pidempi.

Rikoksesta johtuvan velan vanhentuminen on kytketty syyteoikeuden vanhentumiseen. Joissain tapauksissa merkitystä voi olla myös tuomitsemisen estävällä ehdottomalla määräajalla, jonka kuluttua oikeudenkäyntiä ei voida enää jatkaa. Rikoslain 8 luvun mukaan syyteoikeus vanhentuu kahdessa, viidessä, kymmenessä tai kahdessakymmenessä vuodessa sen mukaan, mikä on rikoksesta säädetty ankarin rangaistus. Syyteoikeus rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vapausrangaistus, ei vanhennu lainkaan. Koska syyteoikeus rikoksista, joissa ankarin rangaistus on sakkoa tai alle vuoden vankeustuomio, vanhentuu kahdessa vuodessa rikoksen teosta, voi korvausvelan vanhentuminen lykkäytyä rikosasian käsittelyn perusteella vain silloin, kun kysymys on vakavasta rikoksesta. Tällaisia ovat muun muassa ryöstö, törkeä varkaus tai törkeä pahoinpitely samoin kuin törkeät seksuaalirikokset. Myös törkeissä velallisen rikoksissa säännös voi pidentää korvausvaatimuksen esittämisaikaa.

Syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun syyte nostetaan. Tämän jälkeen syyteoikeus ei pääse vanhentumaan. Rikosasian käsittely voi kuitenkin estyä sen vuoksi, että rangaistuksen tuomitsemiselle säädetty määräaika päättyy.

Asianomistaja voi esittää korvausvaatimuksen rikosasian käsittelyn yhteydessä niin kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettussa laissa (689/1997) säädetään. Korvauksesta annetun tuomion antamisen jälkeen velka vanhentuu yleisten säännösten mukaisesti.

8 §. *Vanhentumisaika muissa tapauksissa.* Pykälässä säädetään niiden velkojen vanhentumisesta, joiden vanhentumisaika alkaamisajankohta ei määräydy 5—7 §:n nojalla. Nämä velat vanhentuivat 1 momentin mukaan voimassa olevan oikeuden mukaisesti kymmenen vuoden kuluttua veloitteen oikeusperusteen syntymisestä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentumisaika alkaisi siten aikaisimmasta mahdollisesta ajankohdasta, kun velan perustana ole-

va sopimus on tehty.

Tätä vanhentumisaikaa sovelletaan ensinnäkin luottoihin, joiden eräpäivää ei ole velallista sitovasti ennalta määrätty. Ammattimaisessa luotonannossa tällaiset sopimukset ovat poikkeuksellisia. Lähinnä kyseeseen saattavat tulla toistaiseksi myönnetty limiittiluotot. Myös yritysten pääomaluottoihin voi liittyä ehtoja, joiden mukaan velanmaksun ehtona on esimerkiksi se, että yhtiöllä on riittävästi voitonjakokelpoisia varoja. Perheenjäsenten ja muiden läheisten välisissä veloissa on sitä vastoin tavallista, ettei ennalta sovitua kiinteistä maksuajoista.

Sopimusehto, jonka mukaan velka on voimassa toistaiseksi, voi perustua alkuperäiseen sopimukseen tai myöhemmin tehtyyn muutokseen. Tällaisena voidaan pitää velkojan ja velallisen sopimusta siitä, ettei aikaisempaa maksuaikataulua noudateta, vaan velka jää erääntymättömäksi ja sen maksu jää riippumaan velallisen maksukyvyistä. Yhtä hyvin voidaan sopia, että toistaiseksi voimassa olevalle luotolle sovitaan maksuaikataulu, jolloin luoton ja sen maksuerien vanhentumisen osalta siirrytään soveltamaan eräpäivistä laskettavaa kolmen vuoden vanhentumisaikaa.

Säännöstä voidaan soveltaa myös ehdollisiin velkoihin, kuten takuusitoumukseen, johon ei vanhentumisenkaan osalta sovelleta takauslain erityissäännöksiä. Takauslain mukaan takaussitoumuksiin sovellettaisiin edelleen kymmenen vuoden vanhentumisaikaa, joka kuitenkin muuttuisi kolmen vuoden vanhentumisajaksi, kun päävelka erääntyy ja siten myös takaajan maksuvelvollisuus ajankohtaistuu. Vanhentumissääntely olisi siten vastuusitoumuksissa varsin yhdenmukaista. Koska pankkitakauksissa ja –takuisissa sitoumukset ovat yleensä määräaikaisia, varsinaiset vanhentumiskysymykset eivät niissä useinkaan ajankohtaistu.

Säännös soveltuu myös muun tyyppisiin velvoitteisiin kuin rahavelvoitteisiin, joiden eräpäivää ei ole sovittu tai joiden ei voida katsoa olevan vastikkeita. Tämä koskee erilaisia työtä ja muuta toimintaa tarkoittavia positiivisia velvoitteita sekä tekemättä jättämistä ja sallimista koskevia negatiivisia velvoitteita. Tyyppillisiä esimerkkejä ovat toistaiseksi voimassa olevat vuokra- ja vuokraus-

sopimukset tai jatkuvat palvelussopimukset, kuten sähkö- ja puhelinsopimukset ja lehtitilaukset.

Tärkeimmät kiinnitysvakuudet eli kiinteistö- ja yritys kiinnitykset eivät nykyään enää vaadi uudistamista, vaan ne ovat voimassa pysyvästi. Kuljetusvälineiden kiinnityksessä edellytetään sitä vastoin edelleenkin kymmenen vuoden välein tapahtuvaa kiinnitysten uudistamista rekisteriviranomaisen luona. Tätä koskeva sääntely on osittain perustunut yleiseen kymmenen vuoden vanhentumisaikaan, mutta sitä koskevat säännökset ovat asianomaisia kiinnityksiä koskevassa lainsäädännössä. Näitä säännöksiä ei ehdoteta muutettaviksi. Kiinnityksen uudistamisesta on pidettävä erillään se, että itse velkasuhde vanhentuu vanhentumislain mukaisesti. Kuljetusvälinekiinnitysten käyttö liittyy poikkeuksetta liiketoiminnan luototukseen, jolloin velan vanhentuminen alkaa sovitusta eräpäivästä.

Jos toistaiseksi voimassa oleva rahaluotto tai muu 1 momentissa tarkoitettu velka erääntyytään maksettavaksi, siirrytään 2 momentin mukaan noudattamaan yleistä vanhentumisaikaa. Vanhentumisaika on tällöin kolme vuotta ja se alkaa kulua velan erääntymispäivästä.

9 §. *Talletusten vanhentumattomuus.* Pykälän mukaan talletuspankin vastaanottamat talletukset tai muut yleisöltä otetut ja vaadittaessa takaisinmaksettavat varat eivät vanhentuisi. Sama koskisi varoille suoritettua korkoa. Tämä vastaa vallitsevaa käsitystä voimassa olevan oikeuden sisällöstä.

Talletusten vanhentumattomuuden voidaan nykyisin katsoa saavan tukea vanhentumisasetuksen 19 §:stä, jonka sanamuoto on kuitenkin varsin epäselvä. Periaate käy välillisesti ilmi myös luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 53 §:stä, joka koskee talletuspankin koronmaksuvelvollisuuden vanhentumista. Jollei vanhentumista ole katkaistu, lakkaa pankin koronmaksuvelvollisuus kymmenen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden lopusta, jonka kuluessa talletuspankkiin talletettujen varojen tiliä on viimeksi käytetty. Tilille jo maksetut korot eivät siis kuitenkaan vanhennu. Ne onkin tavallisesti liitetty talletuksen pääomaan, joka on vanhentumaton.

Talletusten vanhentumattomuus on perusteltua ennen muuta tallettajien suojaamiseksi. Erityissääntelyn tarve johtuu myös siitä, että pankkitalletuksiin sovelletaan niin sanottua viemävelkaperiaatetta ja että pankkitalletuksille maksettavat korot suoritetaan pankin omina tilikirjauksina. Pelkästään velallisen itsensä tekemä kirjaus sen omiin tiedostoihin ei sellaisenaan ole velkojalle tiedoksi tuleva tunnustus, joka yleisten periaatteiden mukaan katkaisisi vanhentumisajan. Tunnustamisen voitaisiin katsoa tapahtuneen, kun tilinhaltija on saanut tiedon tilikirjauksesta tutkimalla tilinsä tietoja. Tällaisia tilin katselutietoja ei säilytetä, joten vanhentumisajan alkamista ei kummankaan osapuolen kannalta ole syytä kytkeä tämänkaltaiseen seikkaan. Jos taas tilikirjaukset, niin koronmaksu kuin vastaavasti asiakkaalta perittävä palvelumaksu, katsottaisiin tunnustukseksi, lopputuloksena olisi talletuksen vanhentumattomuus.

Nykyään vain talletuspankit saavat ottaa vastaan yleisöltä talletuksia. Hallituksen esityksen (HE 33/2002 vp.) mukaan myös muut yritykset voisivat vastaanottaa vähäisempiä määriä yleisöltä takaisinmaksettavia varoja. Sekä talletuspankeista että muista takaisinmaksettavia varoja vastaanottavista yhteisöistä säädettäisiin luottolaitostoimin-nasta annetussa laissa.

Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että talletusten vanhentumattomuus ei koske arvopapereita, kuten joukkovelkakirjalainoja, joissa säännönmukaisesti on ennalta määrätty lyhennysten ja korkojen eräpäivät. Näihin sovelletaan yleistä eräpäivästä laskettavaa kolmen vuoden vanhentumisaikaa. Kun valtaosa joukkovelkakirjalainoista nykyään lasketaan liikkeelle arvo-osuuksina, vanhentuminen ei käytännössä ajankohtaistu. Tämä johtuu siitä, että arvo-osuusjärjestelmässä suoritukset tehdään suoraan velkojien ilmoittamille tileille. Erityistä säännöstä arvo-osuuksien tai niihin liittyvien suoritusten vanhentumisesta ei ole pidetty tarpeellisena.

Vanhentumisen katkaiseminen

10 §. *Vapaamuotoiset katkaisutoimet.* Pykälässä säädetään vanhentumisajan katkaisemisesta vapaamuotoisin keinoin. Säännöksen sisältö vastaa pitkälti voimassa olevaa

oikeutta. Säännöksessä on mainittu toimenpiteitä, jotka tyypillisesti aiheuttavat vanhentumisajan katkeamisen. Koska vanhentuminen voitaisiin edelleen katkaista vapaamuotoisella velan tunnustamisella tai velasta muistuttamisella, voidaan katkaisu tehdä usealla keinolla.

Vaikka lain säännökset katkaisutavasta ja katkaisun sisällöstäkin ovat varsin väljät, tulisi katkaisu tehdä niin, että se voidaan tarvittaessa jälkikäteen todentaa. Kirjallisten tunnustusten ja sopimusten ohella esimerkiksi tilisiirtoina tehdyt maksusuoritukset ovat helposti todistettavissa. Riitatilanteessa velkojan on kyettävä näyttämään, milloin vanhentuminen on katkaistu.

Koska esityksen mukaan velan vanhentumisajan alkamisajankohta siirtyy nykyistä myöhemmäksi, ei katkaisutoimia yleensä tarvita ennen kuin luotto on erääntynyt tai kun velan maksu on muutoin ajankohtaistunut. Sovitun luottoajan puiteissa tapahtuvilla sopimuksilla, tunnustuksilla tai muistutuksilla ei siksi ole vanhentumisen kannalta oikeudellista merkitystä. Silloin, kun kysymys on 8 §:ssä tarkoitetuista toistaiseksi voimassa olevista velvoitteista, katkaisutoimia kuitenkin edelleen tarvitaan velvoitteen ylläpitämiseksi.

Lähtökohtaisesti myös erityisvanhentumissäännökseen perustuva vanhentumisaika voidaan katkaista samalla tavalla vapaamuotoisesti kuin yleislakiin perustuva vanhentumisaika. Kanneajat ovat erityisasemassa. Vapaamuotoisesti ei voida katkaista sellaisia muualla lainsäädännössä oleviin erityissäännöksiin perustuvia määräaikoja, joiden kestäessä velkojan on nostettava kanne velallista vastaan. Tämä kävisi nimenomaisesti ilmi vanhentumislain 2 §:n 3 momentista.

Katkaisutavoista säädetään *1 momentissa*, jossa toimenpiteet jaetaan sopimukseen perustuviin ja velallisen tai velkojan yksipuolisesti tekemiin katkaisutapoihin. Koska osapuolet vanhentumisen katkaisevilla toimenpiteillä samalla määräävät oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, toimenpiteen tulee olla varallisuus oikeudellisena oikeustoimena pätevä. Vapaamuotoisuudesta seuraa, että toimenpiteet voidaan tehdä muun muassa suullisesti tai sähköisenä viestinä. Kaikissa katkaisutoimissa edellytetään, että sen tekee jo-

ko velkoja tai velallinen ja että toinen osapuoli saa siitä tiedon. Velkasuhteen ulkopuolisten tahojen tekemät muistutukset eivät katkaise vanhentumista.

Momentin 1 kohdan mukaan vanhentumisen katkeaa, kun osapuolet tekevät jonkin velkaa koskevan sopimuksen. Sopimuksen tekeminen osoittaa velallisen tietävän ja tunnustavan velan olemassaolon. Sopimus voi koskea maksujen järjestelyä, vakuutta tai mitä tahansa muuta velan ehtoa.

Maksujen järjestely koskee tyypillisesti maksuajan pidentämistä tai maksujen jaksottamista. Maksuaikaa koskevan sopimuksen sisältö vaikuttaa kuitenkin siihen, johtaako sopimus uuden vanhentumisajan alkamiseen, vai siihen, että vanhentumisaika kokonaan siirtyy alkamaan myöhemmästä ajankohdasta. Jos sopimus koskee eräänntyneen velan perinnän keskeyttämistä tai lykkäämistä, sopimuksesta seuraa vain vanhentumisajan katkaiseminen. Tilanne on toinen, jos kysymys on uuden maksuohjelman laatimisesta taikka luottoajan pidentämisestä. Uudesta eräpäivästä sopiminen johtaa siihen, että vanhentumisaika alkaa kulua vasta tuosta ajankohdasta.

Vakuudesta sopiminen katkaisee vanhentumisen sekä silloin, kun sopimuksella perustetaan uusia vakuuksia, että silloin, kun sopimus tarkoittaa olemassa olevan vakuuden vapauttamista. Vakuussopimuksen sisältönä voi olla myös olemassa olevien vakuuksien järjestely, kuten sopimus usean vakuuden keskinäisestä etusijajärjestyksestä. Vakuussopimuksen vanhentumisen katkaiseva vaikutus koskee tietenkin vain sopimuksen osapuolia. Vierasvelkavakuuden antajan ja velkojan välinen sopimus ei vaikuta velallisen velvoitteiden vanhentumiseen. Sama koskee takaajan ja velkojan välistä sopimusta, jolla perustetaan uusi takausvastuu tai määrätään olemassa olevan takauksen sisällöstä.

Muita velan ehtojen muutoksia voivat olla esimerkiksi sopimus velan korkokannan tai koron laskemistavan muuttamisesta. Muutos voi liittyä myös velan suorittamistapaan, kuten kuittaukseen tai sijaissuoritukseen. Myös korkojen tai velan pääoman osittaiseen anteeksiantoon johtava sopimus katkaisee jäljelle jäävän velan vanhentumisen.

Kohdassa mainitaan erikseen myös mah-

dollisuus nimenomaisesti sopia vanhentumisen katkaisemisesta. Vanhentumisen katkaisemisesta voidaan sopia, vaikka velallinen muutoin kiistäisi velan. Vaikka sopimuksella ei voida pätevästi pidentää vanhentumisajaa, johtaa tällainenkin sopimus uuden, samanpituisen vanhentumisajan alkamiseen.

Momentin 2 kohta koskee velallisen yksipuolisesti suorittamia katkaisutoimia. Kohdan mukaan vanhentuminen katkeaa, kun velallinen maksaa velkaa tai täyttää muutoin suoritusvelvollisuuttaan. Tämä koskee jokaista suoritusta, ei ainoastaan luottosopimuksen mukaisia maksuja. Myös viivästynyt tai liian pieni maksu katkaisee vanhentumisen. Sama koskee maksua, joka tapahtuu muutoin sopimuksesta poikkeavasti, esimerkiksi muilla kuin sovitulla maksuvälillä taikka ennen maksun erääntymistä. Katkaisuvaikutus edellyttää, että velallinen on tarkoittanut suorituksen velkansa maksuksi ja velkojan voidaan olettaa ymmärtäneen velallisen tarkoituksen. Sen sijaan ei edellytetä, että osapuolten käsitykset vastaisivat tosiasioita tai jäisivät pysyviksi. Suoritus katkaisee vanhentumisen, vaikka se esimerkiksi peräytyisi takaisinsaantia konkurssipesään koskevien säännösten perusteella.

Pykälässä ei, nykyisestä laista poiketen, ole säännöstä vanhentumisen katkeamisesta silloin, kun kanssavelallinen tai kolmas henkilö suorittaa velkaa velallisen tietten. Pelkästään päävelallisen tietoisuus esimerkiksi takaajan tai vakuuden antajan suorituksesta ei siten katkaise vanhentumista häneen nähden. Sama koskee tilannetta, jossa kolmas henkilö muutoin tekee suorituksen toisen henkilön velasta. Katkaisutoimet ovat yksilöllisiä, toimenpiteen suorittajan tahtoa tai käsitystä ilmentäviä seikkoja. Pelkästään se, että joku kolmas henkilö suorittaa velkaa ei mitenkään kuvaa sitä, että velallinen tunnustaisi velan olemassaolon. Velkojan on tällaisessa tilanteessa itse huolehdittava vanhentumisen katkaisemisesta velallista kohtaan. Jos taas kolmas henkilö tekee suorituksen velallisen asiamiehenä tai lakimääräisenä edustajana, on yleisten valtuutusta koskevien sääntöjen perusteella selvää, että suoritus katkaisee velan vanhentumisen.

Rahavelan maksun ohella myös muunlainen sopimusvelvoitteen täyttäminen katkai-

see velan vanhentumisen. Kestososimuksen kuten vuokrasopimuksen noudattaminen katkaisee siten jatkuvasti sopimusvelvoitteen vanhentumisen. On kuitenkin huomattava, että tällaisesta sopimuksesta irtaantuneet velvoitteet, kuten erääntyneet vuokrat, vanhentuvat 12 §:n mukaan itsenäisesti.

Velallisen voidaan velkaansa suorittaessaan katsoa tunnustavan kyseisen velan. Velkavastuun tunnustaminen on lisäksi mahdollista nimenomaisella tunnustamisilmoituksella taikka muilla velkojaan kohdistetuilla toimilla, joista vastuun tunnustaminen ilmenee. Pelkästään velan merkitseminen velallisen omaan kirjanpitoon taikka esimerkiksi veroilmoitukseen, ei tarkoita velan tunnustamista vanhentumisen katkaisevin vaikutuksin. Vanhentuminen katkeaa esimerkiksi silloin, kun velallinen oma-aloitteisesti ottaa yhteyttä velkojaan neuvotellakseen tietyn velkansa maksuehdoista. Katkaisuvaikutuksen edellytyksenä ei ole, että neuvottelut johtaisivat velallisen haluamaan tulokseen. Myös suorituksen tarjoaminen katkaisee vanhentumisen. Samoin kuin sopimukseen perustuva kuittaus, myös velallisen yksipuolinen ilmoitus kuittauksesta katkaisee vanhentumisen. Limiittiluoton käyttökin osoittaa velallisen tunnustavan velan.

Momentin 3 kohdassa säädetään velkojan käytettävissä olevista vapaamuotoisista katkaisutoimista. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti vanhentuminen katkeaa, kun velkoja vaatii suoritusta tai muistuttaa velallista velasta. Suoritusvaatimuksella velkoja pyrkii saamaan velallisen suorittamaan velkansa tai osan siitä. Samalla velkoja esittää muistutuksen velasta. Suoritusvaatimuksen ja nimenomaisen velasta muistuttamisen lisäksi velkoja voi viitata velan olemassaoloon muillakin toimenpiteillä. Vanhentuminen voidaan katkaista esimerkiksi toimittamalla velalliselle tiliote, tosite yksittäisestä suorituksesta taikka muu asiakirja tai tallenne, josta ilmenee velkojan käsitys velkavastuun voimassaolosta.

Velkoja voi käyttää yksipuolista muistutusta siitä riippumatta, mikä on velallisen käsitys omasta velkavastuustaan. Velallinen ei voi passiivisuudellaan tai kiistämisellään aiheuttaa velan vanhentumista taikka pakottaa velkojaa ryhtymään oikeudenkäyntiin tai

muihin viranomaismenettelyihin.

Vapaamuotoisen katkaisutoimen sisällöstä ja muodosta on nykyisessä vanhentumisasetuksessa säädetty ainoastaan, että velasta muistuttamisen on tapahduttava todisteellisesti. Ehdotetussa säännöksessä ei mainita erikseen katkaisutoimelta vaadittavaa todistettavuutta, koska katkaisun toteennäyttäminen on velkojan oman edun mukaista. Todistustaakka vanhentumisen katkaisemisesta on yleisten prosessuaalisten periaatteiden mukaan velkojalla.

Kuten yleisperustelujen jaksossa 4.5 selostetaan, katkaisutoimenpiteelle asetettavat muodolliset ja sisällölliset vaatimukset riippuvat siitä, mitä tarkoitusta vanhentumisen katkaisemisen halutaan toteuttavan. Lakiehdotuksessa ei ole laajennettu katkaisumenettelyn tarkoitusta esimerkiksi siten, että tavoitteena olisi velan määrän tai velkasuhteen muun sisällön tarkka selvittäminen katkaisuhetkellä. Vanhentumisen katkaisemisella pyritään siten edelleenkin ensisijaisesti varmistamaan se, että velallinen tietää omasta suoritusvelvollisuudestaan, ei esimerkiksi selvittämään velan määrää tai ehtoja koskevia erimielisyyksiä.

Vaikka katkaisumenettelyn tarkoitus on säilytetty nykyiseen tapaan rajoitettuna, on katkaisutoimille asetettavia vaatimuksia pyritty kuitenkin jossain määrin tarkentamaan. Pykälän 2 momentissa edellytetään, että velka on katkaisutoimessa yksilöitävä. Tämä edellytys vastaa voimassaolevaa oikeutta, vaikka siitä ei olekaan kirjoitettua säännöstä. Yksilöintivaatimus koskee sekä velallisen että velkojan toimenpiteitä. Vanhentuminen katkeaa vain sikäli kuin katkaisutoimesta ilmenee, mihin velkaan toimenpide kohdistuu.

Velan yksilöinnin riittävyys ratkaistaan kussakin tapauksessa erikseen. Vaikuttavia seikkoja ovat muun muassa kyseisen velan selvyytys samoin kuin se, onko osapuolten välillä useita velkasuhteita tai onko heillä ollut sellaisia oikeustoimia, joihin velka voisi perustua. Merkitystä voidaan antaa myös osapuolten asemalle niin, että ammattimaista luotonantoa tai perintää suorittavalta voidaan edellyttää tarkempaa yksilöintiä kuin yksityishenkilöltä. Sellaista katkaisutoimintaa, joka jättää velan perusteen täysin avoimeksi tai epäselväksi, ei voida yksityishenkilönkään

tekemänä hyväksyä.

Yksilöintivaatimus koskee kaikkia katkaisu- ja velkojen sopimukseen perustuvassa katkaisussa edellytetään sen yksilöintiä, mitä velkaa sopimuksen on tarkoitus koskea. Jos osapuolten välillä on useampia velkasuhteita, katkaisuvaikutuksen ulottuvuus ei ratkea sillä perusteella, mihin velkoihin sopimus tosiasiallisesti voi vaikuttaa. Kysymys voi tulla esille esimerkiksi vakuutusta koskevan sopimuksen osalta. Sopimus useaa saatavaa turvaavasta vakuudesta katkaisee siten vanhentumisen ainoastaan niiden saatavien osalta, jotka on sopimuksessa riittävästi yksilöity. Jos osapuolet esimerkiksi muuttavat yleisvakuussopimusta, jossa saata- vat yksilöidään mainitsemalla ainoastaan velkasuhteen osapuolet, ei sopimuksen muuttaminen yksin katkaise kaikkien saatavien vanhentumista.

Myöskään velallisen suoritus ei aina täytä yksilöintivaatimusta, mikäli velallisen ja velkojan kesken on useita velkasuhteita. Jos velallisen suorituksesta ei ilmene, minkä velan lyhennykseksi tai kokonaissuoritukseksi se on tarkoitettu, maksu ei osoita velallisen tunnistavan tietyn velan olemassaoloa. Tällöin pelkkä suorituksen saapuminen velkojalle ei katkaise minkään velan vanhentumista. Velan katkaiseminen jää tällöin velkojan toimenpiteiden varaan. Hän voi ensinnäkin tiedustella velalliselta, mihin velkasuhteeseen tämä on suorituksensa tarkoittanut. Tiedusteluvelvollisuutta velkojalla ei kuitenkaan ole. Jos velallinen ei käytä kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n tai kauppakaaren 9 luvun 5 §:n mukaista valinta- ja yksilöintioikeuttaan, oikeus suorituksen kohdentamiseen siirtyy velkojalle. Velkoja voi tällöin kohdentaa suorituksen haluamalleen saatavalle tai useammalle saatavalle. Kohdentaminen ei itsessään katkaise vanhentumista, vaan velan vanhentuminen katkeaa vasta, kun velkoja lähettää velalliselle esimerkiksi tiliotteen tai muun tosittien, josta kohdentaminen ilmenee.

Vaikka yleisen vanhentumisajan katkaiseminen on tarkoituksenmukaista säilyttää vapaamuotoisena ja yksinkertaisena, on kuitenkin velallisen kannalta ongelmallista, jos velkojalta ei missään tilanteissa vaadittaisi selvitystä saatavan määrästä ja sen perusteesta.

Yksilöintivaatimusta täsmällisempiä tietoja on syytä edellyttää vahingonkorvausveloissa, joissa vaatimuksen perusteet ja suuruus tyypillisesti edellyttävät erityistä selvitystä. Korvausvaatimus voi olla velalliselle niin epäselvä ja tulkinnanvarainen, ettei pelkästään yksilöintivaatimuksen täyttävää ilmoitusta voida pitää riittävänä. Velallisen kannalta on tarpeen, että hän voi velkojan ilmoituksen perusteella arvioida vaatimuksen oikeellisuutta, hankkia omia selvityksiään samoin kuin varautua myös maksuvelvollisuuden täyttämiseen. Ehdotetun säännöksen mukaan vahingonkorvausvelan, perusteettoman edun palautuksen tai muun 7 §:ssä tarkoitetun hyvityksen vanhentuminen katkeaa velkojan vapaamuotoisen muistutuksen johdosta vain, jos hän ilmoittaa vaatimuksensa perusteen ja määrän kohtuudella vaadittavalla tavalla.

Korvausvelan tai muun hyvityksen vanhentumista katkaistessaan velkojan olisi siten ilmoitettava velan perusteena olevat tosiseikat sekä velan arvioitu määrä muistutus- hetkellä. Pelkästään ilmoitus, jonka mukaan kysymyksessä on vahingonkorvaus tai muu hyvitys, ei siten riitä. Ilmoituksesta on käytävä ilmi vaatimuksen arvioimiseksi tarpeelliset tosiseikat. Perusteesta on ilmoitettava teko, laiminlyönti, tapahtuma tai muu olosuhde, joka velkojan käsityksen mukaan aiheuttaa korvaus- tai hyvitysvastuun, sekä näin aiheutettu vahinko. Velkojalta ei vaadita arvioita oikeudellisista kysymyksistä, kuten vahingonaiheuttajan tuottamuksesta tai vahinkoaiheista. Toisaalta taas pelkästään sellainen virheilmoitus, jossa todetaan tuotteen virheellisyys ilmoittamatta minkäänlaista vaatimusta, ei riitä velan vanhentumisen katkaisuksi. Vahingon määrän osalta ei kuitenkaan vaadita tarkkaa rahamäärää. Liitännäisvaatimuksia kuten viivästyskorkoa ei tarvitse ilmoittaa.

Tiedot velan määrästä ja perusteesta on ilmoitettava kohtuudella vaadittavalla tavalla. Kohtuuden vaatimaa tapaa tulkittaessa voidaan hyödyntää korkolain 7 §:n säännöksestä omaksuttuja periaatteita. Arviossa voidaan ottaa huomioon muun muassa velkojan asiantuntemus sekä yleensäkin selvitysten saatavuus. Myös velallisen tiedossa olevat seikat ovat merkityksellisiä. Jos velallisen on kat-

kaisutoimen hetkellä katsottava olleen tietoinen korvauksen tai hyvityksen perusteesta ja määrästä, vanhentuminen katkeaa jo yleisen yksilöintivaatimuksen täyttävällä muistutuksella. Jollei velkojan vaatimuksen määrä muutu, ei vahingon perustetta tai määrää koskevaa tarkempaa ilmoitusta tarvitse esittää kuin yhden kerran.

Korvaus- ja hyvitysvelkojen vanhentumisen katkaisemista koskevalla säännöksellä ei ole tarkoitusta estää tai vaikeuttaa katkaisua silloin, kun saatavan määrä on vaikeasti selvitettävissä. Epäselvissäkin tapauksissa kuitenkin vaaditaan, että velkoja ilmoittaa katkaisuhetkellä vallitsevan käsityksensä perusteesta ja saatavan määrästä. Ilmoittamisvelvollisuudella ei pyritä velkasuhteen sisältöä koskevien erimielisyyksien selvittämiseen jo vanhentumisen katkaisuvaiheessa. Tavoitteena on ainoastaan, että velallinen saa kaisutoimen yhteydessä tietoonsa velkojan käsityksen velan perusteesta ja määrästä. Kumpikaan osapuoli ei tule sidotuksi tässä vaiheessa esittämiinsä käsityksiin, vaan korvauksesta tai hyvityksestä voidaan esittää myöhemmin uutta selvitystä, joka ei vastaa aiemmin ilmoitettua. Jos velkoja laiminlyö saatavan perusteen tai määrän ilmoittamisen, muistutus ei saa aikaan vanhentumisen katkeamista, jollei velkoja voi osoittaa velallisen muutoin tienneen niistä.

Vanhentumisen katkaisemisessa on kysymys velkasuhteen osapuolten välisistä toimenpiteistä. Tästä johtuu, että katkaisuvaikutus syntyy vastapuolen saadessa tiedon kaisutoimesta. Jos vastapuolia on useita, kaisutoimi on saatettava tiedoksi kullekin erikseen. Koska ratkaiseva hetki on juuri tiedonsaanti, sen on tapahduttava ennen vanhentumisaajan umpeutumista riippumatta esimerkiksi muistutuksen sisältävän asiakirjan tai muun tallenteen päiväyksestä tai lähettämishetkestä. Riski esimerkiksi muistutuskirjeen perillemenosta on siten lähettäjällä.

Tilisiirtomaksussa ratkaisevana voidaan pitää tilisiirtolain (821/1999) 17 §:ssä tarkoitettua ajankohtaa, joka määrittää tilisiirtomaksun sitovuuden velkojiin nähden. Tilisiirron katsotaan siirtyneen saajalle, kun se on tullut saajan pankkiin ja viimeistään kun varat on siirretty saajan tilille. Kyseinen ajankohta määrittää tilisiirtolain 19 §:n mukaan yleen-

säkin maksajan ja maksun saajan välisen suoritusajankohdan. Näin merkitystä ei ole sillä, milloin velallinen on antanut tilisiirtoa koskevan toimeksiannon omalle pankilleen tai milloin velkoja todellisuudessa saa tiedon hänelle tulleesta maksusta.

11 §. *Oikeudelliset katkaisutoimet.* Pykälässä säädetään muista kuin vapaamuotoisista kaisutoimista. Näitä toimenpiteitä kutsutaan usein virallisiksi kaisutoimiksi tai lyhyesti viralliskatkaisuksi. Kanteen nostamiselle säädetyn määräajan osalta puhutaan myös kannekatkaisusta. Oikeudellisia kaisutoimia voidaan käyttää kaikkien velkojen vanhentumisen katkaisemiseen. Vanhentumislakiin perustuvien aikojen osalta oikeudellisten kaisukeinojen käyttäminen on valinnaista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetään ensinnäkin tuomioistuimessa tehtävistä kaisutoimista. Tuomioistuimella tarkoitetaan yleisiä ja erityisiä tuomioistuinta oikeusasusteesta riippumatta. Kaisukeinoja ovat saatavaa koskevan kanteen vireillepano velallista vastaan sekä tuomioistuimessa esitetty saatavaa koskeva vaatimus. Myös muutoin kuin haastehakemuksen muodossa esitetty vaatimus riittää siten kaisemaan kanteen nostamiselle säädetyn määräajan. Tällainen vaatimus voi olla esimerkiksi vastaajan tuomioistuimessa esittämä kuittausvaatimus, rikosasian käsittelyn yhteydessä esitetty korvausvaatimus samoin kuin hakemuksen jättäminen hakemusasiassa tai hallintoriitaasiassa.

Säännöksen mukaan kanteen tai vaatimuksen tulee koskea velkaa. Tämä ei tarkoita pelkästään suoritustuomion antamiseen tähtäävää kannetta, vaan ratkaisevaa on tässäkin, että velkoja vaatimuksellaan esittää saamisoikeutensa olevan edelleen voimassa. Myös vahvistuskanteen nostaminen samoin kuin takavarikon tai muun turvaamistoimen hakeminen tuomioistuimessa kaisevat vanhentumisen. Vaatimuksena ei kuitenkaan voida pitää esimerkiksi saatavaa koskevan asiakirjan tai muun tallenteen esittämistä todisteena jotakin muuta riitaa koskevassa oikeudenkäynnissä. Vaikka tällaiset toimenpiteet eivät riitä viralliskatkaisuksi, niitä voidaan pitää vapaamuotoisina kaisutoimina, jos ne esitetään velalliselle ja täyttävät muut-

kin vapaamuotoisen katkaiseminen edellytykset.

Kuten vapaamuotoisessakin katkaisemisessa, myös viralliskatkaus kohdistuu velkojan ja velallisen väliseen oikeussuhteeseen. Säännöksen mukaan kanteen on oltava velkojan velallista vastaan nostama. Myös muussa muodossa esitetyn vaatimuksen, esimerkiksi turvaamistoimihakemuksen, on oltava velkojan esittämä ja kohdistuttava velalliseen. Vaatimukset voidaan tietenkin esittää oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan, rikokseen perustuvassa saatavassa esimerkiksi virallisen syyttäjän, välityksellä. Katkaisumahdollisuus ei aina rajoitu pelkästään oikeudenkäynnin asianosaisiin, vaan myös väliintulo vireillä olevaan oikeudenkäyntiin voi katkaista vanhentumisajan.

Jos viralliskatkaisutoimenpide suoritetaan muutoin kuin velkasuhteen osapuolten välillä, vanhentuminen ei katkea, vaikka toimenpide tulisi velkojan tai velallisen tietoon. Esimerkiksi kanteen nostaminen takaajaa vastaan ei katkaise velan vanhentumista velalliseen nähden. Sama koskee niin sanottua hypoteekkikannetta, jolle sitä nosteta velallista vaan vierasvelkavakuuden antanutta kiinteistön omistajaa vastaan. Velan vanhentumiseen ei vaikuta se, että velallinen saisi tietää tällaisen kanteen nostamisesta.

Momentin 1 kohdan mukaan tuomioistuimessa esitettyyn vaatimukseen rinnastuu myös vaatimuksen esittäminen kuluttajavalituslautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa elimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus. Tällaisen vaatimuksen esittäminen katkaisee siten myös kannemääräajan.

Vaatimus elimen tai menettelyn lakisääteisydestä tarkoittaa, että laissa on oltava säännös vähintäänkin mahdollisuudesta tietyn elimen asettamiseen taikka tietynlaisen menettelyn aloittamiseen. Nykyään tällaisia lakiin perustuvia elimiä ovat kuluttajavalituslautakunnan ohella potilasvahinkolautakunta, tapaturmalautakunta ja liikennevakuutuslautakunta. Ne käsittelevät kuitenkin lakisääteisiin vakuutuksiin perustuvia korvauksia, jotka jäävät vanhentumislain soveltamisalan ulkopuolelle. Sitä vastoin esimerkiksi elinkeinonharjoittajien vapaaehtoisesti perustamat oikaisuelimet eivät ole tässä tarkoitettuja rat-

kaisuelimiä silloinkaan, kun niiden toimintaa voidaan pitää vakiintuneena, kuten vakuutuslautakuntaa.

Laissa tarkoitettulla menettelyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen muuta väli-miesmenettelyä, jossa voidaan antaa asianosaisia sitovia ratkaisuja.

Momentin 2 kohdan mukaisia katkaisukeinoja ovat myös saatavan ilmoittaminen sellaisen menettelyn yhteydessä, joka koskee velallisen kaikkia velkojia. Tällaisia ovat julkisen haasteen lisäksi yleiset maksukyvyttömyysmenettelyt eli konkurssi, yrityksen saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely.

Julkisessa haasteessa tapahtuvan valvonnan ei ole aiemmin katsottu katkaisevan vanhentumista. Koska julkinen haaste tapahtuu viranomaisen päätöksen nojalla ja se edellyttää velkojalta pitkälle samanlaisia toimenpiteitä kuin esimerkiksi konkurssivalvonta, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että julkisen haasteen johdosta tapahtuva saatavan ilmoittaminen riittää katkaisemaan velan vanhentumisen.

Vanhentuminen katkeaa ilman velkojan ilmoitustakin sellaisen saatavan osalta, joka otetaan julkisessa haasteessa tai maksukyvyttömyysmenettelyssä huomioon esimerkiksi velallisen kirjanpidon tai menettelyä varten tekemän ilmoituksen perusteella. Velkojien vaatimukset otetaankin yleensä yksityishenkilön velkajärjestelyssä ja yrityksen saneerausmenettelyssä huomioon velallisen omasta ilmoituksesta. Myös konkurssimenettelyssä on tarkoitus osittain siirtyä samankaltaiseen menettelyyn.

Vanhentumisen katkaiseva vaikutus on sillä, että velkoja ilmoittaa saatavansa velallista koskevassa ulkomaisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä, mikäli menettely ja sen oikeusvaikutukset tunnustetaan Suomessa. Näin ollen saatavan ilmoittaminen menettelyssä, joka tunnustetaan Suomessa Euroopan unionin neuvoston maksukyvyttömyysmenettelyistä antaman asetuksen (1346/2000 EY) perusteella, katkaisee ilmoitetun saatavan vanhentumisen. Sama koskee valvontaa konkurssissa, johon sovelletaan Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin välistä konkurssia koskevaa sopimusta vuodelta 1933.

Velan vanhentuminen katkeaa 3 kohdan mukaan myös ulosottoasian vireillepanolla.

Ulosoton hakeminen edellyttää yleensä, että velkojalla on suoritusuomio tai muu ulosotoperuste.

Eräissä tapauksissa ulosottomenettelyyn voi osallistua myös sellainen velkoja, joka ei ole hakenut ulosmittausta ja jolla ei ole edes ulosotoperustetta. Esimerkiksi saatavan ilmoittaminen kiinteistön pakkohuutokaupassa katkaisee kyseisen saatavan vanhentumisen. Myös vaatimus, jolla velkoja vaatii suoritusta velallisen antamasta käteispannista ulosotolain 4 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla, katkaisee vanhentumisen. Tällainen liityntäoikeus on yleensä vain panttivelkojilla. Jos panttivelkoja ilmoittaa edellä tarkoitettulla tavalla saatavansa, ilmoitus katkaisee velan vanhentumisen myös siltä osin kuin vakuuden arvo ei riitä velan suoritukseksi. Tämä koskee kuitenkin vain tilannetta, jossa vakuutena oleva omaisuus kuuluu velalliselle. Vaatimus, joka kohdistuu ainoastaan vierasvelkavakuuteen, ei katkaise vanhentumista päävelalliseen nähden.

Vanhentumisen katkaiseminen edellyttää, että velkoja ilmoittaa saatavan taikka se muutoin otetaan huomioon 1 momentissa tarkoitettussa menettelyssä. Kuitenkin jo menettelyn aloittamisella on 2 momentin mukaan vaikutusta vanhentumisaikaan. Vanhentuminen nimittäin keskeytyy heti menettelyn alkaessa edellyttäen, että velkojan katkaisutoimi tehdään menettelyn aikana.

Säännöksen tarkoituksena on, ettei velkojen tarvitse tehdä yksittäisiä velkoja koskevia toimia sinä aikana, jolloin kaikkia velkoja koskeva julkinen haaste tai maksukyvyttömyysmenettely on jo vireillä tuomioistuimessa. Myöskään viranomaismenettelyn kestolla ei olisi vaikutusta, sillä vanhentumisaika olisi keskeytyneenä koko menettelyn ja myös mahdollisen muutoksenhaun ajan. Uusi vanhentumisaika alkaisi kulua vasta, kun asiasta on annettu ratkaisu, johon ei enää voi hakea muutosta tavallisilla muutoksenhakeineilla.

Vanhentumisen keskeytyminen kytkeytyy 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettun asian tai menettelyn vireilletuloon. Vireilletulohetki määräytyy kutakin elintä tai menettelyä koskevan sääntelyn perusteella.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan riita-asia tulee vireille,

kun haastehakemus saapuu tuomioistuimen kansliaan. Velan vanhentumisaika keskeytyy siten välittömästi, kun velkoja on toimittanut haastehakemuksen tuomioistuimeen. Tämä koskee sekä vanhentumislain mukaista vanhentumisaikaa että erityissäännökseen perustuvia vanhentumis- tai kanneaikoja. Sääntely poikkeaa nykytilanteesta. Nykyään muiden vanhentumisaikojen kuin varsinaisten kanneaikojen katsotaan katkeavan vasta, kun velallinen on saanut tiedon kanteesta. Tätä voidaan pitää sekavana ja velkojan oikeusturvaa vaarantavana. Velka voi vanhentua velkojan aktiivisuudesta huolimatta, jos kanteen tiedoksianto viivästyy esimerkiksi sen vuoksi, että velallinen piileksii tai häntä ei muutoin tavoiteta.

Nykytilassa oleva erottelu on seurausta vuonna 1993 toteutetusta alioikeusuudistuksesta. Aikaisemmin asian katsottiin tulevan vireille vasta, kun haaste oli annettu tiedoksi vastaajalle. Kun vireilletuloajankohta alioikeusuudistuksen yhteydessä varhennettiin, sillä oli suora vaikutus kanneaikoihin. Alioikeusuudistuksen siirtymäsäännöksistä annetun lain (591/1993) 12 §:ssä säädetään nimenomaisesti, että kanteen nostamiselle tai haasteen tiedoksiantamiselle asetettua määräaika katsotaan noudatetun, jos kanne on määräajan kuluessa pantu vireille. Siirtymäsäännös ei sitä vastoin koskenut muunlaisia vanhentumisaikoja, joissa edelleen edellytetään, että vastaaja on saanut kanteen tiedoksi määräajan kuluessa.

Koska vanhentuminen ehdotuksen mukaan katkaisi jo kanteen vireilletulolla, ei vanhentumislakiin ole tarpeen sisällyttää säännöksiä erityismenettelystä, joka katkaisisi vanhentumisaajan pakoilevia tai asuinpaikaltaan tuntemattomia velallisia vastaan. Tarvittaessa tiedoksianto voidaan toimittaa kuuluttamalla niin kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Koska velka yleensä alkaa vanhentua vasta erääntymisen jälkeen, velkojan vaatimus koskee yleensä suoritusuomiota. Poikkeuksellisesti velkoja voi hakea myös vahvistustuomiota esimerkiksi takausvastuun vanhentumisen katkaisemiseksi.

Myös hakemusasia tulee vireille, kun hakemus jätetään käräjäoikeuden kansliaan. Näin esimerkiksi turvaamistoimihakemuksen toimittaminen alioikeuden kansliaan keskeyt-

tää hakemuksen perusteena olevan saatavan vanhentumisen. Julkisoikeudellista saatavaa koskeva hallintoriita tulee niin ikään vireille hakemuksella. Välimiesmenettelystä annetun lain (967/1992) mukaan asian katsotaan tulleen vireille, kun välimiesmenettelyä vaativan vastapuoli on saanut lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen.

Myös ulosotossa ratkaisevaa olisi ulosottoasian vireilletulo, joka yleensä tapahtuu velkojan hakemuksen saapuessa ulosottoviranomaiselle taikka ulosoton tietojärjestelmään. Nykyisin on ollut jossain määrin epäselvää, edellyttääkö vanhentumisajan katkaiseminen sitä, että velallinen saa tiedon ulosmittausyrityksestä. Ehdotuksen mukaan vanhentumisen keskeytymisen kannalta ei ole merkitystä, milloin velalliselle toimitetaan ilmoitus ulosottoasian vireilletulosta tai milloin ulosmittaus tai sen yritys toimitetaan. Vanhentuminen katkeaisi silloinkin, kun velallisen olinpaikka jää tuntemattomaksi eikä edes tietoa ulosoton vireilletulosta voida toimittaa. Asianosaiset voivat tarkistaa vireilletulotiedot myös jälkikäteen ulosoton tietojärjestelmän kautta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vanhentumisen katsotaan keskeytyneen menettelyn aloittamispäätöksellä. Konkurssisaatavien vanhentuminen keskeytyisi siten yleensä konkurssin alkamispäätöksen tekemisellä. Kuitenkin konkurssia hakeneen velkojan saatavan osalta vanhentuminen katkeaisi jo konkurssihakemuksen vireilletulolla. Menettelyn aloittamispäätös olisi ratkaiseva myös yrityksen saneerausessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Julkisessa haasteessa ilmoitettavien velkojen vanhentuminen keskeytyy, kun tuomioistuin tekee päätöksen julkisen haasteen antamisesta.

Vanhentumisen katsotaan 2 momentin toisen virkkeen mukaan katkeavan sinä päivänä, jona lainvoimainen tuomio on annettu tai asian käsittely on muutoin päättynyt. Jos asian käsittely jatkuu muutoksenhakutuomioistuimessa, vanhentumisaika ei kulu. Jos taas käräjäoikeuden, hovioikeuden tai erityistuomioistuimen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi, katkaisun katsotaan tapahtuneen ratkaisuhetkellä.

Käsittelyn muulla päättymisellä tarkoitetaan muiden kuin tuomiolla ratkaistavien asi-

oiden käsittelyn päättymistä. Tuomioistuimen tai muun viranomaisen tai elimen ratkaisun nimellä ei ole merkitystä, kunhan se merkitsee menettelyn lopullista päättymistä. Yksipuolisen tuomion antaminen katkaisee vanhentumisen, vaikka se ei olisikaan lainvoimainen. Hakemusasiat, kuten turvaamistointia koskeva asia, samoin kuin hallintoriitaasiat ratkaistaan päätöksellä. Julkisessa haasteessa ilmoitettujen saatavien vanhentuminen alkaa, kun haasteessa ilmoitettu määräaika umpeutuu. Maksukyvyttömyysmenettelyistä on tarkentava erityissäännös vanhentumislain 17 §:ssä.

Vanhentumisen katkeaminen ei välttämättä edellytä, että velkojan vaatimus hyväksytään. Vaikka esimerkiksi konkurssihakemus hylätään konkurssin edellytyksen puuttumisen vuoksi, katkaisee hylkäyspäätös hakemuksen perusteena olleen saatavan vanhentumisen. Sama koskee turvaamistoimihakemuksen hylkäämistä vaaraedellytyksen puuttumisen johdosta sekä tuomiota, jossa suoritusvaatimus hylätään ennenaikaisena.

Vastaavasti velan vanhentumisen katkaisuhetki on se, kun kuluttajavalituslautakunta antaa ratkaisusuosituksen tai päättää olla sitä antamatta. Koska näiden yleisten säännösten mukaan vanhentuminen yleensäkin keskeytyy siksi ajaksi, jona riita-asian käsittely on vireillä kuluttajavalituslautakunnassa, voidaan kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain (42/1978) 9 c §:ssä oleva erityissäännös tarpeettomana kumota.

Ulosottoasian vireilläolo päättyy lopputilityksen taikka estetodistuksen antamiseen. Saatavan merkitseminen ulosottorekisteriin niin sanotuksi passiivisaatavaksi ei ulosottolakiin ehdotetun 3 luvun 101 §:n mukaan pidennä ulosottoasian vireilläoloa. Vanhentumisaika kuluisi siten myös sen kahden vuoden ajan, jonka saatava voisi olla merkittynä passiivirekisteriin.

Viranomaismenettelyn päättymisestä alkaa kulu uusi vanhentumisaika niin kuin 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi. Vanhentumisaika katkeaa menettelyn päättyessä siitä riippumatta, onko kysymys tuomioistuimen lainvoimaisesta tuomiosta vai jonkin elimen ratkaisusuosituksesta. Kuten 13 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetaan, ratkaisun laatu vaikuttaa kuitenkin siihen, minkä

pituinen uusi vanhentumisaika on.

Pykälän 3 momentissa säädetään poikkeuksista, joissa menettelyn vireilletuloon ei liity tavanomaisia keskeytys- ja katkaisuvaikutuksia. Säännös koskee tilanteita, joissa asian käsittely päättyy ennen kuin asian vireilletulosta on asianmukaisesti ilmoitettu velalliselle. Tällä tarkoitetaan kyseisessä menettelyssä noudatettavaa säännönmukaista tai sellaista erityistä tiedoksiantomenettelyä, jota olisi ollut noudatettava kyseisessä tapauksessa. Ulosottoasian vireilletuloilmoituksesta ja niistä poikkeuksista, jolloin sitä lain mukaan ei tarvitse antaa, on ulosottolakiesityksen mukaan tarkoitus säätää ulosottolain 3 luvun 33 §:ssä.

Kun velallinen ei saa tietoa velkaa koskevasta vaatimuksesta vanhentumisaikansa kuluessa, ei vireilletuloon ole syytä liittää normaaleja velan vanhentumisen katkaisun vaikutuksia. Toisaalta olisi velkojan kannalta kohtuuttoman ankaraa, jos velka vanhentuisi kesken jääneen menettelyn aikana tai hyvin nopeasti sen jälkeen. Näin erityisesti tilanteissa, jossa velkoja on pannut asian vireille väärässä oikeuspaikassa tai viranomaisessa tai jossa esimerkiksi tiedoksianto on toimitettu muulle kuin velallisyhteisön toimivaltaiselle edustajalle. Tällaiset prosessuaaliset virheet eivät saisi johtaa velkojan oikeudenmenetykseen. Merkitystä ei voida panna sille, johtuuko menettelyn päättyminen asianosaisen toimista, kuten hakemuksen peruuttamisesta, vai tuomioistuimen päätöksestä.

Näistä syistä ehdotetaan, että velka ei tällöin vanhennu asian vireilläolon aikana eikä yhden vuoden kuluessa käsittelyn päättymisestä. Velkojan olisi siten nostettava nopeasti uusi kanne tai muutoin huolehdittava siitä, että velallista tänä aikana muistutetaan velasta. Velallisen oikeussuojan vuoksi ehdotetaan, että vanhentumisaika voidaan hänen tietämättään pidentää tällä tavoin vain yhden kerran.

Pykälän 4 momentti sisältää kanneaikaa koskevan erityissäännöksen. Sen mukaan kesken jääneen riita-asian vireilletulosta seuraisi aina vain yhden vuoden lisäaika siitä riippumatta, onko asian vireilletulosta ilmoitettu velalliselle vai ei. Viittaus 3 momenttiin pitää sisällään myös sen, että kanneaikaa voitaisiin kanteen nostamisella tai muulla riita-

asian vireillepanolla pidentää vain yhden kerran. Näin velkoja ei voi toimillaan pidentää laissa säädettyä kanneaikaa useaan kertaan, vaan asian käsittely on saatava päätökseen. Pidempää aikaa ei ole syytä liittää sellaiseen kanteeseen, jota kantaja ei halua ajaa taikka jonka tuomioistuin jättää tutkimatta ehdottoman oikeudenkäynnin edellytyksen puuttumisen johdosta tai sen johdosta, että vastaaja vetoaa tahdonvaltaisen oikeudenkäynnin edellytyksen puutteeseen.

12 §. *Liitännäis- ja osasuoritukset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös liitännäis- ja osasuoritusten vanhentumisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan velasta suoritettava korko, viivästyskorko ja muut liitännäiskustannukset samoin kuin pääoman lyhennys ja muu osasuoritus vanhentuvat itsenäisesti. Liitännäiskustannusten ja osasuoritusten vanhentumisaikaa alkamisajankohta ratkaistaan erillään päävelvoitteesta, ja jokaiselle tällaiselle suoritusosalle lasketaan oma vanhentumisaikansa.

Velalle ei ole korkolain 3 §:n 1 momentin mukaan suoritettava korkoa ennen sen erääntymistä, jollei siitä ole sovittu. Luotonannon yhteydessä sovitaan yleensä niin koron määrästä kuin korkojen maksuaikataulustakin. Korot vanhentuvat kolmen vuoden kuluttua sovitusta eräpäivästä, mikäli velan vanhentumista ei tätä ennen katkaista. Jos koronmaksusta sovitaan ilman erääntymisaikaa määrittämistä, korkoa on maksettava velkakirjalain 5 §:n 1 momentin mukaan vuosittain velkakirjan antopäivää vastaavana kalenteripäivänä. Viivästyskorko puolestaan kertyy ja erääntyy maksettavaksi päivittäin, kun viivästyskorko on korkolain mukaan alkanut juosta. Sekä velan luottoaikaisen koron että myös viivästyskoron osalta eräpäiviä voidaan pitää siten ennalta velallista sitovasti määrättyinä.

Luottosopimukset voivat olla kertalyhenteisiä tai toistaiseksi voimassaolevia, mutta valtaosa on maksettava takaisin lyhennyksinä sovittujen eräpäivien mukaisesti. Velvoite lyhennyksen maksamiseen alkaa vanhentua sen erääntyessä. Itsenäinen vanhentuminen koskee myös muuntyyppisiä samasta sopimuksesta johtuvia velvoitteita, jotka ovat erääntyneet tai joiden osalta velkoja voi vaa-

tia suoritusta. Osasuorituksen laatu määrittää sen, milloin sen vanhentumisaika alkaa kulu. Esimerkiksi vuokraera alkaa vanhentua eräpäivästä. Jatkuvan sopimus- tai –käyttösuhteen rikkomisesta johtuneessa vahingonkorvauksessa vanhentuminen alkaa puolestaan siitä, kun velkoja on saanut tietää sopimusrikkomuksesta.

Sen lisäksi, että korot ja muut liitännäiskustannukset vanhentuvat itsenäisesti, ne vanhentuvat ehdotuksen mukaan myös pääoman vanhentuessa. Käytännössä tämä merkitsee lähinnä sitä, että pääoman erääntymisen jälkeen kertyvät viivästyskorot vanhentuvat samaan aikaan kuin pääomakin.

Pykälän 2 momentissa säädetään liitännäiskustannusten vanhentumisaajan katkaisemisesta. Ehdotuksen mukaan 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut katkaisutoimet katkaisevat pääoman ohella myös liitännäiskustannusten vanhentumisen. Pääomasta muistuttaminen katkaisisi siten myös aikaisemmin erääntyneiden korkojen vanhentumisen ja vastaavasti esimerkiksi koron suorittaminen katkaisisi pääoman vanhentumisen. Tämän voi katsoa seuraavan pääoman ja korkojen liitännäisyydestä. Lisäksi on käytännön kannalta järkevää, ettei velkoja joudu erikseen katkaisemaan mahdollisesti useidenkin liitännäiskustannusten maksuerien vanhentumista. Katkaisutoimelta ei ole tarkoituksenmukaista vaatia selaista tarkkuutta, jossa myös liitännäiskustannukset olisi yksilöitävä.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta oikeudesta erääntyneiden liitännäiskustannusten osalta. Nykyään katsotaan, että velallisen tunnustus katkaisee velan pääoman vanhentumisen, mutta ei esimerkiksi aikaisemmin erääntyneiden luottoaikaisten korkojen tai viivästyskorkojen vanhentumista. Näiden osalta edellytetään, että velallisen tai velkojan katkaisutoimessa nimenomaisesti todetaan sen koskevan myös erääntyneitä liitännäiskustannuksia.

Säännös koskee vain liitännäiskustannuksia. Koron ja viivästyskoron lisäksi liitännäiskustannuksia ovat esimerkiksi erilaiset provisiot. Sitä vastoin osasuoritusten ja muiden itsenäisten veloitteiden vanhentuminen ei katkea sillä, että jonkin muun samasta perussuhteesta johtuvan veloitteen vanhentuminen katkaistaan. Esimerkiksi erääntyneen

vuokraeran vanhentuminen ei katkea sillä, että velallinen suorittaa jonkin myöhemmin erääntyvän vuokran.

13 §. *Vanhentumisen katkaisemisen vaikutukset.* Pykälän 1 momentin mukaan vanhentumisen katkeamisesta alkaa kulu uusi, entisen pituinen vanhentumisaika. Aika lasketaan katkaisuhetkestä, joka on yleensä se ajankohta, jona vastapuoli on saanut vapaamuotoisen katkaisutoimen tiedokseen taikka jona 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu asian käsittely päättyy.

Katkaisutoimesta alkaa siten useimmiten kulu uusi kolmen vuoden pituinen vanhentumisaika. Jos vanhentumisaika määräytyy muussa laissa olevan erityissäännöksen perusteella, on myös uusi vanhentumisaika entisen pituinen. Mikäli kysymys on toistaiseksi voimassa olevasta tililuotosta tai muusta 8 §:n mukaisen kymmenen vuoden vanhentumisaajan piirissä olevasta veloitteesta, katkaisusta vastaavasti alkaa uusi kymmenen vuoden pituinen vanhentumisaika. Lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen kuitenkin siirrytään aina soveltamaan 2 momentissa säädettyä viiden vuoden vanhentumisaikaa.

Katkaisutoimien lukumäärää ei ole rajoitettu. Katkaisuun voidaan ryhtyä milloin tahansa riippumatta esimerkiksi siitä, koska vanhentuminen on edellisen kerran katkennut. Periaatteessa katkaisutoimia voidaan siis toimittaa peräkkäin kuinka usein tahansa. Uusi aika lasketaan aina viimeisimmästä katkaisusta, olipa kyseessä velkojan tai velallisen toimenpide. Velkojan suoritusvaatimus katkaisee vanhentumisen, mutta jos velallinen maksaa velkaa vaatimuksen jälkeen, uusi vanhentumisaika lasketaan siitä, kun velkoja saa käteismaksun tai kun tilisiirto katsotaan tilisiirtolain 17 §:n mukaan tapahtuneen. Uusi aika alkaa jälleen, jos velkoja lähettää maksusta velalliselle tositteen, joka täyttää yleiset katkaisutoimelta vaadittavat edellytykset. Jos velkojana on pankki, myös sen lähettämä tiliote toimii uutena muistutuksena.

Kanneaikoja koskee edellä mainittu 11 §:n 4 momentti, jonka mukaan kanneaikaa ei voida katkaista kanteen vireillepanolla kuin yhden kerran ennen kuin asia on saatava ratkaistuksi. Tutkimatta tai sillensä jätetty käsittely pidentää kanneaikaa vain yhdellä vuodella.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomion tai muun ulosottoperusteen hankkiminen on katkaisukeinona erityisasemassa. Lainvoimaisen tuomion jälkeen vanhentumisaika pidentyy ehdotetusta yleisestä kolmen vuoden ajasta viideksi vuodeksi. Sama koskee kaikkia muitakin tuomioistuinten antamia päätöksiä samoin kuin muita ulosottoperusteita, kuten välitystuomiota, jotka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio. Pääasiallisesti säännöksellä on merkitystä silloin, kun velka on tuomiolla tai yksipuolisella tuomiolla määrätty suoritettavaksi. Koska esimerkiksi kuluttajavalituslautakunnan tekemä päätös on luonteeltaan vain ratkaisusuositus, käsittelyn päättymisestä alkaisi kulua vain uusi, alkuperäisen vanhentumistai kanneajan pituinen määräaika.

Pidempiä vanhentumisaikaa puoltaa se, että lainvoimaisessa tuomiossa velan peruste ja määrä on vahvistettu, eikä esimerkiksi todistelumateriaalia ole enää tarpeen säilyttää. Oikeudenkäynnin jälkeen velallinen ei myöskään voine kovin lyhyessä ajassa unohtaa velkaa tai perustellusti tulla siihen käsitykseen, että velkoja olisi luopunut saatavastaan. Ei olisi tarkoituksenmukaista, että velkojan olisi tiheästi pyrittävä perimään velkaa tai ainakin todisteellisesti muistutettava velasta, vaikkei velan perintä olisi tuloksellista. Tästä aiheutuisi turhia ulosmittausyrityksiä ja kustannuksia. Toisaalta taas nykyinen kymmen vuoden vanhentumisaika on velan normaaleja perintätoimia ajatellen tarpeettoman pitkä. Velallisen on syytä saada muistutuksia velasta jo senkin vuoksi, että viivästyskorot kertyvät koko ajan.

Ehdotuksen mukaan samaa viiden vuoden vanhentumisaikaa noudatetaan silloinkin, kun vanhentumisaika on alun perin määräytynyt jonkin erityissäännöksen nojalla. Voimassaolevan sääntelyn mukaan yleistä vanhentumisaikaa ryhdytään tuomion antamisen jälkeen soveltamaan kaikissa veloissa.

Usein tuomion antamisen jälkeen katkaisutoimena käytetään ulosottoperintää. Edellä selostetun 11 §:n mukaan vanhentuminen katkeaa heti, kun velkojan ulosottohakemus on tullut vireille. Uusi vanhentumisaika alkaa kulua, kun ulosottoasian käsittely on päättynyt. Vireilletulosta samoin kuin sen päättymisestä tehdään merkintä ulosottorekisteriin,

josta katkaisujen ajankohta on helposti selvittävissä. On kuitenkin huomattava, että myös velan vapaamuotoiset katkaisukeinot ovat edelleen käytettävissä ja tällöinkin katkaisusta alkaa uusi viiden vuoden pituinen vanhentumisaika.

Pidempi viiden vuoden määräaika koskee vain ulosottoperusteita, joissa suoritus määrätään maksettavaksi. Jos tuomiossa todetaan saatava lakanneeksi tai sen peruste oikeusvoimena pätemättömäksi, ei kysymyksellä saatavan vanhentumisesta ole yleensä oikeudellista merkitystä. Jo tuomion oikeusvoimaa koskevista periaatteista seuraa, että jos velkojan kanne on aikaisemmin tuomiolla hylätty, samasta perusteesta johtuva uusi kanne tulee niin ikään hylätyksi. Jos lainvoimainen tuomio tai päätös voitaisiin kuitenkin purkaa esimerkiksi uuden näytön tai ilmeisen väärän lainsoveltamisen perusteella, ei velan vanhentuminen kuitenkaan saa muodostua esteeksi. Kun kysymys vanhentumisaikojen lyhentymisen johdosta voi ajankohtaistua aikaisempaa useammin, tästä ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan velan ei katsota vanhentuneen alkuperäisen tuomion antamisen jälkeen, jos kyseinen tuomio puretaan. Uusi vanhentumisaika alkaa tällöin kulua uudesta tuomiosta.

Yleensä suoritustuomion edellytyksenä on, että velka on erääntynyt. Sitä ennen velkojalla ei ole sellaista oikeussuojan tarvetta, jonka vuoksi tuomiota tarvitaan. Eräissä kestovelkasuhteissa on kuitenkin mahdollista antaa suoritustuomio ennen kuin suoritusvelvollisuus on edes syntynyt. Tällaisia ovat esimerkiksi elatusta varten määrääjain suoritettavat vahingonkorvaukset. Suoritustuomio voidaan joissain tilanteissa antaa myös ehdollisena esimerkiksi yhteisvastuullisten velallisten tai takaajien regressivaatimusten toteuttamiseksi. Näitä tilanteita varten 3 momenttiin on otettu nimenomainen säännös, jonka mukaan viiden vuoden vanhentumisaika lasketaan tällöin alkavan kunkin maksuerän erääntymispäivästä.

Vanhentumisen vaikutukset

14 §. *Suoritusvelvollisuuden lakkaaminen.* Pykälässä säädetään vanhentumisen tär-

keimmästä oikeusvaikutuksesta eli velallisen suoritusvelvollisuuden lakkaamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan velallisen velvollisuus maksaa rahavelka tai tehdä muu suoritus lakkaa, kun velka vanhentuu. Velallisella ei ole velvollisuutta suorittaa vanhentunutta velkaa eikä velkojalla ole vastaavasti oikeutta myöskään sitä periä. Vanhentuminen tapahtuu suoraan lain nojalla eikä vanhentuminen edellytä minkäänlaisia toimia velallisen taholta.

Säännöksestä käy nykyisen vanhentumisasetuksen 1 §:n sanamuotoa selkeämmin ilmi, että vanhentuminen kohdistuu osapuolten välisen oikeussuhteen sisältöön. Kyseessä ei siis ole ainoastaan oikeuden toteuttamiskeinoihin vaikuttava tapahtuma, vaikka vanhentumisella on merkitystä myös osapuolten käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen kannalta. Velkaa koskevassa oikeudenkäynnissä sääntö tarkoittaa sitä, että vanhentumiskysymystä on käsiteltävä osana itse asiaa. Vanhentumisväite, samoin kuin vanhentumisen katkaisemista tarkoittava väite, ovat niin sanottuja asiaväitteitä. Ne kohdistuvat kanteen hyväksymisen edellytyksiin. Kyseessä ei siis ole oikeudenkäynnin edellytys, jonka perusteella kanne tulisi jättää tutkimatta. Myös erityissäännökseen perustuvan kanneajan ylittämisestä seuraa yleensä kanteen hylkääminen.

Kun velka on vanhentunut, velkojalla ei enää ole oikeutta periä velkaa. Esimerkiksi konkurssin yhteydessä esitetty velkojan valvonta tulee hylätä velallisen, kilpailevan velkojan tai konkurssipesän riitautuksen johdosta. Jos vanhentuminen on tapahtunut vasta tuomion tai muun ulosottooperusteen antamisen jälkeen, ei ulosottoon saa enää ryhtyä vanhentuneen velan perimiseksi. Velkoja ei voi hankkia myöskään uutta ulosottooperustetta.

Vanhentumisaika ei ole prosessuaalinen määräaika, jonka palauttamista voitaisiin vaatia esimerkiksi velkojalla olleen laillisen esteen vuoksi. Vanhentumisajan pituuden vuoksi tähän ei olisi tarvittakaan. Velkoja ei voi myöskään vaatia vanhentumisajan huomiotta jättämistä ja uutta vanhentumisaikaa esimerkiksi sillä perusteella, että velallinen on toiminut muutoin moitittavasti. Velkojalla on ehdotuksen mukaan käytettävissään useita

keinoja vanhentumisajan katkaisemiseen, eikä velallinen voi piileskelemälläkään estää vanhentumisen katkaisemista.

Vanhentuminen ei kuitenkaan saa aikaan kaikkia oikeusvaikutuksia, jotka yleensä seuraavat velan lakkaamisesta. Kun velka on lakannut esimerkiksi velan täysimääräisen maksun tai anteeksiannon perusteella, ei velkojan ja velallisen välille jää minkäänlaista erityissuhdetta. Vanhentumisen jälkeenkin sitä vastoin velkojalla säilyy eräissä tilanteissa oikeus pitää velallisen myöhemmin tekemät suoritukset sekä vedota maksunsaantia turvaaviin keinoihin, kuten kuittaukseen tai panttioikeuteen. Vanhentunutta saatavaa onkin oikeuskirjallisuudessa nimitetty vajanaisvelvoitteeksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään vanhentuneen velan suorittamisesta ja suorituksen palauttamisesta. Lähtökohtana on voimassa olevaa oikeutta vastaavasti, että vanhentuneen velvoitteen täyttäminen on suorituksena pätevä. Velallisella ei ole oikeutta vaatia vanhentuneesta rahavelasta maksamaansa määrää takaisin.

Suorituksen pysyvyyteen ei yleensä vaikuta, mistä syystä velallinen on tehnyt suorituksen. Velkojalla ei ole velvollisuutta suorituksen palauttamiseen silloinkaan, kun suoritus johtui velallisen erehdyksestä. Velallisella on siten yleensä velvollisuus itse huolehtia siitä, ettei suorita vanhentunutta velkaa. Vanhentuneen velan suoritusta ei pidetä myöskään perusteettomana etuna eikä lahjana. Nämä lähtökohdat eivät vaikuta siihen, että maksun ja muun suorituksen on oltava oikeustoimina päteviä. Jos velallinen on esimerkiksi pakotettu tai erehdytetty vanhentuneen rahavelan maksamiseen, voi suoritus olla pätemätön oikeustoimilain 3 luvun säännösten nojalla. Velkojalla ei myöskään ole oikeutta kohdentaa velallisen tekemää yksilöimätöntä suoritusta vanhentuneeseen saatavaan tilanteessa, jos osapuolten välillä on useita velkasuhteita.

On kuitenkin syytä kiinnittää huomiota saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) säännöksiin. Hyvää perintätapaa koskevan 4 §:n mukaan perinnässä ei saa antaa väärää tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seurauksista. Velalliselle on näin ollen perinnän yhteydessä ilmoitettava, jos perittävänä oleva velka on vanhentunut ja että

vanhentuneen velan maksamatta jättämisestä ei ole oikeudellisia seuraamuksia. Jos velallinen suorittaa vanhentuneen velan virheellisen perintämenettelyn johdosta, hänellä on lain 16 §:n mukaan oikeus vaatia korvausta perintätoimistolta.

Kuluttajan asemassa olevien suojaksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi poikkeussäännös. Yksityishenkilöllä olisi oikeus saada takaisin vanhentuneesta kuluttajasaatavasta tekemänsä suoritus. Säännöksen piiriin kuuluvat kaikki elinkeinonharjoittajien saatavat, jotka perustuvat kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajille.

Palautusvaatimus voidaan esittää samoilla edellytyksillä myös silloin, kun yksityistakaaja tai yksityinen pantinantaja on erehdyksessä suorittanut päävelkaa, joka on vanhentunut velalliseen nähden. Sama koskee tilanetta, jossa yksityistakaaja on suorittanut velkojalle omaa vanhentunutta takausvelkaansa. Luotonantajan, yksityistakaajan ja yksityisen pantinantajan käsitteet on määritelty takauslain 2 §:ssä.

Velkojalla ei kuitenkaan ole palautusvelvollisuutta silloin, kun edellä tarkoitettu yksityishenkilö on tiennyt velan olevan vanhentunut ja tästä huolimatta on suorittanut velkaa. Velallinen on voinut maksaa vanhentuneenkin velan esimerkiksi voidakseen ostaa elinkeinonharjoittajalta jonkin tuotteen tai voidakseen sopia vuokrasopimuksen jatkamisesta.

Koska maksun tai muun suorituksen tarkoituksena ei yleensä ole vanhentuneen velvoitteen täyttäminen, on velkojan tarvittaessa osoitettava, että velallinen oli suorituksen tehdessään tiennyt velan olevan vanhentunut. Suorituksen voidaan olettaa johtuneen erehdyksestä. Säännöksessä ei aseteta velalliselle erityistä reklamaatioaikaa, jonka kuluessa velallisen tulisi vaatia palautusta. Kysymys on kuitenkin perusteettoman edun palautuksesta, jolloin kolmen vuoden vanhentumisaika lasketaan 7 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan. Velkojan tietoisuudella taikka menettelyn moitittavuudella ei ole merkitystä palautusvelvollisuuden syntymisen kannalta.

Poikkeussäännöksen yhteydessä säädetään myös palautustilanteisiin liittyvästä koronmaksuvelvollisuudesta. Velkojan on makset-

tava palautettavalle rahamäärälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista niin sanottua tuottokorkoa siitä päivästä lukien, jona hän sai vanhentunutta velkaa koskevan suorituksen. Ilman erityistä säännöstäkin on selvää, että palautusvelvoitteen konkretisoinnin ja erääntymisen jälkeen sille on maksettava viivästyskorkoa.

15 §. *Kuittaus ja maksun peräytyminen.* Pykälässä säädetään edellytyksistä, joilla vanhentunutta saatavaa voidaan käyttää kuittaukseen. Pykälässä on lisäksi säännös siitä, miten maksun tai suorituksen tehottomuus vaikuttaa vanhentumiseen.

Voimassa olevan oikeuden mukaan yleinen kymmenen vuoden vanhentumisaika ja erityiset vanhentumissäännökset poikkeavat kuittauksen osalta toisistaan. Ehdotettu säännös sen sijaan koskisi yhtäläisesti sekä yleistä että erityistä vanhentumisaikaa.

Nykyisen vanhentumisasetuksen 5 §:n mukaan saatavaa voidaan yleisen vanhentumisaajan päättymisen jälkeen käyttää kuittaukseen, jos kuittaajan oma velka on syntynyt ennen kuin hänen saatavansa vanhentui. Jos kuittaaja on saanut vastasaatavansa siirron perusteella, edellytyksenä on lisäksi, että saatava oli siirron tapahtuessa vanhentumaton. Sen sijaan edellytyksenä ei ole, että kuittaus olisi ollut mahdollinen jo ennen vastasaatavan vanhentumista. Ei ole vaadittu esimerkiksi, että kuittaajan saatava olisi erääntynyt ennen vastasaatavan vanhentumista.

Ehdotettu säännös jonkin tiukentaisi edellytyksiä, joilla vanhentunutta saatavaa voidaan käyttää kuittaukseen. Pykälän 1 momentin mukaan velkoja voi vanhentuneella saatavallaan kuitata omaa velkaansa vain, jos kuittauksen edellytykset ovat täytyneet ennen kuittaukseen käytettävän saatavan vanhentumista. Kuittauksen edellytyksillä tarkoitetaan yksipuoliselle kuittausoikeudelle asetettavia vaatimuksia. Näin ollen molempien saatavien on oltava vastakkaisilla haltijoillaan sekä samanlaatuisia ja perimiskelpoisia ennen kuin kuittausta vaativan osapuolen saatava vanhentui.

Perimiskelpoisuus edellyttää ennen kaikkea sitä, että saatavat ovat erääntyneitä ja että niistä voitaisiin antaa tuomioistuimessa suoritustuomio. Oikeuskäytännössä kuittauskelpoiselta saatavalta on lisäksi edellytetty sel-

vyyttä ja riidattomuutta. Esimerkiksi velan määrän täsmentyminen vasta sen jälkeen, kun kuittausta vaativan oma saatava on vanhentunut, johtaa yleensä siihen, että vanhentunut saatava ei kelpaa kuittauksen vastasatavaksi ilman toisen osapuolen suostumusta. Yksipuolinen kuittaus ei nimittäin ole mahdollinen, jos vastasatava voidaan ilmoittaa vain enimmäismääräisenä. Sama koskee tilannetta, jossa kuittaajan oma velka erääntyy vasta hänen saatavansa vanhentumisen jälkeen.

Koska kuittauksen edellytysten on tullut täytyä ennen kun kumpikaan vastakkaisista saatavista on vanhentunut, erityinen säännös saatavien siirrosta ei ole tarpeen. Vanhentunutta saatavaa ei voida siirtää niin, että sitä voitaisiin käyttää kuittauksiksi.

Kuittauksen yleisiin edellytyksiin ei kuulu, että vastakkaisien saatavien välillä olisi asiallinen yhteys. Voimassa olevan oikeuden mukaan asiayhteydellä ei yleensä ole vaikutusta kuittauksen edellytyksiin. Ehdotetun säännöksen mukaan kuittausmahdollisuudet olisivat suuremmat, jos vastakkaiset saatavat liittyvät toisiinsa. Vanhentunutkin saatava kelpaisi kuittauksen vastasatavaksi, jos se liittyy samaan oikeussuhteeseen kuin kuittaajan oma velka. Tällöin ei siis vaadita, että kuittauksen edellytykset ovat täytyneet jo ennen vastasatavan vanhentumista. Riittää, että ne täyttyvät kuittausilmoituksen hetkellä.

Samasta oikeussuhteesta on kyse muun muassa silloin, kun samasta tapahtumainkuluista seuraa vastakkaisia oikeuksia ja velvoitteita. Sama oikeussuhde on tyypillisesti kyseessä molemminpuolisesti velvoittavissa sopimuksissa, kuten kaupassa, vuokrasopimuksessa ja urakkasopimuksessa. Esimerkiksi urakkasopimuksen mukainen urakkahinta ja urakoitsijan sopimusrikkomuksesta johtuva vahingonkorvaus tai muu maksuseuraamus liittyvät samaan oikeussuhteeseen. Vaatimus saatavien liittymisestä samaan oikeussuhteeseen ei tarkoita, että saatavilla tulisi olla yhteinen peruste tai että ne perustuisivat samaan yksittäiseen oikeustoimeen. Pitkäkestoisissa liikesuhteissa voi olla useita ristikkäisiä velkoja, joiden voidaan katsoa muodostavan kiinteän liiketaloudellisen kokonaisuuden. Osapuolet ovat voineet myös sopia tai ainakin mieltää, että merkitystä on vain

varsinaisella nettovelalla.

Pykälän 2 *momentissa* on säännös siltä varalta, että velan maksu tai kuittaus peräytyy tai osoittautuu muutoin vaikutuksettomaksi. Maksun tai kuittauksen peräytyminen esimerkiksi takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain mukaisesti johtaa siihen, että saamisoikeus syntyy peräytyneiltä osin uudelleen. Muu tyypillinen suorituksen tehotomuustilanne on esimerkiksi sopimuksen purkautuminen, johon yleensä liittyy vastakkaisten suoritusten palautusvelvoite. Maksun palautuminen voi perustua myös siihen, että vasta realisoinnin jälkeen selviää, ettei velkojalla ollut maksunsaantiin oikeuttavaa pätevää panttioikeutta.

Säännöksen tarkoituksena on suojata velkojaa, joka suorituksen tapahtuessa on ollut siinä perustellussa käsityksessä, että maksu tai kuittaus on pätevä ja saamisoikeus siten lakannut. Suorituksen peräytyminen ei saa johtaa siihen, että velkoja menettäisi saatavansa vain sen tähden, että hänen saatavansa katsottaisiin tänä väliaikana ehtineen vanhentua.

Tällainen velkasuhteen uudelleen palautuminen edellyttää, että velkojalla on ollut perusteltu syy olettaa suorituksen lakkauttaneen velkasuhteen niin, ettei velasta muistuttaminen ole enää ollut tarpeen. Velallisen maksun tai kuittauksen tulee olla sellainen, että sitä objektiivisesti arvioiden voidaan pitää suorituksena. Sitä vastoin ei edellytetä, että velallisen tekemä suoritus olisi sopimuksenmukainen, oikea suoritus. Myöskään se, että suoritukseen tiedetään liittyvän takaisinsaannin riski, ei tee suoritusta säännöksessä tarkoitettulla tavalla velkojan kannalta perusteettomaksi. Takaisinsaannin tai muun edunpalautuksen tarkoituksena on palauttaa velallisen ja takaisinsaantivastaajan asema sellaiseksi, jollainen se olisi ollut ilman takaisinsaannilla peräytettävää maksua tai muuta oikeustointa. Tämä peruslähtökohta murtuisi, jos velkojan saatava voitaisiin katsoa vanhentumisen johdosta lakanneeksi.

Myös peräytyvä tai muutoin vaikutukseton suoritus katkaisee yleisen vanhentumisajan. Velkojan luottamusta suorituksen pysyvyyteen joudutaan siten arvioimaan vain silloin, kun vanhentumisaika on ehtinyt kokonaan kulua maksun tai kuittauksen jälkeen. Jos ai-

kaa on sen sijaan vielä jäljellä velkojan saadessa palautusvaatimuksen tietoonsa, tiedoksisaanti ja mahdollinen palautusprosessi katkaisee jälleen vanhentumisen riippumatta siitä, mitä velkojalla on suorituksen hetkellä ollut syytä olettaa.

Pykälään ei sisälly nimenomaista säännöstä siitä, mistä palautetun velkasuhteen vanhentumisajan katsotaan alkavan. Asia on ratkaistava tapauskohtaisesti sen mukaan, millaisesta velasta on kysymys. Yleensä vanhentumisaika alkaa, kun velkoja palauttaa maksulla tai kuittauksella saamansa varat. Vasta tällöin velkasuhde palautuu niin, että velallisella on suoritusvelvollisuus. Jos palautus koskee velan ennenaikaista maksua, on mahdollista, että vanhentumisaika alkaa kulua vasta palautuksen jälkeisestä, alkuperäisen sopimuksen mukaisesta eräpäivästä.

16 §. *Vakuusoikeus.* Pykälässä säädetään vanhentumisen vaikutuksista velkojan vakuusoikeuteen. Ehdotetun 1 momentin mukaan velkojan oikeus velallisen antamaan vakuuteen säilyy velan vanhentumisesta huolimatta.

Nykyisenkään vanhentumisasetuksen 6 §:n mukaan yleisen kymmenen vuoden vanhentumisajan täytyminen ei vaikuta velkojan oikeuteen periä saatavansa käteispannin tai kiinteistövakuuden arvosta. Jossain määrin epäselvää on ollut, onko velkojalla sama oikeus myös erityisen vanhentumisajan kuluu. Yleensä tosin kanneajat koskevat vahingonkorvauksen kaltaisia velkoja, joihin ei tavallisesti liity vakuuksia. Ehdotettu pykälä koskee yhtäläisesti sekä yleistä vanhentumista että kanneajoja ja muita erityisiä vanhentumissäännöksiä.

Velan vanhentuminen ei estäisi velkojaa saamasta suoritusta sellaisesta vakuudeksi annetusta velallisen omaisuudesta, johon velkojalla on pantti- tai pidätysoikeus. Vakuuskohteen laadulla ei olisi merkitystä, joten säännös myös kattaa yritys kiinnitykseen perustuvan oikeuden. Pantti- ja pidätysoikeudet rinnastetaan toisiinsa, kuten yleensä muissakin säännöksissä. Siten kaikki oikeudellisesti tehokkaat reaali vakuudet tuovat velkojalle samanlaisen suojan velan vanhentumista vastaan.

Vakuusoikeus tuo suojaa vain siltä osin kuin vakuuden arvo riittää velan maksuun.

Velkojalla ei ole oikeutta periä vanhentunutta saatavaansa ylimenevältä osalta. Jos esimerkiksi kiinteistö on kiinnitetty ja pantattu arvoaan suuremmasta rahamäärästä, ei velkoja voi tässäkään suhteessa saada mitään etua arvon ylittävästä kiinnityksestä tai panttaussitoumuksesta.

Säännös koskee nimenomaisen sanamuotonsa mukaan vain velallisen itsensä antamaa vakuutta, ei vierasvelkavakuutta, josta säädetään takauslaissa. Jos päävelka vanhenee, myös siitä annettu takaus ja kyseisen lain 41 §:n viittaussäännöksen mukaan myös vierasvelkapanttaus raukeavat. Näin vierasvelkavakuutta ei voida käyttää vanhentuneen päävelan maksuksi. Sitä vastoin tilanteessa, jossa velkojan vakuusvelka on vanhentunut vain pantinantajaa vastaan, velkoja voi edelleen vaatia suoritusta pantista.

Pykälän 2 momentti koskee velan vanhentumisen vaikutusta omistuksenpidätystehtoon. Ehdotuksen mukaan velan vanhentuuksessa raukeaa ehto, jonka mukaan myyjällä on maksun laiminlyönnin johdosta oikeus purkaa kauppa tai vaatia kaupan kohde takaisin, mikäli kyseistä ehtoa ei ole kirjattu asianomaiseen rekisteriin. Säännös merkitsee osin huomattavaakin muutosta nykytilaan. Varsin suuri osa omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdoin tehtävistä kaupoista koskee kohteita, jotka eivät ole minkään rekisteröintisääntelyn alaisia. Tällaisia ovat esimerkiksi kodinkoneet ja huonekalut, mutta myös suuri osa elinkeinotoiminnassa käytettävistä koneista ja laitteista.

Kauppahintaa koskevalla velalla tarkoitetaan ensinnäkin varsinaista vastikevelkaa. Säännös kattaa kuitenkin muutkin velvoitteet, joiden suorittamista omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto turvaa. Jos ehdon turvaamat erät vanhentuvat itsenäisesti, vakuusehto raukeaa vasta, kun koko velka on vanhentunut.

Pantti- ja pidätysoikeudet edellyttävät säännönmukaisesti toimia, jotka julkistavat vakuusoikeuden syntymisen ja olemassaolon. Koska vakuusesine on velkojan hallinnassa, velallisen pitäisi tietää vakuusoikeudesta. Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdot perustuvat sen sijaan usein vain sopimusehtoon, joka ei samalla tavalla edellytä ulkoisesti havaittavia toimenpiteitä. Rekisteröimättömät

omistuksenpidätysehdot on lisäksi yleensä tarkoitettu lyhyempien velkojen vakuuksiksi. Velkojan voi muutoinkin, jo vakuusesineen ja sen vakuusarvon säilymisen vuoksi, edellyttää vetoavan omistuksenpidätysehtoon mahdollisimman nopeasti velan erääntymisen jälkeen.

Tietyistä omistustilajeista pidetään rekistereitä, joihin voidaan kirjata myös omistuksenpidätysehto. Tällaisia omistuksesta ja oikeuksista pidettäviä rekistereitä ovat kiinteistöjä koskeva lainhuuto- ja kiinnitysrekisteri, kuljetusvälineitä koskevat rekisterit sekä arvo-osuusrekisteri. Muilla kuin laissa säädettyillä rekistereillä, kuten jonkin elinkeinonharjoittajan omalla rekisterillä, ei ole oikeudellisia vaikutuksia.

Jos omistuksenpidätysehto on kirjattu ennen kauppahinnan vanhentumista, se on sitova, vaikka velka myöhemmin vanhentuisikin. Jos taas ehto ei ole velan vanhentuessa merkitty rekisteriin, ehto raukeaa samanaikaisesti kuin velka vanhentuu. Sillä ei ole merkitystä, onko ehdon kirjaaminen määräaikana laissa säädetty velvollisuus vai ei. Myös viivästynyt merkintä suojaa omistuksenpidäty- tai takaisinottoehdon raukeamiselta. Ehto voidaan rekisteröidä myös velallisen toimesta, kuten tapahtuu, jos kiinteistön ostaja hakee lainhuutoa ehdollisen saannon perusteella. Tällöin lainhuutohakemus jätetään lepäämään, kunnes omistusoikeuden siirtyminen on vahvistunut. Kiinteistön kaupassa omistuksenpidätysehto voidaan sopia olemaan voimassa enintään viisi vuotta.

17 §. *Maksukyvyttömyysmenettely.* Pykälässä säädetään yleisten maksukyvyttömyysmenettelyjen vaikutuksesta velan vanhentumiseen

Pykälän 1 momentin mukaan velkojalla on vanhentumisajan kulumisesta huolimatta oikeus saada suoritus konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, jos saatava on otettu huomioon konkurssituomiossa. Saatavan huomioon ottamisella tarkoitetaan, että saatava on konkurssituomiossa määrätty maksettavaksi konkurssiin luovutetun omaisuuden arvosta. Konkurssituomiolla vahvistettu oikeus konkurssipesän jako-osaan ei siten vanhennu. Velkojan ei tarvitse erikseen muistuttaa velasta tai tehdä muita katkaisutoimia konkurssin kestäessä.

Sääntö koskee kaikkea omaisuutta, jonka katsotaan kuuluvan konkurssipesään. Siten se ulottuu myös omaisuuteen, joka saatetaan joutua jakamaan vasta konkurssin lopputilityksen jälkeen, koska omaisuus on vasta tuolloin tullut pesänhoitajien tietoon.

Konkurssituomio koskee vain velkojan oikeutta konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen. Jos konkurssi koskee luonnollista henkilöä, hän on vastuussa velasta myös sellaisella myöhemmin saamallaan varallisuudella, joka ei kuulu konkurssipesään. Velallisen henkilökohtainen velka vanhentuu yleisten säännösten mukaisesti. Koska konkurssituomio ei ole ulosottooperuste, jäisi siitä laskettavan vanhentumisajan pituus epäselväksi. Ehdotuksen mukaan tällöinkin sovellettaisiin viiden vuoden vanhentumisaikaa.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä vahvistettu maksuohjelma sekä yrityksen saneerausmenettelyssä vahvistettu saneerausohjelma korvaavat ohjelmassa huomioon otettujen velkasuhteiden alkuperäiset ehdot. Maksuohjelmassa määrätään myös tulevat maksuajat. Koska maksuohjelma on ulosottooperuste, jonka mukaan suoritusvelvollisuus alkaa vasta myöhemmin, maksuohjelmaan sisältyvien erien vanhentumisaikaan sovelletaan 13 §:n 3 momentin säännöksiä. Näin jokaisella maksuerällä on vahvistetusta eräpäivästä laskettava viiden vuoden vanhentumisaika. Selvyyden vuoksi 2 momenttiin otettaihin tätä koskeva viittaus.

Momentissa on säännös siltä varalta, että maksuohjelma raukeaa. Tällöin vanhentumisajan katsotaan katkenneen silloin, kun tuomioistuin on antanut lainvoimaisen päätöksen maksuohjelman raukeamisesta. Kaikkien velkajärjestelyvelkojen katkaistavissa oleva vanhentumisaika alkaa siten kulua samasta ajankohdasta. Vanhentumisajan pituus riippuu siitä, onko velkojalla ennestään suoritusuomio vai ei ja koskeeko kyseistä velkaa jokin erityisvanhentumisaika.

Nykyään kanneajojen osalta noudatetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 ja 79 a §:ää, joiden mukaan esimerkiksi maksuohjelman raukeamistilanteissa kanneajan katsotaan keskeytyneen velkajärjestelyyn kuluneiden kalenterivuosien ajaksi. Määräajan keskeytyminen onkin perusteltu ratkaisu vanhentumislain ulkopuolelle jäävi-

en niin sanottuja lopullisten vanhentumisaikojen osalta. Tarkoituksenmukaista ei kuitenkaan ole, että kanneaikoja koskevat säännökset poikkeaisivat vanhentumissäännöksistä vain yhden menettelylajin osalta. Tästä syystä ehdotetaan, että myös kanneaikojen katsotaan alkavan uudestaan, kun maksuohjelma raukeaa. Sama sääntely koskisi myös yrityksen saneerausmenettelyn raukeamista.

Erityiset säännökset ulosoton vaikutuksista velan vanhentumiseen eivät ole tarpeen, koska 11 §:n mukaan velan vanhentuminen keskeytyy koko ulosottomenettelyn ajaksi ja uusi vanhentumisaika alkaa kulua, kun menettely päättyy.

Vaikka ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen voidaan oikeudellisena ilmiönä erottaa velan vanhentumisesta, ne johtavat käytännössä lähes samankaltaiseen lopputulokseen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden rajoituksiin. Ulosottolakiesityksen mukaan täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta säädettäisiin ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:ssä.

18 §. *Vanhentumisen huomioon ottaminen.* Pykälässä säädetään siitä, millä edellytyksillä velan vanhentuminen otetaan huomioon tuomioistuimessa tai muussa viranomaismenettelyssä.

Voimassa olevan oikeuden mukaan yleinen kymmenen vuoden vanhentuminen otetaan huomioon tuomioistuimessa vain velallisen väitteestä. Erityiset vanhentumisajat on puolestaan vakiintuneesti tutkittu viran puolesta. Erityisvanhentumisen tutkimista tuomioistuimen omasta aloitteesta on pidetty perusteltuna, koska erityisillä vanhentumissäännöksillä pyritään velkasuhteiden nopeaan selvittämiseen. Osaltaan erilainen suhtautuminen on ollut seurausta myös siitä, että monet erityissäännökset koskevat kanneaikoja. Lakiehdotuksen lähtökohtana on myös tältä osin se, että yleisiä ja erityisiä vanhentumisaikoja sekä kanneaikoja koskisi mahdollisimman pitkälle sama sääntely.

Siviiliprosessia koskevien yleisten periaatteiden mukaan tuomioistuimen on perustettava ratkaisunsa asianosaisten esittämiin vaatimuksiin ja väitteisiin. Periaate ei kuiten-

kaan ole ehdoton, vaan asia voidaan ratkaista asianosaisia kuulemattakin, jos vaatimus on ilmeisen perusteeton. Tuomioistuimella ei myöskään oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:n 2 momentista ilmenevän periaatteen mukaan ole sidottu asianosaisten vaatimuksiin sellaisessa asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu. Käytännössä tuomioistuimella ei kuitenkaan voi olla muutoin kuin asianosaisilta saatujen selvitysten perusteella tietoa siitä, koska vanhentuminen on alkanut ja onko vanhentuminen katkaistu. Tästä syystä tuomioistuimella ei ole mahdollisuuksia hylätä vaatimusta velan vanhentumisen vuoksi, jollei velkojalle ole annettu tilaisuutta vastata vanhentumiskysymykseen.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että vanhentuminen otetaan tutkittavaksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaismenettelyssä vain asianosaisen väitteen perusteella. Vanhentumista ei siten oteta viran puolesta huomioon, vaikka vanhentumista koskevat säännökset ovat pakottavia. Väiteenvaraisuus koskee myös kanneaikoja.

Vanhentumisen väitteenvaraisuuden keskeisin merkitys on siinä, että velallisen on vedottava vanhentumiseen. Vanhentunutta velkaa koskevaa kannetta ei voida hylätä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla selvästi perusteettomana ilman, että asianosaisille varattaisiin tilaisuutta lausua asiasta. Merkitystä ei ole sillä, kuinka kauan velka näyttäisi hakemusasiakirjojen perusteella olevan vanhentunut. Jos velallinen ei vastaa vanhentunutta velkaa koskevaan kanteeseen, antaa perustelemattoman vastauksen taikka vetoaa vastauksessaan ainoastaan seikkoihin, joilla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, kanne on hyväksyttävä yksipuolisella tuomiolla.

Tuomioistuimen on kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 21 §:n 3 momentin mukaisesti huolehdittava siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota. Vanhentuminen kuuluu luonnollisesti seikkoihin, jotka tuomioistuimen on prosessinjohtollisin toimenpitein otettava asiassa keskustelun kohteeksi. Se, millaista vetoamista vanhentumisen huomioon ottaminen täsmällisesti edellyttää, ratkeaa yleisten väittämistaakkaa ja materiaalista prosessinjohtoa koskevien periaatteiden nojalla. Riit-

tävänä voidaan pitää sitä, että velallisen vaatimuksista käy ilmi vanhentumiseen tai velkojan passiivisuuteen liittyviä näkökohtia. Jos vanhentumisen mahdollisuus ilmenee oikeudenkäyntiaineistosta, tuomioistuimen tulee kyselyoikeuttaan käyttämällä selvittää, onko velallisen aikomuksena vedota velan vanhentumiseen.

Pykälän 2 momentissa on viittaus siihen, että ulosottovaiheessa noudatetaan toista sääntöä, jonka mukaan ulosottomies tutkii omasta aloitteestaan, onko täytäntöönpantava saamisoikeus vanhentunut. Tämä vastaa voimassaolevaa käytäntöä. Ulosottolakiesityksessä ehdotetaan, että asiasta otetaan nimenomainen säännös ulosottolain 2 luvun 1 §:ään.

Ulosottomiehen tutkinta koskee luonnollisesti vain ulosotoperusteen antamisen jälkeen tapahtunutta vanhentumista. Suoritusuomion antamisen jälkeen velka voi vanhentua 13 §:n 2 momentin mukaisesti viidessä vuodessa, jollei vanhentumista ole tänä aikana katkaistu.

Vanhentuminen, kun vastuuvelvollisia on useita

19 §. *Vanhentuminen yhden velallisen osalta.* Pykälässä säädetään vanhentumisaajan laskeamisesta ja vanhentumisen oikeusvaikutuksista silloin, kun samasta velasta on vastuussa useampi velallinen.

Vanhentumisaika laskettaisiin 1 momentin mukaan jokaisen velallisen osalta erikseen. Jos velka esimerkiksi irtisanoon maksujen laiminlyönnin vuoksi enneaikaisesti, alkaa vanhentumisaika kulua kunkin velallisen kohdalla siitä, kun velka on erääntynyt häneen nähden. Jos velkoja ei kohdistu eräännyttämistoimia samanaikaisesti kaikkiin velallisiin, myös vanhentumisaikat voivat alkaa eri ajankohdista.

Sama yksilöllinen vanhentumisen laske mistapa koskee myös vanhentumisen katkaisutoimia. Velan vanhentuminen katkeaisi vain sen velallisen osalta, jonka nimissä katkaisutoimi tehdään tai johon katkaisutoimi kohdistetaan. Vanhentuminen on toisin sanoen katkaistava kunkin velallisen osalta erikseen ja katkaisusta alkaa kulua uusi vanhentumisaika. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa

olevia oikeussääntöjä.

Kyseinen pykälä koskee vain yhteisvelkasuhteita, joissa usea henkilö vastaa sitoumuksensa tai suoraan lain, kuten vahingonkorvauslain, perusteella velallisina velan maksusta. Säännökset velallisen ja takaajien välisistä vastuista ja myös vanhentumisen vaikutuksista näihin velkoihin ovat kootusti takauslain 17, 18 ja 31 §:ssä. Näidenkin säännösten perusteella velan vanhentumisen alkamisajankohta ja vanhentumisen katkaiseminen arvioidaan velallisen ja jokaisen päävelasta vastuussa olevan takaajan osalta erikseen. Koska takaus ja vierasvelkapanttaus ovat liitännäisiä päävelkaan nähden, ne lakkaavat kuitenkin aina, kun päävelka vanhentuu.

Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain mukaan henkilökohtaisesti vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat kaikista yhtiön veloista. Yhtiömiesten velkavastuun ei katsota vanhentuvan itsenäisesti, vaan velan olemassaolo myös vanhentumisen kannalta arvioidaan yksinomaan yhtiön ja velkojan välisenä suhteena. Velkojan ei siten tarvitse katkaista velan vanhentumista jokaiseen yhtiömieheen nähden, vaan ainoastaan yhtiöön. Ehdotus ei tältä osin muuta voimassa olevia sääntöjä.

Pykälän 2 momentissa säädetään oikeusvaikutuksista niissä tapauksissa, joissa yhden yhteisvastuullisen velallisen velka on vanhentunut. Ehdotuksen mukaan muut velalliset vastaavat tämän jälkeen vain oman osuutensa suorittamisesta. Velkavastuuseen jääneiden vastuu rajoittuu siis kahdessa suhteessa. Ensinnäkin velkavastuun kokonaismäärä supistuu sillä määrällä, josta se velallinen, jonka osalta velka on vanhentunut, velallisten keskinäisessä vastuunjaossa olisi vastannut. Toiseksi velalliset eivät ole supistuneesta velasta enää solidaarisessa vastuussa, vaan velkoja voi vaatia kultakin velalliselta vain tämän omaa osuutta velasta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta oikeudesta, jonka mukaan jäljelle jääneiden velallisten vastuu supistuu vastuusta vapautuneen velallisen pääluvun mukaisella osuudella, mutta he jäävät kuitenkin yhä yhteisvastuuseen lopusta velasta. Ehdotus sitä vastoin vastaa uuden takauslain 18 §:ää. Tarkoituksenmukaista onkin, etteivät erilaisia yhteis-

vastuutilanteita koskevat säännökset aiheetta poikkea toisistaan.

Vastuun hajautuminen johtuu siitä, että velalliset ovat yhteisvastuullisia myös keskinäisessä suhteessaan. Jos velan maksanut velallinen ei saa joltain velalliselta tämän maksusuutta, jaetaan tämän osuus velkakirjalain 2 §:n 2 momentin mukaan muiden velallisten kesken heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa. Näin ollen yhteisvastuullisuuden säilyttäminen yhden velallisen vapautuessa vastuusta saattaisi heikentää muiden velallisten asemaa, jos joku jäljelle jääneistä velallisista osoittautuu maksukyvyttömäksi. Koska vanhentuminen johtuu siitä, ettei velkoja ole huolehtinut velan vanhentumisen katkaisusta, on perusteltua, että velkoja kantaa myös vastuun menettelynsä seurauksista. Merkitystä ei ole sillä, tapahtuuko vanhentuminen ennen suoritustuomion antamista vai sen jälkeen.

Sääntö on sikäli ehdoton, ettei vanhentumisen johdosta velasta vapautuneen velallisen todellisella maksukyvyllä ole merkitystä. Jos velan annetaan vanhentua maksukyvyttömän velallisen osalta, ei hänen vapautumisellaan ehkä ole lainkaan tosiasiallista vaikutusta muiden velallisten asemaan. Kolmansiiin ulottuvia oikeusvaikutuksia ei kuitenkaan ole selkeyden vuoksi syytä jättää velallisen maksukyvyyn tapauskohtaisen arvioinnin varaan. Velan vanhentumisen katkaiseminen on lisäksi tehty niin yksinkertaiseksi, ettei muunlaista sääntöä voida perustella esimerkiksi kustannussäästöillä.

Jos jonkun velallisen tiedetään olevan vakavissa maksuvaikeuksissa, muut velalliset voivat antaa velkojalle suostumuksensa siihen, että velan annetaan vanhentua maksukyvyttömän velallisen osalta. Tällöin voidaan sopia, miten jäljellejäävät velalliset vastaavat velasta vai jäävätko he yhteisvastuuseen koko velan määrästä. Sellaista sopimusehtoa ei voida pätevästi tehdä etukäteen, jossa velkojalle annettaisiin oikeus vapauttaa yksi velallinen vastuusta samalla kun kanssavelalliset jäisivät täyteen vastuuseen.

Momentin toisessa virkkeessä täsmennetään, mitä kunkin velallisen osuudella tarkoitetaan. Pääsääntöisesti vastuu jakautuu velallisten pääluvun mukaan. Tämä sääntö seuraa velkakirjalain 2 §:stä. Velallisten maksusuuksia laskettaessa huomioon otetaan

velallisten alkuperäinen lukumäärä. Pääluvun mukaisesta vastuunjaosta poiketaan, jos velalliset ovat keskenään toisin sopineet tai jaosta on toisin määrätty.

Lakiin sisältyviä määräyksiä velallisten välisestä vastuunjaosta sisältyy esimerkiksi vahingonkorvauslain 3 luvun isännänvastuuta koskeviin säännöksiin, joiden mukaan työnantajan vastuu on yleensä ensisijaista työntekijän vastuuseen nähden. Velalliset voivat sopia keskenään vastuunjaosta monella tavalla. Joku velallisista saattaa olla ensisijaisessa vastuussa velasta tai vastuu saattaa olla jaettu muutoin kuin pääluvun mukaisiin osuuksiin. Velallisten keskinäisen vastuun ollessa erilaista on yhden velallisen vastuusta vapautumisella erilaiset vaikutukset siitä riippuen, millainen takautumisoikeus muilla velallisilla olisi ollut vapautunutta velallista kohtaan.

Jos velalliset eivät ole lainkaan yhteisvastuussa velan maksusta, vaan vastuu on jo velkasitoumuksessa jaettu myös velkojaan nähden esimerkiksi pääluvun mukaiseksi, ei velan vanhentuminen yhden velallisen osalta vaikuta muiden vastuuseen.

Velallisten keskinäinen vastuunjakosopimus on lähtökohtaisesti yksinomaan velallisten välinen asia, joka ei edellytä velkojan myötävaikutusta. Vastuunjakosopimushan ei vaikuta velkojan perintäoikeuteen. Koska ehdotuksen mukaan velallisten vastuunjaolla on kuitenkin vaikutusta vanhentumisen oikeusvaikutuksiin, säännöksessä edellytettäisiin, että velkoja on hyväksynyt velallisten keskinäisen vastuunjakosopimuksen. Yleisen periaatteen mukaan sopimuksella ei voi olla kolmatta sitovaa ja tämän oikeuksia heikentävää vaikutusta ilman hänen hyväksyntäänsä. Tästä periaatteesta on kuitenkin poikettu takauslain 18 §:ssä, jonka mukaan jo velkojan tieto takaajien keskinäisestä vastuunjaosta on merkitsevä. Erilaiset vastuunjakosopimukset ovat takaussuhteissa tavallisempia kuin yhteisvelkasuhteissa.

Velkojan on katsottava hyväksyneen velallisten sopimuksen, jos hän velkaa myöntäessään on ollut tietoinen sopimuksen sisällöstä eikä ole tähän puuttunut. Tässä vaiheessa velkojalla on mahdollisuus kieltäytyä velan antamisesta, jos hän ei halua hyväksyä velallisten sopimusta. Velalliset voivat kuitenkin sopia keskinäisestä vastuunjaostaan myös

velkasuhteen myöhemmässä vaiheessa. Tällöin velkojalla ei ole samanlaista mahdollisuutta vaikuttaa velallisten sopimukseen. Velkojan edellytetäänkin tällöin nimenomaisesti hyväksyvän velallisten sopimuksen, jotta sillä olisi vanhentumisen seurauksiin ulottuva vaikutus.

Pykälän 3 momentissa säädetään velallisen oikeudesta saada liikaa suorittamansa määrä palautetuksi, jos hän on suorittanut velkaa tietämättä, että velka oli jonkun yhteisvastuullisen velallisen osalta vanhentunut. Velallisella olisi oikeus saada takaisin se määrä, joka ylittää hänen 2 momentissa tarkoitetun maksuosuutensa.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta oikeudesta, sillä nykyisin velalliset jäävät yhteisvastuuseen ja kaikki siis vastaavat koko supistuneesta velkamäärästä. Velkojalla ei ole katsottu olevan palautusvelvollisuutta silloinkaan, kun jäljelle jääneet velalliset ovat suorittaneet vanhentunutta velkaa.

Ehdotettu säännös poikkeaa myös 14 §:n 2 momentin säännöksestä, jonka mukaan yleensä vanhentuneen velan maksaminen ei ole peruste vaatia tehtyä suoritusta takaisin. Tällöin perustilanne on kuitenkin toinen. Silloin, kun velallisten yhteisvastuu purkautuu vanhentumisen seurauksena, eivät jäljelle jääneet velalliset ole enää vastuussa muiden maksuosuuksista. Vaikka jokaisen voidaan olettaa tietävän tai ainakin vastaavan siitä, onko hänen oma velkansa vanhentunut, ei sama tietämisvelvoite voi koskea muiden henkilöiden velkasuhdetta. Ei olisi oikeudenmukaista, että velkoja voisi pitää yhden velallisen tekemän koko velan suorituksen, vaikka tämä olisi velkojan menettelyn vuoksi menettänyt takautumisoikeutensa muita velallisia kohtaan.

Palautusvelvollisuutta ei tietenkään olisi, jos velallinen on suorittanut velan tietoisena sen vanhentuneisuudesta. Velkojan tietoisuudella vanhentumisesta ja velallisen oman osuuden ylittävästä suorituksesta ei sitä vastoin olisi merkitystä maksun palautuksen kannalta.

Palautettavalle rahamäärälle olisi suoritettava korkoa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaan.

20 §. *Takautumisoikeuden vanhentuminen.* Pykälässä säädetään yhteisvastuullisten ve-

lallisten takautumisoikeuden vanhentumisesta. Kuten edellä on selostettu, velan maksaneella velallisella on oikeus vaatia kultakin yhteisvastuussa olleelta velalliselta pääluvun mukainen osuus velasta, jollei muuta ole sovittu. Takautumisoikeus syntyy vain siltä osin, kuin velallinen on maksanut velkaa yli oman maksuosuutensa.

Ehdotuksen mukaan takautumisoikeuden vanhentuminen alkaisi velallisen suorittaessa velkaa. Takautumissaatavan vanhentumisaika ei siten ole sidottu alkuperäisen päävelan vanhentumisaikaan. Useinhan voikin olla niin, ettei velan maksaneella velallisella ole edes tietoa siitä, milloin vanhentumisaika toisia velallisia vastaan olisi päättymässä. Hänelle on luonnollisesti varattava myös riittävästi aikaa perintätoimiin ja vähintäänkin katkaisun tekemistä varten.

Takautumissaatavan vanhentumisajan pituudesta ei ole erityissäännöstä, joten sovellettavaksi tulee yleinen kolmen vuoden vanhentumisaika. Näin velan maksaneella velallisella on käytettävänä normaalinpituisen vanhentumisaika takautumissaatavansa perimiseen. Sääntely vastaa takauslain 33 §:n 2 momenttia.

Ehdotus toisi muutoksen voimassa olevaan oikeuteen. Vanhentumisasetuksen 3 §:n mukaan vanhentumisajan viimeisenä vuonna velkaa maksaneella yhteisvelallisella on käytettävänä yksi ylimääräinen vuosi takautumissaatavansa perimiseen. Erityissäännös on ollut tarpeen siksi, että velan maksaneelle velalliselle on katsottu lähtökohtaisesti siirtyvän velkojalla ollut maksunsaantioikeus ja myös velan vanhentumista on arvioitu sen mukaan, millainen vanhentumisaika velalla oli ollut velkojan kädessä. Tällaiselle säännölle ei uudistuksen myötä ole tarvetta, koska takautumissaatavan vanhentuminen alkaisi vasta velallisen tehtyä suorituksen. Vasta tällöin velan maksaneelle velalliselle syntyy oikeus vaatia toisilta velallisilta suoritusta, mikä ehdotetun lain mukaan on yleensäkin velan vanhentumisen alkamisajankohta.

Mikäli velallinen on poikkeuksellisesti suorittanut vielä erääntymätöntä velkaa, ei takautumisoikeus ala vanheta välittömästi suorituksesta, vaan tällöin takautumissaatava vanhentuu kuten päävelkakin. Takautumissaatavan vanhentumiseen sovellettaisiin, mi-

tä velan vanhentumisesta on ollut voimassa alkuperäisen velkojan ja muiden velallisten kesken. Velan ennaaikainen maksu ei siten lainkaan vaikuta vanhentumisajan pituuteen tai sen alkamisajankohtaan. Muiden velallisten suoritusvelvollisuus ei voi aikaistua sen johdosta, että yksi velallinen on suorittanut velkaa ennen kuin on ollut siihen velvollinen.

Voimaantulosäännökset

21 §. *Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentissa on säännös lain voimaantuloajasta. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Pykälän 2 momentin nojalla kumotaan vanhentumisasetus, jossa nykyään on yleiset säännökset velan vanhentumisesta samoin kuin julkisesta haasteesta. Esityksessä ehdotetaan, että julkisesta haasteesta annetaan erillinen laki.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhentumisasetukseen tai johonkin sen säännökseen, sovellettavaksi tulee ehdotettu vanhentumislaki tai sen vastaava säännös. Tällaisia viittauksia on muun muassa yrityskiinnityslaisissa (634/1984) ja maaseutuelinkeinojen rahoituslaisissa. Niissä erityistä vanhentumisaikaa koskevista säännöksistä, joita muutoin ehdotetaan muutettaviksi, viittaukset on kuitenkin ajanmukaistettu.

Viittaukset vanhentumisasetuksen julkista haastetta koskeviin säännöksiin tarkoittaisivat vastaavasti viittauksia samaan aikaan voimaan tulevaan julkisesta haasteesta annettavaan lakiin. Tällaisia viittauksia on osakeyhtiölain 13 luvun 9 §:ssä ja osuuskuntalain 19 luvun 10 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa on siirtymäsäännökset, jotka koskevat aikaisemman lain aikana syntyneitä velkasuhteita. Ehdotuksen mukaan vanhentumislain säännöksiä sovelletaan myös niihin velkoihin, joiden oikeusperuste on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Velan erääntymisellä tai aikaisemman lain mukaisen vanhentumisajan alkamisella ei yleensä olisi merkitystä.

Tarkoituksena on, että siirtyminen uuden säännösten soveltamiseen tapahtuisi mahdollisimman joutuisasti. Velkasuhteiden pitkän keston vuoksi olisi hankalaa, jos rinnakkain

noudatettaisiin kahta vanhentumisjärjestelmää. Tämä ei olisi myöskään velkasuhteen osapuolten kannalta perusteltua.

Pääsääntönä olisi, että ehdotettua kolmen vuoden pituista ja yleensä velan erääntymisestä tai eräännyttämiskelpoisuudesta lasketavaa vanhentumisaikaa sovellettaisiin aikaisempien säännösten sijasta. Tämä merkitsee useimmiten yhtäältä vanhentumisajan huomattavaa lyhentymistä ja toisaalta sen alkamisajankohdan myöhentymistä. Ehdotettu siirtymäsäännös voi näin tapauksesta riippuen aikaistaa tai myöhentää katkaistavissa olevan vanhentumisajan päättymishetkeä.

Velallisen kannalta nykyiset säännökset voivat tuottaa aikaisemman vanhentumisajan päättymisajankohdan lähinnä silloin, kun kysymyksessä on pitkäaikainen erääntymätön velka, kuten pankkiluotto. On kuitenkin erittäin poikkeuksellista, että velka vanhentuisi tämänkaltaisissa velkasuhteissa. Yleensä ehdotus tuottaisi nykyistä selvästi lyhyemmän vanhentumisajan.

Eräissä velkasuhteissa erityisvanhentumisaika kuitenkin pidentyisi, mikä voi heikentää velallisen asemaa. Tällainen on esimerkiksi asiamiehen vahingonkorvausvastuu, jossa vanhentumisaika muuttuisi aikaisemmasta kauppakaaren 18 luvun 9 §:n mukaisesta yhdestä vuodesta kolmeksi vuodeksi. Tätä ei voitane pitää ongelmana, koska velallinen ei yleensäkään voi olettaa velkojan olevan niin passiivinen, että hän sen johdosta voisi olettaa vapautuvansa velasta. Pidentyvissä erityisvanhentumisajoissa velallisenä ei koskaan ole kuluttajan asemassa oleva yksityishenkilö.

Velkojan kannalta taas merkittävää on vanhentumisajan lyhentymisen. Katkaistavissa olevien vanhentumisaikojen osalta ehdotus lisää kuitenkin vain velkojan muistutusvelvoitteita.

Lain voimaantullessa tarvitaan siirtymäaika, jonka kuluessa vanhat velat eivät uusien säännösten johdosta vanhentuisi. Muutoin olisi vaarana, että aikaisemmin kymmenen vuoden vanhentumisen piirissä ollut velka voisi vanhentua välittömästi ja yllättäen lain voimaantullessa tai pian sen jälkeen. Näin voisi tapahtua silloin, kun velan erääntymisestä on lain voimaantullessa kulunut tai juuri kulumassa kolme vuotta. Siirtymäsäännös

suojaa muun muassa vahingonkorvausvelkoja.

Ehdotuksen mukaan velka ei voi vanhentua kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa uusien säännösten nojalla, jos vanhentuminen ei tapahtuisi myös aikaisemmin voimassa olleiden säännösten perusteella. Vanhentuminen ei siten voisi tänä aikana tapahtua yksin uuden lain säännösten perusteella. Jos vanhentuminen sitä vastoin olisi tapahtunut myös aikaisempien säännösten nojalla, ei siirtymäaika estäisi vanhentumista. Jos esimerkiksi kuluttajasaatava on eräänynyt kaksi vuotta ennen lain voimaantuloa, se vanhentuisi voimaantuloa seuraavan vuoden päättyessä.

Toisaalta taas velka ei siirtymäkautena vanhentuisi aikaisempien säännösten nojalla, jollei vanhentuminen tapahtuisi myös uusien säännösten johdosta. Näin ollen saamisen syntymisestä laskettava yleinen kymmenen vuoden vanhentumisaika menettäisi välittömästi merkityksensä. Koska edellä mainittu asiamiehen vahingonkorvausvastuun yhden vuoden kanneaikäsäännös kumottaisiin, myös ennen lain voimaantuloa syntyneiden vahingonkorvaussaatavien vanhentumisaika pidentyisi uusien säännösten mukaiseksi kolmeksi vuodeksi.

Jo aikaisemman lain aikana vanhentuneet velat eivät lainuudistuksen johdosta voi syntyä uudestaan. Näin on myös silloin, kun kyseiset velat eivät uusien säännösten mukaan olisikaan vanhentuneita. Uusi laki ei muutoinkaan koskisi näitä aikaisemmin vanhentuneita velkoja, joten esimerkiksi vanhentumisen oikeusvaikutukset määräytyisivät edelleen aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan.

Selvänä voidaan pitää myös sitä, että aikaisempi katkaisutoimi on edelleen vaikutuksellinen, vaikka se ei täysin vastaisikaan uusia säännöksiä. Oikeustoimen lainmukaisuus arvioidaan sen tekohetken perusteella. Aikaisemman lain aikana tehty katkaisutoimi ei kuitenkaan tuota aikaisemman lain mukaista kymmenen vuoden vanhentumisaikaa, vaan uusi katkaisu on yleensä tehtävä lain voimaantuloa seuraavien kolmen vuoden kuluessa.

Pykälän 4 momentti koskee lain voimaantulon vaikutuksia vireillä olevissa asioissa. velan katsottaisiin vanhentumislain 11 §:n

mukaisesti keskeytyvän myös niissä asioissa, jotka on saatettu tuomioistuimen tai esimerkiksi kuluttajavalituslautakunnan käsiteltäväksi ennen lain voimaantuloa. Vanhentuminen keskeytyisi sinä päivänä, jona laki tulee voimaan. Näin velkojan ei tarvitsisi erikseen huolehtia vanhentumisen katkaisemisesta esimerkiksi julkisen haasteen tai maksukyvyttömyysmenettelyn aikana.

Ulosottoasioista olisi poikkeussäännös sen estämiseksi, että ehkä kauankin aikaa sitten tapahtuneeseen vireilletuloon liitettäisiin jälkikäteen vanhentumisen keskeyttävä vaikutus silloinkin, kun ulosmittausyritystä ei ole tehty velallisen tietten ja velallinen on jäänyt tietämättömäksi velkojan vaatimuksesta. Ulosottolakiesityksen mukaan ilmoittamismenettelyä tehostetaan, mikä osaltaan mahdollistaa sen, että myös ulosottomenettelyn vireilletulo saisi aikaan vanhentumisen keskeytymisen. Ehdotuksen mukaan vireillä olevissa ulosottoasioissa siirtyminen uuteen järjestelmään edellyttäisi kuitenkin sitä, että vanhentuminen on ulosoton yhteydessä muulla tavalla katkaistu taikka että vireilletulosta on ilmoitettu tai ilmoitetaan velalliselle ennen velan vanhentumista. Jos ulosottolakiesitykseen sisältyvä vanhentumisasetuksen muutos ehtii tulla voimaan ennen uutta vanhentumislakia, jo pelkkä vireilletulo on tänä väliaikana riittävä katkaisutoimi. Velkoja voi aina varmistaa vanhentumisen katkaisemisen panemalla ulosottohakemuksen uudelleen vireille vanhentumislain voimaantulon jälkeen.

1.2. Laki julkisesta haasteesta

1 §. *Soveltamisala ja lain toissijaisuus.* Laki koskisi menettelyä ja oikeusseuraamuksia julkisessa haasteessa. Julkinen haaste annetaan velallisen kaikkien velkojen selvittämistä varten. Menettely koskee kaikenlaisia velkoja niiden laadusta riippumatta. Näin myös sellaiset velat, jotka jäävät vanhentumislain soveltamisalan ulkopuolelle, tulee ilmoittaa julkisen haasteen johdosta. Ilmoittamatta jättämisen uhkana on, että tuntemattomaksi jääneet velat lakkaavat.

Pykälän 1 momentin mukaan lakia noudatetaan, kun velallisen tuntemattomille velkojille voidaan muun lain nojalla antaa julkinen haaste. Haaste perustuu siten aina johonkin

erityislain nimenomaiseen säännökseen. Tätä osin laki poikkeaa nykyisestä vanhentumisasetuksesta, johon sisältyy eräitä julkisen haasteen edellytyksiä ja käyttötilanteita koskevia säännöksiä. Yhteisöjen purkautumiseen liittyvät julkisen haasteen soveltamistilanteet määräytyvät nykyäänkin asianomaisen yhteisölainsäädännön perusteella.

Julkista haastetta ei siten voida antaa velallisen niin halutessa vaan ainoastaan laissa määrättyissä tilanteissa, joissa on erityinen tarve selvittää velallisen taloudellinen asema kokonaisuudessaan. Tämänkaltaisia tilanteita liittyy sekä perhe- ja perintöoikeudellisiin että yhteisöoikeudellisiin selvitysmenettelyihin. Tarkoituksenmukaista onkin, että julkisen haasteen tarve ja edellytykset arvioidaan asianomaisen aineellisen lainsäädännön yhteydessä.

Julkinen haaste voidaan antaa vainajan, kuolinpesän tai myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi. Menettely on ennuodestaan käytössä ja sitä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi perintökaaren (40/1965) 21 lukuun, jossa ovat muutkin pesän velkoja ja velkavastuuta koskevat säännökset. Myös avioliiton purkautumisen yhteydessä saattaa olla aiheellista varmistaa, että kaikki puolisoitten velat otetaan huomioon ositusta tehtäessä. Tätä koskeva säännös ehdotetaan sijoitettavaksi omaisuuden ositusta koskevaan avioliittolain (234/1929) IV osaan. Julkinen haaste voidaan antaa myös vajaavaltaisen velkojen selvittämistä varten. Edunvalvojan oikeudesta hakea julkista haastetta päämiestään varten säädettäisiin holhoustoimesta annetussa laissa.

Yhteisön vapaaehtoista purkautumista edeltää tavallisesti selvitystila. Selvitysmenettelyyn liittyy julkinen haaste, jolla pyritään selvittämään yhteisön tuntemattomat velkojat ja näiden saatavien kokonaismäärä. Julkista haastetta koskevia säännöksiä on muun muassa osakeyhtiölain (734/1978) 13 luvun 9 a §:ssä, osuuskuntalain (1488/2001) 19 luvun 10 §:ssä, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 15 §:ssä, yhdistyslain (503/1989) 40 §:ssä sekä säätiölain (109/1930) 19 §:ssä. Näissä säädetään selvitysmiesten velvollisuudesta hakea julkinen haaste selvitystilaan asetetun yhteisön tai säätiön velkojille.

Julkinen haaste eroaa oikeusvaikutuksiltaan muista kuulutusmenettelyistä ja julkisista kehotuksista. Säännöksessä mainitaankin nimenomaisesti, että julkinen haaste annetaan ja menettely tapahtuu velkojen selvittämistä varten. Esimerkiksi oikeushenkilöiden sulautumiseen ja jakautumiseen liittyvät julkiset ilmoitukset tai kehotukset, joissa velkojille varataan tilaisuus lausua ehdotuksesta, eivät kuulu tämän lain soveltamisalaan. Näistä kuulutuksista ei myöskään käytetä julkisen haasteen nimitystä. Julkisella haasteella ei myöskään pyritä velkasuhteiden vahvistamiseen ja täytäntöönpanoperusteen antamiseen, vaan ainoastaan siihen, että velat tulevat tietoon.

Esitykseen sisältyy kuitenkin ehdotus siitä, että niin julkista haastetta kuin muitakin velkojille annettavia kuulutuksia varten perustettaisiin yhteinen rekisteri. Kuulutusrekisteristä säädettäisiin 10 §:ssä ja sen käyttöön otosta päätettäisiin asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi julkiseen haasteeseen, joka annetaan konkurssin tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitetun menettelyn yhteydessä. Näissä menettelyissä annettavaa kuulutusta koskevat omat erityissäännöksensä ja niillä on myös taustamenettelyistä johtuvia itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Valvomatta jääneitä velkoja ei esimerkiksi oteta konkurssissa huomioon, vaikka ne olisivat esimerkiksi velallisen kirjanpidon johdosta pesänhoitajan tiedossa.

Ehdotettu laki on menettelyä ja julkisen haasteen oikeusvaikutuksia koskeva yleis-säädös. Konkurssin ja yrityssaneerauksen lisäksi muuallakin lainsäädännössä on eräitä haastetilanteita koskevia erityissäännöksiä. Lain toissijaisuus ilmenee pykälän 3 momentista. Siltä osin kuin muuta ei ole säädetty, menettelyyn samoin kuin oikeusvaikutuksiin sovelletaan yleislakia ilman nimenomaista viittaustakin.

Nykyisessä lainsäädännössä tällaisia erityissäännöksiä on osakeyhtiölain 13 luvun 9 a §:n 2 momentissa ja osuuskuntalain 19 luvun 10 §:ssä. Kyseisten säännösten mukaan julkista haastetta haetaan tuomioistuimen sijasta rekisteriviranomaiselta eli patentti- ja rekisterihallitukselta. Myös kuulutusai-ka on yhteisöjen osalta vain kuukauden pi-

tuinen eli huomattavasti lyhyempi kuin muissa julkisissa haasteissa. Muista osin kyseisissä säännöksissä viitataan julkista haastetta koskeviin yleisiin menettelysäännöksiin. Näin muun muassa se, mitä säädetään tuomioistuimesta koskee soveltuvin osin rekisteriviranomaista.

Menettely julkisessa haasteessa

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuin ja käsittelyjärjestys.* Pykälässä säädetään siitä, missä tuomioistuimessa julkista haastetta koskeva asia käsitellään, ja asian käsittelyjärjestyksestä. Asialliseen toimivaltaan haasteasioissa ei ehdoteta muutoksia, vaan pykälän 1 momentin mukaan haastetta haetaan edelleen yleiseltä alioikeudelta. Sen sijaan alueellista toimivaltaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi tulisi velallisen yleinen oikeuspaikka.

Nykyisen vanhentumisasetuksen mukaan toimivaltainen tuomioistuin on velallisen konkurssituomioistuin. Konkurssisäännön 1 luvun 1 a §:n mukaan luonnollista henkilöä koskevan konkurssihakemuksen käsittelee se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka. Sen sijaan yhteisöä tai säätiötä koskevan asian käsittelee yleensä se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä yhteisön tai säätiön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Laisa on lisäksi erityissäännöksiä samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden osalta. Kun selvitystilaan asettamisesta päättää yhteisön tai säätiön kotipaikan tuomioistuin, on tarkoituksenmukaista, että sama tuomioistuin voi antaa myös selvitysmenettelyyn liittyvän julkisen haasteen.

Yleisellä oikeuspaikalla tarkoitetaan tuomioistuinta, jossa velallinen on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n mukaan velallinen vastaamaan riita-asiassa. Julkista haastetta haetaan luonnollisen henkilön velkojille velallisen pysyvän asuin- ja kotipaikan tuomioistuimessa. Vainajan velkojille haastetta haetaan vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeudelta. Holhoustoimilaissa tarkoitettuisa tilanteissa taas julkista haastetta haetaan päämiehen kotipaikan tuomioistuimessa. Yhteisön tai säätiön kotipaikkana pidetään sen rekisteriin merkittyä kotipaikkaa. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yleisenä oike-

uspaikkana pidetään kuitenkin sitä tuomioistuinta, jonka tuomiopiirissä yhtiön toimintaa johdetaan.

Jos julkista haastetta haetaan samanaikaisesti usean velallisen osalta, asian voisi käsitellä tuomioistuin, joka on jonkun velallisen osalta toimivaltainen. Yhteinen hakemus voi yleensä tulla kysymykseen lähinnä vain aviopuolisoiden osalta, kun julkista haastetta haetaan toisen puolison kuoleman tai avieron johdosta. Yhteinen hakemus on lisäksi mahdollinen, jos samaan konserniin kuuluvat yhtiöt on haettu selvitystilaan. Näissä tilanteissa hakemuksilla on sellainen asiayhteys, jonka vuoksi voi olla tarkoituksenmukaista käsitellä asiaa samassa tuomioistuimessa.

Julkisen haasteen yhteydessä ei käsitellä oikeudellisia epäselvyyksiä eikä tosiasioita koskevia riitoja. Kysymys on ainoastaan velkojen ilmoittamiselle varattavan määräajan asettamisesta ja velkojien ilmoitusten vastaanottamisesta. Menettely on tyypillistä hakemuslainkäyttöä, jonka vuoksi pykälän 2 momentissa säädetään, että julkista haastetta koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä säädetään hakemusasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa. Hakemusasioiden käsittelyä koskevat yleissäännökset ovat luonteeltaan aina toissijaisia. Säännökset hakemusasioiden vireilletulosta ja käsittelystä siirretään oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun, jolloin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettu laki kumotaan.

3 §. *Hakemus.* Hakemusasia pannaan yleensä vireille käräjäoikeuden kansliaan toimitettavalla kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta on käytävä ilmi hakijan yksilöity vaatimus ja seikat, joihin vaatimus perustuu.

Pykälän mukaan hakemuksesta on lisäksi käytävä ilmi hakijan tiedossa olevat velallisen velat sekä velkojat ja heidän yhteystietonsa. Jos velan peruste ja pääoman määrä ovat hakijan tiedossa, ne on ilmoitettava hakemuksessa. Korkoja ja muita liitännäiskustannuksia ei tarvitse laskea eikä ilmoittaa. Mikäli taas jostakin velasta tiedetään vain esimerkiksi velkojan nimi, on hakemuksessa ilmoitettava tämä ja samalla selostettava, ettei velkasuhteen perusteesta ja sisällöstä ole tarkempaa tietoa.

Riittävän tarkkojen tietojen antaminen ha-

kemuksessa on tarpeen siksi, että julkisen haasteen tarkoituksena on saada selville muutoin tuntemattomat velat sekä sellaiset tunnettuihin velkasuhteisiin liittyvät seikat, jotka eivät ole hakijan tiedossa. Velkojan ei tarvitse erikseen ilmoittaa velasta, jos velkojan käsitys velkasuhteen sisällöstä vastaa hakemuksen ja sen perusteella annettavan kuulutuksen tietoja. Näin velkoja voi suoraan velkojista annetun luettelon perusteella arvioida, onko valvontaan tarvetta ja mitä seikoja valvonnassa olisi esitettävä. Erityistä pakotetta velkasuhteen mahdollisimman tarkalle ilmoittamiselle jo hakemuksessa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista säätää. Jos hakija jättää ilmoittamatta tietämänsä velan tai ilmoittaa velasta tarkoituksellisesti puutteelliset tiedot, velkasuhde voi pysyä voimassa, vaikkei velkoja valvoisikaan saatavaansa. Tämä edellyttää 8 §:n 2 momentin mukaan kuitenkin sitä, että velkoja pystyy osoittamaan velan tunnetuksi.

Pykälän tarkoituksena ei ole velvoittaa hakijaa selvittämään laajemmin velkasuhteita ja niiden sisältöä ennen hakemuksen jättämistä. Päinvastoin, julkisen haasteen tarkoituksena on velvoittaa velkoja ilmoittamaan aktiivisesti saatavansa, jotka puuttuvat hakemuksesta tai jotka poikkeavat hakemuksessa ilmoitetusta. Myös velkojat ja näiden yhteystiedot on merkittävä hakemukseen selaisella tarkkuudella, jota hakijalta voidaan hänen käytettävissään olevien tietojen perusteella kohtuudella edellyttää.

Hakijan tulee ottaa velkoja koskevaan luetteloon kaikki velat. Vaikkei säännöksessä sitä erikseen mainita, myös erääntymättömät, ehdolliset tai riitaiset velkasuhteet on mainittava. Luetteloon merkitseminen ei merkitse sitä, että hakija myöntäisi velan perusteen tai sen määrän. Julkisen haasteen yhteydessä ei ratkaista saatavia koskevia riitoja eikä vahvisteta kysymystä saamisoikeuksien olemassaolosta taikka määrätä velkoja maksettaviksi.

Nykytilasta poikkeavasti säännöksessä edellytetään, että hakemuksessa ilmoitetaan tiedot myös niistä, jotka velallisen sijasta tai ohella vastaavat veloista taikka joiden oikeutta asia muutoin koskee. Esimerkiksi kanssavelalliset, takaajat ja vierasvelkapantin antajat on mainittava hakemuksessa. Jos kysy-

mys on takaajan tai vierasvelkapantin antajan velkojille haettavasta haasteesta, hakemuksessa on ilmoitettava myös päävelallista koskevat tiedot. Vastaavasti on ilmoitettava avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet. Hakemuksessa on mainittava myös ne kuolinpesän osakkaat, jotka eivät ole hakijoina.

Näiden henkilöiden ilmoittaminen on tarpeen kahdesta syystä. Ensinnäkin kyseiset tahot ovat usein myös velkoja, joilla on tai joille voi myöhemmin syntyä takautumis oikeus haasteesta tarkoitettua velallista vastaan. Toiseksi julkisen haasteen hakeminen on merkinä siitä, että kyseinen velallinen ei tulle suorittamaan velvoitteitaan sopimuksemukaisesti, jolloin velan maksu tulee siirtymään muiden velasta vastuussa olevien suoritettavaksi.

4 §. *Julkinen haaste ja sen julkaiseminen.* Pykälässä säädetään julkisen haasteen keskeisestä sisällöstä sekä haasteesta tiedottamisesta.

Pykälän 1 momentista ilmenee julkisen haasteen keskeinen sisältö ja merkitys. Sen mukaan julkisessa haasteesta velkoja kehoitetaan ilmoittamaan saatavansa kirjallisesti haasteen antaneelle tuomioistuimelle tämän asettamassa määräajassa. Säännöksessä mainitaan myös uhka tuntemattomaksi jääneen velan lakkaamisesta. Velan lakkaamisesta ja sen oikeusvaikutuksista säädetään yksityiskohtaisemmin 8 ja 9 §:ssä.

Lakiin ei ehdoteta otettavaksi tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä. Tarkoituksena ei ole tältä osin muuttaa nykyistä käytäntöä. Kuulutuksesta on siten käytävä ilmi ne seikat, joiden perusteella velkoja ja muu asiaan osallinen voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin etujensa valvomiseksi. Kuulutuksessa on mainittava muun muassa tuomioistuimen nimi ja asian yksilöintitiedot, velallisen nimi ja muut velallisen tunnistamiseen tarvittavat tiedot sekä päivä, jona ilmoitus saatavasta on viimeistään toimitettava tuomioistuimelle tai tämän määräämälle henkilölle, ja ilmoitusten vastaanottajan yhteystiedot. Myös saatavaan kohdistuvan lakkaamisuhan on käytävä ilmi. Kuulutusten ja ilmoitusten sisältö vastaa pääosin konkurssisäännön 19 §:n 3 momentin sekä yrityksen saneerausesta annetun asetuksen (55/1993)

4 §:n mukaisia vaatimuksia.

Kuulutukseen ei sisällytetä hakijan ilmoittamia tietoja etukäteen tunnetuista veloista. Tarkoituksena ei ole, että velallisen velat yleisesti julkistettaisiin. Julkiseen haasteeseen ei myöhemminkään liity menettelyä, jossa tehdyt ilmoitukset toimitettaisiin muille velkojille tiedoksi. Hakijan tai velkojan mahdollinen huomautus, jonka mukaan muun velkojan saatava on merkitty hakemuksen yhteydessä virheellisesti, esimerkiksi määrältään liian suureksi, ei myöskään aiheuta tuomioistuimelle velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin saatavan määrän tai perusteen selvittämiseksi.

Pykälän 2 *momentin* mukaan haasteen antaneen tuomioistuimen on julkaistava haasteesta kuulutus virallisessa lehdessä. Kuulutus on julkaistava vähintään kolme kuukautta ennen haasteesta tarkoitettua määräpäivää eli päivää, jolloin velkojien on viimeistään ilmoitettava saatavansa. Kuulutus julkaistaisiin virallisessa lehdessä vain yhden kerran, kun se nykyään on julkaistava kolme kertaa.

Määräajan vähimmäispituus on kolme kuukautta lyhyempi kuin voimassa olevan vanhentumisasetuksen mukaan. Kuuden kuukauden pituinen määräaika on nykyoloissa epätarkoituksenmukaisen pitkä, koska tiedonkulku on merkittävästi nopeutunut 1960-luvulta, jolloin määräaika viimeksi lyhennettiin. Ajantasainen kuulutusrekisteri samoin kuin mahdollisuus sähköiseen asiointiin mahdollistavat sen, että velkojat saavat tiedon ja voivat myös täyttää ilmoitusvelvollisuutensa aiempaa selvästi lyhyemmässä ajassa. Määräaika olisi kuitenkin edelleen selvästi pitempi kuin nykyiseen konkurssimenettelyyn liittyvä valvonta-aika. Pitempi määräaika on tarpeen siksi, että julkinen haaste koskee usein yksityishenkilöitä, jotka eivät ole kirjanpitovelvollisia ja joilla siksi voi olla useitakin tuntemattomia velkoja.

Kolme kuukautta on määräajan vähimmäispituus. Tuomioistuimella voi yksittäistapauksessa asettaa pidemmän ajan, jos velallisella oletetaan olevan huomattava määrä tuntemattomia velkoja tai on syytä epäillä, että kuulutus tavoittaa velkoja tavanomaista hitaammin.

Jos haaste on annettu kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille,

tuomioistuimen on kuulutuksen lisäksi ilmoitettava haasteesta viipymättä kaupparekisteriin. Tieto julkisesta haasteesta olisi toimitettava myös 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin. Uuteen rekisteriin olisi tehtävä merkintä kaikista julkisista haasteista riippumatta siitä, onko velallinen luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö tai onko velallisena oleva yhteisö merkitty kaupparekisteriin tai muuhun rekisteriin. Tiedot on käytännössä tarkoitus siirtää automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tuomioistuinten asiankäsitelyjärjestelmästä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan haasteen antaneen tuomioistuimen on 2 *momentissa* tarkoitettujen yleisten kuulutusten ja ilmoitusten lisäksi huolehdittava siitä, että haasteesta ilmoitetaan erikseen tietyille tahoille. Viimeistään kuukausi ennen määräpäivää tuomioistuimen on lähetettävä ilmoitus haastetta koskevasta kuulutuksesta niille velkojille ja muille asiaan osallisille, jotka 3 §:n mukaan on mainittu julkista haastetta koskevassa hakemuksessa. Tuomioistuimella ei viran puolesta selvitä, onko hakemukseen liitetty luettelo oikea ja riittävä, vaan erityinen ilmoitus lähetetään ainoastaan hakijan ilmoittamille tahoille. Kuulutuksen ohella tuomioistuimen on lähetettävä myös hakijan laatima luettelo velallisen tunnetuista veloista. Tämä on tarpeen, jotta velkojat voisivat tarkistaa hakemuksessa mainitut tiedot saatavistaan ja näin arvioida, onko saatava syytä ilmoittaa erikseen.

5 §. *Tehtävän antaminen hakijalle.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta siirtää eräitä julkiseen haasteeseen liittyviä tehtäviä tuomioistuimelta henkilölle, joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta. Vanhentumisasetuksessa ei tällaista mahdollisuutta nykyään ole. Sen sijaan konkurssissa, yrityksen saneerausissa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä pesänhoitajalle ja selvittäjälle on siirretty tai on tapauskohtaisesti mahdollista siirtää muutoin tuomioistuimelle kuuluvia tehtäviä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan julkisen haasteen antanut tuomioistuin voi määrätä, että saatavia koskevat ilmoitukset on lähetettävä sellaiselle hakijalle tai muulle henkilölle, joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta. Tällaisia ovat esimerkiksi kuolinpesän pesänselvittäjä ja ve-

lalliselle määrätty edunvalvoja. Säännös koskee myös selvitysmiestä, joka on määrätty tehtäväänsä oikeushenkilön selvitystilaa koskevien säännösten perusteella. Velallisen omaisuutta selvittävällä tai hoitavalla henkilöllä tarkoitetaan ainoastaan henkilöä, joka on määrätty tehtäväänsä laissa säädetyllä tavalla. Esimerkiksi kuolinpesää tosiasiallisesti hoitavaa pesän osakasta ei siis voida julkisen haasteen yhteydessä määrätä ottamaan vastaan velkojen ilmoituksia.

Jos pesänselvittäjä tai edunvalvoja on määrätty, hän yleensä toimii myös julkisen haasteen hakijana. Tarkoituksenmukaista kuitenkin on, että tarvittaessa esimerkiksi kuolinpesän osakas voi samalla kertaa hakea käräjäoikeudelta sekä pesänselvittäjän asettamista että myös julkista haastetta, jolloin ilmoitusten vastaanottajaksi voidaan määrätä kyseinen pesänselvittäjä. Sama koskee soveltuvin osin selvitystilaan asettamista ja siihen liittyvää julkista kuulutusta.

Määräys voidaan antaa vain, jos ilmoitusten vastaanottaja siihen suostuu. Säännöksessä ei aseteta edellytyksiä tehtävästä kieltäytymiselle, vaan kysymys on asianomaisen henkilön harkinnan varassa. Toisaalta säännökseen ei sisälly myöskään erityissääntelyä perusteista, joiden nojalla määräys tulisi antaa. Määräyksen edellytyksiä harkittaessa voidaan kiinnittää huomiota samoihin seikoihin kuin konkurssissa määrättäessä pesähoitaja valvontojen vastaanottajaksi. Yleinen vaatimus on tällöin, että ilmoitusten vastaanottajalla on käytössään sellainen toimistotila ja -tekniikka, että hänelle voidaan lähettää ilmoituksia tietotekniikan välityksellä ja että hän kykenee järjestämään ja säilyttämään ilmoitukset asianmukaisesti. Tätä edellyttää jo sekin, että 6 §:n 3 momentin mukaan saatava tulee voida ilmoittaa myös sähköisesti. Määräyksen antaminen on ensisijaisesti tarkoituksenmukaisuuskysymys, jossa on kiinnitettävä huomiota sekä menettelyn luotettavuuteen että sujuvuuteen.

Jos velkoja erehdyksessä ilmoittaa saatavansa tuomioistuimelle kuulutuksessa asetussa määräajassa, on tuomioistuimen toimittava ilmoitus määräämälleen henkilölle. Tästä ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi ottaa lakiin erityistä, nykyisen konkurssisäännön 19 §:n 2 momenttia vastaavaa sään-

nöstä.

Ilmoitusten vastaanottajan on laadittava luettelo velkojen ilmoittamista veloista ja toimitettava luettelo tuomioistuimeen. Tuomioistuin voi tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä toimitettavista tiedoista.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä, että 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on huolehdittava myös 4 §:n 3 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja luetteloiden lähettämisestä. Määräys voidaan antaa, jos se katsotaan menettelyn kannalta tarkoituksenmukaiseksi ja luotettavaksi. Asianajajalle on yleensä annettava molemmat määräykset, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

6 §. *Velkojan ilmoitus.* Pykälässä on säännökset velkojan ilmoituksen sisällöstä ja ilmoitustavasta. Koska julkisen haasteen tarkoituksena on ainoastaan luoda kokonaiskuva velallisen vastuista ja saada tieto saatavien haltijoista, ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, että saatavan ilmoittamiselle asetettaisiin tiukkoja sisältövaatimuksia. Mahdolliset erimielisyydet velkojen ja velallisen välillä, samoin kuin velkojen kesken, selvitetään muissa menettelyissä, viime kädessä oikeudenkäynnissä. Saatavan ilmoittamisen tarkoitus on julkisessa haasteessa pitkälti sama kuin vanhentumisajan vapaamuotoisessa katkaisemisessa. Molemmissa velkoja ilmoittaa saatavansa lakkaamisuhan torjumiseksi, ei velkasuhteen tarkemman sisällön selvittämiseksi.

Tästä syystä 1 momentissa säädetään, että saatavaa koskevasta ilmoituksesta on käytävä ilmi vähintään ne seikat, jotka edellytetään ilmoitettaviksi saatavan vapaamuotoisessa katkaisutoimessa vanhentumislain 10 §:n 2 momentin mukaan. Ilmoituksessa on siten yksilöitävä velka sekä ilmoitettava saatavan peruste ja pääoman määrä kohtuudella vaadittavalla tavalla. Ilmoituksessa on mainittava myös velkojan yhteystiedot. Todisteita saamisosoikeuden olemassaolosta ei ilmoituksen yhteydessä lähetetä.

Pykälän 2 momentissa todetaan, ettei velkojan tarvitse tehdä ilmoitusta sellaisesta velasta, jonka hakija on ilmoittanut velkoja koskevassa luettelossa. Jos velasta merkityt tiedot poikkeavat velkojan käsityksestä, velkojan on kuitenkin ilmoitettava saatavansa.

Velkojan on 4 §:n 1 momentin mukaan ilmoitettava saatavansa kirjallisesti kärjäoikeudelle. Yleisten sääntöjen mukaan kirjallisuusvaatimuksen täyttää myös tuomioistuimelle toimitettu sähköinen viesti. Kärjäoikeudelle postitse lähetäviin asiakirjoihin sovelletaan eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annettua lakia (248/1965) ja sähköisiin viesteihin sovelletaan sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annettua lakia. Näistä jälkimmäinen on tarkoitus korvata lailla sähköisestä asioinnista viranomais-toiminnassa (HE 17/2002).

Tarkoituksenmukaista on, että samaa menettelyä voidaan soveltaa myös silloin, kun velkojan on toimitettava ilmoituksensa tuomioistuimen määräämälle hakijalle. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin tätä koskeva viittaussäännös.

Velkoja on noudattanut haasteessa määrättyä aikaa, jos ilmoitus on saapunut perille viimeistään määrääjän viimeisenä päivänä. Jos ilmoitusten vastaanottajaksi on määrätty velallisen omaisuutta selvittävä tai hoitava henkilö, ilmoituksen on saavuttava tälle määrääjän viimeisen vuorokauden aikana. Mikäli ilmoitukset on lähetettävä tuomioistuimelle, seuraa säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:n 1 momentista (662/1978), että ilmoituksen on saavuttava tuomioistuimelle ennen virka-ajan päättymistä. Sen sijaan sanotun lain 6 §:n 2 momentilla ei ole lakiehdotuksen kannalta merkitystä, koska julkisessa haasteessa ehdotetaan luovuttavaksi säännöstä, jonka mukaan saatava on ilmoitettava viimeistään määräpäivänä ennen kello kahtatoista.

Julkisessa haasteessa asetettua määräaika ei voida palauttaa oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 §:n nojalla.

7 §. *Julkisen haasteen raukeaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan julkinen haaste raukeaa, jos velallisen osalta aloitetaan konkursi, yksityishenkilön velkajärjestely tai yrityksen saneerausmenettely haasteessa määrättyä aikana. Näihin maksukyvyttömyysmenettelyihin sisältyy oma velkojen selvittelyprosessi ja tähän liittyvä saatavien lakkaamisuha, jonka vuoksi erityistä julkista haastetta ei enää tarvita. Vaikka yksityishenkilön velkajärjestelyyn ei sisällykään julkiseen kuulutukseen perustuvaa saatavien valvontaa ja

yrityksen saneerauksessakin kuulutus voidaan jättää toimittamatta, menettelyissä kuitenkin edellytetään laadittavaksi kattava luetelo velallisen veloista ja velkojista. Tämän vuoksi ei olisi tarkoituksenmukaista, että samaan aikaan olisi vireillä myös erillinen julkinen haaste.

Konkurssin, velkajärjestelyn tai saneerausmenettelyn alkaminen saa aikaan välittömästi julkisen haasteen raukeamisen. Jos menettely myöhemmässä vaiheessa raukeaa, voidaan julkista haastetta hakea uudelleen.

Julkisen haasteen antaminen ei estä velkojaa hakemasta suoritusuomiota. Tämä käy ilmi myös 8 §:n säännöksestä, jonka mukaan kanteen nostaminen kuulutusmenettelyn aikana vastaa velkojan tekemää ilmoitusta.

Pykälän 2 momentin mukaan julkisen haasteen raukeamisesta on ilmoitettava samalla tavalla kuin haasteen antamisesta. Raukeamista koskevassa kuulutuksessa ja ilmoituksessa on siten noudatettava 4 §:n säännöksiä. Tiedottamisesta huolehtiminen voidaan myös siirtää tuomioistuimelta pesänselvittäjälle 5 §:n mukaisesti. Tällainen tehtävän siirto edellyttää nimenomaista määräystä, joten alkuperäinen siirtomääräys ei sellaisenaan sisällä haasteen raukeamiseen liittyviä tehtäviä.

Ilmoituksen laiminlyönnin vaikutukset

8 §. *Tuntemattomaksi jääneen velan lakkaaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään julkisen haasteen keskeisimmästä seuraamuksesta eli velan lakkaamisesta. Velan lakkaamisen edellytyksenä on, että velkoja ei ole ilmoittanut saatavansa julkisessa haasteessa määrättyä aikana ja velka oli määrääjän päättyessä tuntematon. Ratkaiseva ajankohta, jonka mukaan velan tuntemattomaksi jäämistä arvioidaan, on nimenomaan määräpäivän päättymishetki.

Pykälän 2 momentissa luetellaan seikkoja, joiden vallitessa velkaa pidetään tunnettuna. Velka on tunnettu ensinnäkin, jos se on mainittu julkista haastetta koskevassa hakemuksessa. Sillä, että velka määrältään poikkeaa hakemuksessa ilmoitetusta ei ole merkitystä, jos velkaa voidaan kuitenkin pitää perusteeltaan samana velkana. Yhtä selkeästä tilanteesta on kysymys silloin, kun velkoja on il-

moittanut saatavansa perusteen ja määrän niin, että velkaa voidaan pitää yksilöitynä.

Säännöksessä mainitut muut seikat taas edellyttävät yleensä sekä todistelua tiettyjen seikkojen olemassaolosta että näiden seikkojen arviointia tietoisuuden perustavina tosiasioina. Velkaa pidetään tunnettuna, jos velkoja osoittaa, että velallinen tai tähän samastettava henkilö on tiennyt velasta ennen määräjän umpeutumista. Lainkohdassa pyritään tarkoin määrittämään se henkilöpiiri, jonka tietoisuudella on merkitystä. On huomattava, että kyseisilläkin henkilöillä ei ole aktiivista selonottovelvollisuutta. Velkojan on siten kyettävä osoittamaan, että esimerkiksi velallisen lakisääteinen edustaja todella tiesi velan perusteesta ja että velka on edelleen maksamatta. Riittävää ei ole, että tuossa asemassa olevan yleensä pitäisi se tietää.

Kun julkista haastetta haetaan vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi, velkaa pidetään tunnettuna, jos joku kuolinpesän osakkaista tietää velan, vaikka se ei olisikaan julkista haastetta hakeneen osakkaan tiedossa. Henkilöllä, joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta, tarkoitetaan samoja henkilöitä kuin 5 §:n 1 momentissa. Näin myös kuolinpesän pesänselvittäjän tieto velasta tekee sen tunnetuksi. Samoin riittää holhoustoimilaisissa tarkoitettun edunvalvojan tai alaikäisen lakisääteisen holhoojan tieto velasta.

Velallisyhteisön katsotaan tuntevan velan, kun se on yhteisön lakimääräisen edustajan tiedossa. Näitä ovat selvitystilassa olevan yhteisön selvitysmiehet. Koska yhteisön tai säätiön hallitus ja muut toimielimet lakkaavat, kun selvitystila alkaa, ei aikaisempien toimielinten jäsenten tietoisuudella ole enää merkitystä. Lain nojalla velallisen veloista vastuussa olevia ovat esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies. Sen sijaan erityiseen sitoumukseen perustuva velkavastuu, esimerkiksi yhteisvastuullinen velkasitoumus, takaus tai vierasvelkapanttaus, eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan. Nämä tahot eivät yleensäkin voi olla vastuussa kaikista velallisen velvoitteista. Yhteisvelallisen, takaajan tai vierasvelkavakuuden antajan tietoisuus ei siten vapauta velkojaa ilmoittamasta saatavansa toisen yhteisvelallisen tai pää-

velallisen velkojille annetussa julkisessa haasteessa.

Velkaa pidetään tunnettuna myös, jos saatavan vanhentuminen on määräaikana katkaistu velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n mukaisella toimenpiteellä. Näin konkurssihakemuksen tai suoritustuomiota koskevan haastehakemuksen jättäminen käräjäoikeuden kansliaan riittää korvaamaan velkojan ilmoituksen.

9 §. *Velan lakkaamisen vaikutukset.* Pykälässä olevan viittaussäännöksen mukaan julkisen haasteen laiminlyönnin seurauksena lakanneeseen velkaan sovelletaan vanhentumislain 14—19 §:ää.

Näin ollen suoritusvelvollisuuden lakkaaminen, oikeus saada lakanneen velan suoritus takaisin, kuittaus lakanneella saatavalla ja oikeus suoritukseen esinevakuudesta määräytyvät vanhentumislain asianomaisten säännösten mukaisesti. Velan lakkaaminen julkisen haasteen laiminlyönnin vuoksi otetaan tuomioistuimessa tai muussa viranomaismenettelyssä huomioon vain asianosaisen väitteen perusteella, kuten vanhentuminenkin.

Erinäiset säännökset

10 §. *Kuulutusrekisteri.* Pykälän 1 momentissa säädetään kuulutusrekisteristä ja sen tietosisällöstä. Rekisteri olisi valtakunnallinen ja sitä pitäisi oikeusrekisterikeskus. Rekisterin tarkoituksena on lisätä yleisten kuulutusten julkisuutta ja parantaa tietojen saatavuutta ja siten velkojien edunvalvontaa. Rekisteriin voitaisiin merkitä tietoja paitsi julkisista haasteista myös muista sellaisista tuomioistuimen tai viranomaisen päättämistä kuulutuksista, jotka on tarkoitettu yleisesti tuntemattomille velkojille tai muille oikeudenomistajille. Rekisteriin voitaisiin liittää esimerkiksi konkurssimenettelyyn, yrityksen saneeraukseen sekä asiakirjan kuolettamiseen liittyviä kuulutuksia. Muiden viranomaisten kuulutuksista yhteiseen rekisteriin voitaisiin sisällyttää paitsi kaupparekisteriviranomaisen antamat julkiset haasteet myös kuulutukset yhteisöjen fuusioista ja diffuusioista.

Rekisterinpito samoin kuin tietojen siirto tuomioistuimilta ja muilta viranomaisilta on tarkoitettu tehdä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Näin kuulutukset tulisivat julki-

siksi jo ennen kuin ne julkaistaan virallisessa lehdessä.

Rekisteriin merkittäisiin samat tiedot, jotka julkistetaan myös virallisen lehden kautta. Välttämätöntä onkin, että kuulutuksista rekisteröidään velallista koskevat tunniste- ja yhteystiedot. Luonnollisista henkilöistä merkitään nimen ohella henkilötunnus ja viimeinen tunnettu osoite ja kotipaikka. Myös ilmoitusten vastaanottajasta on merkittävä yhteydenottoja varten tarvittavat tiedot. Näin kuulutusrekisteristä muodostuu henkilörekisteri. Koska rekisterin tarkoituksena on vain edistää velkojien mahdollisuuksia noudattaa kuulutusta siinä asetetussa määräajassa, tiedot poistettaisiin välittömästi kuulutusajan umpeuduttua.

Kuulutusten ja niitä koskevan rekisterin tarkoituksena on saavuttaa mahdollisimman moni velkoja. Rekisterin perustaminen on mielekästä vain, jos tiedot ovat helposti laajan joukon saatavissa esimerkiksi internetin avulla. Kuulutusrekisteri olisikin *2 momentin* mukaan julkinen niin, että jokaisella olisi oikeus tutustua sen tietoihin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin rajoitusten estämättä tietoja voitaisiin antaa myös sähköisessä muodossa.

Myöskään kustannukset eivät saisi olla esteenä rekisterin hyödyntämiselle. Tästä syystä ehdotetaan, että rekisterin tietojen selaaminen yleisen tietoverkon kautta olisi käyttäjille maksutonta. Rekisterin ylläpitämistä aiheuttavat kustannukset perittäisiin kuulutuksen hakijalta osana hakemusmaksua. Käytännössä hakijan kustannukset pienenisivät selvästi, koska virallisessa lehdessä julkaistavien kuulutusten määrä vähenisi.

Pykälän *3 momentin* mukaan asetuksella säädettäisiin kuulutusrekisterin käyttöön ottamisesta ja siitä, mitkä tuomioistuimen ja muiden viranomaisten kuulutukset merkittäisiin rekisteriin. Näin vasta asetusta annettaessa ratkaistaisiin perustettavan rekisterin laajuus. Mahdollista olisi myös se, että asiassa edettäisiin vaiheittain niin, että tiedonsiirto- ja hallinnointikysymysten vuoksi rekisterissä olisi aluksi vain tuomioistuinten toimittamat tiedot. Ottaen huomioon, että asetuksella voidaan antaa velvoitteita eri hallinnonalojen viranomaisille, asetuksen antamisesta päät-

täisi valtioneuvosto.

11 §. *Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.* Pykälän *1 momentissa* on tavanomainen siirtymäsäännös. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin vanhentumislaki. Vanhentumislailalla kumottaisiin vanhentumisasetus, johon nykyään sisältyvät myös julkista haastetta koskevat säännökset.

Pykälän *2 momentin* mukaan uusia säännöksiä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeä vireille tulleissa asioissa. Näin lain voimaantullessa jo vireillä olevat asiat käsiteltäisiin loppuun aikaisempien säännösten mukaisesti.

1.3. Laki holhustoimesta

37 §. Vanhentumisasetuksen 8 §:n mukaan julkista haastetta voidaan hakea holhottavaksi asetetun henkilön velkojille. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi holhustoimesta annetun lain 37 §:n uudeksi 3 momentiksi. Säännöksen mukaan julkisen haasteen hakeminen olisi mahdollista myös silloin, kun henkilöä ei julisteta vajaavaltaiseksi, mutta hänelle määrätään edunvalvoja holhustoimesta annetun lain mukaisesti.

Momentin mukaan edunvalvoja voi hakea julkista haastetta päämiehensä velkojen selvittämiseksi. Oikeus hakemuksen tekemiseen edellyttää, että hakijalla on voimassa oleva määräys toimia asianomaisen henkilön edunvalvojana. Edunvalvoja voi tehdä hakemuksen missä vaiheessa tahansa tehtävänsä alkamisen jälkeen, ja hakemuksen tekeminen on muutoinkin edunvalvojan harkinnassa. Säännös mahdollistaa sen, että myös alaikäisen lakimääräinen edunvalvoja voi hakea julkista haastetta alaikäisen velkojille.

Julkisen haasteen antava tuomioistuin voi antaa edunvalvojalle määräyksen haasteeseen liittyvien tehtävien hoitamisesta siten kuin julkisesta haasteesta annetun lain 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Näin on yleensä tarkoituksenmukaista menetellä muun muassa silloin, kun edunvalvojana on holhustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annetun lain 1 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu yleinen edunvalvoja.

61 §. Pykälässä säädetään edunvalvojan kohdistuvan korvausvaatimuksen vanhentumisesta.

Vahingonkorvauskanne on nykyisen 1 momentin mukaan pantava vireille yhden vuoden kuluessa siitä, kun holhousviranomaisen on luovuttanut edunvalvontaa koskevat asiakirjat niihin oikeutetulle. Säännös yhdenmuikaistettaisiin ehdotetun vanhentumislain asiamiehen vastuuta koskevan sääntelyn kanssa. Määräaika piteneisi vuodesta kolmeen vuoteen eikä se enää olisi kanneaika vaan vapaamuotoisestikin katkaistavissa oleva vanhentumisaika. Erityissäännös on kuitenkin tarpeellinen, koska siinä on tarkemmin säännelty se ajankohta, jona edunvalvojan tilitys katsotaan annetuksi.

Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan yhden vuoden kanneaikaa ei sovelleta, jos korvauksen peruste ei käy ilmi tilin tiedoista. Rikosvahinkojen osalta pykälän 3 momentissa on vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n mukainen säännös siitä, että vahingonkorvausvaatimus voidaan esittää niin kauan kun asiassa voidaan esittää syyte. Nämä säännökset ehdotetaan korvattaviksi uudella 2 momentilla, joka koskee kaikkia niitä edunvalvojan kohdistettavia korvausvaatimuksia, joiden perusteet eivät ilmene tilityksestä. Säännös koskisi myös sellaisia vahinkoja, jotka eivät liity edunvalvojan toimintaan. Ehdotuksen mukaan vanhentumisessa noudatettaisiin tällöin vanhentumislain 7 §:n säännöksiä. Jos korvausvaatimuksen peruste ei käy ilmi puutteellisena annetun tilityksen tiedoista, vanhentumisaika alkaa kulua vanhentumislain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan siitä, kun päämies on muutoin havainnut virheen tai puutteen. Jos taas korvattavana on muu kuin edunvalvontatehtävään liittyvä vahinko, vanhentumisaika alkaa kulua vanhentumislain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ajankohdasta eli siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Rikosvahinkojen osalta säilyy edelleen sääntönä, että korvausvaatimus voidaan esittää aina rikosasian yhteydessä. Tätä koskeva säännös on vanhentumislain 7 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jolla turvataan päämiehen todellisia mahdollisuuksia korvausvaatimusten esittämiseen. Ei voida edellyttää, että päämies voisi vajaanlaisuuden kestäessä tai vä-

littömästi sen päätyttyä esittää vaatimuksia edunvalvojaansa vastaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että päämiehen korvausvaatimus ei koskaan voisi vanhentua ennen kuin kolmen vuoden kuluttua edunvalvonnan päättymisestä. Poikkeussäännös koskisi sekä yleistä kolmen vuoden pituista vanhentumisaikaa että myös vanhentumislain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausvaatimusten takarajaa. Vaatimusten esittämiseksi varattu kolmen vuoden aika alkaisi kulua, kun alaikäinen on tullut täysi-ikäiseksi. Jos kysymys on täysi-ikäiselle määrätystä edunvalvojasta, määräaika alkaisi, kun hänelle ei enää määrätä edunvalvojaa. Edunvalvojan vaihtaminen ei merkitsisi määräjän alkamisajankohtaa, vaan vasta edunvalvonnan päätyminen kokonaan. Jos päämies on kuollut, hänen oikeudenomistajillaan olisi sama kolmen vuoden määräaika.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki. Lakia sovellettaisiin myös ennen sen voimaantuloa syntyneisiin korvauksiin. Kolmen vuoden vanhentumisaika koskisi siten myös niitä korvauksia, jotka perustuvat ennen lain voimaantuloa aiheutettuun vahinkoon. Jos aikaisemman lain mukainen yhden vuoden kanneaika on jo ehtinyt umpeutua ennen lain voimaantuloa, korvausvaatimusta ei voida enää esittää.

1.4. Avioliittolaki

88 a §. Nykyisen vanhentumisasetuksen 8 §:n mukaan julkista haastetta voidaan hakea myös avioeron yhteydessä. Asiaa koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi avioliittolain uudeksi 88 a §:ksi. Hakemismenettelyssä noudatetaan julkisesta haasteesta annettua lakia.

Pykälän mukaan puoliso voi hakea julkista haastetta omien tai toisen puolison velkojen selvittämiseksi. Avioliiton päättyessä voi yksittäistapauksissa olla tarve selvittää, onko puolisoilla tuntemattomia velkoja. Osituksesahan otetaan huomioon kaikki puolisoitten yksityiset ja yhteiset velat. Koska julkista haastetta voidaan hakea vain osituksen toimittamista varten, menettely edellyttää, että puolisoitten välistä avio-oikeutta ei ole suljettu kokonaan pois.

Ositukseen voidaan ryhtyä, kun avioeroa koskeva asia on vireillä tai kun avioliitto on jo purkautunut. Myös julkista haastetta voidaan hakea vasta tällöin. Osituksen tekemiselle ei ole säädetty määräaikaa ja joskus se tehdään pitkänkin ajan kuluttua avioeroasian päättymisen jälkeen. Julkisen haasteen hakemiselle ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää erityistä määräaikaa.

Voimaantulosäännös. Laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin julkisesta haasteesta annettava laki.

1.5. Perintökaari

21 luku. **Kuolleen henkilön ja pesän velasta**

2 a §. Pykälässä olisi säännökset siitä, milloin julkista haastetta voidaan hakea kuolleen henkilön velkojille ja kuka on oikeutettu tekemään hakemuksen. Vastaavat säännökset sisältyvät nykyään vanhentumisasetuksen 7 §:ään. Samalla kun säännökset ehdotetaan siirrettäviksi perintökaaren asianomaisen luvun uudeksi 2 a §:ksi, sääntelyä myös osin täsmennettäisiin ja nykyaikaistettaisiin.

Kuten nykyisin, julkista haastetta voidaan pykälän mukaan hakea vasta perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen. Hakemusta ei ole syytäkään tehdä aiemmin, koska perunkirjoituksessa luetteloidaan vainajan tunnetut velat. Perukirja muodostaa siten kokonaiskuvan, jonka avulla voidaan arvioida julkisen haasteen tarvetta. Samalla perukirjasta ilmenevät tiedot voidaan ottaa hakemuksen yhteydessä toimitettavan velkojaluettelon pohjaksi. Perunkirjoituksen tekeminen on julkisen haasteen hakemisen edellytys silloinkin, kun perunkirjoitukselle laissa säädetty määräaika on laiminlyöty.

Toisaalta pykälässä ehdotetaan luovuttavaksi nykyisestä säännöstä, jonka mukaan julkista haastetta on haettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta. Vanhentumisasetuksen 7 §:ään sisältyvää määräaikasäännöstä on oikeuskirjallisuudessa tulkittu siten, ettei se koskisi pesänselvittäjän tekemää hakemusta. Näin tulkittuna määräaikasäännös voi yksittäistapauksessa pakottaa osakkaat hakemaan pesänselvittäjän määrittämistä julkisen haasteen hakemista varten

silloinkin, kun muuta syytä pesän luovuttamiseen ei olisi. Ehdotetun pykälän mukaan kaikki hakemuksen tekemiseen oikeutetut voivatkin hakea julkista haastetta määräajoista riippumatta. Näin hakemus olisi tehtävissä silloinkin, kun kysymys haasteen tarpeellisuudesta nousee esiin vasta pidemmän ajan kuluttua kuolemantapauksesta. Kun määräaika ei enää koskisi pesän osakkaita, julkinen haaste olisi aina käytettävissä kuolinpesän hallintomallista riippumatta.

Pykälän mukaan hakemuksen julkisen haasteen antamisesta voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas taikka pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Muilla kuin säännöksessä luetelluilla ei ole oikeutta hakea julkista haastetta vainajan velkojille. Esimerkiksi pesänjakajalle ei ole katsottu tarpeelliseksi myöntää oikeutta hakemuksen tekemiseen, koska pesänjakajan tehtävä rajoittuu jakokunnossa olevan pesän jakamiseen. Jos julkinen haaste havaitaan tässä vaiheessa tarpeelliseksi, hakemus on tehtävä siihen oikeutetun nimissä tai pesänjakajalle on haettava myös pesänselvittäjä määräys.

Ehdotuksen mukaan julkisella haasteella voidaan selvittää paitsi vainajan myös kuolinpesän velkoja. Kuten nykyäänkin, julkista haastetta voidaan hakea lisäksi eloonjääneen puolison velkojille. Osituksen toimittamisen kannalta saattaa olla yksittäistapauksessa tarpeen, että lesken nettovarallisuuden määrää varmistetaan julkisen haasteen avulla.

Säännöksen mukaan julkista haastetta haetaan vainajan tai pesän velkojen selvittämiseksi. Sanamuodon tarkoituksena on lähinnä selvittää julkisen haasteen tavoitetta. Säännöksessä ei tarkoiteta, että julkisen haasteen antaminen edellyttäisi näyttöä vainajan velkojen epäselvyydestä tai siitä, että tuntemattomia velkoja voidaan olettaa ilmenevän. Haasteen antamiseen riittää, että edellä selostetut muodolliset edellytykset täyttyvät. Julkisen haasteen tarve on hakijan ja mahdollisten muiden asianosaisten harkinnassa.

Julkinen haasteen hakemisessa ja antamisessa on noudatettava julkisesta haasteesta annetun lain säännöksiä. Myös julkisen haasteen oikeusvaikutukset määräytyvät sanotun lain mukaan.

Voimaantulosäännös. Laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin julkisesta haasteesta an-

nettava laki.

1.6. Vahingonkorvauslaki

1 §. Vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:ssä säädetään vahingonkorvaussaatavan vanhentumisesta. Vahingonkorvausta on nykyisen säännöksen mukaan vaadittava kymmenen vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta. Rikoksella aiheutusta vahingosta korvausta voi kuitenkin vaatia niin kauan kuin oikeus panna rikos syytteeseen kestää.

Säännös korvattaisiin ehdotetun vanhentumislain 7 §:llä. Ehdotettuun yleislakiin pyritään kokoamaan kaikki keskeiset velan vanhentumista koskevat säännökset sääntelyn selkeyttämiseksi. Tämän vuoksi vahingonkorvausten vanhentumissääntely ehdotetaan siirrettäväksi vahingonkorvauslaista vanhentumislakiin.

Vahingonkorvausvelkojen vanhentuminen lyhenisi yleisen vanhentumisaajan mukaisesti kolmeen vuoteen. Myös vanhentumisaajan alkamisajankohta muuttuisi jonkin verran nykyisestä. Ehdotuksen mukaan vanhentumisaika alkaa kulua vasta siitä, kun vahingonkärtsijä on saanut tietää vahingosta samoin kuin vahingonaiheuttajasta. Yleensä korvausta olisi kuitenkin vaadittava viimeistään kymmenen vuoden kuluessa vahinkotapah- tumasta. Tämä määräaika ei kuitenkaan rajoittaisi 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilö- ja ympäristövahinkoja. Erityissään- nös, jonka mukaan vahingonkorvausvaatimus voidaan aina käsitellä rikosasian yhteydessä, säilyisi vanhentumislain 7 §:n 3 momentissa entisen sisältöisenä. Kyseisiä säännöksiä on selostettu ehdotetun vanhentumislain 7 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2 §. Voimaantulosäännöksessä viitattaisiin vanhentumislain 21 §:n 3 momentin voimaantulosäännökseen. Tämä merkitsee sitä, että kolmen vuoden vanhentumisaika koskisi lain voimaantulon jälkeen myös niitä vahingonkorvausvelkoja, jotka ovat syntyneet ennen lain voimaantuloa.

1.7. Kauppakaari

1 §. Kauppakaaren 18 luvun 9 §:ssä sääde- tään asiamiehen vahingonkorvausvastuun vanhentumisesta. Säännöksen mukaan kanne

on nostettava yön ja vuoden kuluessa asia- miehen tilityksestä.

Säännös korvattaisiin vanhentumislain säännöksillä, joka sisältäisi kaikki keskeiset velan vanhentumista koskevat säännökset. Vanhentumisaika pitenis nykyisestä yhdestä vuodesta yleisen vanhentumisaajan mukaiseen kolmeen vuoteen. Olennainen muutos on myös se, että kysymys ei enää olisi kanneajasta, vaan vanhentuminen voitaisiin katkaista myös vapaamuotoisesti.

Vanhentumisaajan alkamisajankohdasta säädettäisiin 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa, jonka mukaan asiamiehen vastuusta syntyvä vahingonkorvausvelka alkaa yleensä vanhen- tua siitä, kun toimeksisaaja on tehnyt tilityk- sen. Jollei vaatimuksen peruste käy ilmi tili- tyksen tiedoista, vanhentumisaika alkaa ku- lua siitä, kun päämiehen olisi pitänyt havaita asiamiehen tekemä virhe tai laiminlyönti. Takarajan vaatimuksen esittämiselle muo- dostaisi 7 §:n 2 momentti, jonka mukaan vaati- mus on esitettävä viimeistään kymmenen vuoden kuluessa vahingon aiheuttamisesta. Ehdotusta on tarkemmin selostettu kyseisen pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2 §. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki. Selvytyden vuoksi voimaantulosäännöksessä viitattaisiin vanhentumislain 21 §:n 3 mo- mentin voimaantulosäännökseen. Tämä mer- kitsee sitä, että kolmen vuoden vanhentumis- aika koskisi myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä asiamiessopimuksia ja niissä aiheutu- neita vahingonkorvauksia. Kulussa oleva yhden vuoden kanneaika muuttuisi sekin kolmen vuoden vanhentumisaajaksi.

1.8. Laki takauksesta ja vierasvelkapant- tauksesta

19 §. *Takauksen vanhentuminen.* Takaus- laissa on nykyisin kattavat, sisällöllisesti eh- dotettua vanhentumislakia varsin pitkälle vastaavat vanhentumissäännökset. Lain 19 § koskee velkojan oikeutta saada päävelan suoritus takaajalta. Vanhentumisaika on tällöin kolme vuotta, ja se alkaa kulua päävelan erääntymisestä. Vanhentumisaika voidaan katkaista vapaamuotoisesti.

Pykälän 1 momentissa säilyisi vanhentumi- saikaa ja sen alkamisajankohtaa koskeva

säännös, mutta vanhentumisen katkaisemista ja sen vaikutuksia koskeva osa poistettaisiin ja jätettäisiin vanhentumislain yleisen sääntelyn varaan. Myös takausvelan vanhentuminen voitaisiin edelleen katkaista vapaamuotoisesti ja käytettävissä olisivat kaikki vanhentumislain 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut katkaisukeinot.

Takauslaissa säädetyn kolmen vuoden erityissäännöksen ohella takaukseen sovelletaan 3 momentin viittaussäännöksen mukaan myös nykyisen vanhentumisasetuksen kymmenen vuoden, sitoumuksen antamisesta laskettavaa vanhentumisaikaa.

Tähän säännökseen ehdotetaan tehtäväksi vain viittausta koskeva tarkistus. Kymmenen vuoden vanhentumisaajan säilyttämistä puoltaa se, että näin voidaan varmistaa se, että vierasvelkavakuuden antaja saa muistutuksen vastuustaan vähintään kymmenen vuoden välein. Vaikka kymmenen vuotta on varsin pitkä muistutusväli, se ei kuitenkaan ole pitkissä luottosuhteissa täysin merkityksetön. Käytännössä muut takauslaissa velkojille asetetut tiedonantovelvoitteet ovat kuitenkin tärkeämpiä ja ajankohtaistuvat useammin. Yleis- takauksissa ja limiittiluottoihin liittyvissä takauksissa velkojan on ilmoitettava yksityis- takaajalle joko päävelan määrä puolivuositain tai aina uuden päävelan syntyessä. Kaikkia takauksia koskee se, että velkojan on kuukauden kuluessa toimitettava ilmoitus, jos velallinen viivästyy suorituksissaan. Samoin takaajalla on aina oikeus itse pyytää velkojalta tietoja takausvastuustaan.

Takaussitoumuksessa syntyvä ehdollinen velka rinnastuu vanhentumislain 8 §:ssä tarkoitettuihin velkoihin, joiden maksuaika ei ole ennalta tiedossa. Näissä veloissa noudatetaan velan oikeusperusteen syntymisestä laskettavaa kymmenen vuoden vanhentumisaikaa, joka kuitenkin muuttuu yleiseksi kolmen vuoden vanhentumisaikaksi, kun velka erään- nytetään.

33 §. *Takautumissaatavan vanhentuminen.* Säännös sisältää 19 §:ää vastaavan vanhentumissäännöksen, joka koskee velan maksaneen takaajan oikeutta saada suoritus velallisel- lta tai toiselta takaajalta. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettaviksi erityiset säännökset vanhentumisen katkaisemisesta ja sen vaikutuksista.

Voimaantulosäännös. Ehdotuksen mukaan uudet säännökset tulisivat voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki. Muutokset nykyisiin säännöksiin ovat niin vähäisiä, etteivät erityiset siirtymäsäännökset ole tarpeen.

1.9. Laki asiakirjain kuolettamisesta

6 §. Pykälässä säädetään tuomioistuimen antaman kuulutuksen sisällöstä. Kuulutuksessa asiakirjan haltija on nykyisin kutsuttava viimeistään määräpäivänä ennen kello kahta- toista näyttämään asiakirja tuomioistuimelle uhalla, että asiakirja muuten, jollei laillista estettä ilmaannu, tuomioistuimen päätöksellä kuoletetaan.

Pykälää ehdotetaan nykyaikaistettavaksi ja yksinkertaistettavaksi. Muun muassa kellon- aikaa koskeva säännös poistettaisiin tarpeet- tomana. Pykälästä poistettaisiin myös epä- selvä maininta siitä, että asiakirja kuoletetaan vain, jollei laillista estettä ilmaannu. Lailli- sella esteellä ei tässä yhteydessä ole tarkoitettu viitata asiakirjan haltijalla olleeseen esteeseen, jonka johdosta hän ei ole voinut määrä- päivään mennessä asiakirjaa esittää, vaan yleensä perustetta hakemuksen hylkäämi- seen.

Kuulutuksen julkaisemisessa noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:ssä säädettyä menettelyä. Tarkoituksenmukaista on, että tähän yleiseen säännökseen nähden poikkeavista kuuluttamista koskevista sään- nöksistä luovutaan. Suurelta osin nykyiset asiakirjain kuolettamista koskevat erityis- säännökset ovat menettäneet merkitystään senkin vuoksi, että kuolettamisasiat käsitel- lään nykyään käräjäoikeuden kansliassa eikä istunnossa.

7 §. Pykälässä säädetään 6 §:ssä tarkoite- tulle kuulutukselle asetettavasta määrä- päivästä. Pykälän mukaan määräpäivää ei voida asettaa lähemmäksi kuin kolmen kuu- kauden päähän eikä myöhemmäksi kuin en- simmäiseen vuoden kuluttua sattuvaan oi- keudenkäyntipäivään. Määräajat lasketaan kuulutuspäätöksen tekemisestä. Jos etsittä- vässä asiakirjassa on määrätty maksupäivä, joka tulee vuoden kuluessa kuulutuspäätök- sen tekemisestä, lasketaan saapumisaika maksupäivästä lukien.

Säännöksen kieliasu nykyaikaistettaisiin

vastaamaan julkisesta haasteesta annettavan lain sanamuotoa. Sisällöllisesti säännöksessä muuttuisi vain se, että kuulutuksessa asetettavalle määräajalle ei säädettäisi enimmäispituutta, vaan ainoastaan kolmen kuukauden vähimmäispituus sekä se, että määräaika laskettaisiin kuulutuksen julkaisemisesta, kuten yleensä muissakin kuulutuksissa. Käytännössä määräaika asetetaan yleensä vähimmäisajan mukaisena, joten määräajan enimmäispituuden poistamisella ei ole huomattavaa merkitystä.

8 §. Pykälässä säädetään kuulutusmenettelystä. Nykyisessä pykälässä säädetään sekä virallisessa lehdessä julkaistavasta kuulutuksesta että erityistiedoksiannosta.

Nykyisin säädetään varsin tarkasti siitä, missä virallisen lehden numerossa asiakirjan kuolettamista koskeva kuulutus on julkaistava. Nämä säännökset ehdotetaan poistettaviksi, jolloin kuulutus voidaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n mukaan julkaista aina kunkin kuukauden ensimmäisessä numerossa.

Pykälään jäisivät vain säännökset erityisestä tiedoksiannosta. Ehdotuksen mukaan 6 §:ssä tarkoitettu kuulutuksesta on nykyiseen tapaan toimitettava erikseen tieto velvoitetulle, kuten juoksevan velkakirjan velalliselle, ja asiakirjan tiedossa olevalle viimeiselle haltijalle. Tieto on toimitettava viimeistään kuukautta ennen määräpäivää. Tämä määräaika on tarpeen, jotta tiedonsaajalle jäisi riittävä aika toimia tiedonsaannin johdosta. Ehdotus vastaa sisällöltään julkisesta haasteesta annettavaa lakia. Vekseliä koskeva osa säilyisi ennallaan. Maininta kuolinpesälle annettavasta tiedoksiannosta poistettaisiin tarpeettomana.

Voimaantulosäännös. Ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin hakemuksiin.

1.10. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta

1 §. Maanvuokralain 10 §:ssä säädetään vuokrasopimukseen, vuokrasuhteeseen ja asuinhuoneiston vuokrauksesta annettuun lakiin perustuvalla korvauksella tai muulle saatavalle kolmen vuoden kanneaika, joka lasketaan vuokrasuhteen päättymisestä.

Säännös ehdotetaan kumottavaksi. Tarkoi-

tuksenmukaista on, että vanhentumisajan alkaminen määräytyisi vuokrasuhteissa yhdenmukaisesti yleisen vanhentumissääntelyn kanssa ja sääntely olisi muutoinkin mahdollisimman pitkälle yhtenäistä ja keskitettyä. Näin ollen vuokrasuhteen päätyminen ei enää olisi vuokrasuhteeseen liittyvissä saatavissa vanhentumisen yleinen alkuehto. Ratkaisevaa olisi se, millaisesta saatavasta — esimerkiksi maksamattomasta vuokrasta tai huoneiston kuntoon liittyvästä korvauksesta — kulloinkin on kysymys ja mitkä vanhentumislain säännökset tällöin tulisivat sovellettaviksi. Vuokravelan osalta kolmen vuoden vanhentumisaika alkaisi kulua kunkin vuokramaksun eräpäivästä. Huoneiston vahingoittamiseen liittyvä vuokranantajan korvausvaatimus taas alkaisi vanhentua siitä, kun vahinko on tullut havaittavaksi eli yleensä huoneiston vapautumisesta.

Säännöksen kumoamisesta seuraisi myös, että vuokrasuhteesta johtuvan saatavan vanhentuminen olisi katkaistavissa ja keskeytävissä muutoinkin kuin kanteen nostamisella, esimerkiksi vapaamuotoisella muistutuksella tai velan tunnustamisella.

2 §. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki. Voimaantulosäännöksessä viitattaisiin vanhentumislain 21 §:n 3 momentin voimaantulosäännökseen. Tämä merkitsee sitä, että uudet vanhentumisaikasäännökset koskisivat myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä vuokrasopimuksia ja niihin perustuvia velkoja.

1.11. Laki liikehuoneiston vuokrauksesta

1 §. Lain 9 §:ssä säädetään vuokrasuhteesta johtuvan saamisen vanhenemisesta. Säännös ehdotetaan kumottavaksi vastaavilla perusteilla kuin samansisältöinen asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 10 §.

2 §. Lain voimaantulosta on samanlaiset säännökset kuin edellä lakiehdotuksessa 1.10.

1.12. Maanvuokralaki

3 §. Pykälän 3 momentissa on erityinen kanneaikasäännös sitä tilannetta varten, että vuokrasuhde on muotovirheen vuoksi jäänyt

syntymättä. Tämä säännös ehdotetaan poistettavaksi. Momenttiin jäisivät säännökset maanvuokrasopimuksen syntymättä jäämisestä seuraavasta vahingonkorvauksesta sekä muunsisältöisen sopimuksen mitättömyydestä, mutta korvauksen vanhentuminen määräytyisi vanhentumislain korvausvelkaa koskevien säännösten mukaisesti. Määräaika pitenis yhdestä kolmeen vuoteen.

77 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi vastaavilla perusteilla kuin asiallisesti samansisältöiset kanneaikasäännökset asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa ja liikehuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa.

Voimaantulosäännös. Lain voimaantulosta on samanlaiset säännökset kuin edellä la-
kiehdotuksessa 1.10.

1.13. Osakeyhtiölaki

12 luku. **Voitonjako ja yhtiön varojen muu käyttö**

4 a §. Oikeus osinkoon voi nykyään vanhentua kahden eripituisen vanhentumisajan mukaan siitä riippuen, käytetäänkö maksun yhteydessä osinkolippuja ja onko yhtiön osakkeet liitetty arvo-osuusjärjestelmään vai ei. Osinko- tai maksulippujen yhteydessä noudatetaan velkakirjalain 25 §:n mukaan viiden vuoden vanhentumisaikaa. Sama määräaika koskee vanhentumisasetuksen 19 §:n 2 momentin mukaan myös arvo-osuuteen perustuvaa osinkoa tai muuta tuottoa. Muutoin noudatetaan yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

Tarkoituksenmukaista on, että osakeyhtiön voitonjaossa käytetään yhtenäistä vanhentumisaikaa. Harkittavana on ollut kaksi vaihtoehtoa. Voitonjakoon liittyvissä veloissa voitaisiin noudattaa joko yleistä kolmen vuoden vanhentumisaikaa tai osinkolippuihin ja arvo-osuuksiin nykyään sovellettavaa viiden vuoden vanhentumisaikaa. Tässä yhteydessä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi noudattaa osakeyhtiölaissa muutoinkin noudatettavia määräaikoja. Vastaavankaltaisissa voitonjakotilanteita koskevilla säännöksissä, kuten osakeyhtiölain 13 luvun 12 §:n 4 momentissa, 14 luvun 17 §:n 3 momentissa ja 14 a luvun 5 §:n 3 momentissa, määräaikana on viisi vuotta. Pidempää määräaikaa puoltaa myös

se, että voitonjako perustuu yhtiön itsensä tekemiin päätöksiin.

Ehdotuksen mukaan viiden vuoden vanhentumisaika alkaisi kulua yhtiökokouksen päätöksen mukaisesta erääntymispäivästä. Jollei erääntymispäivää ole nimenomaisesti mainittu, se alkaa heti päätöksen tekemisestä. Muilta osin osingon vanhentumiseen noudatettaisiin vanhentumislain säännöksiä. Osakkeenomistaja voi siten esimerkiksi katkaista vanhentumisen vapaamuotoisella muistutuksella.

13 luku. **Selvitystila, purkaminen, rekisteristä poistaminen ja saneeraus**

9 a §. Pykälässä oleva viittaus vanhentumisasetukseen korvattaisiin viittauksella ehdotettuun lakiin julkisesta haasteesta. Pykälään ei ehdoteta sisältömuutoksia.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki ja julkisesta haasteesta annettu laki. Lakiin lisättävää uutta vanhentumissäännöstä sovellettaisiin vain silloin, kun yhtiökokouksen päätös voitonjasta on tehty lain voimaantulon jälkeen.

1.14. Kuluttajansuojalaki

1 §. Kuluttajansuojalain 12 luvun 1 e §:ssä on säännös kuluttajasaatavan erityisestä vanhentumisajasta. Pykälän 1 momentin mukaan kuluttajasaatava vanhentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun elinkeinonharjoittaja on täyttänyt suoritusvelvollisuutensa tai, jos kuluttajalle on myönnetty maksuaikaa tai luottoa, maksun tai luoton erääntymisestä. Saatava vanhentuu kuitenkin viimeistään yleisessä kymmenen vuoden vanhentumisajassa, joka määräytyy vanhentumisasetuksen 1 §:n perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädetään kuluttajasaatavan vanhentumisen keskeytymisestä. Vanhentuminen on keskeytettävissä velkasuhteen molempien osapuolten toimesta. Kuluttajan toimin vanhentuminen keskeytyy ainoastaan velan pääoman, koron tai kulujen maksamisella, elinkeinonharjoittaja taas voi yleensäkin saatavastaan muistuttamalla saada vanhentumisen keskeytymään. Vanhentumi-

sen keskeytymisellä tarkoitetaan säännöksessä samaa kuin lakiehdotuksessa vanhentumisen katkaisemisella, joten keskeytymishetkestä alkaa kulua uusi kolmen vuoden vanhentumisaika. Lisäksi momentissa todetaan nimenomaisesti, että elinkeinonharjoittajan on näytettävä toteen väitteensä vanhentumisen keskeytymisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälää ei sovelleta saatavaan, jonka vanhentumisesta on säädetty erikseen toisin.

Lakiehdotuksen yleistä vanhentumisaikaa koskeva sääntely vastaa pitkälti kuluttajasääntelyä koskevaa nykytilaa. Tämä koskee sekä vanhentumisaikojen pituutta että myös sen alkamisajankohtaa.

Vähäisiä eroja näyttäisi olevan siinä, millä keinoin vanhentuminen voidaan katkaista. Voimassa olevan kuluttajansuojalain säännöksen sanamuodon mukaan vanhentuminen ei katkeaisi velallisen yhteydenottojen tai muun vapaamuotoisen tunnustamisen kautta, vaan edellyttäisi aina velan osittaista maksua. Sääntely poikkeaa sekä voimassa olevasta että ehdotetusta yleissääntelystä. Tätä eroa ei ole perusteltu kuluttajansuojalain esitöissä. Vaikka velan maksu on käytännössä tavallisin ja varsin selkeä tunnustamistapa, kuluttajansuojaan liittyvät näkökohdat eivät edellytä sitä, että muut todistettavat velallisen tunnustukset olisi arvioitava vaikutuksettomiksi. Lainsäädännön selkeyden vuoksi voidaankin pitää tarkoituksenmukaisena, että sääntely olisi myös tältä osin yhdenmukaista.

Nykyisen säännöksen mukaan kuluttajasääntelyä sovelletaan erityisvanhentumisaikojen lisäksi myös vanhentumisasetuksen mukaista yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Rinnakkaiset vanhentumisaikat aiheuttavat sekaannusta. Saatavan syntymisestä laskettavalla kymmenen vuoden vanhentumisaikalla ei kuluttajasääntelyssä ole juurikaan käytännön merkitystä. Pitkäaikaisissa luotoissa, joissa pitkä vanhentumisaika voisi periaatteessa tulla sovellettavaksi, velalliselta vaaditaan säännönmukaisesti luottoaikaisia suorituksia, joiden seurauksena vanhentuminen katkeaa. Tarpeettomana voidaan pitää myös säännöstä elinkeinonharjoittajan näyttövelvollisuudesta, sillä yleensäkin velkojan on aina kyettävä esittämään näyttö siitä, että vanhentuminen on määrääjässä katkaistu.

Näiden seikkojen vuoksi erityinen kuluttajasääntelyä koskeva vanhentumissäännös ehdotetaan kumottavaksi.

2 §. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki. Kuluttajasääntelyyn ryhdytään soveltamaan yleislain säännöksiä. Muutokset ovat sinänsä varsin vähäisiä.

Siirtymäsäännöksessä viitattaisiin kuitenkin vanhentumislain 21 §:n 3 momentin siirtymäsäännökseen, kuten lakiesityksissä 1.10 — 1.12. Uudet vanhentumissäännökset tulevat koskemaan myös niitä kulutusluottoja, joista on sovittu ennen 1.9.1994 voimaan tullutta kuluttajansuojalain vanhentumissäännöstä ja joissa siis edelleen noudatetaan vain kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

1.15. Laki kuluttajavalituslautakunnasta

1 §. Kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 9 c §:ssä säädetään kiinteistönvälittäjän ja asunnonvälittäjän suoritukseen perustuvan korvausvelan vanhentumisesta silloin, kun suoritusta koskeva asia on tai on ollut kuluttajavalituslautakunnan asuntokauppaosaston käsiteltävänä. Säännöksen mukaan kauppa- ja kaaren 18 luvun 9 §:ssä tarkoitettu vuoden kanneaika ei kulu sinä aikana, jona riita-asiaa käsitellään kuluttajavalituslautakunnassa.

Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska ehdotetun vanhentumislain 11 §:n mukaan velan vanhentuminen aina keskeytyy siksi ajaksi, jona asiaa käsitellään kuluttajavalituslautakunnassa. Lisäksi nykyisessä säännöksessä tarkoitettujen korvausvelat kuuluisivat lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 2 kohdan soveltamisalaan eikä niitä enää koskisi lyhyt kanneaika. Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisun katkaisuvaikutusta on käsitelty ehdotetun 11 §:n 1 momentin 1 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2 §. Voimaantuloa koskevan säännöksen mukaan laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin uusi vanhentumislaki.

1.16. Työsopimuslaki

13 luku. Erinäisiä säännöksiä

9 §. *Vanhentuminen ja kanneaika.* Pykälä koskee nykyään työsopimuslakiin perustuvia

työntekijän saatavia työsuhteen päättyessä. Tällaiseen saatavaan ei sovelleta yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa, vaan kanne on nostettava kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä. Kyseinen kanneai-ka ei kuitenkaan koske henkilövahinkoon perustuvia korvausvaatimuksia. Työsuhteen kestäessä noudatetaan yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

Työoikeudellisten saatavien vanhentumisaikasta ehdotetaan otettavaksi erityinen säännös työsopimuslakiin. Pykälässä säädetäisiin yhtäältä työsuhteen kestäessä noudatettavasta vanhentumisaikasta ja toisaalta työsuhteen päättyttyä sovellettavasta lyhyestä kannejasta. Työntekijälle aiheutunutta henkilövahinkoa koskisi poikkeussäännös, jonka mukaan henkilövahingoissa vanhentumisaika olisi nykyinen kymmenen vuotta.

Eriyissäntely koskee vain vanhentumisaikaa kanneajojen pituutta. Sen sijaan muut vanhentumiseen liittyvät kysymykset ratkais-taisiin toissijaisesti sovellettavan vanhentumislain nojalla. Esimerkiksi vanhentumisen katkaisemiseen ja vanhentumisen oikeusvai-kuuksiin sovellettaisiin yleisiä säännöksiä. Vanhentumislain perusteella määräytyisi myös se, mistä ajankohdasta vanhentumisaika alkaa kulua.

Pykälän *1 momentin* mukaan työntekijän palkkasaatavien samoin kuin työsopimusla-kiin perustuvien muiden saatavien vanhen-tumisaika olisi viisi vuotta. Työoikeudellisten saatavien vanhentumisaika olisi siten sel-västi ehdotettua yleistä vanhentumisaikaa pi-tempi, mutta myös nykyistä vanhentumisaikaa lyhyempi. Tavallista pidempää vanhen-tumisaikaa puoltavat työntekijän oikeudelli-seen suojaan liittyvät seikat. Työsuhteen kes-täessä työntekijä ei välttämättä voi esittää vaatimuksia työnantajalleen, koska se saat-taisi vaarantaa työsuhteen jatkumisen. Myös työehtosopimuksen mukaisen palkan suuru-desta voi olla epätietoisuutta. Toisaalta taas nykyinen kymmenen vuoden vanhentumisaika voi etenkin pienempien yritysten kannalta olla kohtuuttoman pitkä, kun yllättäviä, usei-den vuosien takaisia saatavia vaaditaan vii-västyskorkoineen.

Ehdotettu viiden vuoden vanhentumisaika koskisi kaikkia työntekijän palkkasaatavia siitä riippumatta, perustuvatko ne työsopi-

mukseen vai työehtosopimukseen vai työso-pimuslain mukaiseen vähimmäispalkkaan. Sillä ei olisi merkitystä, onko kysymyksessä kiinteä palkka vai erilaiset lisäkorvaukset. Palkkasaatavien vanhentumisaika alkaisi ku-lua, kun palkka erääntyy maksettavaksi. Joll-ei palkan eräpäivästä ole sovittu, se on mak-settava työsopimuslain 2 luvun 13 §:n mu-kaisesti yleensä palkanmaksukauden viimei-senä päivänä.

Eri asemassa olisivat ainoastaan työaikala-kiin ja vuosilomalakiin perustuvat korvauk-set, joita koskevista kanneajoista säädetään mainituissa laeissa. Näihin lakeihin ei ehdo-teta tässä yhteydessä muutoksia.

Työsuhteen kestäessä kuluva määräaika olisi vanhentumisaika, joka voidaan katkaista muutoinkin kuin nostamalla kanne. Myös vapaamuotoisesta muistutuksesta alkaisi ku-lua uusi samanpituisen vanhentumisaika.

Sama viiden vuoden vanhentumisaika kos-kisi henkilövahinkoja lukuun ottamatta myös muita työsopimuslakiin perustuvia saatavia. Työsopimuslain rikkomiseen perustuvat työnantajan tai työntekijän vahingonkorva-ukset vanhentuvat siten viidessä vuodessa. Koska määräajan alkamisajankohtaa ei ole säädetty, vanhentumisaika laskettaisiin van-hentumislain 7 §:n mukaan. Vahingonkorva-us alkaisi vanhentua, kun korvaukseen oikeu-tetun katsotaan saaneen tiedon vahingosta ja siitä vastuussa olevasta.

Työnantajan on huolehdittava työturvalli-suudesta. Työnantajan tuottamukseen perus-tuva vahingonkorvausvastuu voidaan johtaa paitsi vahingonkorvauslaista myös työso-pimuslain 12 luvun 1 §:stä. Työnantajan kor-vausvastuu lisää työntekijöiden turvaa esi-merkiksi silloin, kun kaikkia vahinkoja ei korvata työtaturmavakuutuslain tai ammat-titautilain nojalla. Korvausvastuu on myös omiaan tehostamaan työnantajan intressiä huolehtia työntekijän suojelemisesta tapa-turmilta ja terveydellisiltä vaaroilta.

Pykälän *2 momentin* mukaan työstä johtu-issa henkilövahingoissa sovellettaisiinkin edelleen kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Vanhentumisaika laskettaisiin siitä, kun työntekijä on saanut tietää vahingosta ja siitä, että vahinko johtuu sellaisesta työhön liitty-västä syystä, josta työnantaja on vastuussa. Konkreettiseen tietoon rinnastetaan se, mil-

loin työntekijän asemassa olevan henkilön voidaan katsoa pitäneen saada nämä seikat selville. Myöhäisvahinkoihin ja paheneviin vahinkoihin liittyviä kysymyksiä samoin kuin sitä, millaista selonottovelvollisuutta vahingonkäräjältä voidaan edellyttää, on käsitelty laajemmin vanhentumislain 7 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Ottaen huomioon ehdotetun vanhentumisajan pituuden, nämä kysymykset kuitenkin ajankohtaistuisivat vain harvoin työperäisissä henkilövahingoissa.

Pykälässä nykyisin oleva kanneaikäsäännös säilytettäisiin sisällöltään ennallaan. Pykälän 3 momentin mukaan työsuhteen päätyttyä työntekijän on nostettava kanne kahden vuoden kuluessa uhalla, että muutoin saatava raukeaa. Säännös kattaa niin palkkasaatavat kuin myös esimerkiksi laittomaan irtisanomiseen perustuvat korvausvaatimukset. Kyseinen säännös otettiin uuteen työsopimuslakiin vain pari vuotta sitten eikä sen muuttamista tässä yhteydessä pidetä tarkoituksenmukaisena.

Kanneaikäsäännöksen ulkopuolelle jäisivät 2 momentissa tarkoitettut henkilövahingot. Niihin sovellettaisiin ainoastaan kymmenen vuoden katkaistavissa olevaa vanhentumisajaa.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu lainmuutos tulisi voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu vanhentumislaki. Uutta vanhentumissäännöstä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin velkoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa lähinnä ennen lain voimaantuloa kertyneitä palkkasaatavia, joiden vanhentumisaika työsuhteen kestäessä lyhenee viiteen vuoteen. Sen estämiseksi, että vanhat saatavat vanhentuisivat yllättäen lain voimaantulon yhteydessä, lakiin ehdotetaan otettavaksi samankaltainen siirtymäsäännös kuin vanhentumislakiinkin. Sen mukaan ennen lain voimaantuloa syntynyt velka ei uusien säännösten johdosta vanhentuisi ennen kuin kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

1.17. Opintotukilaki

36 §. *Takauksen vanhentuminen.* Pykälässä säädetään opintolainan valtiontakauksen

vanhentumisesta. Valtiontakaus ei vanhene yleisten vanhentumissäännösten eikä myöskään takauslain mukaisesti. Säännös saatetaisiin ajan tasalle korvaamalla viittaukset jo kumottuun takausasetukseen ja kumottavaksi ehdotettuun vanhentumisasetuksen viittauksilla uusiin lakeihin. Säännökseen ei ehdoteta tehtäväksi sisällöllistä muutosta.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu lainmuutos tulisi voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu vanhentumislaki.

1.18. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki

79 §. *Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn.* Pykälä on tarkoitettu koskemaan sellaisia saatavia, joita varten on säädetty erityinen vanhentumisaika ja joiden osalta vanhentumista ei voida vapaaehtoisin toimin keskeyttää velkajärjestelyn aikana. Erityissäännöksen tarkoituksena on estää se, että velkoja perintä- tai täytäntöpanorajoituksen vuoksi menettäisi saamisoikeutensa. Tällaisia ovat ennen muuta vero- ja elatusapuvelat, joissa perintäaika on rajattu kiinteään määräaikaan. Säännöstä sovelletaan myös velkoihin, joihin liittyy kanneaika. Säännöksen ei sitä vastoin katsota vaikuttavan yleiseen vanhentumisaikaan eikä vapaamuotoisesti katkaistavissa oleviin erityisvanhentumisaikoihin. Näiden osalta edellytetään, että velkoja huolehtii vanhentumisen katkaisusta myös velkajärjestelymenettelyn aikana.

Vanhentumislakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset yksityishenkilön velkajärjestelyn vaikutuksista velkojen vanhentumiseen. Vanhentumislain 11 §:n mukaan velan vanhentuminen keskeytyy maksukyvyttömyysmenettelyn ajaksi. Velkojan ei enää edellytetä erikseen katkaisevan velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vanhentumista menettelyn aikana. Jos tuomioistuin vahvistaa maksuohjelman, kukin maksuerä vanhentuu 17 §:n 2 momentin mukaan viiden vuoden kuluttua sille määrätystä eräpäivästä. Samat säännöt koskisivat erityissäännökseen perustuvia vanhentumisaikoja samoin kuin kanneaikoja.

Pääsääntönä siten olisi, että myös tältä osin

velan vanhentumiseen liittyvät kysymykset ratkaistaisiin vanhentumislain nojalla. Selvyyden vuoksi kyseiseen yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain pykälään lisätäisiin tätä koskeva viittaussäännös. Samalla myös pykälän nimeä tarkistettaisiin.

Erityistä sääntelyä tarvitaan kuitenkin edelleen niiden velkojen osalta, joihin ei sovelleta vanhentumislakia ja joissa on laissa säädetty kiinteä perintäaika, jonka kulumista ei voida yleensä katkaista. Näissä sääntely pyysisi entisellään. Vain säännöksen soveltamisalaa koskevaa lakitekstiä tarkennettaisiin. Lakiteknisesti pykälän 2 ja 3 momentit yhdistettäisiin uudeksi 2 momentiksi.

79 a §. *Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn.* Pykälässä on säännökset vapaaehtoisen velkajärjestelyn vaikutuksista kanne- ja perintäaikoihin. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että vanhentumiskysymykset arvoitaisiin mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla siitä riippumatta, toteutetaanko velkojen järjestely vapaaehtoisella sovinnolla vai tuomioistuimen päätöksellä.

Kun vapaaehtoisesta velkajärjestelystä sovitetaan, vanhentumisajat katkeavat suoraan yleisten säännösten mukaan. Sopimus ei kuitenkaan ilman eri säännöstä katkaise tai keskeytä kanne- tai perintäaikoja. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että säännös kattavasti määrittäisi erilaisten määräaikojen vaikutuksen. Pykälän mukaan minkäänlaisten määräaikojen kuluminen ei ensinnäkään rajoittaisi velkojaa saamasta järjestelyssä sovittuja suorituksia. Säännöksiä tarvitaan myös siltä varalta, että velallinen ei noudata sopimusta ja se purkautuu. Tällöin vanhentumis- ja kanneaikojen katsottaisiin katkenneen ja siis alkavan uudestaan kuluu, kun vapaaehtoisen velkajärjestelyn mukainen maksuaika on päättynyt. Silloin kun kysymys on 79 §:n 2 momentissa tarkoitettusta perimismääräajasta, velkojalla olisi nykyiseen tapaan perintäaikaa vielä järjestelyn päättymistä seuraava kalenterivuosi.

Voimaantulosäännös. Lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu vanhentumislaki. Uusia säännöksiä sovellettaisiin myös silloin, kun päätös tai sopimus velkajärjestelystä on tehty ennen lain muutoksen voimaantuloa.

1.19. Yrityksen saneerauksesta annettu laki

99 ja 99 a §. Säännökset vastaavat edellä selostettuja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 § ja 79 a §:ää ja niihin ehdotetaan yhdenmukaisuuden vuoksi tehtäviksi samanlaiset muutokset.

Voimaantulosäännös. Lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu vanhentumislaki.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun lain on hyväksytty ja vahvistettu. Riittävän pitkä voimaantuloaika on tarpeen koulutuksen ja tiedottamisen järjestämistä vasten. Velkasuhteiden osapuolille on myös varattava aikaa sopeutua vanhentumissäännösten uudistukseen. Muun muassa luotonvalvontaa tukevissa tietojärjestelmissä on otettava huomioon aikaisempaa lyhyemmät vanhentumisajat ja toisaalta se, etteivät vanhentumisen katkaisutoimet yleensä enää ole tarpeen luottoaikana.

3. Säättämisjärjestys

Vanhentumislainsäädännöllä velkojalle asetettaisiin velvoite kohtuullisin ajoin muistuttaa velallista velan olemassaolosta uhalla, että velka muutoin lakkaa. Vanhentumisen seurauksena velkojalla ei enää ole oikeutta vaatia velalliselta suoritusta tuomioistuimessa taikka maksukyvyttömyysmenettelyissä. Vaikka velkasuhteeseen ja sen lakkaamiseen liittyvä yksityisoikeudellinen sääntely kuuluu tavallisen lainsäädännön alaan, perustuslain 15 §:ssä tarkoitettu omaisuuden suoja samoin kuin 21 §:ssä tarkoitettu oikeusturva asettavat lainsäädännölle sisällöllisiä vaatimuksia. Samoin on otettava huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Velkaa koskevien vaatimusten vanhentuminen tai niiden rajoittaminen kanneajoin ovat yhteinen piirre useimmissa Euroopan maissa, vaikka sääntelyt eroavatkin toisistaan huomattavasti niin määräaikojen pituuden kuin niiden alkamisajankin suhteen. Rajoituksilla pyritään turvamaan velallisia vaati-

muksilta, joihin ajan kulumisen vuoksi on vaikea vastata ja joissa todisteet ovat käyneet epäluotettaviksi tai puutteellisiksi. Velallisen taloudellisen aseman turvallisuus edellyttää myös, että velan perintään ryhdytään oikea-aikaisesti. Vanhentumislainsäädännöllä pyritään siten oikeusvarmuuteen ja oikeudenmukaisuuteen.

Ehdotettu kolmen vuoden vanhentumisaika on velkojan kannalta riittävä ottaen huomioon se, että aika alkaa kuluu sovitusta eräpäivästä tai siitä, kun velkojalla on muutoin ollut mahdollisuus vaatimusten esittämiseen. Vahingonkorvauksissa vanhentumisaika alkaisi kuluu, kun vahingonkärsijä on saanut vaatimusten esittämistä varten riittävät tiedot vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Erityisesti on pyritty huolehtimaan siitä, etteivät henkilö- ja ympäristövahingot vanhennu ilman, että vahingonkärsijöillä olisi todellista mahdollisuutta vaatia korvausta. Henkilö- ja ympäristövahinkoihin ei ehdotuksen mukaan sovelleta kymmenen vuoden takarajäsäännöstä, jolla muutoin pyritään rajoittamaan vanhimpien vastuuvaatimusten esittämistä. Rikosperusteisten ja vajaavaltaisiin kohdistuneiden vahinkojen vanhentumisesta on lisäksi erityissäännöksiä. Sen jälkeen, kun asia on ratkaistu tuomioistuimen päätöksellä, vanhentumisaika pidentyisi viiteen vuoteen.

Vanhentumislainsäädännöllä on siten niin perustuslain kuin ihmisoikeussopimuksenkin edellyttämä hyväksyttävä päämäärä, johon näiden käytetyt keinot ovat kohtuullisessa suhteessa.

Esityksen 1. lakiehdotuksen (laki velan vanhentumisesta) siirtymäsäännöksen mukaan lakia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen myös aikaisemmin syntyneiden velvoitteiden vanhentumiseen. Siirtymäsäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa syntyneet velat eivät kuitenkaan voisi vanhentua uusien säännösten perusteella välittömästi lain voimaantultua. Sellaisia velkoja, jotka eivät jo aikaisempien säännösten mukaan vanhentuisi tätä nopeammin, koskisi kolmen vuoden siirtymäaika.

Ehdotus voi velkatyypistä riippuen joko lyhentää tai pidentää muutoin sovellettavaksi tulevaa vanhentumisaikaa. Yleensä ehdotus merkitsee vanhentumisaikojen selvää lyhentyä. Eräiden erityissäännösten, kuten

kauppakaaren 18 luvun 9 §:n asiamiehen vahingonkorvausta koskevan kanneaikasäännöksen, kumoamisesta johtuen vanhentumisaika voisi myös pidentyä. Samankaltainen vaikutus voi teoriassa olla myös pitkäaikaisissa luotoissa, kun vanhentumisajan alkamisajankohta siirtyisi luottosopimuksen tekemisestä velan erääntymishetkeen.

Ehdotettuja siirtymäsäännöksiä on valtiosääntöoikeudellisesti syytä arvioida omaisuuden suojaa koskevan perustuslain 15 §:n kannalta, jonka katsotaan koskevan myös sopimussuhteiden pysyvyyttä ja sopimussuhteen kummankin osapuolen varallisuusarvoisia etuja. Kielto puuttua taannehtivasti olemassa olevien sopimusten ja velvoitteiden sisältöön ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sovellettaviksi tulevat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp). Perusoikeutta rajoittavan tai siihen puuttuvan sääntelyn tulee olla perusteiltaan hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi sääntelyn on oltava oikeasuhtaista niin, että perusoikeuteen puuttuminen ei saa johtaa yksilön kannalta kohtuuttomiin lopputuloksiin.

Perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä on ollut usea lakiehdotus, jossa kysymys on ollut vanhentumissäännösten taannehtivasta soveltamisesta. Valiokunta katsoi takauslain säätämisen yhteydessä (PeVL 37/1998 vp), että vanhentumissääntely koskee sellaisia menettelyluonteisia ja saamisen täytäntöönpanoon liittyviä seikkoja, jotka kuuluvat tavallisen lain alaan ja jotka voidaan perustuslain estämättä saattaa voimaan tavallisella lailla. Takauslain mukaan vanhentumissäännöksiä ryhdyttiin välittömästi lain voimaantullessa soveltamaan taannehtivasti, mikä joissakin tapauksissa lyhensi ja joissakin tapauksissa pidensi vanhentumisaikaa aikaisemman lain mukaisesta vanhentumisajasta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että myös elatusapusaatavan vanhentumista ja ulosoton täytäntöönpanoajan määräaikaisuutta koskevat säännökset voidaan säätää tavallisella lailla niin, että sääntely koskee myös ennen lain voimaantuloa syntyneitä velkoja ja niistä annettuja ulosottopeusteita (PeVL 9/1998 vp) ja PeVL 12/2002 vp). Näissä säännöksissä on kysymys velko-

jan perintäajan rajoittamisesta ehdottomaan määräaikaan, jota ei voida katkaisutoimilla pidentää. Ne ovat velkojan kannalta selvästi ankarampia kuin nyt ehdotettu sääntely, jonka mukaan velkoja voi aina omilla toimillaan estää velan vanhentumisen.

Ehdotetuilla siirtymäjärjestelyillä pyritään yhdenmukaistamaan ja selkeyttämään lain-säädäntöä. Velkojien ja velallisten samoin kuin muiden lain soveltajien kannalta olisi erittäin hankalaa, jos katkaistavissa oleviin vanhentumisaikoihin jouduttaisiin pitkän, jopa vuosikymmenten ajan soveltamaan rinnakkain uusia ja vanhoja säännöksiä. Yleisen vanhentumisajan lyhentäminen nopeuttaisi näin myös vanhempien velkojen selvittämistä ja siten parantaisi velallisten asemaa. Taannehtivuuden merkitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että velkoja voi edelleen varsin yksinkertaisesti estää vanhentumisen ja toisaalta ettei myöskään velallinen voi perustellusti odottaa velkojan laiminlyövän vanhentumisen katkaisemisen. Lain taannehtiva

voimaantulo on oikeusvarmuuden ja oikeustilan selkeyden vuoksi painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Ottaen huomioon, etteivät velat voisi lainmuutoksen johdosta vanhentua kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa ja että velkojille on näin varattu riittävästi aikaa oikeuksiensa turvaamiseen, siirtymäjärjestely ei johda yksilön kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Myös esitykseen liittyvissä 3, 6, 7, 10—12, 14 ja 15. lakiehdotuksissa on edellä kuvatunlaiset siirtymäjärjestelyt, joiden mukaan katkaistavissa oleva vanhentumisaika lain voimaantulon jälkeen määräytyisi uusien säännösten mukaan.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan kaikilta osin käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**velan vanhentumisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään:

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee velan vanhentumista. Tässä laissa velalla tarkoitetaan rahavelkaa sekä muita veloitteita.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) veroon, julkiseen maksuun tai muuhun rahasaamiseen, joka saadaan periä ulosottoimin ilman tuomiota tai päätöstä;

2) sakkoon, menettämisseuraamukseen tai muuhun rikosoikeudelliseen seuraamukseen taikka uhkasakkoon tai teettämis- tai keskeyttämissuhkaan;

3) eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla, lakisääteisen vakuutuksen perusteella tai julkisista varoista suoritettavaan eläkkeeseen, korvaukseen, tukeen tai muuhun etuuteen; eikä

4) lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) tarkoitettuun elatusapuun taikka kunnan takautumissaatavaan, joka perustuu elatusturvalain (671/1998) nojalla lapselle suoritettavaan elatustukeen.

2 §

Suhde erityissäännöksiin

Jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia erityissäännöksiä velan vanhentumisajasta tai

muusta vanhentumiseen liittyvästä seikasta, noudatetaan niitä tämän lain sijasta. Jos velkoja voi esittää vaatimuksia eri vastuuperusteiden nojalla, erityissäännöksen mukainen vanhentumisaika koskee vain kyseisessä laissa tarkoitettusta perusteesta johtuvaa velkaa.

Vaikka velan vanhentumiseen muutoin sovelletaan erityissäännöstä, velka vanhentuu tämän lain mukaan, kun velasta on annettu lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu ulosotoperuste, joka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee soveltuvien osin erityissäännöstä, jonka mukaan velkaa koskeva kanne on pantava vireille määräajassa. Kanneaika voidaan kuitenkin katkaista vain 11 §:ssä tarkoitettulla katkaisutoimella. Jos velkoja on menettänyt kanne oikeutensa, velka katsotaan vanhentuneeksi niin kuin tässä laissa säädetään.

3 §

Pakottavuus

Tämän lain säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa velallisen vahingoksi.

Tämän lain säännöksestä ei myöskään voida poiketa kuluttajan taikka yksityistakaajan tai yksityisen pantinantajan vahingoksi sellaisella sopimuksella, jonka mukaan velkaan on sovellettava vieraan valtion lakia, jos velkaan muutoin olisi sovellettava tätä lakia.

Vanhentumisaika ja sen alkamisajankohta

4 §

Yleinen vanhentumisaika

Velka vanhentuu kolmen vuoden kuluttua 5—7 §:ssä tarkoitetusta ajankohdasta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

5 §

Vanhentumisaajan alkaminen, kun eräpäivästä on sovittu

Vanhentumisaika alkaa kulua eräpäivästä, jos se on velallista sitovasti ennalta määrätty.

Jos velka voidaan vaatia suoritettavaksi ennen määrättyä eräpäivää velallisen sopimusrikkomuksen perusteella tai muun syyn johdosta, vanhentumisaika alkaa kulua, kun velka on eräännyttämistoimien johdosta eräännytynyt.

6 §

Kauppahinnan vanhentumisaajan alkaminen, kun eräpäivästä ei ole sovittu

Jollei kauppahinnan tai muun vastikkeen suorittamisen eräpäivää ole sitovasti ennalta määrätty, vanhentumisaika alkaa kulua, kun myyjä on luovuttanut kaupan kohteen ostajalle tai kun muu velkojana oleva sopijapuoli on täyttänyt oman suoritusvelvollisuutensa.

7 §

Korvausvelan vanhentumisaajan alkaminen ja enimmäisaika

Vahingonkorvauksen tai muun hyvityksen vanhentumisaika alkaa kulua:

1) sopimusrikkomukseen perustuvassa hyvityksessä siitä, kun ostaja on havainnut virheen tai puutteen kaupan kohteessa tai kun muu velkojana oleva sopijapuoli on havainnut virheellisyyden sopimuksen täyttämisesä taikka hänen olisi pitänyt se havaita;

2) asiamiehen, edustajan tai muun toimeksisaajan tekemään virheeseen tai laiminlyön-

tiin perustuvassa vahingonkorvauksessa siitä, kun toimeksisaaja on tehnyt tilityksen tai, jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista, siitä kun päämies on havainnut virheen tai laiminlyönnin taikka hänen olisi pitänyt se havaita;

3) muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvassa vahingonkorvauksessa siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tietää tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta ja siitä vastuussa olevasta; ja

4) perusteettoman edun palautuksessa siitä, kun vaatimuksen esittäjä on saanut tietää tai hänen olisi pitänyt tietää erehdyksessä tehdystä maksusta, sopimuksen pätemättömydestä tai muusta edun palautuksen perustana olevasta tapahtumasta ja perusteettoman edun saajasta.

Vahingonkorvauksen tai muun 1 momentissa tarkoitetun velan vanhentuminen on kuitenkin katkaistava ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut sopimusrikkomuksesta taikka vahinkoon johtaneesta tai edun palautuksen perustana olevasta tapahtumasta. Tämä määräaika ei kuitenkaan rajoita vahingonkärsijän oikeutta vaatia korvausta henkilö- tai ympäristövahingosta.

Rikoksesta johtuvaa velkaa ei katsota tämän tai muun lain nojalla vanhentuneeksi niin kauan kun rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai kun rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa.

8 §

Vanhentumisaika muissa tapauksissa

Jos kysymys on toistaiseksi myönnetystä tai ehdollisesti syntyvästä velasta taikka muusta velasta, jonka vanhentumisaajan alkamisajankohta ei määrydy 5—7 §:n nojalla, velka vanhentuu kymmenen vuoden kuluttua velvoitteen oikeusperusteen syntymisestä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Sen jälkeen kun velka on velkojan vaatimuksen tai muun syyn johdosta eräännytynyt maksettavaksi, noudatetaan kuitenkin eräännyttämisestä laskettavaa kolmen vuoden vanhentumisaikaa.

9 §

Talletusten vanhentumattomuus

Talletuspankin vastaanottamat talletukset tai muut yleisöltä otetut ja vaadittaessa takaisinmaksettavat varat taikka niistä suoritettut korot eivät vanhennu.

Vanhentumisen katkaiseminen

10 §

Vapaamuotoiset katkaisutoimet

Velan vanhentuminen katkeaa, kun:

1) osapuolet sopivat maksujen järjestelystä, vakuudesta tai muusta velan ehtojen muutoksesta taikka siitä, että vanhentuminen on katkaistu;

2) velallinen suorittaa velkaa tai muutoin tunnustaa velan velkojalle; tai

3) velkoja vaatii velalliselta suoritusta tai muutoin muistuttaa velallista velasta.

Velan vanhentumisen katkaiseminen edellyttää, että velka yksilöidään katkaisutoimessa. Jos kysymys on 7 §:ssä tarkoitetusta vahingonkorvauksesta tai hyvityksestä, velkojan tekemästä muistutuksesta on käytävä ilmi velan peruste ja määrä kohtuudella vaadittavalla tavalla, jolleivät ne ole velallisen tiedossa.

11 §

Oikeudelliset katkaisutoimet

Velan vanhentuminen katkeaa niin kuin 2 momentissa säädetään, jos:

1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, kulluttajavalituslautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus;

2) velkoja ilmoittaa saatavan velallista koskevan julkisen haasteen johdosta taikka velallisen konkurssissa tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä tai kun velka muutoin otetaan huomioon menettelyn yhteydessä; tai

3) velkoja panee vireille ulosottoasian tai jos velka muutoin otetaan huomioon ulosotomenettelyssä.

Kun 1 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettu asia tulee vireille taikka kun tehdään päätös 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn aloittamisesta tai kyseistä velkaa koskevasta väliaikaisesta kiellosta, vanhentuminen keskeytyy menettelyn ajaksi. Vanhentuminen katsotaan katkenneeksi sinä päivänä, jona lainvoimaiseksi tullut tuomio on annettu tai asian käsittely on muutoin päätynyt.

Jos velkoja peruuttaa hakemuksensa tai asian käsittely päättyy muusta syystä ilman, että tiedoksianto tai muu lain edellyttämä ilmoitus velkojan vaatimuksesta on toimitettu velalliselle, vanhentumisajan ei katsota katkenneen. Tällöin velka vanhentuu kuitenkin aikaisintaan yhden vuoden kuluessa menettelyn päättymisestä. Vanhentumisaikaa voidaan pidentää tällä tavoin vain yhden kerran.

Mitä 3 momentissa säädetään, sovelletaan kanne aikaan myös silloin, kun 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta tai se on jäänyt sillensä velalliselle toimitetun tiedoksiannon jälkeen.

12 §

Liitännäis- ja osasuoritukset

Velasta suoritettava korko, viivästyskorko ja muut liitännäiskustannukset samoin kuin pääoman lyhennys ja muu osasuoritus vanhentuvat itsenäisesti. Jos kuitenkin velan pääoma vanhentuu, myös velkaan liittyvät korot ja muut liitännäiskustannukset vanhentuvat.

Katkaisutoimi katkaisee velan pääoman ohella myös velkaan liittyvien korkojen ja muiden liitännäissuoritusten vanhentumisen niiden erääntymisajasta riippumatta.

13 §

Vanhentumisen katkaisemisen vaikutukset

Velan vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi, entisen pituinen vanhentumisaika.

Vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta sen jälkeen, kun velasta on annettu lainvoi-

maiseksi tullut tuomio tai muu ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio. Jos lainvoimainen tuomio tai päätös puretaan, velan ei katsota vanhentuneen kyseisen tuomion antamisen jälkeen kuluneena aikana.

Jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta 2 momentissa tarkoitettun ulosottoperusteen antamisen jälkeen, vanhentumisaika lasketaan suoritusvelvollisuuden alkamisesta.

Vanhentumisen vaikutukset

14 §

Suoritusvelvollisuuden lakkaaminen

Velallisen velvollisuus suorittaa velka lakkaa, kun velka vanhentuu.

Velallisella ei ole oikeutta saada velkojalta takaisin suoritusta, jonka hän on tehnyt vanhentuneesta velasta. Jos kysymys on elinkeinonharjoittajan saatavasta, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle, taikka luotonantajajan saatavasta yksityistakaajalta tai yksityiseltä pantinantajalta, velallisella on kuitenkin oikeus saada palautus sellaisesta suorituksesta, jonka hän on tehnyt tietämättä velan olevan vanhentunut. Velkojan on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä päivästä lukien, jona hän sai vanhentunutta velkaa koskevan suorituksen.

15 §

Kuittaus ja maksun peräytyminen

Velkoja saa käyttää vanhentunutta saatavaa kuittaukseen, jos kuittauksen edellytykset ovat täyttyneet ennen saatavan vanhentumista tai jos osapuolten saatavat liittyvät samaan oikeussuhteeseen.

Jos velan maksu tai kuittaus myöhemmin peräytyy tai osoittautuu muutoin vaikutuksettomaksi, velan ei katsota vanhentuneen suorituksen jälkeen kuluneena aikana, jos velkojalla oli perusteltu syy olettaa velan maksun tai kuittauksen lakkauttaneen velan.

16 §

Vakuusoikeus

Vanhentuminen ei estä velkojaa saamasta suoritusta sellaisesta vakuudeksi annetusta velallisen omaisuudesta, johon velkojalla on pantti- tai pidätysoikeus.

Kauppahintaa koskevan velan vanhentumisaikaa raukeaa ehto, jonka mukaan myyjällä on maksun laiminlyönnin johdosta oikeus purkaa kauppa tai vaatia kaupan kohde takaisin, jos kyseistä ehtoa ei ollut kirjattu omistuksesta ja oikeuksista lain nojalla pidettävään rekisteriin.

17 §

Maksukyvyttömyysmenettely

Jos velkojan saatava on otettu huomioon konkurssituomiossa, vanhentumisajan kuluminen ei estä maksun saamista konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta. Konkurssituomion vaikutuksista velasta henkilökohtaisesti vastaavaan velalliseen nähden on voimassa, mitä 13 §:n 2 momentissa säädetään.

Tuomioistuimen vahvistamassa maksuohjelmassa huomioon otettu saatava vanhentuu 13 §:n 3 momentin mukaisesti kunkin maksuerän osalta erikseen. Jos maksuohjelma raukeaa, vanhentumisajan katsotaan katkeneen, kun raukeamisesta on annettu lainvoimaiseksi tullut päätös.

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään erikseen.

18 §

Vanhentumisen huomioon ottaminen

Velan vanhentuminen otetaan tutkittavaksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaismenettelyssä vain asianosaisen väitteen perusteella.

Ulosottoviranomaisen velvollisuudesta ottaa viran puolesta huomioon velan vanhentuminen säädetään erikseen.

Vanhentuminen, kun vastuuvollisia on useita

19 §

Vanhentuminen yhden velallisen osalta

Jos velallisia on useita, vanhentumisaika lasketaan jokaisen velallisen osalta erikseen. Velan vanhentuminen katkeaa vain sen velallisen osalta, jonka nimissä katkaisutoimi tehdään tai johon katkaisutoimi kohdistetaan.

Jos velalliset vastaavat yhteisvastuullisesti samasta velasta ja velka vanhentuu jonkun velallisen osalta, kukin jäljellejäävistä velallisista vastaa vain oman osuutensa suorittamisesta. Osuudet määräytyvät velallisten pääluvun mukaan, jollei muusta vastuunjaosta ole sovittu tai määrätty.

Jos velallinen on suorittanut velkaa tietämättä, että velka on jonkun yhteisvastuullisen velallisen osalta vanhentunut, velallisella on oikeus vaatia oman osuutensa ylittävän määrän palauttamista. Velkojan on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä päivästä lukien, jona hän sai vanhentunutta velkaa koskevan suorituksen.

20 §

Takautumisoikeuden vanhentuminen

Jos joku yhteisvastuussa oleva velallinen on suorittanut erääntynyttä velkaa, hänen takautumisoikeutensa toiseen velalliseen nähden alkaa vanhentua, kun hän on tehnyt suorituksensa. Jos velkaa on suoritettu ennen sen erääntymistä, takautumissaatavan vanhentu-

miseen noudatetaan, mitä velan vanhentumisesta on ollut voimassa alkuperäisen velkojan ja muiden velallisten kesken.

Voimaantulosäännökset

21 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille 9 päivänä marraskuuta 1868 annettu asetus (32/1868) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Muualla lainsäädännössä olevalla viittauksella edellä tarkoitettuun lakiin tarkoitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin taikka, jos kysymys on julkisesta haasteesta velkojille, julkisesta haasteesta annettuun lakiin (/).

Tätä lakia sovelletaan myös velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa. Velka vanhentuu kuitenkin tämän lain nojalla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta, jollei kyseinen velka myös aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan vanhentuisi tätä ennen.

Jos velkaa koskeva asia on lain voimaan tullessa vireillä, velan vanhentuminen keskeytyy 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla, kun laki tulee voimaan. Vireillä olevassa ulosottoasiassa edellytetään lisäksi, että velalliselle on ilmoitettu velkojan vaatimuksesta tai että vanhentuminen on muulla tavalla katkaistu ulosottomenettelyssä ennen kuin velka muutoin vanhentuisi.

2.

Laki**julkisesta haasteesta**

Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään:

Lain soveltamisala

1 §

Soveltamisala ja lain toissijaisuus

Tätä lakia noudatetaan, kun velallisen tuntemattomille velkojille voidaan muun lain nojalla antaa julkinen haaste velkojen selvittämiseksi.

Tämä laki ei koske julkista haastetta, joka annetaan konkurssin tai yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä.

Jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä, noudatetaan niitä tämän lain sijasta.

Menettely julkisessa haasteessa

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin ja käsittelyjärjestys

Julkista haastetta koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka. Jos julkista haastetta haetaan usean velallisen osalta, asian voi käsitellä se tuomioistuin, joka on jonkun velallisen osalta toimivaltainen.

Julkista haastetta koskevan asian käsitte-

lyssä noudatetaan, mitä hakemusasioiden käsittelystä säädetään.

3 §

Hakemus

Julkista haastetta koskevaan hakemukseen on liitettävä luettelo hakijan tiedossa olevista velallisen veloista. Luettelossa on mainittava kunkin velan peruste ja pääoman määrä sekä velkoja ja tämän yhteystiedot. Hakemuksesta on käytävä ilmi myös tiedot niistä henkilöistä, jotka velallisen sijasta tai ohella vastaavat veloista taikka joiden oikeutta asia muutoin koskee.

4 §

Julkinen haaste ja sen julkaiseminen

Tuomioistuimen antamassa julkisessa haasteessa velkoja kutsutaan ilmoittamaan kirjallisesti saatavansa tuomioistuimelle viimeistään haasteessa mainittuna määräpäivänä uhalla, että tuntemattomiksi jääneet velat lakkaavat.

Tuomioistuimen on julkaistava kuulutus julkisesta haasteesta virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Jos velallinen on kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja, julkisesta

haasteesta on viipymättä ilmoitettava kaupparekisteriin. Lisäksi kuulutuksesta on toimitettava tieto 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkittäväksi.

Tuomioistuimen on viimeistään kuukautta ennen määräpäivää toimittava tieto kuulutuksesta sekä 3 §:ssä tarkoitettu luettelosta siinä mainituille henkilöille.

5 §

Tehtävien antaminen hakijalle

Tuomioistuin voi määrätä, että velat ilmoitetaan sellaiselle hakijalle tai muulle henkilölle, joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta ja suostuu tehtävään. Luettelo ilmoitetuista veloista on toimitettava tuomioistuimelle sen antamien ohjeiden mukaisesti.

Tuomioistuin voi määrätä, että 1 momentissa tarkoitetun henkilön on huolehdittava 4 §:n 3 momentissa mainitusta tehtävästä.

6 §

Velkojan ilmoitus

Velkojan toimittamasta ilmoituksesta on käytävä ilmi velan peruste ja velan pääoman määrä kohtuudella vaadittavalla tarkkuudella. Ilmoituksessa on mainittava velkojan nimi ja yhteystiedot.

Velkojan ei tarvitse ilmoittaa sellaista velkaa, jota koskevat tiedot eivät poikkeaa hakemuksessa mainitusta.

Ilmoittamisessa noudatetaan, mitä säädetään asiakirjan tai sähköisen viestin lähettämisestä tuomioistuimeen silloinkin, kun ilmoitus toimitetaan tuomioistuimen määräyksen perusteella hakijalle tai muulle ilmoitusten vastaanottajalle.

7 §

Julkisen haasteen raukeaminen

Julkisen haaste raukeaa, jos velallinen asetetaan konkurssiin tai velallisen osalta aloitetaan yksityishenkilön velkajärjestely tai yrityksen saneerausmenettely ennen julkisessa

haasteessa mainittua määräpäivää.

Julkisen haasteen raukeamisesta on ilmoitettava samalla tavalla kuin julkisen haasteen antamisesta.

Ilmoituksen laiminlyönnin vaikutukset

8 §

Tuntemattomaksi jääneen velan lakkaaminen

Tuntemattomaksi jäänyt velka lakkaa julkisessa haasteessa mainitun määräpäivän päätyttyä.

Velkaa pidetään tunnettuna, jos velka on mainittu hakemuksessa tai velkojan tekemässä ilmoituksessa taikka jos velkoja osoittaa, että velallinen, velallisen kuolinpesän osakas tai velallisen lakimääräinen edustaja taikka se, joka on lain nojalla henkilökohtaisesti vastuussa velallisen veloista tai joka on määrätty selvittämään tai hoitamaan velallisen omaisuutta, on tiennyt velasta ennen määräajan umpeutumista. Sama on voimassa, jos velkoja on ennen määräpäivää vaatinut suoritusta velan vanhentumisesta annetun lain (/) 11 §:ssä säädetyllä tavalla.

9 §

Velan lakkaamisen vaikutukset

Julkisen haasteen vuoksi lakanneeseen velkaan sovelletaan, mitä velan vanhentumisesta annetun lain 14—19 §:ssä säädetään.

Erinäiset säännökset

10 §

Kuulutusrekisteri

Kuulutusrekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota oikeusrekisterikeskus pitää julkisista haasteista niiden tiedoksi antamista ja velkojien edun valvontaa varten. Rekisteriin saadaan merkitä tietoja myös muista tuomioistuimen tai viranomaisen päätökseen perustuvista kuulutuksista, jotka on osoitettu yleisesti velkojille ja muille oikeudenhaltijoille. Rekisteriin saadaan merkitä velallista ja ilmoitusten vastaanottajaa koskevia tunniste-

ja yhteystietoja. Tiedot poistetaan rekisteristä kuulutuksessa tarkoitetun määräajan päätyttyä.

Rekisterin tiedot ovat julkisia. Rekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja sähköisessä muodossa. Rekisterin tietojen hankkiminen oikeusrekisterikeskuksen yleisten tietovekkojen kautta on maksutonta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään rekisterin käyttöön ottamisesta ja siitä, mitkä

tuomioistuimen tai viranomaisen päättämät kuulutukset merkitään rekisteriin.

11 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin hakemuksiin.

3.

Laki

holhoustoimesta annetun lain 37 ja 61 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 61 § ja lisätään 37 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

37 §

Edunvalvoja voi hakea julkista haastetta päämiehensä velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) säädetään.

61 §

Vahingonkorvausvaatimus, joka perustuu edunvalvojan toimintaan, vanhentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun holhousviranomaisen on 60 §:n mukaisesti luovuttanut edunvalvontaa koskevat asiakirjat niihin oikeutetulle. Jos kysymyksessä on 50 §:n 2 momentissa tarkoitettu edunvalvoja, vanhentumisaika lasketaan kuitenkin siitä, kun edunvalvoja on antanut mainitussa momentissa tarkoitetun selonteon sille, jolla on ollut oikeus sen vas-

taanottamiseen.

Jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista tai jos edunvalvoja on muutoin kuin edunvalvontatehtävässään aiheuttanut vahinkoa päämiehelle, vahingonkorvauksen vanhentumisesta on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 7 §:ssä säädetään. Vahingonkorvaus vanhentuu kuitenkin aikaisintaan kolmen vuoden kuluessa siitä, kun päämies on täyttänyt 18 vuotta tai kun hänelle ei enää ole määrätty edunvalvojaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös korvaukseen, jonka peruste on syntynyt ennen lain voimaantuloa.

4.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 13 päivänä kesäkuuta 1929 annettuun avioliittolakiin (234/1929) uusi 88 a § seuraavasti:

<p>88 a § Kun avioeroa koskeva asia on vireillä tai kun avioliitto on purkautunut, voi puoliso hakea julkista haastetta omien tai toisen puolison velkojen selvittämiseksi osituksen toi-</p>	<p>mittamista varten niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) säädetään. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .</p>
---	---

5.

Laki**perintökaaren 21 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 21 lukuun uusi 2 a § seuraavasti:

<p>21 luku Kuolleen henkilön ja pesän velasta 2 a § Perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen voidaan hakea julkista haastetta vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) sää-</p>	<p>detään. Hakemuksen voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Julkista haastetta voidaan hakea myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .</p>
--	--

6.

Laki**vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § Tällä lailla kumotaan 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun vahingonkorvauslain (412/1974) 7 luvun 2 §.	Ennen lain voimaantuloa syntynyt oikeus korvaukseen vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.
---	---

2 § Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .	päivänä _____
--	------------------

7.

Laki**kauppakaaren 18 luvun 9 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § Tällä lailla kumotaan kauppakaaren 18 luvun 9 §.	Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.
---	--

2 § Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .	päivänä _____
--	------------------

8.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 19 ja 33 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 19 §:n 1 ja 3 momentti sekä 33 §:n 2 momentti seuraavasti:

19 §

Takauksen vanhentuminen

Takaajan vastuu velkojaan nähden vanhentuu kolmen vuoden kuluttua päävelan erääntymisestä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Takaussitoumus vanhentuu lisäksi kymmenen vuoden kuluttua sitoumuksen antamisesta niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 8 §:ssä säädetään

33 §

Takautumissaatavan vanhentuminen

Takaajan takautumissaatava toista takaajaa kohtaan vanhentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun hän sai oikeuden periä takautumissaatavansa toiselta takaajalta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

9.

Laki**asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asiakirjain kuolettamisesta 14 päivänä elokuuta 1901 annetun lain (34/1901) 6—8 §, sellaisina kuin niistä ovat 6 ja 8 § laissa 1058/1991, seuraavasti:

6 §

Tuomioistuimen on, kuuluttamalla siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:ssä säädetään, kutsuttava se, jonka hallussa asiakirja on, viimeistään määröpäivänä

näyttämään asiakirja tuomioistuimelle ja ilmoittamaan vaatimuksensa siihen, uhalla että asiakirja muuten tuomioistuimen päätöksellä kuoletetaan.

7 §

Tuomioistuimen on julkaistava kuulutus kuolettavasta asiakirjasta virallisessa lehdes- sä viimeistään kolme kuukautta ennen mää- röpäivää. Jos velvoite on asiakirjan mukaan suoritettava vuoden kuluessa hakemuksen te- kemisestä, määräpäivä on vahvistettava myöhemmäksi kuin kolmen kuukauden pää- hän määrätystä eräpäivästä.

on viimeistään kuukautta ennen määräpäivää toimitettava tieto velvoitetulle ja sille, jonka hallinnassa asiakirjan tiedetään viimeksi ol- leen. Jos kuulutuksella etsitään kadonnutta vekseliä, on siitä erikseen ilmoitettava aino- astaan hyväksyjälle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan lain voimaantulon jäl- keen tehtyihin hakemuksiin.

8 §

Edellä 6 §:ssä tarkoitettusta kuulutuksesta

10.**Laki****asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 10 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan asuinhuoneiston vuokrauksesta 31 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (481/1995) 10 §.

Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa sää- detään.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

11.**Laki****liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan liikehuoneistojen

vuokrauksesta 31 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (482/1995) 9 §.

2 §
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
 kuuta 20 . vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta
 annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa sää-
 detään.
 Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka _____

12.

Laki

maanvuokralain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 29 päivänä huhtikuuta 1966 annetun maanvuokralain (258/1966) 77 § ja
muutetaan 3 §:n 3 momentti seuraavasti:

3 §

 Jos joku vuokraamisen tarkoituksessa on
 vastoin 1 momentin säännöksiä suullisesti
 sopimuksen nojalla saanut hallintaansa kiin-
 teistön tai alueen, on se sopijapuoli, joka
 kieltäytyy tekemästä tämän sopimuksen mu-
 kaista kirjallista vuokrasopimusta, velvolli-
 nen korvaamaan toiselle sopijapuolelle tälle
 vuokrasuhteen syntymättä jäämisestä aiheu-
 tuneen vahingon. Muu sopimusehto on mitä-
 tön.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .
 Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka
 vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta
 annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa sää-
 detään.

13.

Laki**osakeyhtiölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun osakeyhtiölain (734/1978) 13 luvun 9 a §:n
 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1094/2000 ja
lisätään 12 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

12 luku

Voitonjako ja yhtiön varojen muu käyttö

4 a §

Osakkeenomistajan oikeus jaettuun voittoon vanhentuu viiden vuoden kuluttua yhtiökokouksen päätöksen mukaisesta erään-
 tymispäivästä.

13 luku

Selvitystila, purkaminen, rekisteristä poistaminen ja saneeraus

9 a §

Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste

yhtiön velkojille. Julkisesta haasteesta on
 voimassa mitä julkisesta haasteesta annetussa
 laissa (/) säädetään, jollei 2 momentin
 säännöksistä muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Tämän lain 12 luvun 4 a §:ää sovelletaan
 voitonjakoon, jota koskeva päätös on tehty
 tämän lain voimaantulon jälkeen.

14.**Laki****kuluttajansuojalain 12 luvun 1 e §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan 20 päivänä tammi-
kuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain
(38/1978) 12 luvun 1 e §, sellaisena kuin se
on laeissa 541/1994, 1162/1997 ja 416/1998.

Ennen lain voimaantuloa syntynyt kulutta-
jasaatava vanhentuu niin kuin velan vanhen-
tumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 mo-
mentissa säädetään.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____
20 .

15.**Laki****kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 9 c §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan kuluttajavalituslauta-
kunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 anne-
tun lain (42/1978) 9 c §, sellaisena kuin se on
laissa 844/1994.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 . päivänä

16.

Laki**työsopimuslain 13 luvun 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 9 §
seuraavasti:

13 luku

Erinäisiä säännöksiä

9 §

Vanhentuminen ja kanneaika

Työntekijän palkkasaatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Sama vanhentumisaika koskee myös muita tässä laissa tarkoitettuja saatavia.

Työntekijälle aiheutuneen henkilövahingon korvaamisessa vanhentumisaika on kuitenkin kymmenen vuotta.

Työsuhteen päättyttyä 1 momentissa tarkoitettu saatava raukeaa, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan myös saatavaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Saatava vanhentuu kuitenkin tämän lain nojalla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta, jollei kyseinen saatava myös aikaisempien säännösten mukaan vanhentuisi tätä ennen.

17.

Laki**opintotukilain 36 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 36 § seuraavasti:

36 §

Takauksen vanhentuminen

Opintolainan valtiontakauksiin ei sovelleta, mitä takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 19 §:n 3 momentissa

säädetään takaussitoumuksen vanhentumisesta eikä mainitun lain 19 §:n 1 momenttia sovelleta tässä laissa tarkoitettuihin lainoihin niiden lyhennysmaksujen osalta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

18.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 ja 79 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 79 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 79 a §, sellaisena kuin niistä 79 a § on laissa 113/1995, seuraavasti:

79 §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Vanhentumis- ja kanneajan katkeamisesta ja sen vaikutuksesta maksuohjelmassa huomioon otettavaan saatavaan on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 11 ja 17 §:ssä säädetään.

Jos velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatava laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa eikä velkaan sovelleta velan vanhentumisesta annettua lakia, tämän ajan umpeen kulumisen velkajärjestelyn tai 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon aletua ei estä maksun saamista maksuohjelman nojalla. Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman maksuohjelman vahvistamista tai maksuohjelma rau-

keaa, tässä momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitettulla tavalla lakkasi tai maksuohjelma raukesi.

79 a §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisältäen vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on 79 §:ssä tarkoitettujen ai-

kojen umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Jos kysymys on 79 §:n 2 momentissa tarkoitettusta saatavasta, velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatavansa viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä, jollei alkupe-
räinen määräaika saatavan perimiselle pääty sitä myöhemmin. Muussa tapauksessa vanhentumis- tai kanneajan katsotaan katkenneen, kun velkajärjestelyn ehtojen mukainen maksuaika on päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

19.

Laki

yrityksen saneerauksesta annetun lain 99 ja 99 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993) 99 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 99 a §, sellaisena kuin niistä 99 a § on laissa 114/1995, seuraavasti:

99 §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Vanhentumis- ja kanneajan katkeamisesta ja sen vaikutuksesta maksuohjelmassa huomioon otettavaan saatavaan on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 11 ja 17 §:ssä säädetään.

Jos velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatava laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa eikä velkaan sovelleta velan vanhentumisesta annettua lakia, tämän

ajan umpeen kulumisen saneerausmenettelyyn tai 22 §:ssä tarkoitettua väliaikaisen kiellon alettua ei estä maksun saamista saneerausohjelman nojalla. Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista tai ohjelmassa vahvistettu velkajärjestely raukeaa, tässä momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitettulla tavalla lakkasi tai velkajärjestely raukesi. Jos saneerausmenettely lakkaa ilman

saneerausohjelman vahvistamista, perintäkiellon voimassaoloaikaa ei oteta huomioon laskettaessa sitä aikaa, jonka kuluessa velkojan on vaadittava suoritusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitetulta takaajalta.

99 a §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisältöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on 99 §:ssä tarkoitettujen ai-

kojen umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Jos kysymys on 99 §:n 2 momentissa tarkoitetusta saatavasta, velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatavansa viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä, jollei alkupe-
räinen määräaika saatavan perimiselle pääty sitä myöhemmin. Muussa tapauksessa vanhentumis- tai kanneajan katsotaan katkenneen, kun velkajärjestelyn ehtojen mukainen maksuaika on päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

3.

Laki

holhoustoimesta annetun lain 37 ja 61 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 61 § ja
lisätään 37 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

37 §

Edunvalvoja voi hakea julkista haastetta päämiehensä velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) säädetään.

61 §

Vahingonkorvauskanne, joka perustuu edunvalvojan toimintaan, on pantava vireille vuoden kuluessa siitä, kun holhousviranomaisen on 60 §:n mukaisesti luovuttanut edunvalvontaa koskevat asiakirjat niihin oikeutetulle. Jos kysymyksessä on 50 §:n 2 momentissa tarkoitettu edunvalvoja, kanneaika lasketaan kuitenkin siitä, kun edunvalvoja on antanut mainitussa momentissa tarkoitettun selonteon sille, jolla on ollut oikeus sen vastaanottamiseen.

Edellä 1 momentissa mainittua kanneaikaa ei kuitenkaan sovelleta, jos vahingonkorvauskanne perustuu seikkaan, joka ei käy ilmi tileistä.

61 §

Vahingonkorvausvaatimus, joka perustuu edunvalvojan toimintaan, vanhentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun holhousviranomaisen on 60 §:n mukaisesti luovuttanut edunvalvontaa koskevat asiakirjat niihin oikeutetulle. Jos kysymyksessä on 50 §:n 2 momentissa tarkoitettu edunvalvoja, vanhentumisaika lasketaan kuitenkin siitä, kun edunvalvoja on antanut mainitussa momentissa tarkoitettun selonteon sille, jolla on ollut oikeus sen vastaanottamiseen.

Jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista tai jos edunvalvoja on muutoin kuin edunvalvontatehtävässään aiheuttanut vahinkoa päämiehelle, vahingonkorvauksen vanhentumisesta on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 7 §:ssä säädetään. Vahingonkorvaus vanhentuu kuitenkin aikaisintaan kolmen

Jos edunvalvoja on aiheuttanut päämiehelleen vahinkoa rikoksella ja oikeus panna rikos syytteeseen kestää pitemmän ajan kuin 1 momentissa säädetään, vahingonkorvausta voidaan vaatia syytteen nostamiselle säädetyn ajan kuluessa

vuoden kuluessa siitä, kun päämies on täyttänyt 18 vuotta tai kun hänelle ei enää ole määrätty edunvalvojaa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . Tätä lakia sovelletaan myös kor-
vaukseen, jonka peruste on syntynyt ennen
lain voimaantuloa.*

4.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 13 päivänä kesäkuuta 1929 annettuun avioliittolakiin (234/1929) uusi 88 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

88 a §

Kun avioeroa koskeva asia on vireillä tai kun avioliitto on purkautunut, voi puoliso hakea julkista haastetta omien tai toisen puolison velkojen selvittämiseksi osituksen toimittamista varten niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____*

5.

Laki**perintökaaren 21 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 21 lukuun uusi 2 a §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 luku

Kuolleen henkilön ja pesän velasta

2 a §

Perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen voidaan hakea julkista haastetta vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (/) säädetään. Hakemuksen voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Julkista haastetta voidaan hakea myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

6.

Laki**vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

*Tällä lailla kumotaan 31 päivänä touko-
kuuta 1974 annetun vahingonkorvauslain
(412/1974) 7 luvun 2 §.*

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

2 §

*Vahingonkorvausta on vaadittava kymme-
nen vuoden kuluessa vahingon tapahtumi-
sesta, ellei lyhyempää vanhentumisaikaa ole
säädetty. Jos vahinko on aiheutettu rikoksel-
la ja oikeus panna rikos syytteeseen kestää
pitemmän ajan, saadaan vahingonkorvausta
hakea samassa ajassa.*

(kumotaan)

2 §

2 §

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa syntynyt oikeus
korvaukseen vanhentuu niin kuin velan van-
hentumisesta annetun lain (/) 21 §:n
3 momentissa säädetään.*

7.

Laki**kauppakaaren 18 luvun 9 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tällä lailla kumotaan kauppakaaren 18 luvun 9 §.

18 luku

Toimitsijoista eli asiamiehistä

9 §

Jos aikoo asiamiehen toimituksesta nostaa kanteen, tehkään sen laillisesti yön ja vuoden kuluessa siitä, kun asiamies toimesta erosi ja hän itse taikka, jos hän on kuollut, hänen perillisensä ovat tilin tehneet. Jos ilmestyy laillinen este, luettakoon siitä eteenpäin yhtä pitkä aika.

(kumotaan)

9 §

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.

8.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 19 ja 33 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 19 §:n 1 ja 3 momentti ja 33 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Takauksen vanhentuminen

Velkoja menettää oikeutensa takaajaa kohtaan, jollei hän vaadi takaajalta suoritusta kolmen vuoden kuluessa päävelan erääntymisestä. Vanhentuminen keskeytyy myös, kun velkoja muistuttaa takaajaa takauksesta tai kun takaaja suorittaa päävelkaa. Vanhentumisen keskeytyksestä alkaa uusi kolmen vuoden vanhentumisaika.

Jos takaus on annettu voimassaololtaan määrätyksi ajaksi, velkoja menettää oikeutensa takaajaa kohtaan, jollei hän vaadi takaajalta suoritusta ennen kyseisen ajan päätymistä.

Takaussitoumus vanhentuu lisäksi kymmenen vuoden kuluttua sitoumuksen antamisesta niin kuin määräajasta velkomisasi-oissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetussa asetuksessa (32/1868) säädetään.

Takaajan vastuu velkojaan nähden vanhentuu kolmen vuoden kuluttua päävelan erääntymisestä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Takaussitoumus vanhentuu lisäksi kymmenen vuoden kuluttua sitoumuksen antamisesta niin kuin *velan vanhentumisesta annetun lain (/) 8 §:ssä* säädetään.

33 §

Takautumissaatavan vanhentuminen

Takaajan takautumissaatava toista takaajaa kohtaan vanhentuu, jollei hän vaadi suoritusta kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän sai oikeuden periä takautumissaatavansa toiselta takaajalta. *Vanhentuminen keskeytyy myös, kun takaaja muistuttaa toista takaajaa takautumissaatavasta tai kun tämä suo-*

Takaajan takautumissaatava toista takaajaa kohtaan vanhentuu kolmen vuoden *ku-* luttua siitä, kun hän sai oikeuden periä takautumissaatavansa toiselta takaajalta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

122

Voimassa oleva laki

HE 187/2002 vp

Ehdotus

rittää takautumissaatavaa. Vanhentumisen keskeytyksestä alkaa uusi kolmen vuoden vanhentumisaika.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

9.

Laki**asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asiakirjain kuolettamisesta 14 päivänä elokuuta 1901 annetun lain (34/1901) 6—8 §, sellaisina kuin niistä ovat 6 ja 8 § laissa 1058/1991, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

Jos hakemus otetaan käsiteltäväksi, tuomioistuimen on, kuuluttamalla siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:ssä säädetään, kutsuttava se, jonka hallussa asiakirja on, viimeistään määröpäivänä *ennen kello kahtatoista* näyttämään asiakirja tuomioistuimelle ja ilmoittamaan vaatimuksensa siihen, uhalla että asiakirja muuten, *jollei laillista estettä ilmaannu*, tuomioistuimen päätöksellä kuoletetaan.

7 §

Saapumispäivää älköön määrättäkö aikaisemmaksi kuin kolmen kuukauden päähän siitä kuin päätös julkisesta kuulutuksesta on tehty *eikä myöhemmäksi kuin siksi varsinaiseksi oikeudenkäyntipäiväksi, joka yö ja vuosi sen jälkeen ensiksi sattuu*. Jos kuulutuksella etsittävässä asiakirjassa on määrätty maksupäivä, joka tulee vuoden kuluessa kuuluttamispäätöksen tekemisestä, luettakoon saapumisaika maksupäivästä.

8 §

Edellä 6 §:ssä tarkoitettu kuulutus on julkaistava *kerran virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerosa, ei kuitenkaan myöhemmän kuin sen neljänneksen, joka kuukausi siitä, kun päätös kuulutuksesta on tehty, ensiksi alkaa, sekä erityisesti annettava* velvoitetulle tai, *jos tämä on hakija*, asiakirjan viimeiselle tietyllä haltijalle tiedoksi. Jos kuulutuksella etsi-

6 §

Tuomioistuimen on, kuuluttamalla siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:ssä säädetään, kutsuttava se, jonka hallussa asiakirja on, viimeistään määröpäivänä näyttämään asiakirja tuomioistuimelle ja ilmoittamaan vaatimuksensa siihen, uhalla että asiakirja muuten tuomioistuimen päätöksellä kuoletetaan.

7 §

Tuomioistuimen on julkaistava kuulutus kuolettavasta asiakirjasta virallisessa lehdes- sä viimeistään kolme kuukautta ennen määröpäivää. Jos velvoite on asiakirjan mukaan suoritettava vuoden kuluessa hakemuksen tekemisestä, määröpäivä on vahvistettava myöhemmäksi kuin kolmen kuukauden päähän määrätystä eräpäivästä.

8 §

Edellä 6 §:ssä tarkoitettu kuulutuksesta on *viimeistään kuukautta ennen määröpäivää* toimitettava tieto velvoitetulle ja *sille, jonka hallinnassa asiakirjan tiedetään viimeksi olleen*. Jos kuulutuksella etsitään kadonnutta vekseliä, on siitä erikseen ilmoitettava ainoastaan hyväksyjälle.

tään kadonnutta vekseliä, on siitä ainoastaan hyväksyjälle erikseen ilmoitettava. *Jos nämä ovat kuolleet, kuulutus annetaan heidän pesänsä osakkaalle tai osakkaille tiedoksi.*

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 .

Lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin hakemuksiin.

10.

Laki**asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 10 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tällä lailla kumotaan asuinhuoneiston vuokrauksesta 31 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (481/1995) 10 §.

10 §

Vuokrasuhteesta johtuvan saamisen vanheneminen.

Oikeus huoneenvuokrasopimukseen, huoneenvuokrasuhteeseen tai tähän lakiin perustuvaan korvaukseen tai muuhun saamiseen on rauennut, jollei kannetta ole pantu vireille kolmen vuoden kuluessa vuokrasuhteen päättymisestä.

10 §

(kumotaan)

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.

11.

Laki**liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta***Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Tällä lailla kumotaan liikehuoneistojen vuokrauksesta 31 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (482/1995) 9 §.

9 §

Vuokrasuhteesta johtuvan saamisen vanheneminen.

Oikeus huoneenvuokrasopimukseen, huoneenvuokrasuhteeseen tai tähän lakiin perustuvaan korvaukseen tai muuhun saamiseen on rauennut, jollei kannetta ole pantu vireille kolmen vuoden kuluessa vuokrasuhteen päättymisestä.

9 §

(kumotaan)

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.

12.

Laki**maanvuokralain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 29 päivänä huhtikuuta 1966 annetun maanvuokralain (258/1966) 77 § ja
muutetaan 3 §:n 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

Jos joku vuokraamisen tarkoituksessa on vastoin 1 momentin säännöksiä suullisesti sopimuksen nojalla saanut hallintaansa kiinteistön tai alueen, on se sopijapuoli, joka kieltäytyy tekemästä tämän sopimuksen mukaista kirjallista vuokrasopimusta, velvollinen korvaamaan toiselle sopijapuolelle tälle vuokrasuhteen syntymättä jäämisestä aiheutuneen vahingon. Muu sopimusehto on mitätön. *Vahingonkorvausta koskeva kanne on puhevallan menettämisen uhalla pantava vireille vuoden kuluessa hallinnan päättymisestä.*

Jos joku vuokraamisen tarkoituksessa on vastoin 1 momentin säännöksiä suullisesti sopimuksen nojalla saanut hallintaansa kiinteistön tai alueen, on se sopijapuoli, joka kieltäytyy tekemästä tämän sopimuksen mukaista kirjallista vuokrasopimusta, velvollinen korvaamaan toiselle sopijapuolelle tälle vuokrasuhteen syntymättä jäämisestä aiheutuneen vahingon. Muu sopimusehto on mitätön.

77 §

Vuokrasuhteesta johtuvaa saamisvaatimusta koskeva kanne on kanneoikeuden menettämisen uhalla pantava vireille kolmen vuoden kuluessa vuokrasuhteen päättymisestä.

(kumotaan)

77 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa syntynyt velka vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetun lain (/) 21 §:n 3 momentissa säädetään.

13.

Laki**osakeyhtiölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun osakeyhtiölain (734/1978) 13 luvun 9 a §:n
 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1094/2000, ja
lisätään 12 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 luku

Voitonjako ja yhtiön varojen muu käyttö

4 a §

Osakkeenomistajan oikeus jaettuun voittoon vanhentuu viiden vuoden kuluttua yhtiökokouksen päätöksessä mainitusta eräntymispäivästä.

13 luku

Selvitystila, purkaminen, rekisteristä poistaminen ja saneeraus

9 a §

Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Julkisesta haasteesta on voimassa mitä määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille annettussa asetuksessa (32/1868) säädetään, jollei 2 momentin säännöksistä muuta johdu.

9 a §

Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Julkisesta haasteesta on voimassa mitä *julkisesta haasteesta annettussa laissa (/)* säädetään, jollei 2 momentin säännöksistä muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 12 luvun 4 a §:ää sovelletaan voittonjakoon, jota koskeva päätös on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen.

14.

Laki**kuluttajansuojalain 12 luvun 1 e §:n kumoamisesta**

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

*Tällä lailla kumotaan 20 päivänä tammi-
kuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain
(38/1978) 12 luvun 1 e §, sellaisena kuin se
on laeissa 541/1994, 1162/1997 ja
416/1998.*

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

1 e §

*Kuluttajasaatavan vanhentuminen.
Elinkeinonharjoittajan saatava, joka pe-
rustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen
tai luoton myöntämiseen kuluttajalle, van-
hentuu kolmen vuoden kuluttua siitä, kun
elinkeinonharjoittaja on täyttänyt suoritus-
velvollisuutensa tai, jos kuluttajalle on
myönnetty maksuaikaa tai luottoa, maksun
tai luoton erääntymisestä. Saatava vanhen-
tuu kuitenkin viimeistään määräajasta vel-
komisasiissa sekä julkisesta haasteesta
velkojille annetun asetuksen 1 §:ssä sääde-
tyn ajan kuluttua.*

*Vanhentuminen keskeytyy, kun elinkei-
nonharjoittaja vaatii kuluttajalta maksua tai
muistuttaa häntä siitä tai kun kuluttaja mak-
saa saatavaa, sen korkoa tai kuluja. Van-
hentumisen keskeytymisestä alkaa kulua uu-
si kolmen vuoden vanhentumisaika. Jos syn-
tyy erimielisyyttä siitä, onko vanhentuminen
keskeytynyt, elinkeinonharjoittajan on näy-
tettävä toteen väitteensä.*

*Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovel-
leta saatavaan, jonka vanhentumisesta erik-
seen toisin säädetään.*

(kumotaan)

1 e §

2 §

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa syntynyt kulutta-
jasaatava vanhentuu niin kuin velan van-
hentumisesta annetun lain (/) 21 §:n
3 momentissa säädetään.*

15.

Laki**kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 9 c §:n kumoamisesta***Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Tällä lailla kumotaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain (42/1978) 9 c §, sellaisena kuin se on laissa 844/1994.

9 c §

Kauppakaaren 18 luvun 9 §:ssä tarkoitettun määräajan ei katsota kuluvan sinä aikana, kun kiinteistönvälittäjän tai asunnonvälittäjän suoritusta koskeva asia on vireillä lautakunnan asuntokauppaosastolla.

Asia saadaan panna vireille tuomioistuimessa kuuden kuukauden kuluessa lautakunnan asuntokauppaosaston päätöksen antamisesta, vaikka 1 momentissa tarkoitettu määräaika päättyisi tätä aikaisemmin.

(kumotaan)

9 c §

2 §

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

16.

Laki**työsopimuslain 13 luvun 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 9 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 luku

Erinäisiä säännöksiä

9 §

Kanneaika

Työsuhteen päättyessä oikeus tässä laissa tarkoitettuun saatavaan raukeaa yleisestä 10 vuoden vanhentumisajasta poiketen, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Edellä 1 momentissa säädetty ei koske työntekijälle aiheutuneen henkilövahingon korvaamista.

9 §

Vanhentuminen ja kanneaika

Työntekijän palkkasaatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Sama vanhentumisaika koskee myös muita tässä laissa tarkoitettuja saatavia.

Työntekijälle aiheutuneen henkilövahingon korvaamisessa vanhentumisaika on kuitenkin kymmenen vuotta.

Työsuhteen päätyttyä 1 momentissa tarkoitettu saatava raukeaa, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan myös saatavaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Saatava vanhentuu kuitenkin tämän lain nojalla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta, jollei kyseinen saatava myös aikaisempien säännösten mukaan vanhentuisi tätä ennen.

17.

Laki**opintotukilain 36 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 36 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

36 §

Takauksen vanhentuminen

Opintolainan valtiontakauksiin ei sovelleta, mitä määräajasta velkomisasiissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetussa asetuksessa säädetään takauksen vanhentumisesta. Takausmiehen edesvastuuvollisuuden tarkemmasta määrittämisestä annetun asetuksen 4 §:n säännöstä ei niin ikään sovelleta tässä laissa tarkoitettuihin lainoihin niiden lyhennysmaksujen osalta.

Opintolainan valtiontakauksiin ei sovelleta, mitä takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta annetun lain (361/1999) 19 §:n 3 momentissa säädetään takaussitoumuksen vanhentumisesta eikä mainitun lain 19 §:n 1 momenttia sovelleta tässä laissa tarkoitettuihin lainoihin niiden lyhennysmaksujen osalta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

18.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 79 ja 79 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 79 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 79 a §, sellaisena kuin niistä 79 a § on laissa 113/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

79 §

Erityisen vanhentumisajan tai perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Jos velkojan on perittävä saaminen laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin, tämän ajan umpeen kulumisen velkajärjestelyn tai 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon alettua ei estä maksun saamista maksuohjelman nojalla.

Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman maksuohjelman vahvistamista tai maksuohjelma raukeaa, 1 momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitettulla tavalla lakkasi tai maksuohjelma raukesi.

Ehdotus

79 §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Vanhentumis- ja kanneajan katkeamisesta ja sen vaikutuksesta maksuohjelmassa huomioon otettavaan saatavaan on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 11 ja 17 §:ssä säädetään.

Jos velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatavansa laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa eikä velkaan sovelleta velan vanhentumisesta annettua lakia, tämän ajan umpeen kulumisen velkajärjestelyn tai 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon alettua ei estä maksun saamista maksuohjelman nojalla. Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman maksuohjelman vahvistamista tai maksuohjelma raukeaa, *tässä* momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitettulla tavalla lakkasi tai maksuohjelma raukesi.

79 a §

Erityisen vanhentumisajan tai perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velkojan on perittävä saaminen laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin, ja velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisällöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on mainitun ajan umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Velkojan on perittävä saaminen viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin. Jos alkuperäinen määräaika saamisen perimiselle päättyy myöhemmin, velkoja voi kuitenkin periä saamisen tämän ajan kuluessa.

79 a §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisällöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on 79 §:ssä tarkoitetun ajan umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Jos kysymys on 79 §:n 2 momentissa tarkoitetusta saatavasta, velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatavansa viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä, jollei alkuperäinen määräaika saatavan perimiselle pääty sitä myöhemmin. Muussa tapauksessa vanhentumis- tai kanneajan katsotaan katkenneen, kun velkajärjestelyn ehtojen mukainen maksuaika on päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

19.

Laki**yrittäjien saneerauksesta annetun lain 99 ja 99 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993) 99 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 99 a §, sellaisena kuin niistä 99 a § on laissa 114/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

99 §

Erityisen vanhentumisajan tai perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Jos velkojan on perittävä saaminen laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin, tämän ajan umpeen kuluminen saneerausmenettelyn tai 22 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon alettua ei estä maksun saamista saneerausohjelman nojalla.

Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista tai ohjelmassa vahvistettu velkajärjestely raukeaa, 1 momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitulla tavalla lakkasi tai velkajärjestely raukesi. Jos saneerausmenettely lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista, perintäkiellon voimassaoloaika ei oteta huomioon laskettaessa sitä aikaa, jonka kuluessa velkojan on vaadittava suoritusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitettulta takaajalta.

Ehdotus

99 §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde velkajärjestelyyn

Vanhentumis- ja kanneajan katkeamisesta ja sen vaikutuksesta maksuohjelmassa huomioon otettavaan saatavaan on voimassa, mitä velan vanhentumisesta annetun lain (/) 11 ja 17 §:ssä säädetään.

Jos velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatava laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa eikä velkaan sovelleta velan vanhentumisesta annettua lakia, tämän ajan umpeen kuluminen saneerausmenettelyn tai 22 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon alettua ei estä maksun saamista saneerausohjelman nojalla. Jos tähän lakiin perustuva perintä- tai täytäntöönpanokielto lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista tai ohjelmassa vahvistettu velkajärjestely raukeaa, tässä momentissa tarkoitettua määräaika laskettaessa ei oteta huomioon sitä kalenterivuotta, jonka aikana perintä- tai täytäntöönpanokielto alkoi, eikä sen jälkeistä aikaa sen kalenterivuoden loppuun, jona kielto edellä tarkoitulla tavalla lakkasi tai velkajärjestely raukesi. Jos saneerausmenettely lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista, perintäkiellon voimassaoloaika ei oteta huomioon laskettaessa sitä aikaa, jonka kuluessa velkojan on vaadittava suoritusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitettulta takaajalta.

99 a §

Erityisen vanhentumisajan tai perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velkojan on perittävä saaminen laissa erikseen säädetyn ajan kuluessa uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin, ja velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisällöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on mainitun ajan umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Velkojan on perittävä saaminen viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä uhalla, että hän muutoin menettää oikeuden maksun saantiin. Jos alkuperäinen määräaika saamisen perimiselle päättyy myöhemmin, velkoja voi kuitenkin periä saamisen tämän ajan kuluessa.

99 a §

Vanhentumisajan ja perimismääräajan suhde vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn

Jos velallisen kanssa sovitaan sellaisesta vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, joka sisällöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita, velkojalla on 99 §:ssä tarkoitettujen aikojen umpeen kulumisen estämättä oikeus saada maksu velkajärjestelyn ehtojen mukaisesti. Jos kysymys on 99 §:n 2 momentissa tarkoitettusta saatavasta, velkojan on oikeuden menettämisen uhalla perittävä saatavansa viimeistään velkajärjestelyn ehtojen mukaisen maksuajan päättymistä seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä, jollei alkuperäinen määräaika saatavan perimiselle päätty sitä myöhemmin. Muussa tapauksessa vanhentumis- tai kanneajan katsotaan katkenneen, kun velkajärjestelyn ehtojen mukainen maksuaika on päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .